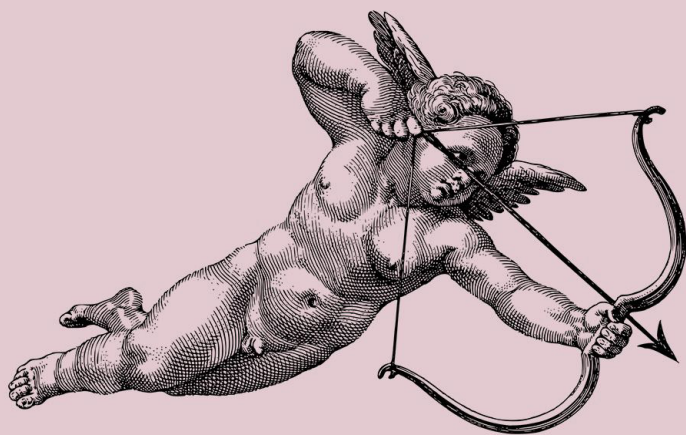

Vladimír Neff

II
PRSTEN
BORGIOÙ

Prsten Borgiů
Další příběhy Petra Kukaně z Kukaně
Vladimír Neff

Trilogie Petr Kukaň z Kukaně,
2. díl

Znění tohoto textu vychází z díla [Prsten Borgia](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Jota v Brně v roce 2000.

§

Text díla (Vladimír Neff: Prsten Borgia), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte původ-Nevyžívejte komerčně-Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní](#).

Verze 1.0 z 28. 8. 2026.

OBSAH

PROLOG Petrova druhá cesta za dobytím světa	6
Poručení anděla smrti	7
Puška Broccardo	11
PRVNÍ ČÁST Hrabě di Monte Chiara	24
Svízele mladistvého kardinála	25
Misijní cesta mladistvého kardinála	37
Rozmluva Petra Kukaně s mladistvým kardinálem	61
Vévodkyně vdova	76
Profesionálové	88
Profesionálové (dokončení)	94
Proč ostrov Monte Chiara není zakreslen na mapě	106
DRUHÁ ČÁST Skandál v harému	108
Ta, jež padla do oka	109
Abdullah, rab boží	138
Prsten Borgiů	143
TŘETÍ ČÁST Stambulská defenestrace	171
Chalát Jeho Veličenstva	172
Petrova svatá lež	178
Bak	190
Petr toho dne podruhé promluví svou českou mateřštinou ..	200
ČTVRTÁ ČÁST Kariéra mladistvého kardinála	214
Zdá se, že Giovanni Gambarini dosud nedohrál svou roli ..	215
Jak papeže přešel smích	224
Dva noční návštěvníci	234
PÁTÁ ČÁST Petrova dobrodružství ve Francii	246
Achillova pata Petra z Kukaně	247
Petrovo setkání s páterem kapucínem	253
Modrá šňůra	269

Hrůzyplný příběh Červené krčmy.....	286
Výslech v mučírňě	307
Poslední útěcha.....	318
V bastilské márnici.....	329
ŠESTÁ ČÁST Veliký bůh Pantaraj.....	333
Dva listy otce Josefa	334
Papež se opět směje	358

PROLOG

**Petrova druhá cesta
za dobytím světa**

Poručení anděla smrti

Slaboduchá trpaslice *Bianca matta* podlehla útrapám cesty napříč nejmocnějším horstvem Evropy, již vykonala za nepřetržitého deště a studeného větru, sedíc před Petrem na kraji jeho sedla, a zemřela v hostinci *U Tří řek* v Pasově, v němž se zastavili na nocleh. Než vydechla naposled, probrala se na chvíli z vysoké horečky, která jí zastírala vědomí, a věrna své celoživotní úloze profesionální idiotky, řekla Petrovi, který seděl u její postele, několik slov tak zgruntu a skrzna-skrz nesmyslných, že by věru nestálo za to je zaznamenat, nebýt toho, že právě těmito slovy právě pro jejich zvrácenost bylo určeno, aby silně a neblaze ovlivnila osud Evropy, a tím i celého lidstva.

Řekla:

– Milovaný, já vím, kde máš hledat ten svůj kámen.

Už první slovo této věty je křiklavě nepatřičné, neboť zajisté nestačí prostě a krátce někoho milovat, abychom ho směli nazývat milovaným. Láska je cit tak podivný a ošidný a podezřelý, že bez souhlasu milovaného se k své lásce nesmíme znát, a Biance se od Petra tohoto souhlasu zajisté nedostalo a dostat se jí ho nemohlo, i když nejkrásnější dobu svého života strávila v jeho náruči. (Tou nejkrásnější dobou jejího života, rozumí se, míníme těch několik nepředstavitelně blažených dní, kdy jí, odpuzující a zruďné, bylo dovoleno – být za sloty a deště – sedět v klíně krásného rytíře, příhody tak nevýslovně sladké a nečekané a tak cele se vymykající stylu jejího života, že se ani přežít nedala.) Ale budiž; ať Bianca tímto nepřipadným oslovením zneužila svého privileje ženského blázna sebevíc, anebo ať se tu snad snažila těžit z té nesporné okolnosti, že Petrovi v poslední době dvakrát zachránila život, tedy ať

si oslovovala Petra Kukaně seberoztodivněji, byla to roztodivnost soukromá, jež na budoucí historii lidstva neměla valný vliv. Ale s ostatkem jejího předsmrtného prohlášení je tomu jinak. Tady už nejde o nic soukromého. Zde běží o něco, co se dotýká celého člověčenstva. Užítím přivlastňovacího zájmena tvůj, totiž „ten svůj kámen“, po italsku *questa tua Lapide*, Bianca dala jasně a nad každou možnou pochybnost najevo, že má na mysli onen kámen, jež vyrobil pan Janek Kukaň z Kukaně, otec Petrův, a který tudíž Petrovi přináleží právem dědickým, a my víme, jak děsivou a ničující silou je tento kámen nadán; a prohlásila-li, že ví, kde tuto ďábelskou hmotu hledati, bylo to prohlášení povážlivé a páchnoucí peklem a zničením; ještě štěstí, že bylo nadobro a beze zbytku absurdní, vždyť víme předobře, že s páně Jankovým kamenem tou dobou byl už konec, jednou provždy a navždycky konec.

Ale Petr, ne tak dobře informovaný jako čtenáři jeho příběhů, mimoděk a chtě nechtě nastavil Biančiným slovům uši, a i když nevěřil či odmítal věřit v možnost bezprostředního osvětlení temně navštívených osob, neubránil se slabounkému podezření, co kdyby na tom přece jen něco bylo a co kdyby se Bianca byla na přechodnou chvíli vrátila z předpolí smrti, ze zázvěti a temna, aby Petrovi pověděla ještě posledním cípem dechu, co tam, v propasti, uslyšela? Je to nemožné, neboť o něčem takovém se vypráví jen v pohádkách; ale nevypráví se o tom v pohádkách proto, že se to tu a tam přihází i ve skutečnosti? Buď jak buď, věc byla poutavá a zajímavá, i zeptal se Petr Biancy, zastíraje svou zvědavost shovívavě odmítavým úsměvem:

– Vskutku, Bianco? Ale, ale, kdepak, kdepak?

Tato shovívavá odmítavost Biancu právem rozhněvala.

– Ty si myslíš, že jen tak něco blábolím! Tak dobrá, já si to nechám pro sebe, mezku, ať si kámen zůstane tam, kde je, až do

skonání světa, jen když ty, *stupido*, nic neslevíš na své domýšlivosti. Dobrá, dobrá, trulante, já budu mlčet, když je ti milejší pískat kudlu a nechat se honit po světě, než abys vyslechl radu ubohé Biancy, která mluvila se samým andělem smrti!

A Bianca se vyřinuly z kulatých očí, lesklých horečkou, takže vypadaly jako stříbrné penízky, dva bohaté proudy slz.

Petr pocítil, jak bledne, a prostoupila ho taková touha po Kameni mudrců, který by mu, nejspravedlivějšímu ze všech lidí, umožnil, aby se stal pánem světa, že pochopil, jak nebožtík císař z této touhy mohl zešílet.

– Nehněvej se, Bianco, řekl. – Ať víš co víš, kde hledat kámen, a ať to víš, odkud to víš, pověz mi to, pěkně prosím. Co ti řekl anděl smrti?

Při těchto slovech mimoděk sepal ruce a Bianca se tomu radostně usmála.

– Že ten kámen je u vás v Boemii, řekla *Bianca matta*. – Je schován na hradě, který se jmenuje *Serpente*.

Petr mlčel, zklamán.

– Nu? řekla *Bianca matta*. – Znáš ten hrad?

– Neznám a nemůžu ho znát, protože takový hrad u nás nemůže být. *Serpente* je slovo italské, a naše hrady nemají italská jména. A i kdybych toto italské slovo přeložil do své mateřštiny, to jest do řeči, jíž hovoří obyvatelstvo Boemie, nebyl bych o nic moudřejší. V Čechách neexistuje hrad, který by se jmenoval Had. Je to marné, Bianco, nedává to žádný smysl.

– To není možné, řekla *Bianca matta*. – Anděl smrti mi to řekl s veškerým důrazem, a anděl smrti nelže. Na tom hradu prý je nějaká věž s divným jménem, které po italsku znamená tak něco jako zapomenutí, *Dimenticanza*.

Petr se zachvěl.

- Zapomněnka?
- Ano, tak nějak znělo cizí jméno té věže, řekla Bianca.
- A nejmenoval se ten hrad, kterému říkáš *Serpente*, ve skutečnosti Srpno?
- Jakže?
- Srpno.
Bianca chvíli rozvažovala.
- Možná že ano. Či spíš, chtěla jsem říct: určitě ano. Ne *Serpente*, ale Serpeno.
- Srpno, opravil ji Petr.
- Vždyť říkám Serpeno, řekla *Bianca matta*. - A pod prahem vchodu do té věže *Dimenticanza* je ten tvůj kámen schován. Tak teď to víš, a já si ještě trochu zdřímnu.
- Jak vypadal ten anděl smrti?
- Po ničem, protože tam, kde je smrt, tam je nic, řekla Bianca.
- Tak já si zdřímnu. O čem se mi má zdát?
- O tom, jak se procházíš s vévodkyní Dianou po zámeckém parku, řekl Petr.
- Vévodkyni Dianu ať vezme kozel, řekla Bianca. - Já vím o něčem daleko hezčím, o čem se mi má zdát, milovaný.
- S tímto podruhé opakovaným nepatříčným slovem usnula a nedlouho potom dodýchala; a na její slaboduché tvářince sama smrt se zdála slaboduchá.

Puška Broccardo

Biančino předsmrtné třeskání pleskání vznítilo v Petrovi zvědavost tak chorobnou a naděje tak šílené, že sudičky, pokud snad tu a tam přihlížely jeho životním běhům jimi předurčeným, z toho byly celé perplex: kampak se poděl, tázaly se bezpochyby, jeho profil skeptika, který věří jen údajům svých smyslů a vývodům svého rozumu, kampak se propadla, u Dia hromovládného, jeho nádherná vnitřní vyváženost čili harmonie, kterou jsme ho obdařily? Takto se sudičky, představujeme si, podívovaly, a to plným právem; však mladý muž měl co dělat po celou zbývající cestu, již zrychleným tempem vykonal z Pasova do Kremže a z Kremže do Vídně a z Vídně do Brna a z Brna do Tábora a z Tábora do Benešova a z Benešova na hrad Srpnno, než zvládl své pošetilé vzněty a stal se nanovo tím Petrem, jímž býval a jímž býti měl, to jest pánem svých činů, v němž rozum je vždy v souladu s jeho svědomím a který si nikdy od nikoho nedá nic nakukat.

Bezpochyby jsem kdysi v Strambě, abych rozptýlil unuděné dvořany, dal k lepšímu historku o svém uvěznění na Srpnu, a *Bianca matta* si ten příběh zapamatovala, tak jako si zapamatovala, co jsem jí pověděl, když jsem právě prchal ze Stramby, o Kameni moudrců, a pak v horečkách všechno zmotala dohromady; o nějakém nadpřirozeném poznání, jehož se jí dostalo, zajisté nemůže být řeči, protože nic takového se neděje.

Toto si Petr říkal a v tomto názoru se utvrzoval, zatímco uháněl nazpět cestou, po níž byl loni vyrazil za dobytím světa; jeho úvahy byly dokonalé, nebylo v nich napadnutelného místa. I okolnost, že prvním cílem jeho kvapného putování byl právě srpnovský hrad,

dovedl obhájit před svým rozumem: bylo to jediné místo na celém širém světě, jež směl nazvat ne-li svým opravdovým domovem, neboť žádný opravdový domov neměl, tady aspoň svým druhým domovem, přístavem pohody a odpočinku, jehož Petr, ač mladý a ze železa, měl více než zapotřebí. Toť vše, a nic víc, nic víc.

Pan Vojtí Kuba ze Sychrova, srpnovský purkrabí, přivítal Petra tak radostně, že vlastního syna nemohl přivítat radostněji, a hned kázal donést vína a sušených meruněk a špeku a chleba se solí a usadil se s Petrem, ježto počasí bylo mokré a zebavé, u krbu v living-roomu srpnovského hradu.

– Já vím, chlapče, co s tebou šije, řekl s omluvným úsměvem, když uznamenal Petrovu roztěkanost, jeho očividný neklid. – Ty bezpochyby číháš, kdy se už konečné objeví jisté hezoučké stvoření ženského rodu, které ti v lázni drbávalo záda, naše Baruška. Ale v tom punktu tě musím zarmoutit, Baruška už není na Srpnu, provdala se nám za jednoho bohatého kupce, který tudy projížděl, někam do jižních Čech.

– Dobře udělala, Baruška, řekl Petr. – Ale abych byl upřímný, pane Vojtí, musím přiznat, že jsem na Barušku myslel právě tak málo jako ona, jak je vidět, na mne a že mi jde o něco docela jiného. Mám na vás snažnou prosbu. Jde o to, že můj nebožtík otec si tady na Srpnu tajně schoval něco, na čem mi velmi záleží, abych to dostal.

– A co to je? zeptal se pan Vojtí.

– Nevím přesně, je-li to skříňka nebo nějaká nádobka nebo třeba, pro mne za mne, volský roh. Ale o to nejde. Jde pouze o to, co je uvnitř.

– A co je uvnitř?

– Něco velmi cenného, řekl Petr.

– A co to je?

– Prosím vás, pane Vojtí, abyste nenaléhal na mou odpověď. Slibuji vám, že až to najdu, ukážu vám, co se tam skrývá.

– A když to nenajdeš, nepovíš mi, co jsi hledal?

– Povím, řekl Petr.

– Tak proč mi to nepovíš hned?

– Až vám to povím potom, vy pochopíte, proč jsem vám to nepověděl hned, řekl Petr.

– A od koho jsi dostal tu informaci, že tvůj pan otec si tu něco velmi cenného schoval? otázal se pan Vojtí.

Petr, velmi červený v tváři, přiklonil hlavu.

– I o tom bych prozatím rád pomlčel, řekl.

– Dobrá, dobrá, má být po tvém, já přece nejsem zvědavá bába, řekl pan Vojtí. – Kdybych tě neznal jako chlapce řádného a poctivého, připadalo by mi to tvé okolkování a tajnůstkaření krajně podezřelé. A i když ti ochotně věřím, že k tomu máš své slušné a čestné důvody, povím ti rovnou, že to všechno je bláhovost a že si z tebe někdo udělal dobrý den. Ať v té nádobce nebo v tom volském rohu, nebo co to vlastně chceš hledat, je schováno co je schováno, je úplně vyloučeno, aby si to tvůj ctěný pan otec byl schoval zrovna u nás. Kdy se to mělo stát? Za mého působení se to nestalo, protože to bych o tom musel vědět, a za mého předchůdce se to stát nemohlo, protože to byl lotr, vrah, ožrala a zloděj, u kterého by si tvůj pan otec neschoval ani chcíplou krysu, natož nějakou tajnou věc s velmi cenným obsahem. A což mohl tvůj pan otec předvídat, že jednou budeš na Srpnu uvězněn a že my dva se sprátelíme a já že ti pak později dovolím, aby ses po té tajné věci s velmi cenným obsahem porozhlédl? Proč tedy zvolil, ptám se znova, proč tedy zvolil *ausgerechnet* Srpno? Nemluv mi o náhodě, nebo se rozhněvám. Víš, kolik máme v Čechách hradů? Nevíš, protože je jich tolik, že se ani spočítat nedají. Rozhodl-li se tvůj otec pro Srpno, mohl se stejným

právem rozhodnout třebaš pro Karlštejn. Anebo, libo-li, pro Bezděz. Anebo, pro mne za mne, pro Kokořín. Anebo, trváš-li na tom, pro Týnec. Anebo, ať mě kozel, pro Šternberk. Anebo, přeješ-li si, pro Zbraslav. Anebo, rád bych věděl proč ne, pro Mráč. Anebo, abys zdrav byl, pro Mělník. Anebo zrovna tak dobře pro Dobříš. Anebo, ať nám zdraví slouží, pro Kost. A tak dále a tak dále.

Tak hovořil pan Vojtí dlouho, a byl rozumný a měl ve všem pravdu, a co slovo, to perla rozvahy a opatrného rozhledu a zkušenosti zralého věku; teprve když si povšiml, že Petrova tvář se rozpadá jednak nudou, jednak zoufalstvím, zarazil proud svých rázných vývodů a otázal se mírněji:

– A kde u nás podle tebe ta zatracená tajná věc s velmi cenným obsahem má být schovaná? Povíš mi aspoň to?

– Pod prahem vchodu do Zapomněnky, řekl Petr. – Drahý pane Vojtí, z toho všeho, co jste mi tu napovídal, jsem vzal na vědomí jediné váš slib, že mi dovolíte, abych se po té věci s velmi cenným obsahem porozhlédl. Proboha vás prosím, neotálejme, neztrácejme čas.

– Počkej, to si musím řádně promyslit, řekl pan Vojtí, bafaje na své dýmčičce. – To, co jsi právě prohlásil, se mi jeví jako další kardinální nesmysl. O jakém mluvíš vchodu do Zapomněnky? Zapomněnka přece nemá nic, co by se dalo nazvat vchodem, leze se do ní dírou, která je vysoko nad zemí, a je nutno k ní přistavět žebřík.

– To všechno je mi dobře známo, řekl Petr. – Škoda jen, že ta díra, o které mluvíte, je uzavřena železnou brankou. Pěkně prosím, nedohánějte mě k šílenství, tak abych se pokusil tu branku vyvrátit vlastníma rukama.

Pan Vojtí, trojúhelníček nad kořenem nosu, ještě chvíli přemýšlel a kouřil, až pak, bezpochyby uznáv, že s Petrem zhola nemožno

domluvit se rozumně, povzdechl si, a opíraje se rukama o praskající a vrzající stůl, zvedl svou zralou tíži.

– Nu, kdo chce kam, pomozme mu tam, řekl. – Protože jak tě znám, ty nedáš pokoj a nepřestaneš zlobit, dokud se na vlastní oči nepřesvědčíš, že tam nic není, a my se nenapijem a nenapijem a nepovykládáme si.

Pak už stačilo sehnat klíč a palici a dláto a popravčí žebřík, po němž za neblahých dob páně Vojtího předchůdce vytahoval kat se svými pochopy odsouzence do zvýšeného přízemí Zapomněnky, aby je odtud spouštěl do morny vyhloubené v její základně; a než tyto věci byly pohromadě, na nádvoří pod věží se shromáždilo černo hradního lidu, zvědavého, co se bude dít, neboť do Zapomněnky, proklaté a proklínané, už nejméně dva roky nikdo nevstročil a každý ji jen obcházel s odporem a hrůzou. A zatímco lezl vzhůru po žebříku po boku pana Vojtího, který navzdory své nevěřícnosti chtěl být zčerstva při tom, až poklad bude nalezen, Petr si myslel v rostoucí malomyslnosti, že jestliže jeho otec zvolil Zapomněnku za schránu pro svůj Kámen mudrců, bylo to rozhodnutí vskutku překvapivé, neboť bylo by těžko najít místo méně chráněné před pohledy všetečných: když moucha masařka spadne do čerstvé krupičné kaše, nemůže být méně nápadná, než byl pan Janek, když se tudy šplhal, pokud se tudy šplhal, aby u přísné tajnosti uložil kámen tam, kde ho nikdy nikdo nenajde, jak se o tom vyjádřil v den své smrti.

Když pan Vojtí odemkl hrubý zámek a otevřel branku, z věže se vyvalil mrtvolný puch, vystupující zpod kamenného poklopu, jímž byla uzavřena hladomorna.

– Hned jak jsem zde nastoupil svůj úřad, řekl pan Vojtí, zatímco Petr nasadil dláto pod dubový práh a počal do něho mlátit palicí, – měl jsem za svou lidskou povinnost dát tu díru vyčistit a kosti vytahat a uložit je k věčnému odpočinku, ale na celém Srpnovsku

se nenajde jediný člověk, který by byl ochoten se té odporné práce ujmout, a nutit někoho násilím, to se mi nechce. – Hopla! zvolal, když práh, rozežraný červotočem, praskl. – Tak co tam je?

– Nic, řekl Petr s úsměvem, odlamuje kousky ztrouchnivělého dřeva.

Pod prahem vskutku nebylo nic než dohladka přitesaná plocha pískovcového kvádru.

– Zklamání? řekl Petr, když o málo později opět seděl s panem Vojtím, k nesmírnému jeho potěšení, při vínu v living-roomu srpnovského paláce, u krbu, v němž hořela hranička bukových polen. – Co to je zklamání? Pocit člověka bolestně dotčeného tím, že skutečnost, na niž narazil, není taková, jak by si byl přál. Ale to přece je nádherné a skvělé, že skutečnost si vede na vlastní pěst a po svém a je nadobro lhostejná k tomu, co od ní očekáváme, a že kašle na naše tužby a naděje! Proto zklamání je něco zcela neznámého a nepochopitelného člověku moudrému a filosoficky založenému, a vy byste mě urazil, pane Vojtí, kdybyste měl za to, že můj úsměv, s nímž jsem prve kvitoval své poznání, že pod prahem Zapomněnky není to, co jsem tam doufal najít, nebyl upřímný úsměv srdečné pobavenosti. Hleďte, já dalek toho, abych si zoufal, naopak radostně připíjím na zdar svého nezdaru bez ohledu na to, že to je gesto zhola zbytečné, protože pokud jde o dokonalost nezdaru, nelze si představit nezdar úplnější a kulatější, než byl nezdar, jímž jsem právě byl postižen.

A zvednuv cínový korbel, napil se žíznivě a zdlouha.

– Jen aby ses nerouhal a aby se ti v životě nestalo nic horšího, řekl pan Vojtí. – A víno se nemá chlastat, tak jak to děláš ty, víno se má jen usrkávat; vidím, že piješ z dešperace, a to se mi nelíbí a to nemám rád. Tak krucinál, dovím se už konečně, co to bylo, ta náramně cenná věc, kterou jsi hledal?

– Proč se ptáte, když to už hezkou chvíli víte sám? Co je tak vzácné a žádoucí, že císař, aby to našel, kvůli tomu div nezboural Chrám svatého Víta na Hradčanech? Co je tak záluďné a nebezpečné, že můj otec, aby to nepřišlo do nepravých rukou, si vzal život?

– Kámen mudrců? zeptal se pan Vojtí zdráhavě a v rozpacích.

– Tak jest, Kámen mudrců, řekl Petr.

– Ale chlapče, chlapče, což jsi tehdy sám neřekl, ovšem s patřičnou úctou, že tvůj otec jednal z posedlosti? řekl pan Vojtí.

– Ano, je to možné, že jsem se tak vyjádřil, řekl Petr. – Ale není posedlost jako posedlost. Je možno být posedlý pravdou, je možno být posedlý lží; ta první posedlost je hodna obdivu a úcty, ta druhá patří rovnou do pekel. Můj otec byl posedlý pravdou. Kámen mudrců není výmysl, fantazie, Kámen mudrců existuje a můj otec jej vyrobil. A viděl jsem na vlastní oči, jak nepatrné smítka Kamene mudrců dovede proměnit sprosté olovo v čisté zlato nebo v něco od zlata nadobro nerozeznatelného. A měl-li můj otec pravdu v tomto punktu, nevím proč nepředpokládat, že měl pravdu i v tom, že Kámen mudrců sám o sobě je nadán nesmírnou potencí dobra a zla, božství a ďábelství, světla a tmy; je-li tomu vskutku tak, nemůžu se ubránit dalšímu předpokladu, že tato ďábelsky božská látka, když už jednou tady jest, vyrvána nicotě a chaosu, tedy když už jednou existuje, když už jednou na tomto světě zaujímá své místo jako hmota mezi hmotami, nedá se jen tak jednoduše potlačit, aby bylo, jako by jí nebylo, a najde si cestu k lidskému povědomí, aby vykonala své dílo. Dílo prokletí a zkázy, pokud padne do vlastnictví kořistníka a sobce, dílo požehnání a spásy, pokud padne do rukou spravedlivých, jinak řečeno: do mých rukou.

– Nerozumím ti, asi jsi vypil víc než ti zdrávo, a teď meleš páte přes deváté, řekl pan Vojtí. – Mluvíš, jako bys ten Kámen mudrců už v těch svých spravedlivých rukou držel; kde ho tedy máš?

– Nemám jej, a to právě je důvod toho, že mluvím víc, než se sluší, a piji víc než mi zdrávo, a stavím se rozveseleným a pobaveným, zatímco pukám takovou zuřivostí a žalem, že poprvé v životě lituji, že na celém světě není nic, co bych směl nazvat svým, protože bych chtěl něco rozbíjet a lámat a tříštit, a já nemám co rozbíjet a lámat a tříštit, zejména tady ne, na návštěvě u vás, pane Vojtí, který za nic nemůžete.

– Tu máš, posluž si, řekl pan Vojtí a podal Petrovi podkovu, jež pro ozdobu a pro štěstí visela za hřebík na římse krbu.

– Mám ji rozkousnout, nebo zlomit? zeptal se Petr.

– Stačí, když ji zlomíš, řekl pan Vojtí.

Petr podkovu zlomil, jako by byla z perníku, ale když se po svém způsobu pokusil přelomit jednu z obou půlek na další dvě půlky, nedokázal to, ať se namáhal jak namáhal, tak úporně a svědomitě, až dostal do čelistních svalů křeč, takže nemohl pak otevřít ústa.

– Nejsem už k ničemu, řekl, když křeč ustala. – Ještě mi není ani celých dvacet let, a už stárnu, slábnu a blbnu.

– Nebuď na sebe tak přísný, řekl pan Vojtí. – Ale pověz mi, proč jsi ten kámen hledal právě pod prahem Zapomněnky? Kdo tě k tomu navedl?

– Jedna umírající dívka, takto trpaslice a napůl idiotka, jejíž fantazírování jsem považoval za vzkaz, zprostředkovaný silami hlubin a zázvěti, řekl Petr s akcentem takové samozřejmosti, jako kdyby byl prohlásil, že dub má tvrdší dřevo než bříza.

Pan Vojtí chvíli mlčel a tupě se díval do prázdna.

– Aha, ovšem, řekl pak. – Tys hodně zkusil, chlapče, vid' Kde jsi nechal prsteník na levé ruce, který neznaboh ti ho urazil?

– Vy si myslíte, že jsem se pomínul, řekl Petr.

– Ale vůbec ne, řekl pan Vojtí. – Jsem snad pominutý proto, že věřím, že když mě svědí levá dlaň, budu brát, a když pravá, budu solit? Nebo jsou pominutí ti, kteří věří v čarodějnice?

– Ano, ti jsou pominutí, řekl Petr.

– A ty, který věříš ve vzkazy z hlubin a ze zásvětí, nejsi?

– Matka Ježíšova, řekl Petr, – se těší úctě věřících a přízni církve a nikdo nepochybuje o zdraví jejího rozumu, i když uvěřila vzkazu, jehož se jí dostalo z úst anděla, který se jí zjevil, o jejím nastávajícím zázračném otěhotnění.

– Jenže Panence Marii to vyšlo, řekl pan Vojtí, – ona opravdu otěhotněla a povila pacholíka, kdežto tys pod prahem Zapomněnky našel, s odpuštěním, hovno.

Petr svěsil hlavu.

– Ano, přesně tak, milý pane Vojtí, pro mou pošetilství není omluvy. Můj duch, pokud ten mátožný slepičí pšouk, který dosud hárá v mém těle, lze nazývat duchem, se vroucněji a toužebněji přiklonil k obskurnímu a právě svou obskurností zajímavému zhodnocení Biančiných slov než k prostému a pro svou prostotu nudnému vysvětlení, které ovšem také probíhalo mou hlavou, leč mátožně a nevýznamně, jako špatný herec, který ať dělá co dělá, ať si sebevíc křičí a deklamuje a koulí očima a máchá rukama, nedovede přesvědčit diváky o pravdivosti slov, jež mu dramatik vložil do úst; že totiž Bianca blouznila o Kameni mudrců krátce a prostě proto, že jsem jí o Kameni mudrců sám vyprávěl a že ji mé vyprávění zaujalo.

– Ta Bianca, o které mluvíš, to je ta tvá umírající trpaslice a poloviční idiotka? zeptal se přísně pan Vojtí.

Petr přisvědčil.

– A o našem hradu a o Zapomněnce jsi jí také vyprávěl?

– Jí přímo ne, řekl Petr. – Ale v její přítomnosti snad ano. Nepamatuji se na to, ale možné to je.

– Možné to je, opakoval pan Vojtí. – Proč tedy hledáš nadpřirozené vysvětlení tam, kde vysvětlení přirozené se přímo nabízí? Což jsi mně sám neříkal, že člověk má věřit především svému rozumu? Nebo neříkal jsi to?

– Říkal, odpověděl Petr. – Ale řekl jsem také, a vám se to tolik líbilo, že jste si to zapsal do notesu, že člověk je tvor, u kterého se nikdy neví.

Petr pak zůstal na Srpnu několik dní, aby si odpočinul, než se vydá na další cestu: měl v úmyslu nabídnout své rytířské služby některému z bojovných a bohatých českých pánů a s konečnou platností tak zakončit svou kariéru spasitele a reformátora lidského rodu. Chtěl upřímně a poctivě věřit tomu, že mu nejde o odpočinek, jehož vskutku velmi potřeboval, a proto potlačoval jistou kalnou, na dně jeho povědomí tajně kvasící naději, že souvislost mezi blouznivým snem temně navštívené umírající dívky a srpnovským hradem se ještě – navzdory počátečnímu flasku – nějak projeví; že například, vyjádřeno obrazně, na první nádvoří srpnovského hradu pod vchodem do Zapomněnky dopadne tělo mrtvého černého ptáka, nesoucího v zobáku vzkaz ze zásvětí, namalovaný muřími písmenkami na bláně netopýřího křídla: Kámen mudrců je schován tam a tam. Nu a zatímco Petr takto doufal a současně nad zjevnou bezvýchodností tohoto svého doufání si zoufal, zašel si jednoho vytrvale zapršeného dne – své pozdější vzpomínání na tuto událost přiozdobil neodbyvatelnou myšlenkou, že k tomuto kroku ho pohnula ne nuda dlouhého deště, ale výzva vnitřního hlasu – do bibliotéky srpnovského hradu, kterou kdysi dříve, když byl na Srpnu uvězněn, s nemalým zdarem urovnal a uspořádal, a mimovolně sáhl po rukopisném, to jest ručně přepsaném svazku Pamětí Benvenuta Celliniho, jež i tenkrát s požitkem čítával. A když pak, znovu se probíraje příběhy dobrodružného zlatníka,

dospěl k onomu místu, kde Cellini získal od vévody Lessandra výtečnou pušku Broccardo, Petr si vzpomněl na to, nač si měl vzpomenout už dříve, že totiž právě tato puška, zle zmrzačena, dosud je přivázána k jeho sedlu a žádá si opravy, přesněji řečeno nového dřeva. Nebude to už dřevo tak vzácné a jemně zpracované, jaké měla dříve, myslil si Petr, když se pro svou pušku ubíral do maštale – a rovněž v ní nebude kouzlo, které do ní vložil můj otec, ale i tak mi ještě může prokázat dobré služby.

A když pak o chvíli později svou dobrou, zohavenou pušku Broccardo vybalil z plátna, do něhož byla zavínuta, povšiml si jisté podivnosti, která mu dříve ušla, totiž toho, že puška se sice, jak se stává, zlomila v krčku, ale nikoliv v nejužší, a tedy nejchoulostivější části tohoto krčku, ale o něco níže, v místě podstatně silnějším a bytelnějším, a že plocha zlomeniny není hladká, nýbrž maličko zjizvená, maličko vyhloubená hrubým zásahem nějakého primitivního truhlářského nástroje, snad dlátečka nebo vrtáčku; což znamenalo, že nevznikla-li tato podivná vyhloubenina teprve po ulomení a odhození pažby, což nebylo možno rozumně předpokládat, ta pažba nemohla být jiná než prázdná, s dutinou zamaskovanou kovovou patkou, a vyhloubenina, již Petr měl před očima, s tou dutinou souvisela.

O několik minut později Petr, velmi bledý, vyhledal pana Vojtího, aby se s ním rozloučil. Pan Vojtí, který už delší dobu nevěřil v zdraví rozumu svého mladého přítele, se tomuto náhlému rozhodnutí ani nepodivil.

– Co se stalo? Našel jsi svůj Kámen mudrců?

– Nenašel, ale vím už, kam jej můj otec schoval, řekl Petr. – Ach, pane Vojtí, jsou zločiny tak hrozné, že nejsou ničím omluvitelné, ani tím ne, že ten, kdo se jich dopustil, nevěděl, co činí. Můj otec ukryl svůj kámen v duté pažbě jisté vzácné staré pušky, kterou

jsem pak nosil a lovil s ní králíky. Věděl jsem, že otec tu pušku měl delší čas ve své dílně, ale nic jsem z toho nevyvodil, nic mě nenapadlo. Kdybych já byl na místě svého otce a chtěl bych Kámen mudrců bezpečně ukrýt: mohl bych najít vhodnější úkryt než pažbu zbraně, jež byla majetkem pána mého vlastního syna? Ale stalo se, že spása lidského rodu mi visela na rameni, a já ji odkládal, jako se odkládá klobouk a plášť. Proč mi neupadla ruka, když jsem pažbu své pušky odhodil na cestě hned za hradbami Stramby? Proč se dovídám, kam můj otec ukryl svůj poklad, teprve teď, kdy už je ztracen?

Na to pan Vojtí rozumně a konejšivě, že zřejmě nejde o nic než o fantastický dohad, týkající se věci o nic méně fantastické, ale Petr ho neposlouchal.

– Ale proč se to tak nemělo stát? A je opravdu všemu konec? Neposlala mě *Bianca matta* ve svém blouznění, namísto aby mi rovnou řekla, kde mám kámen hledati, až na Srpno, protože jsem měl dokázat, že nejsem z těch, kteří se hned vzdávají? Nedívají se právě teď na mne všichni bohové Olympu a neuzavírají mezi sebou sázky, najdu-li v sobě dosti sil, abych se bez meškání vydal tam, odkud jsem přišel, a pokusil se zachránit, co se možná ještě dá zachránit?

A Petr sedl na koně a vydal se na svou druhou cestu za dobytím světa.

Tuto druhou cestu není třeba popsat tak důkladně, jako byla jinde popsána Petrova cesta první, přesněji řečeno není vůbec třeba ji popisovat. Aby se vyhnul nebezpečí, že bude uviděn, Petr vykonal druhou, to jest italskou část této cesty tentokrát ne po souši, ale po moři, dav se v Benátkách najmout, neboť byl už nadobro bez peněz, jako plavčík na nákladní koráb, který dovážel do Francie válečný materiál. První proponovaná zastávka byla daleko, až

v jihoitalském přístavu Bari, ale Petr pláchl z lodi mnohem dříve: když se přiblížili k Rimini, skočil do moře, a nedbaje žraloků, kteří rejdlili v jeho blízkosti, doplaval – tomuto umění se kdysi dávno naučil ve vodách Vltavy od svého nezapomenutelného přítele Franty, syna poběhlíce Ažzejtratomů – šťastně na břeh.

Z Rimini se pak vydal, mokrý, prokřehlý, tak hrozivý napohled, že sami vandráci se mu vyhýbali, k rozdělu dvou cest, z nichž jedna, jak už zaznamenáno, vede k Perugii, druhá se stáčí na Strambu. Když pak po pěti hodinách ostré chůze do kopce dosáhl tohoto rozcestí, postupoval dál k Strambě už jen velmi pomalu a obezřetně.

Směřoval přitom k stramské bráně *degli Angeli*, kudy každoročně pětadvacátého listopadu procházelo k lesní kapličce svaté Kateřiny zbožné procesí. Tudy posledně uprchl ze Stramby, a někde zde se to stalo, tady kdesi, v blízkosti kapličky, zahodil ulomenou pažbu; a vskutku, když ustoupil z cesty, aby se skryl před mnichem, který projížděl mimo, sedě na oslici, uviděl ji, tu pažbu totiž, v korytu vyschlé strouhy zapřenou o vejčitý kámen, zhanobenou blátem a trusem, vyplavenou a roztlemenou. Ale když ji zvedl a s neskonalou opatrností z ní vyšťoural písek a hlínu, v hloubi její dutiny spatřil ještě tolik nádherně rubínově červené, perleťově lesklé hmoty, že by za ni mohl koupit, kdyby ony hodnoty byly na prodej, mír a blahobyt a štěstí pro dvě tři příští pokolení lidského rodu, tak aby si lidé na ten mír, blahobyt a štěstí zvykli a pak už žili vždycky tak.

PRVNÍ ČÁST

Hrabě di Monte Chiara

Svízele mladistvého kardinála

Jest známo, že za oněch časů i dříve a i později italský lid, od přírody dovádivý a temperamentní, za velikých událostí a převratů politických míval ve zvyku přepadat příbytky lidí, dočasně stojících v popředí veřejného zájmu, a oddávat se osvěživé a veskrze člověčí radosti rabování a ničení; v letopisech oněch slavných desetiletí a staletí se například dočítáme častokrát, že kdykoli mělo dojít ke změně na trůnu Petrově, jinak řečeno, kdykoli umíral starý papež, kardinálové, již měli naději, že některý z nich se stane jeho nástupcem, tak řečení *papabili*, honem potají odváželi ze svých paláců své nejcennější svršky.

Také strambský lid po smrti princezny Isotty a po pádu a útěku vévody Petra Kukaně z Kukaně přepadl vévodský palác, a nedbaje přítomnosti vystrašených dvořanů a služebnictva a bezmocně zuřící matky Isottiny, vévodkyně vdovy Diany, jež se ve svém soukromém *appartamento della Duchessa* zabarikádovala se svými dvorními dámami a se svým hněvem a dosud čerstvým žalem nad dceřiným skolem, a vybrakoval palác dohola a vynesl z něho vše, co nebylo přibito nebo přikováno nebo přizděno, tak dokonale a čistě, jako cvičený stolovník a labužník dovede dokonale a čistě obrat kuřecí kostřičku.

A přitom se ukázalo, že staré tapiserie, o něž se rozradovaný lid podělil, se zdravou nešetrností je rozřezav na kusy, nebyly tu pouze proto, aby zdobily stěny, ale také proto, aby zakryly bídu a zvetšlost oněch stěn, strašné pukliny, pronikající skrz naskrz jejich starým, sesedajícím se zdívkem, a koberce že měly za vedlejší úkol maskovat ohyzdnost prošlapaných a trouchnivých parket.

Ani vojenská posádka, ani bleděmodrá městská *guardia* se nepokusila zarazit řádění rozradovaných, plundrujících Strambanů; šlo o lidovou veselici, a postavit se jí na odpor znamenalo postavit se na odpor dávné, v mytickém šerověku zakotvené tradici. Tady se nedalo dělat nic než sečkat, až rmutná vlna davového rozvážnění sama opadne a odplyne, což se nakonec vskutku stalo; lid se vydováděl a nastal nanovo klid, ale byl to klid jaksi neklidný, neboť přináležel časům novým a neznámým.

Vnitřek paláce byl po této události stěží poznatelný. Ponurými sály a pokoji, v nichž nebylo nic, co by pohlcovalo ozvuk osamělých kročejů náhodného návštěvníka, se přízračně nesl pískot a řepkání krys, znepokojených a nespokojených všemi těmi změnami; nikde nebylo místečka, na němž by oko mohlo spočinout se sebemenším zalíbením, kdyžtž zmizela neznámo kam dokonce plátna Rinalda Arrghetta, malíře dosud žijícího, jehož výtvary v době vlády vévody Tankreda zaujaly místa obrazů mistrů quattrocenta a quintecenta, jež vévoda v dobách finanční tísně, pohříchu až příliš častých, posílal do frcu. Zlatý prach rozpadu a mření se hemžil v bledých paprscích slunce, pronikajících skleněnými pupky v oknech, a z koutů a puklin a děr číšel chlad a dech hniloby: strambský palác, ještě včera elegantní a živý, se v několika krátkých, výsostně neblahých chvílích počal hroutit pod tíží časů, které uplynuly pod jeho krovky, a octl se na šikmé, kluzké půdě, hovořeno dnešním jazykem, entropie.

Na tomto truchlivém stavu se změnilo jen pramálo, tolik co nic, když do opuštěného starého sídla dorazil nový, papežem dosazený vládce Stramby, kardinál Giovanni Gambarini, v doprovodu vysokých zástupců kurie, pověřených úkolem, aby mladistvého kardinála uvedli v jeho nový úřad, aby ho, jak se říkalo, iniciovali. Hned po této iniciaci, jež ostatně netrvala dlouho – z hlediska

zvědavé a uctivě vzrušené veřejnosti se omezila na slavnostní mši, již s ohromnou trémou, neboť se tomu přiučil teprve zcela nedávno a na veřejnosti to činil poprvé v životě, odsloužil sám kardinál Giovanni Gambarini. Protože hlavního oltáře v chrámu svatého Pavla se užívalo jen čtyřikrát do roka, mše byla odsloužena u jednoho z oltářů vedlejších, což na věřící přítomné tomuto posvátnému aktu udělalo nepříznivý dojem; hotové pohoršení pak způsobilo chování prelátů z kardinálova doprovodu, kteří při obřadu ani neobnažili hlavy a bavili se nahlas jako v hospodě. Hned potom zástupci kurie odjeli nazpět do Říma a mladistvý kardinál Gambarini osaměl v paláci s hrstkou drobných úředníků, již mu byli dáni ku pomoci, vesměs osob duchovních, řeholníků různých barev a řádů, a několik kněží laiků.

Tou dobou ovšem, snad ani není třeba to zvlášť podotýkat, bývalí vévodští dvořané a zástupci cizích států už dávno byli za horami a zbyla jen se svými věrnými dámami vévodkyně vdova Diana, jíž Jeho Svatost milostivě dovolila, aby svůj čas nebesy jí vyměřený pokojně dožila ve svém *appartamento*, ba co víc, přidělil jí k tomu dožití roční rentu jednoho sta a dvaceti zlatých dukátů, jež jí vyplácel kardinálův osobní sekretář, páter františkán Lugo, muž dobře učený, doktor teologie a církevního práva, a navíc všeho světec: spal prý na holé podlaze, a aby měl smrt neustále před očima, jídal z cínového talíře, na jehož okraji byla vyryta podoba lidské lebky. Bylo známo, že pravým pánem Stramby není ani kardinál Gambarini, budiž velebeno jeho jméno, ani nově jmenovaný světský *podesta*, bývalý apatykář Gerbino, nýbrž on, doktor Lugo, tučný páter františkán. Neboť tento učený a zdatný muž byl navzdory svému poustevnickému asketismu, patrně zázrakem, hezky při těle.

Jak už pověděno na patřičném místě jinde, Giovanni Gambardini, ještě než se stal kardinálem, daroval na znamení spasitelné

kajícnosti papeži svůj palác v Strambě a všechny své polnosti a statky, ale domníval se, že Jeho Svatost přijme tento darovací akt co pouhou formalitu, takže on, Gambarini, se po svém návratu do Stramby uchýlí pod rodnou střechu už ne sice jako její majitel, ale jako její volný, ničím omezovaný uživatel, což znamená sice nesmírně mnoho z hlediska právního, ale z hlediska praktického pranic. Ale chyba lávky: papež, bezpochyby nechtěje urazit mladistvého kajícíka, přijal jeho dar do slova a do písmene, a ještě dříve než novopecený kardinál dorazil z Říma na své nové působiště ve Strambě, prodal veškeré ohromné gambariniovské latifundie včetně paláce na *piazza Monumentale* bohatému římskému bankéři Lodovico Pachione jménem, který je koupil pro svého zhýralého synovce Maria, pověstného krasavce. Je příznačné, že jestliže kardinál Gambarini o této transakci do poslední chvíle nic nevěděl, tím lépe o ní byl zpraven jeho učený a svatý sekretář Lugo.

– Dovoluji si osvěžiti vaši paměť, *Illustrissime*, a připomenout vám váš vlastní bohumilý a následováníhodný čin, jímž jste se všech svých strambských movitostí a nemovitostí vzdal ve prospěch Svaté stolice, řekl mu, když se Giovanni hned po svém příjezdu do Stramby se vši samozřejmostí hrnul do svého opuštěného rodného domu. Je dobře si povšimnout, že mluvě k Giovannimu, neužíval titulu Vaše Eminence, jež si kardinálové před nedávnou dobou vymohli, nýbrž oslovoval ho postaru *Illustrissime*, což mu umožňovalo obracet se na něj přímou a bezmála familiární formou: Dovoluji si osvěžiti vaši paměť, *Illustrissime*, namísto náležitého neosobního: Dovoluji si osvěžiti paměť Vaší Eminence. Jedna to z drobných kuriálních fines a fíglů; kardinál Gambarini tím trpěl velice.

Nu a zatímco staré sídlo strambských markrabat a vévodů, oživené povětšinou jen opatrně našlapujícími stíny osob duchovních,

chátralo, a jak povědomo, entropovalo, nedaleký gambariniovský palác na hlavním náměstí ožil bujarou prací výborně placených zedníků a štukatérů a mramorářů a sochařů a malířů a dekoratérů a uměleckých kovářů a sklenářů a dlaždičů; a když se tito mužové řemesel a práce rozešli, zůstavivše za sebou palác jako vykoupaný a znovuzrozený, rozšuměl se v tomto paláci život jako za starých časů, plesy se střídaly s pijatykami a karetními večírky a pikniky, pouze s tím rozdílem, že hostitelem tu už nebyl hrabě Giovanni Gambarini, nýbrž bohatý plebejský hejsek Mario Pachione, který se podle doslechu v Římě zhanobil tolika skandály, že bylo nutno jej načas dopravit až do nejvzdálenější provincie, na sám východní okraj italské boty, a hosty že už nebyli vévodští dvořané, nýbrž povětšinou jen zhýralcovi hosté z Říma, kteří ochotně a rádi zajížděli do srdce Apeninských hor, aby si tu v ústraní a v plném přepychu a pohodlí zadarmo vyhodili z kopýtky; a mladistvý kardinál hleděl z temna své holé a špatně vytopené pracovny, v níž jeho strýc nebožtík vévoda Tankred hrával šachy, na skvěle osvětlená okna svého rodného domu, v nichž se rýsovaly siluety plesajících pánů a dam, a do jeho pomněnkově modrých očí se vkrádal stín nevléčitelné melancholie.

Nu a co se nepodařilo za jeho krátké, bouřlivé vlády mladému fanaticovi spravedlnosti Petrovi Kukaňovi z Kukaně, to zastal nepatrný sbor církevních byrokratů v neslušivých klerikách bez bouře a tak říkajíc obratem ruky. Zánikem Velké rady, k níž došlo zcela samozřejmě a automaticky, neboť její členové po nastolení kněžské správy se už ani nepokusili se sejít, padla privilej nejbohatších občanů Stramby neplatit daně a zástupci Svaté stolice je důkladně stiskli. Kromě toho nový podesta Stramby, jak řečeno moudrý Gerbino, byl pověřen úkolem přísně bdít nad tím, aby se Strambané nikdy a nikde nedopouštěli jakýchkoli nešvarů nebo

zlořádů, hříchu proti přikázáním božím i církevním, nepřístojností a nemravností, slovem aby si ve všem všudy počínali poctivě, řádně a slušně, a aby za každé vybočení z této nově zavedené poctivosti, řádnosti a slušnosti byli stíháni pokutami, jejichž celková suma, jak bylo Gerbinovi řečeno doslova, nesmí v žádném případě, i kdyby se Strambané přes noc proměnili v andílky, klesnout pod minimum jednoho tisíce skudů měsíčně. A Gerbino, detailní znalec strambských poměrů, odváděl církevní správě někdy až dva tisíce skudů, aniž se přitom kdy odvážil dokročit na hříšníka ze všech hříšníků nejhříšnějšího, na Maria Pachione, neboť tento veselý mladý hejsek jednak nebyl strambský občan, jednak se těšil ochraně samého papeže. Gerbino nejraději lovil mezi lidmi středně majetnými, jimž je vidět do oken, a sklízel za to od svých nových pánů pochvaly a procenta ze svých výdobytků.

Takový tedy byl výnos drobných přestupků; neméně tučný byl výnos přestupků těžkých a zločinů, trestaných jako zastara světským ramenem spravedlnosti. Soudem dvanácti mudrců, jež řídil jakožto třináctý, leč v skrytu, páter Lugo. Zasluhou tohoto učeného askety se v Strambě během nedlouhého času stalo samozřejmým, že nebylo zločinu dosti těžkého, včetně otcovraždy, z něhož by nebylo možno se vyplatit penězi; v důsledku toho na šibenici u brány Partenope se pohupovala jen těla ludráků a chudáků, kteří nedovedli sehnat a za něž nikdo nebyl ochoten složit ani těch mizerných tisíc nebo dva tisíce skudů, jimiž by od sebe mohli odvrátit trest za krádež šišky chleba, za polní pych nebo pytláctví.

Za peníze takto získané se stavělo. Jeho Svatost si tak přeje, řekl páter Lugo kardinálovi Gambarinimu, který se ho na to ptal, neboť ve své úloze pátého kola u vozu jako obvykle nebyl o ničem informován. Jeho Svatost, pokračoval páter Lugo, chce dohonit to,

co bylo zanedbáno za jeho svatých předchůdců, kteří při své chvalitebné chudobě neměli prostředky na to, aby jaksepatří opevnili svůj stát proti tureckému nebezpečí.

– A Jeho Svatost na to má prostředky? otázal se ve své neomalenosti, pro niž v církevních kruzích právem byl kritizován, mladistvý kardinál.

Učený asketa jen lehounce zvedl oči k nebi.

– Hospodin ráčil vyslyšeti vroucí modlitby Jeho Svatosti, řekl.

Vojenský architekt, pověřený řízením staveb, dal srovnat se zemí celou východní chudinskou čtvrť Stramby a jal se na jejím místě budovat mamutí pevnost, jíž se dostalo, Jeho Svatosti na počest, jména Paulana. Církevní správa bezohledně zabrala polovinu zahrady, jež patřila ke kartuziánskému klášteru, a postavila tam slévárnu děl. Hradby města byly zesíleny, na některých místech zdvojnásobeny, z materiálu získaného zbouráním starořímských staveb. A parádní místnosti ve vévodském paláci, plesová síň *Sala degli Angeli* a zimní zahrada *Sala degli mille odori* a stará vévodská bibliotéka, byly proměněny v skladiště válečného materiálu.

– Jeho Svatost, podotkl k tomu všemu učený asketa páter Lugo, – na rozdíl od svých svatých předchůdců nechce po sobě zanechatí náhrobek z mramoru, nýbrž z oceli a žuly.

Odkdypak? pomyslí si kardinál Gambarini. Byl sice, jak pověděno, neomalený a neznalý vysoké církevní etikety, ale přece ne tolik, aby byl schopen vyslovit tuto otázku nahlas.

Takto uplynuly dva roky, pro mladistvého kardinála čas nepřetržitě nudy a pocitu bídy a beznaděje, jež se vytrvale, leč bez valného výsledku snažil oslabiti častou vroucí modlitbou v chrámu svatého Pavla, před zázračnou soškou ukřižovaného Krista, o níž se tradovalo, že svého času, když onen učený světec ještě žil, pochválila Tomáše Akvinského, řkouc: – Dobřes to o mně napsal, Tómo!

– To jsem to všechno zbacal, to jsem to všechno spral! stěžoval si též sošce kardinál Gambarini. – Jak jsem se dnes mohl mít, kdybych se nebyl pouštěl do politiky!

Byla to pravda tak banální a nesporná, že k ní nebylo možno podotknout ani slůvko. Však také Kristus mlčel, a mlčel celý lidu-prázdný, polotmou prostoupený chrám.

Ale to byl pouhý začátek utrpení mladistvého kardinála Gambariniho. Když minulo druhé výročí toho neblahého dne, kdy mu Jeho Svatost nasadila na hlavu kardinálský klobouk, nastala mu nová, zcela nečekaná starost.

Jednoho jitra na počátku listopadu, když zasedl ke své skromné snídani a rozlomil housku, již měl ve zvyku přikusovat k šálku horké čokolády, objevil v ní, v té housce totiž, pečlivě složený, energickým písmem pokrytý lísteček. Rozvinul jej a nedovedl potlačit výkřik oprávněného zděšení, když na něm přečetl tato slova:

Giovanni, hodina odvety se blíží.

Petr Kukaň z Kukaně

– Důvod vašeho rozčilení, *Illustrissime*, mi není zcela zřejmý, řekl páter Lugo, když mladistvý kardinál Gambarini, popelavě bledý v tváři, vrávoraje hrůzou, vrazil do jeho kanceláře, aby mu ukázal lístek nalezený v housce. Jak se na asketu sluší, páter Lugo povstal už před dvěma hodinami ze svého lože, jímž, jak pověděno, byla holá podlaha, a byl už v plné práci. – Jsem sice dalek toho, abych schvaloval, když se někdo nevážně dotýká vaší osoby, *Illustrissime*, neboť vy jste kardinál, což nelze oddiskutovat, a kardinál pouhým faktem svého důstojenství jest na výši obyčejným smrtelníkům nedohledné. Jak známo, svět je zbudován hierarchicky, a je-li na samém jeho vrcholku sám Bůh a je-li papež božím zástupcem, pak

kardinál, aj, je o pouhé dva sprušle níže než nebesa; věru, pro podivnosti netřeba chodit daleko. Proto nemohu než odsoudit co nejostřeji, když se někdo odváží dělat si legraci z nějakého kardinála, ať ten kardinál je kdokoliv a jakýkoliv, a podávat mu housky s nestravitelnou nádivkou, ale nic víc, nic víc.

Kardinál Giovanni Gambarini naslouchal těmto uvážlivým slovům se zachmuřeným čelem.

– Někdo! zvolal. – Někdo si ze mne prý udělal legraci. Ale kdo je to, ten někdo?

– Na lístku je podepsán Petr Kukaň, ale to neznamená, že Petr Kukaň je vskutku jeho autorem, řekl učený asketa. – Pokud je mi známo, Petr Kukaň je člověk nebezpečný a bezohledný, ale není ani kluk, ani hlupák, a styl tohoto vzkázání mi spíš připomíná některý z nápisů na ohradách než projev člověka vzdělaného. Váš konflikt s Petrem Kukaněm, který před dvěma roky byl šťastně zakončen vaším vítězstvím a Kukaňovým útekem z území církevního státu, je široké veřejnosti dobře znám a tím lístečkem vás mohl poškádlit kdekdo.

– Napsal to Petr Kukaň vlastní rukou, řekl mladistvý kardinál. – Zním jeho písmo jako své vlastní, vždyť jsme řadu let žili pospolu jako dva bratři a měli jsme společné preceptory. Kdyby orel uměl psát, psal by právě tak, jako píše Petr.

V tom, co odpověděl na tento výrok mladistvého kardinála, projevil učený asketa otec Lugo tak důkladné znalosti nejnovějších dějin Stramby a jejích samozvaných vládců, že mladistvému kardinálovi ustydla, jak se říká, krev.

– To jste řekl pěkně, *Illustrissime*, a svůj respekt před dotyčným Petrem Kukaněm z Kukaně jste vyjádřil velmi plasticky; nemyslete si, že my, prostí služebníci církve, nedovedeme ocenit elegantní myšlenkovou zkratku a přesvědčivou nadsázku. Kdyby

orel uměl psát, psal by právě tak, jako píše Petr – to se mi líbí a vás to ctí, ale neříká to nic nového. Že máte chronickou hrůzu před Petrem z Kukaně, je známo i poslednímu úředníčkovi kurie; je ovšem možno dodat, že vaše hrůza není prosta jisté úcty a obdivu k onomu kacířskému arcilotrovi, což vás rovněž ctí, neboť Petr Kukaň z Kukaně je vskutku hoden úcty a obdivu stejnou měrou, jako si zasluhuje věčného zatracení a trápení, a to už je, *Illustrissime*, co říct. Je rovněž dobře známo, že vaše hrůza před ním není bezdůvodná, neboť on je vše jiné než hnilička a zakřiknutý oukropeček a vy jste se k němu, *Illustrissime*, choval a zachoval jako svině – tenkrát ještě jste byl dalek toho, abyste byl kardinálem, *Illustrissime*, a je proto možno posuzovat vaše tehdejší jednání beze všech cirátů. Nicméně vaši dnešní situaci, *Illustrissime*, díkybohu nelze srovnávat s vaší situací před dvěma roky, kdy jste v panickém děsu prchl před Kukaněm ze Stramby. Tenkrát vás veškeré obyvatelstvo Stramby nenávidělo, zatímco dnes na vás hledí ne s láskou, to zajisté nikoli, ale aspoň s tupou rezignací. Tenkrát byl vévodský trůn, jehož jste si vydobyl až běda obskurními prostředky, až tuze skřípavý a vratký, zatímco vaše dnešní úřední postavení druhého božího zástupce ne-li na celé zemi, tož aspoň v Strambě je pevné jako řemen. A Petr Kukaň tenkrát byl v Strambě populární a nad všechen pomysl oblíbený, kdežto dnes tu není člověka, který by na něj neměl dopal, od boháčů, s nimiž už tehdy chtěl zatočit, tak jak jsme s nimi zatočili teprve teď, přes horaly, kteří uctívali princeznu Isottu asi tak jako bohorodičku, protože ji znali jen zpovzdálí nebo vůbec ne, a přes stramské židy, nad nimiž Petr sice držel ochrannou ruku, ale již mu nikdy neodpustí, že byli nuceni financovat jeho svatbu, jež se nekonala, a tak dále a tak dále až po chudé rybáře z Pigna a Finale, kteří mu nezapomenou, že zrušil postní den. Je tedy zcela nepravděpodob-

né, že by se odvážil vkročit na území Stramby, natož aby se pokusil vám, *Illustrissime*, zkrivit vlásek. Proto hlavu vzhůru a ničeho se nebojte, *Illustrissime*, tím spíše ne, že báti se máme jen Hospodina: On, psáno jest, budiž bázeň vaše a On strach váš. A na jiném místě, přesněji v Knize Jobově: Aj, bázeň boží je moudrost, a od jiné bázně odstoupiti rozumnost.

Jak vidno, učený asketa otec Lugo byl dalek toho, aby sdílel hysterii mladistvého kardinála, ale jakožto svědomitý úředník dal případ s lístečkem v housce vyšetřit velmi přísně, přímým tázáním podezřelých v mučírně, ale nepodařilo se vypátrat nic víc, než že při úpravě kardinálova ranního stolu pomáhal čiperný pacholík, ježž nový šéf kuchyně po hromadném útěku většiny služebnictva a kuchyňského personálu rád přijal do svých služeb a který téhož rána zmizel neznámo kam.

Po této příhodě se housky podávaly na stůl mladistvého kardinála nejinak než rozlomené a prozkoumané, není-li v nich ukryto něco nepatřičného. Ale když se o málo později mladistvý kardinál právě chystal očistit si nos, z kapesníku, ježž si vytáhl z rukávu, vypadl lístek, na němž bylo známým energickým písmem napsáno:

Nic jsem nezapomněl, Giovanni, a nic jsem Ti, padouchu, neodpustil.

Petr Kukaň z Kukaně

Pátrání, jež hned potom nařídil učený asketa otec Lugo, přineslo přesně obdobný nanicovatý výsledek jako vyšetřování případu s houskou: ukázalo se, že v zámecké prádelně byla zaměstnána jistá čiperná dívčice, kterou vrchní pradlí nedávno přijala jako výpomocnou sílu a jež právě onoho dne, kdy došlo k nepřístojnosti s lístečkem v kapesníku, zmizela neznámo kam.

Učený asketa otec Lugo pak nařídil přísné prošetřování nacionálií všech čiperných pacholíků a dívčín, již by se napříště přihlásili do zámeckých služeb, ale jakožto člověk bystrý a světa znalý dobře věděl, že toto opatření nebude nic platné, neboť se nedotýká kořenu zla.

Nic jiného se však nedalo dělat.

– Ach, mám já to trápení, Ježíšku na křížku, mám já to trápení! stěžoval si mladistvý kardinál sošce umučeného Krista v chrámu svatého Pavla, u níž, jak povědomo, rád se modlíval. A tu Kristus, který nemluvil od doby, kdy pochválil svatého Tomáše Akvinského, což se mohlo stát, bratru počítáno, takových tři sta dvacet tři sta třicet let nazad, pojednou promluvil hlubokým sklepním hlasem, jaký slyšíme u jarmarečních břichopravců:

– A to ještě nic není, Giovanni, už jen maličko a Petr tě roztrhne jako slanečka.

Pokojným strambským občanům, procházejícím se po *piazza Monumentale*, se tehdy dostalo nevšední, poutavé, a možno bez nadsázky říci nezapomenutelné podívané na mladistvého kardinála, který, nedbaje důstojnosti svého purpuru, jímž byl oděn, vyletěl ze vrat chrámu svatého Pavla jako katapultem vystřelený a pak seběhl třemi mohutnými skoky po schodišti a pádil dál, výraz rozháranosti, hraničící s pomínutím smyslů, v útlé tváři eféba, kterému sice tehdy už šlo na dvacátý rok, ale vypadal na sedmnáct, nejvýš na osmnáct.

Misijní cesta mladistvého kardinála

Za onoho času žila v Itálii a těšila se neslýchané slávě neapolská pěvkyně jménem Olympia Testi, manželka prominentního dýmaře Carla Testiho, od severních hranic poloostrova až po úpatí Etny známá jako *La bella Olympia*. O nádheře jejího hlasu, podle svědectví některých jejích obdivovatelů stříbrného sopránu, nelze pochybovati, neboť aby se někdo svým zpěvem proslavil uprostřed lidu tak zpěvného, jako je národ vlašský, k tomu je bezpochyby zapotřebí být shůry požehnán zcela zvláště, zcela mimořádně.

O jejím zjevu tělesném, pro nějž se jí dostalo přívěska *La bella*, to jest Krásná, si dodnes lze učinit představu zcela přesnou, neboť v soukromé galerii jistého obchodníka s masnými konzervami v Chicagu se zachoval její věrný portrét, vzešlý z dílny florentského malíře Mattea Rosselliho. Na tomto portrétu se nám *La bella Olympia* představuje, jak ani nelze jinak, jako žena velmi půvabná, to zajisté, ale zase ne tolik, aby náhodný divák nemohl odtrhnout zraky od jejích rysů, a když se mu to nakonec přece podařilo, aby pak dlouho ještě setrval v roztržitě rozkošnické zasněnosti a přihlouplé úsměvnosti.

Mistr Rosselli především ublížil portrétované pěvkyni tím, že ji zobrazil, jak sama doprovází svůj zpěv hrou na harfu, a co naplat, harfa je nástroj tak úchvatně krásný, že svým skvostným vnějším snadninko zastíní tělesný půvab lidské bytosti, umělkyně, jež na ni hraje; a to právě se na Rosselliho portrétu stalo Krásné Olympii. *La bella Olympia* se nám v zlatém stínu harfy jeví jako žena ani zdaleka ne z nejmladších, s pravděpodobným sklonem k tělnatosti, s tváří hmotnou a plnou a s tuchou knírku nad vlhký-

mi, chutnavými rty; její pleť zralé tmavovlásky má, zdá se, sklon k nadměrné zardělosti, rozčesané havraní vlasy splývají volně na nahá ramena a její hrud' je tak sešněrovaná, že roztomilý ženský žlábek mezi ňadry jí stoupá bezmála na úroveň klíčních kostí, takže nechápeme, jak v tomto krunýři mohla nabrat dosti dechu pro své proslulé kolorатурní kumštíky; prsty, jimiž v této chvíli energicky, a řeklo by se zlobně, dře do strun harfy, jako by ji chtěla potrestat za její nadměrnou spanilost, má krátké, pevné, s hranatými, krátce ostříhanými nehty. Řečeno stručně, ale po pravdě, ohromné nadšení, jež *La bella Olympia* budila nejen svým zpěvem, ale i zjevem, nám při pohledu na tuto podobiznu připadá ne zcela opodstatněné; a přece nelze pochybovat o tom, že tenkrát na nikoho nebylo složeno tolik sonetů, madrigalů, epištol a písní jako na ni. Slavný neapolský básník Giambattista Marino, stvořitel básnické školy marinistů, označil Krásnou Olympii jako první div světa, jiný básník, Tommaso Stigliani, srovnává Olympii se sluncem, jehož záře je tak oslepivá, že se do něho nemůžeme naplno zadívat; jiný děkuje svému osudu, který mu umožnil žít v téže době jako ta božská Siréna.

Její manželství se známým dýmkařem, jemuž povila pět dětí, nebránilo božské Olympii, aby jezdila za svým pěveckým povoláním ze země do země, z města do města. Očarovala svým zpěvem a svou krásou především všechny neapolské magnáty, knížata di Sant-Elia, di Cerce, d'Aragona, Laurenzana, Carafa; vystoupila s ohromným úspěchem na dvoře krále francouzského, jakož i na dvoře Mediceů ve Florencii; florentský hrabě Fontanella na ni napsal epigram, v němž ji nazval desátou Múzou, čtvrtou Grácií, první mezi ženami, zázrakem přírody, okrasou uměn, ztělesněním cti a veškerých ctností a bohyní krásy. Její hlavní rivalka, florentská pěvkyně Santivelli, zešléla z Olympiina úspěchu hně-

vem, vyskočila z okna svého domu a pohmoždila se v levé kyčli, takže kulhala pak nadosmrti. Milánský guvernér se o ní vyjádřil jako o ďáblici, jež by dovedla rozplamenit samého Joviše. Nebylo bezmála osobnosti, ať světské, ať duchovní, jež by se nebyla snažila říci něco patřičného o jejím zpěvu, o jejích ctnostech, o její milostnosti, o její nožce, o čemkoli, co k ní jakkoli patřilo. Jedním z jejích nejváženějších a nejvášnivějších ctitelů byl největší skladatel sedmnáctého století Monteverdi. Kardinál Scipio Borghese, synovec papežův, jí na znamení obdivu a úcty věnoval perlový náhrdelník, ale ona odmítla přijmout tento nákladný prezent a požádala kardinála, aby jí raději daroval třísku ze svatého kříže; fáma praví, že kardinál, okouzlen tímto projevem zbožnosti a ctnosti, její prosbě ochotně vyhověl.

La bella Olympia vystoupila i ve Strambě před vévodkyní Dianou.

Byl to jeden z nákladných a nepředvídatelných vrtochů vévodkyně, projev její pýchy, jež se nedala zlomit ani smrtí manžela a jediné dcery, ani ztrátou trůnu, že jednou z ničehož nic oslovila společnost mokrých slepic, jak v krutém posměchu nazývala těch několik strambských prominentů, dam a pánů, kteří se tu a tam shromažďovali v jejím salónu, řkouc, že už dva roky nepřetržitě žasne nad jejich pasivitou a zbabělou malomyslností; ach běda přeběda, Stramba, z níž po staletí vzcházeli nejskvělejší a nejušlechtlejší rekové, kteří pak pod vedením svých kondotiérů zasahovali po celé Itálii všude tam, kde bylo třeba jejich mužné práce, při níž stříká krev a praskají kosti, aj běda přeběda, tato Stramba se proměnila v hnízdo ospalců a nádivů, nočních čepic a bačkorářů, kteří dovedou jen nanejvýš sedět doma a přepočítávat své penízky a skryti za záclonami přihlížet, jak Mario Pachione, přivandrovalec z Říma, hejří s nevěstkami a jak kurie pomalu,

ale jistě rozchvacuje starý vévodský majetek a proměňuje přitom Strambu v jednu jedinou ohybnou vojenskou pevnost.

– Vy všichni, kdo tu sedíte, pokračovala vévodkyně vdova, krásná, bezvadně vzpřímená a napučená, klouzajíc zrakem po kruhu tváří protažených nepokojem, neboť její výtky, že doma přepočítávají své penízky, nevěstila nic dobrého, – vy všichni, kdo tu sedíte, jste se za minulých let účastnili našich plesů a hostin a všech jiných společenských událostí, a teď tu sedíte jako mátohy a ničím nepřispějete k tomu, aby se zvedla úroveň našeho společenského života. Jak to, že se nevzchopíte k činu, který by z takového Maria Pachione vyrazil dech a který by našim vládcům v kutnách ukázal a dokázal, že stará Stramba dosud nezhynula? Já vím, done Timoneli, že strýc téhož Maria Pachione vás už před dvěma roky zruinoval lacinými usněmi, jež dováží ze zámoří; to jsem slyšela už tolikrát, že to znám z paměti a odmítám to slyšet znovu. I o vás vím, pane bankéři Tremazzi, že váš závod je na kraji úpadku a že vytloukáte klín klínem, a i o všech ostatních vím, že mají doma připravenou žebráckou mošnu a hůl; ale já nečekám na vaše žaluplné výmluvy a omluvy, já čekám na váš čin. Jaký to má být čin? Povím vám to bez okolků a zpříma: přeji si, aby tu, v této místnosti a mezi námi, jak zde sedíme, vystoupila *La bella Olympia*. Tato nejslavnější ze slavných ovšem vyžaduje za své koncerty vysoké honoráře, a ty jí z těch několika grošů apanáže, jež mi Jeho Svatost ráčí poskytovat, platit nemohu. Je tedy na vás, abyste se na Olympii složili. To je ten čin, o němž jsem mluvila a který od vás očekávám.

Na tom, po rázném odmítnutí návrhu, aby do Stramby, když už si paní vévodkyně mermomocí přeje, aby se v jejím *appartamento* pořádaly koncerty, byla povolána některá jiná pěvkyně, také slavná, ale levnější než *La bella Olympia*, například chvalně známá Sanvitelli, jejíž nepatrný tělesný neduh, který se projevuje

kulháním, nic neubral na nádheře jejího hlasu a na šťávě jejího přednesu, ale přece ji přinutil k tomu, aby hodně slevila na svých honorářích – na tom tedy, řekli jsme, zůstalo. *La bella Olympia*, jež právě náhodou koncertovala nedaleko v Pesaru, ochotně přijala pozvání vévodkyně vdovy Diany a o dva dny později dorazila do Stramby k vévodskému paláci na *piazza Monumentale* ve svém impozantním cestovním kočáru, ohromném a staromódním, ale pohodlném a zřejmě nezníitelném, se speciálně tvarovanou střechou, aby se do ní vstoje vešla její harfa; proslulá pěvkyně se takto zabezpečila proti tomu, že mnozí velmoži zvučných jmen, u nichž měla koncertovat, ve skutečnosti po pravdě byli hotoví lazaři, neboť neměli vlastní orchestr, a Krásná Olympia byla pak nucena se doprovázet sama; kromě harfy, na kterou hraje na svém dlouze zmíněném portrétu od mistra Mattea Rosselliho, vozila s sebou i malé, rovněž výsostně elegantní cembalo.

Úspěch jejího jediného koncertu v salónu vévodkyně Diany byl příkladný. Krásná Olympia, sama se doprovázejíc, dala zaznít svému stříbrnému sopránu v skladbách Emilia del Cavaliere a jeho učitele Jacopa Periho, též Vinzenze Galilea, otce slavného astronoma, a jiných eminentních soudobých skladatelů italských, ale největšího triumfu, kdy jediné oko mezi jejími posluchači nezůstalo suché, dosáhla svým procítěným přednesem Ariadnina nářku z Monteverdiho opery a získala si srdce a sympatie a obdiv pánů i dam; jelikož její požadavky co do honoráře byly nižší, než se obávali, pánové dokonce zlyřičteli a mnozí překročili meze svých skrovných amatérských talentů. Majitel koželužen don Timonel označil Krásnou Olympii jako první div světa, bankéř Tremazzi, aniž snad tušil, že něco podobného už o ní bylo řečeno, srovnal Olympii se sluncem, jehož záře je tak oslepivá, že do něho nelze se zadívat naplno, a jiný vyslovil dík osudu, který mu umožnil žít

v téže době jako Olympia, ta božská Siréna, a ještě jiný v ní podle svého vyjádření viděl ďáblici, jež by dovedla rozvášnit samého Joviše. Mladý kardinál Giovanni Gambarini, který byl jejímu koncertu přítomen, nabídl Olympii darem to poslední, co mu ještě zbylo z bohatství jeho předků, skvostný diamantový prsten, drahocenný nejen jako šperk, ale i jako starožitnost, neboť byl na svém vnitřním okruhu, skrytém, pokud jej někdo měl na prstě, ozdoben iniciálami jména svého původního majitele, jímž byl sám Cesare Borgia. Mladistvý kardinál byl přesvědčen, že Krásná Olympia v souladu se svou chvályhodnou pověstí prsten odmítne a poprosí Jeho Eminenci, rozuměj Giovanniho, aby jí raději daroval něco svatého, třebaš trn z Kristovy koruny nebo nitku z jeho roucha, o něž vojáci metali los, ale k jeho ohromnému zklamání a rozčarování krásná pěvkyně jeho dar ochotně přijala a poděkovala mu za něj nepatrným, leč půvabným kniksem.

Ráno po koncertu, když krásná pěvkyně asi ještě balila své svršky a připravovala se k návratu do svého stálého sídla v Římě a do náruče svého manžela Carla Testiho, provoněné tabáky havanským a kubánským, virginským a brazilským – Carlo Testi totiž nejen vyráběl a prodával dýmky z hlíny, z afroditu a sepiolitu a ze dřeva babykového a ořechového, to se stříbrným kovááním nebo bez kováání, ale obchodoval též s kuřivem a se zapalovacími fidibusy – vévodkyně vdova Diana povolala mladistvého kardinála, dosud zarmouceného nad ztrátou drahocenného a pro něho osobně památného prstenu, do svého *appartamento*.

Vztah vévodkyně vdovy k mladistvému kardinálovi Gambarinimu byl, nechodme daleko pro patřičný výraz, vachrlatý. Vévodkyně vdova v něm viděla jediného člověka v celém jejím blízkém dalekém okolí jí rodem rovného, a to pro něho jistě bylo veliké plus, a rovněž nebyla slepá pro jeho útlou jinošskou krásu, a to pro

něho bylo další veliké plus, ale spatřovala v něm rovněž možného vraha svého vévodského manžela, a to zase bylo pro něho veliké minus; Jeho Svatost totiž, podle toho, jak se mu to hodilo do krámu, vinu na smrti vévody Tankreda střídavě svalovala jednou na Giovanniho Gambariniho, jednou zase na Petra Kukaně z Kukaně. Touto dobou oficiálním vrahem vévody Tankreda byl Petr Kukaň z Kukaně, a Giovanni Gambarini, jmenovaný kardinálem, byl čistý jako lilie, ale stínu podezření, že skutečným vrahem je nakonec přece jen on, se tím nezbavil, a to vévodkyně neměla ráda.

Mladistvý kardinál ji zastihl v jejím *appartamento* omládlou, zhezklou, nabitou novou činorodostí.

– Tak co, jaké to bylo? zeptala se úsměvně mladistvého kardinála.

– Byl to zázrak, odpověděl. – Ale ještě větší zázrak je vidět vás, tetinko, jak se radujete z úspěchu jiné ženy.

– Byl to i můj úspěch a úspěch Stramby, který už teď začíná přinášet ovoce, řekla vévodkyně vdova a podala mladistvému kardinálovi dopis, napsaný jemným kudrlinkovým písmem na pravém psacím pergamenu z jehněčí kůže, na jaký v té době už jen králové psávali svá provolání k národům, a provoněný drsnou pánskou voňavkou. – Tady mi ohledně Krásné Olympie píše sám hrabě z Monte Chiara.

Mladistvý kardinál užasl.

– Sám hrabě z Monte Chiara?

– Tak jest, sám hrabě z Monte Chiara, pravila vévodkyně s veselým zadostiučiněním.

– Ten *parvenu*? řekl mladistvý kardinál.

– Nevím, je-li *parvenu*, řekla vévodkyně vdova Diana. – Ale byla bych ráda, kdyby jím byl, protože pouze bohatému povýšenci může naše staré šlechtictví imponovat natolik, aby zamhouřil obě oči nad naší dočasnou zchudlostí.

Jak vidno, úspěch Krásné Olympie nalil vévodkyni vdově do žil tolik optimismu, že byla s to mluvit o své chudobě jako o něčem pomíjivém.

Jestliže *La bella Olympia* v té době byla nejobdivovanější ženou na celém italském poloostrově, hrabě z Monte Chiara byl muž, o němž se v Itálii nejvíce mluvilo, což ovšem není nic tak zvláštního a ohromujícího, jak by se mohlo zdát při prvním uvážení, neboť doba titánů, jako byl Michelangelo nebo božský Leonardo nebo i ten strašný Savonarola, o nichž stálo za to mluvit, byla už nenávratně pryč, a o něčem se mluvit musí. Ale i tak byl hrabě z Monte Chiara člověk mocně přitažlivý a zajímavý, neboť byl tajemný a prý pohádkově bohatý. Co se té jeho tajemnosti týče: zatímco o Krásné Olympii se vědělo všechno, co stálo za to vědět, a každý její krůček byl zvědavou veřejností veden v patrnosti, o hraběti z Monte Chiara se vědělo prakticky tolik co nic. Nebylo známo ani jeho původní jméno, neboť hrabětem z Monte Chiara se stal teprve nedávno, někdy před dvěma roky, po zakoupení skalnatého ostrůvku Monte Chiara naproti ústím řek Maracchie a Ausy do Jaderského moře, mezi nimiž leží městečko Rimini; nevědělo se, odkud se vzal, zda spadl z nebe nebo zda se vynořil z hlubin pekelných, a jaké je národnosti; jen to se o něm tradovalo, že je nad všechen pomysl štědrý a že pro potřeby svého obchodního podnikání – rozváží prý zboží nejrozmanitějšího druhu po celém světě včetně žlutého Kytajska neboli Číny a Žapanu – zřídil si na svém ostrově přístav tak ohromný, že dva z největších přístavů světa, Benátky a Janov, u srovnání s tímto velepřístavem vypadají jako půjčovny loďek; na ostrově samém si prý vybudoval zámek, který předčí svou nádherou nejluxusnější stavby v Římě, s měděnou střechou a s fasádou, obloženou bílým mramorem a ozdobenou mistrovskými díly nejlepších italských sochařů.

– Čtěte, řekla vévodkyně. – Nahlas.

A mladistvý kardinál četl:

– Nejjasnější paní vévodkyně.

Nedostává se mi, an ničím jsem si ho nezasloužil, sebemenšího práva, abych Vás, Madame, unavoval svou dotěrností; vždyť kdyby sám horoucí obdiv, jež k Vám chovám i já, skýtal lidem dostatečné zmocnění, aby se na Vás směli obracet se svými prosbami, Váš život by plynul za neustálého obtěžování. Osměluji se tedy Vás požádat o jistou laskavost, tak jak se to zpravidla činívá, nazdařbůh, jako zoufalec, předem zavrhuje naději, že nebude oslyšen. Věc se má tak, nejjasnější paní vévodkyně, že činy osobností tak vznešených, jako jste Vy...

– Vznešených a výjimečných, přerušila kardinála vévodkyně vdova, jež naslouchala s přivřenými očima této hudbě slov. – Nic nepřeskakujte, já ten dopis znám z paměti.

Mladistvý kardinál potlačil povzdech a po krátké odmlce pokračoval v předčítání:

– ... tak vznešených a výjimečných, jako jste Vy, nezůstávají utajeny; a tak i k Vašemu nepatrnému služebníkovvi, pisateli těchto řádek, pronikla hukotem mořského příboje do jeho tuskula na ostrově Monte Chiara zpráva o tom, že Vaše Výsost ráčila povolati na svůj dvůr v Strambě jistou zpěvačku, prý velmi ctnostnou a počestnou, k tomu, jak se o ní traduje, nadanou, známou jakožto *La bella Olympia*.

– Takt, pravila vévodkyně vdova. – Možná *parvenu*, ale má takt. Charakterizuje Olympii jakožto zpěvačku velmi ctnostnou a počestnou, a k tomu prý nadanou – nic víc, punktum, a dobře tak, neboť ničeho jiného není třeba. Ne tak jako mé mokré slepice, které v přítomnosti hostitelčině, v mé přítomnosti, prosím, vynášely Olympii do nebe jakožto první div světa a sladkou Sirénu a slunce

oslepivé a jiné nechutnosti, tím nechutnější, čím častěji jsou opakovány a šířeny ústy podřadných panáků. Ale čtěte dál.

A mladistvý kardinál četl:

– Dovídám se rovněž, neboť svět je malý, že dotyčná Olympia svým vystoupením v Strambě hodlá zakončit své turné po Itálii a navrátit se pak rovnou do Říma; a tu dospívám k vlastnímu předmětu svého osmělení a vznáším na Vás, nejjasnější paní vévodkyně, opovážlivou prosbu, zda byste nebyla ochotna v této věci ztratit pro mne slůvko a tlumočit řečené Olympii mé přání, aby odložila svůj návrat o den nebo dva a učinila zastávku na ostrově Monte Chia-ra; hosté, již tam právě dlí, mimo jiné maurská kněžna, jež právě cestuje inkognito – proto nesmím uvést její jméno – ve společnosti svých šesti synů, velmi by si přála Olympii spatřit a poslechnouti; snad ani není třeba podotýkat, že co se týče odměny za její umělecký výkon, jsem ochoten splnit každý její požadavek. Tím končím, nejjasnější paní vévodkyně, polekán svou vlastní smělostí, neboť teprve nyní, když dopis je napsán, s úlekem si naplno uvědomuji nedovolenost své troufalosti. Není však naprosto třeba, Madame, abyste pro mne ztrácela čas psaním odpovědi na můj list. Jízdní posel, můj služebník, který Vám jej doručí, počká před portálem Vašeho paláce na výsledek Vaší přímluvy. V kladném případě umělkyně se může vydat, kdykoli se jí to bude hodit, třebaš ihned, na cestu, a to do Rimini. Tam jí pojedou v ústrety moji lidé a zavedou ji na palubu mé galéry Bucentaurus zvané, nyní kotvící v mém soukromém doku, kdež bude i jejímu kočáru a spřežení po dobu jejího pobytu na ostrově samozřejmě věnována péče nejúzkostlivější.

Prosím Vás tisíckrát za prominutí, nejjasnější paní vévodkyně, že tolik zneužívám Vaší laskavosti. Nechat dobré mocnosti, jež nejsou z tohoto světa, jednat výrazně a soustavně ve Vaš prospěch.

– Předčítáte kupodivu dobře, řekla zasněně vévodkyně vdova, když mladistvý kardinál skončil. – Požádala bych vás, abyste mi toto arcidílko stylu a bontonu přednesl znovu, ale není na to čas. Nevadí, počkám, až se vrátíte.

– Odkudpak, tetinko?

– Z ostrova Monte Chiara, řekla vévodkyně vdova s přízvukem samozřejmosti. – Tak je to smluveno: Olympia přijala pozvání, a vy ji tam doprovodíte.

Mladistvý kardinál se tentokrát vážně rozhněval.

– Tetinko, uvědomujete si, kdo jsem? Jakožto kardinál stojím o pouhé dva sprušle pod samým Bohem, hned po papeži; a já mám jít nepozván na návštěvu k nějakému neznámému hochštaplerovi, podezřelému hrabátku, jistě podařenému gaunerovi, o kterém nevím nic, než že dovede mistrovsky podkuřovat ctižádostivým ženám, jako jste vy?

– Když mluvíte o těch sprušlích, řekla vévodkyně vdova, – pak si laskavě připomeňte, že Ježíš Kristus stál na vůbec nejvyšší ze všech možných sprušlích, a přece chodil, i nepozván, z návštěvy na návštěvu. Ale mluvmе vážně. Nepřeme se o tom, že při našem trudném postavení nemůže nám být nic vítanějšího než přátelství s mužem, který má nadbytek všeho, co si člověk může přát, s výjimkou urozenosti, která je naopak to jediné, co ještě máme my. Je nabíledni, že ta knoura Olympia mu byla jen záminkou k tomu, aby s námi navázal styky, a my nesmíme jeho míček odehrát do autu. Nic takového. Vypravíte se na ostrov Monte Chiara s Olympií pod záminkou, že jste už dávno hodlal tam podniknout misijní cestu.

Mladistvý kardinál oněměl.

– Misijní cestu? řekl, když se vzpamatoval.

– Ano, slyšel jste dobře, misijní cestu.

– Vážená tetinko, řekl mladistvý kardinál, – jsem sice navzdory své vysoké církevní hodnosti jen málo znalý věcí, které se týkají našeho svatého náboženství, ale tolik vím přece, že na misijní cesty se jezdí k žlutým Kytajcům nebo k mouřenínům do černé Afriky nebo k indiánům do Ameriky, ale ne na ostrůvek, který donedávna patřil papeži a který je jen několik mořských mil vzdálen od italského pobřeží.

– Komu patřil dříve, na tom nezáleží, protože nebyl obydlen, řekla vévodkyně vdova. – A teď je na něm plno lidí, jež hrabě prý znamenitě platí, ale nic víc; jejich duchovní, náboženské požadavky uspokojiti nemůže. Promluvte s nimi a zeptejte se jich, co by potřebovali, zda faráře nebo nový kostel, já nevím, to je vaše věc. Mluvila jsem o tom s vaším zbožným tajemníkem, otcem Lugem. Plně se mnou souhlasí – jen ať *Illustrissimus* jede na misijní cestu, řekl, snad ho to při jeho starostech přivede na jiné myšlenky. Jaké máte starosti, Giovanni?

– Žádné, tetinko, nevím, co se otcí Lugovi zase zdá.

– To ráda slyším. Nu, připravte se na cestu.

Tak se i stalo: pevná energie vévodkyně vdovy Diany a mohutný organizační talent tajemného hraběte di Monte Chiara splynuly v jediný utěšený a výborně fungující celek, takže mladistvý kardinál Giovanni Gambarini o necelou hodinu později usedl do jediné ho kloudného kočáru, který zbyl z vévodského vozového parku po zmíněné lidové veselici, vyvolané útekem vévody Petra z Kukaně, a vydal se na cestu do Rimini těsně za obrovitou cestovní archou Krásné Olympie.

Jak předvídáno, když se přiblížili k Rimini, vyjeli jim vstříc dva služebníci hraběte di Monte Chiara a provodili jejich kočáry do soukromých hraběcích maštálí za jeho soukromým dokem. Tam se na ně vrhlo hejno čeledínů a děveček, zřejmě toužících po tom,

aby směli odstrojit a napojit a nakrmit a vyhřebelcovat a i jinak vším pohodlím opatřit jejich koně, a oprášit a umýt a vyleštit a promazat jejich kočáry; kardinálových a zpěvaččiných zavazadel a její harfy a cembala se ujali jiní služebníci a přenesli je s láskyplnou pozorností na palubu galéry Bucentaurus, přenádherného plavidla, celého pokrytého zlatem a jemnými řezbami, s pětadvaceti vesly po každé straně a dvěma stěžni s latinskými třírohými plachtami.

Krásná Olympia se ke kardinálovi chovala chladně a upjatě, neboť ho, dobře znalá světa a lidí, podezírala, že jí včera svůj prsten věnoval v opilosti a že ji dnes pod směšnou záminkou misijní cesty doprovází pouze proto, aby ji o svůj dar znovu připravil, aby ji například přinutil k vyslovení svatouškovské prosby o směnu vzácného šperku za stéblo slámy z jesliček novorozeného Ježíška nebo něco podobně nesmyslného, jak se jí to nedávno stalo po galakonzertu v římské vile kardinála Scipiona Borghese. Veřejnost sice jí, Olympii, připsala onu příhodu bez ztrát k dobru, jako by k směně bylo došlo z její, Olympiiny, bezprostřední iniciativy, takže z toho měla dobrou reklamu, ale byla to reklama, hrom do toho, po čertech drahá. Proto krásná Olympia cestovala sama ve svém bachratém kočáru, aniž kardinála vyzvala, aby k ní přisedl a dělal jí společnost, a když pak na palubě galéry už nemohla zabránit tomu, aby se k ní přidal, tvářila se jako svatá Dorota, modlila se růženec a meditovala; věru s výjimkou jejího milovaného manžela, prominentního dýmkaře Carla Testiho, nikdo v celé Itálii neměl ani tušení, že její život není snadný, nýbrž naopak je velmi těžký, a ona, božská pěvkyně, že má se co ohánět, aby všechno, co patří k její živnosti, udržela pohromadě: svou slávu, svůj hlas, svou bezúhonnou pověst, legendu o své kráse, svůj repertoár na výši doby a své peníze v bezpečí.

Vítr byl tak silný a příznivý, že bylo možno plout se založenými vesly. Moře se vlnilo bystrými, ale hladkými vlnami; vítr vál ve směru mořského proudu, a proto se vlny netříštily. Asi po půlhodině svižné a příjemné plavby spatřili na obzoru nejprve mračno ptáků a pak teprve rozplizlou skvrnu, která však každou vteřinou nabývala přesnějších a přesnějších obrysů a kterou jim úslužný lodivod označil jako cíl jejich cesty, přístav ostrova Monte Chiara.

I ukázalo se ovšem a nepochybně, že fáma, jež tomuto přístavu dala narůst do rozměrů tak kolosálních, že přístavy janovský a benátský u srovnání s ním prý vypadaly jako půjčovny loděk, po svém způsobu sice přepínala, ale nikoli nehorázně, neboť rozměry kotviště, vybudovaného na návětrné straně ostrova, vskutku byly tak velkolepé, že by se tam možná vešlo celé loďstvo Anglie, jež se v oné době stávala královnou moří: tři ohromná, paprskovitě rozpražená mola, každé z nich na straně moře opatřené kamennou obrannou věží a na straně břehu bachratou baštou, vsazené do vysoké dvojité hradby, oddělující přístav od vlastního ostrova, byla od jihozápadu kryta kyklopskou hrází, po celé své délce opatřenou zděnými, jen tři čtyři kroky od sebe vzájemně vzdálenými střílnami, takže se zpovzdáli podobala prohnutému hřbetu aligátora. A pod ochranou této umělé zátoky kotвило asi čtyřicet, snad i více lodí různých velikostí a typů, od malých hbitých plachetnic, zvaných pinaskami, a galér poháněných vesly na způsob plavidla Bucentaurus, jež právě přivázelo mladistvého kardinála Giovanniho Gambariniho a Krásnou Olympii, až po tisícitunovou plovoucí pevnost, zvanou Královskou, jež kotvila u levého krajního mola – je dobře poznamenat, že mocná Anglie tehdy vlastnila šest kusů těchto mořských oblud, které zde, v přístavišti Monte Chiara, byly zastoupeny toliko jediným exemplářem, nesoucím jméno

VENDETTA, což znamená Pomsta. Stejně ojedinělá jako královská Vendetta byla ohromná galeasa VERITAS, to jest Pravda: byla to obří galéra, poháněná padesáti vesly jako galéra obyčejná, ale tak velikými a těžkými, že k obsluze každého z nich bylo třeba osmi veslařů. Na konci hráze stála vysoká věž, zvaná lanternou nebo majákem, jež za noci svítila do šíře dáli na pomoc a k výstraze korábům plujícím po moři. Jak mladistvého kardinála Gambariniho poučil ochotný lodivod, uvnitř té věže nebylo nic než schodiště o čtyřech stech dvaceti stupních; vedlo k obrovské kulaté lucerně, mistrovskému dílu sklářského umění, o čtyřiceti loktech obvodu a patnácti loktech výšky; v jejím nitru bylo třicet lamp.

Když vjížděli do přístaviště, mladistvý kardinál, aby zaimponoval netečné Krásné Olympii, obrátil se na ochotného lodivoda s touto přísnou poznámkou:

– Tak se mi zdá, že váš pán má své vlastní válečné loďstvo.

Ochotný lodivod užasl.

– Válečné loďstvo? K čemu by Jeho Milosti panu hraběti, který je nejmírumilovnější člověk na světě, bylo třeba válečného loďstva? A vidí snad Vaše Eminence na palubě jedné jediné z jeho lodí jedno jediné dělo, jednu jedinou střelnou zbraň?

– Jsem osoba duchovní a záležitosti válečné jsou mi cizí, pravil mladistvý kardinál Giovanni Gambarini. – Ale přece nejsem tak vzdálen věcí tohoto světa, abych si dal namluvit, že galeasa, kterou tamhle vidím, nebo tady ten trojstěžník jsou lodi obchodní. A vím také, že lodní děla se nevystřkují, aby mířila pánubohu do oken, a v době klidu se zatahují a uzavírají.

– Vědomosti Vaší Eminence o válečném námořnictví, pravil ochotný lodivod, – jsou, jak vidno, tak hluboké a obsáhlé, že Vaše Eminence nemůže nebýt informována ani o existenci pirátů, již tolik ohrožují veškeré obchodní lodi, že žádný obchodní koráb

dnes nevypluje na širé moře bez ochrany dvou tří korábů bojových: řekl jsem bojových, nikoli válečných, neboť tato plavidla bojují, ale neválčí. Jeho Milost pan hrabě vskutku vlastní několik takových bojových lodí, ale aby tu byly válečné lodi, kdežpak, ach ouvech, i toto, i toto, bůh chraň, ani zdání a nic takového.

Mladistvý kardinál, udolán hladkou vyřídilkou ochotného lodivoda, přešel na pole duchovní, sobě vlastní:

– A jaké jsou tu poměry co do zbožnosti? otázal se.

– Zbožní jsme všichni velice, pravil ochotný lodivod. – Tamhle u prvního mola ráčí Vaše Eminence vidět kapličku, do níž náš farář za velikých bouří vodí procesí a prosí Boha za ukročení jeho hněvu.

– Cože, vy tu máte faráře? podivil se mladistvý kardinál.

– Ano, my tu máme faráře, Jeho Milost pan hrabě myslí na všechno, řekl ochotný lodivod s výrazem samozřejmosti, opřené o velikou, bezmeznou úctu k tajemnému mistrovskému stylistovi a loďaři.

Bucentaurus přistál u středního mola, na místě zřejmě pro něj určeném a vyšetřeném, neboť tam je očekával obrýlený mladý muž, jehož tvář mladistvému kardinálovi připadala neurčitě známá, a holčičky v bílých šatečkách, způsobně stojící v půlkruhu. Když Krásná Olympia, následována mladistvým kardinálem Gambarinim, opouštěla palubu galéry, holčičky ji zasypaly plnými hrstmi květů, jež měly v proutěných košíčcích zavěšených na zápěstí, a sborem zapěly sloku proslulé písně Lorenza di Medici O pomíjivosti; slavná pěvkyně byla dojata k slzám. Mladý muž s brýlemi, který se hostům představil jako Alberto Maciste, kdysi tajemník bankéře Tremazziho v Strambě, nyní osobní tajemník Jeho Milosti hraběte di Monte Chiara, pomohl Krásné Olympii nastoupit do skvostných nosítek ze slonové kosti a ebenu a pestře zdobených hedvábem a dobře volenými slovy se omluvil Jeho

Eminenci, že jeho tajemnické povinnosti, nanejmeně nutnost postarat se o pohodlí slavné pěvkyně, brání mu v tom, aby vyslechl nastávající, všemi osazenci ostrova s horoucí netrpělivostí očekávaný projev Jeho Eminence.

– Jaký projev? podivil se mladistvý kardinál.

– Omlouvám se, řekl Maciste, – za špatně volený výraz. Měl jsem říci apoštolské poselství nebo prostě kázání Jeho Eminence.

Mladistvý kardinál se zhrozil. *Maledetto!* pomyslí si.

– Jaké kázání? pravil nahlas.

Alberto Maciste se tvářil, jako by tuto otázku byl přeslechl.

– O všechno ostatní se postará náš pan farář, jež si dovoluji představit Vaší Eminenci, otec Mario Schimek. Otec Mario se teď ujme Vaší Eminence a já mám tu čest se Vaší Eminenci co nejuctivěji poroučet.

Přivolał jediným pohybem své organizátorské pravice kněze, který až dosud stál opodál, a už odcházel s přístavními zřízenci, kteří odnášeli nosítka s Krásnou Olympií a její vaky, a hlavně její cembalo a harfu.

– Všichni věřící jsou už shromážděni, řekl mladistvému kardinálovi otec Mario. Byl to chlap jako hora, na všech stranách pěkně klenutý, s oslnivými zuby, jež mu nádherně svítily z měděně brunátné tváře dobrého jedlíka a pijáka. – Zpráva o tom, že Vaše Eminence hodlá podniknout misijní cestu na ostrov Monte Chiara, zapůsobila jako blesk a způsobila všem nesmírnou radost a dojetí nevýslovné. Viděl jsem na vlastní oči otrlé muže, kteří slzeli radostí, a vzlykající ženy, jež objímaly svá batolata, řkouce: Tvůj život, dítě mé, bude radostný a plodný, neboť se mu dostane požehnání od Jeho Eminence kardinála Gambariniho.

Jak už pověděno, mladistvý kardinál nesl s nelibostí, že učený asketa páter Lugo mu říkal *Illustrissime* namísto Vaše Eminence,

ale nyní, kdy se mu dostávalo plných dávek tohoto titulu, byl rovněž nespokojen, neboť měl nesmyslný sic, ale přece vtíravý dojem, že oba bezvýznamní červi, s nimiž se tu seznámil, mladík Maciste a páter Mario, mají z něho legraci.

– Batolatům požeň nám rád, pravil, zatímco spěli spěšnými kroky po molu k přístavnímu nábreží. – Ale ten brejlatý mladík mi řekl, že se tu ode mne očekává nějaký projev nebo kázání, a to se mi, abych pravdu řekl, tuze nehodí, protože na to nejsem připraven, a kromě toho jsem indisponován.

Páter Mario se usmál vši šíří svého brunátného, masitými tvářemi a podbradky zvětšeného obličeje.

– Vaše Eminence ráčí žertovat, a potvrzuje tak opodstatněnost pověstí o slunnosti své povahy. I svatý Ondřej byl indisponován, když visel na kříži, a přece kázal a kázal, a než zemřel, obrátil ještě na pravou víru třicet tisíc pohanů. Mé farníky ovšem není třeba obracet, neboť všichni vyznávají Pravdu, a proto někteří z nich se na mne obrátili s udiveným dotazem, co prý Vaše Eminence zamýšlí se svou misijní cestou k nim, dobrým křesťanům, ale já jsem je upokojil vysvětlením, že Vaše Eminence zajisté a bezpochyby chce jejich víru, třeba sebesilnější, ještě posílit.

Maledetto, pomyslel si mladistvý kardinál podruhé, a pravil: – Abych pravdu řekl, chtěl jsem se především seznámit s hrabětem di Monte Chiara.

– Zajisté i Jeho Milost pan hrabě hoří netrpělivostí, aby směl přivítat hosta tak vzácného, jako je Vaše Eminence, řekl páter Mario. – Ale je natolik ohleduplný k tužbám a přáním svých pracovníků, že nechce prozatím rušit průběh proponovaných misijních prací Vaší Eminence.

Protože kráčeli bystře, prošli po délce mola mnohem dříve než nosítka s Krásnou Olympií a zřízenci s jejími svršky. Na nábreží,

jinak liduprázdném, stála starší dáma, oděná do nádherné černé róby se zlatým vyšíváním, s tváří zahalenou hustým závojem, a za ní šest snědých kavalírů mezi patnácti a pětadvaceti lety věku, vesměs neklidem a živostí pohybů připomínajících nadržené plnokrevné hřebce, střídavě blýskajících bělmem očí a bělobou chrupu a střídavě sahajících tu k meči, tu k bambitkám, jež měli zastrkané za širokými opasky, tu k meči a k bambitkám současně, jako by je v jednom kuse někdo ohrožoval; byla to zřejmě ona maurská kněžna, cestující inkognito se svými šesti syny, o níž se hrabě di Monte Chiara zmínil ve svém dopise a jež se teď přišla podívat na příjezd Krásné Olympie. Hrabě di Monte Chiara nelhal.

Otec Mario otevřel vedlejší bronzovou branku v baště, chránící střední molo, a ustoupil, aby mladistvému kardinálovi uvolnil cestu. Když pak mladistvý kardinál prošel klenutou chodbou a spatřil nitro ostrova Monte Chiara, velmi se podivil, neboť z toho, co se nadál uvidět, neuviděl nic; a protože podle tvrzení školených a učených psychologů člověk vidí a vnímá pouze to, co zná a co očekává, že uvidí, nejsme daleci pravdě, prohlásíme-li, že mladistvý kardinál Gambarini neuviděl vůbec nic a že mu trvalo notnou chvíli, než tato naprostá nicota přijala v jeho duchu tvářnost bezútěšně holé, kamenité a písčité krajiny, dlouhé asi dvě míle, na níž rostly pouze ojedinělé pokroucené stromy, podobné borovicím, a nízké, zarputile vypadající křoviny s tuhými dužnatými listy; na opačném, východním konci ostrova strměly dva vysoké útesy, do nichž s duněním a hřměním bušily veliké vlny příboje. Ptáci, kteří se v čas příjezdu galéry vznášeli nad ostrovem, kamsi zmizeli. A mezi těmi pokroucenými borovicemi a dužnatými křovinami bylo vidět tu a tam jen prkenné boudy a sruby rozmanitých velikostí, od maličkých špačkoven až po rozlehlé přízemní boudy, podobné nouzovým maštálím; nádherný zámek

s měděnou střechou a s fasádou pokrytou bílým mramorem, jak už naznačeno, kde nic tu nic.

– Za tu dobu, co Jeho Milost pan hrabě di Monte Chiara je vlastním ostrova, vysvětloval farář Mario mladistvému kardinálovi, zatímco ho kamsi vedl po úzké kamenité pěšině mezi boudami, – podařilo se mu vybudovat přístav a obehnat větší část ostrova hradbou, ale na zastavení ostrova samého nebyl dosud čas. To, co Vaše Eminence ráčí viděti, jsou jen skladiště a ubikace našich zedníků a vojáků.

– Vojáků? podivil se mladistvý kardinál.

– Tak, tak, vojáků, řekl pokojně páter Mario. – Jeho Milost dosadila na ostrov na ochranu proti pirátům několik menších jednotek námořní pěchoty, to se rozumí se schvalujícím vědomím Jeho Svatosti.

– Zdá se, že ten váš tajemný hrabě di Monte Chiara má hrůzu před piráty, lze říci, přímo chorobnou, řekl mladistvý kardinál.

– Jeho Milost pan hrabě je muž velmi statečný, řekl páter Mario. – Ale být statečný neznamena nebýt obezřetný a předvídavý. Ostatně i když k pirátským přepadům ostrova dochází jen zřídkakdy a ojediněle, přesněji řečeno: i když k těmto přepadům vůbec nedochází, vždyť piráti dobře vědí, že ostrov je opevněn a chráněn, vojáci tu nežijí nadarmo a pro nic za nic. Když nejsou právě zaměstnáni cvičením nebo strážní službou, zaměňují své vojenské kabáty za hrubé haleny a pracují pospolu se svými druhy, zedníky a tesaři a kameníky z povolání. Tak to ostatně činíme všichni.

A páter Mario ukázal mladistvému kardinálovi své černé, tvrdé, rozpukaté, mozolnaté dlaně.

– Všichni? Včetně hraběte? zeptal se mladistvý kardinál.

– Ano, včetně Jeho Milosti pana hraběte, řekl páter Mario.

Mladistvý kardinál by se byl ještě rád zeptal, zdali hrabě di Monte Chiara se svými zedníky nejen pracuje, ale také s nimi bydlí v některé z jejich mizerných ubikací, ale neměl na to čas, neboť vedl-li ho otec Mario vskutku k svým farníkům, kdesi shromážděným, aby vyslechli jeho, kardinálův, misijní projev, bylo nejvýš načase, aby si vymyslel něco nábožného, něco prostého, čistého a působivého, co by jim pověděl, a dokázal tak, že nenosí svůj kardinálský purpur nadarmo, ale běda, in punkto nábožnosti ho nenapadlo nic jiného než ty dva sprušle, které mu jakožto kardinálovi chybějí, aby stál na úrovni samého nebe; a to zajisté nebylo nejvhodnější téma pro misijní kázání. Ve své tísní si vzpomněl, jak sám kdysi, půltřetího roku tomu nazad, škodolibě přihlížel, jak jeho tehdejší přítel Petr Kukaň z Kukaně zabředl do podobné šlamastyky, když ho vévodkyně Diana na dvorním plese před očima všech dvořanů zcela nečekaně vyzvala, aby jí něco pověděl, a on nevěděl co. Ano, jenže Petr je Petr, co je to platné, a tak po chvilce trapného mlčení chytil nit a rozhovořil se, až vévodkyni a všem přítomným přecházel zrak i sluch: podaří se to i mně? tázal se sám sebe mladistvý kardinál, aniž si uvědomil, že v otázce takto položené je zakleta záporná odpověď na ni.

– Řekněte mi něco honem, cokoliv, jen abych se toho mohl chytit, pravil rozčilen mladistvý kardinál.

Páter Mario se podívil.

– Aj co, Vaše Eminence? zeptal se.

– Řekl jste aj? pravil mladistvý kardinál.

– Ano, řekl jsem aj.

– Děkuji, to mi stačí, pravil mladistvý kardinál.

Dostal totiž okamžitý nápad, že své misijní kázání založí na onom kratičkém, nic neznamenantícím slůvku: aj. Na počátku bylo Slovo, řekne; a to Slovo bylo aj. Aj já služebnice Páně, řekla andě-

lovi nastávající Matka boží. A tak dále a tak dále. Co bude to dále, se dosud neví, ale něco ho už bohdá napadne. Neboť jeho projev nemusí být a také nebude přísně logický, založený na rozumných dedukcích a mající pevnou a srozumitelnou hlavu a patu, nýbrž daleko spíše extatický a blouznivý, něco jako zjevení svatého Jana. A tu je možno pronést vše, co člověku slina přinese na jazyk.

Zdáli bylo slyšet hukot, způsobený tlumeným rozhovorem desítek a desítek hlasů, a ten hukot mohutněl po každém kroku, až dospěli na dohled velikého kamenitého prostranství, na jedné straně ohraničeného napůl dostavěnou hradbou – tady končilo opevnění ostrova a dále byl už jen prostý holý břeh – a na druhé straně obrovitým obdélníkem, větším než *piazza Monumentale*, v němž se vršily započaté základy budoucí kolosální budovy; a páter Mario vyrušil mladistvého kardinála z jeho náboženského přemítání sdělením, že se tu staví arzenál, který bude třikrát větší proslulého arzenálu benátského, což je věru co říct, neboť v benátském arzenálu je uloženo zbraní pro sedmdesát tisíc mužů.

Nu a na tom skalnatém prostranství mezi nedostavěnou hradbou a budoucím arzenálem postávalo a posedávalo na prknech a trámecích a balvanech a cihlách a dřevěných kozách a beranech a hromadách kamene a písku a i jiném stavebním materiálu mračno lidí, naprostou většinou mužů. Kdyby mladistvý kardinál byl slavný tenorista nebo vojevůdce, jeho příchod by asi byl přivítán potleskem a voláním *evviva*, ale protože byl osobou duchovní, při jeho příchodu nastalo nábožné ticho; všichni vstali a zaujali postoj úcty a soustředění a dětinně radostného očekávání – stáli nehybně jako kamenní svatí, a pouze některé maminky zvedly do výše svá robátka, aby se mohla popatřiti na efébsky krásnou, svatou horlivostí zardělou tvář mladistvého kardinála.

– Prosím Vaši Eminenci, aby Vaše Eminence ráčila vylézt tuhle nahoru, řekl páter Mario Schimek, ukázav na nevysoké, z hrubé kulatiny a nehoblovaných prken sbité, pro vzácnou návštěvu do-
jista speciálně zhotovené řečniště. A mladistvý kardinál tedy vystoupil po pěti stupních vzhůru a opřel se oběma rukama o hrubé zábradlí. Nyní, kdy už věděl, co bude mluvit, vnímal s příjemným dostiučiněním vzrušený zájem, který se vzpínal k jeho mladistvé osobě, o níž věděl, že purpur znamenitě sluší její útlosti, a po dlouhé době se opět cítil důležitý a na výši situace. Maličko postál, opřen o brlení, usmívaje se oním blouznivým poloúsměvem, jímž mistři štětce dařivali svatého Jana, miláčka Páně; potom, probrav se, obrátil své modré oči, upřené do zázvětna, k pozemské realitě lidí shromážděných u jeho nohou, požehnal jim trojím znamením kříže, než jim pokynul vlídným pohybem obou dlaní, aby se posadili. Nastalo naprosté ticho, rušené jen tlumeným hukotem příboje. Ani jedno z robátek prve pozdvižených nezaplakalo, všichni jen upírali zraky na mladistvého kardinála. I nastala chvíle, kdy už bylo nezbytně nutno učinit této přípravné improvizované ceremonii konec a promluvit, a mladistvý kardinál se k tomu vskutku ruče hotovil: už pootvíral rty, aby zahájil svůj projev tím líbezně nevinným slovcem aj, na němž byl založen bronzový systém jeho myšlenek, už naladil hlasivky, aby je pronesl, ale neučinil tak a namísto toho vykřikl šíleným, strachuplným výkřikem, který se rozlehl po celé šíři dále ostrova. Neboť spatřil dole, to jest pod řečništěm, v nejpřednějším popředí shromážděného zástupu něco tak děsného, že mu naráz změkly nohy a do hrudní dutiny jako by mu nalili ledové vody, takže nebýt jeho mládí, byl by ho asi na místě trefil šlak – Petra Kukaně z Kukaně, který, oblečen do plátěného overolu, seděl na prknu opřeném o dva sudy, klimbal zablácenýma nohama, obutýma do hrubých pracovních bot, a se

zájmem obracel vzhůru k mladistvému kardinálovi svou krásnou tvář bojovného anděla.

– To je on! řval mladistvý kardinál, míře na Petra Kukaně daleko napřaženou pravicí a nataženým ukazovákem a současně se od něho odkláněje bokem. – Padouch stížený kletbou Svatého otce, vrah vévody Tankreda a vrah princezny Isotty! Držte ho, svažte ho!

Petr Kukaň z Kukaně se ohlédl nazad, jako by nevěděl, na koho Jeho Eminence útočí tak divoce, a když shledal, že zraky veškerého ztumpachovělého obecnstva se upírají jen na něj, neboť nikomu nebylo nejasno, na koho mladistvý kardinál míří svým ukazovákem, znovu obrátil tvář k strašlivě rozčilenému zástupci božího zástupce na této zemi.

– Míní tím Vaše Eminence mne? tázal se s přidechem lítosti a ublížení.

– Ano, to je on! ječel mladistvý kardinál, dupaje oběma nohama do hrubých prken podlahy. – Na co čekáte, co čumíte? Provazy, provazy! Rozkazují vám to vší mocí svého svatého úřadu! On je nebezpečnější než všichni satani dohromady!

– Ale Vaše Eminence, řekl polohlasem otec Mario Schimek, – vždyť je to sám hrabě di Monte Chiara, majitel tohoto ostrova a pán nás všech!

Tehdy se mladistvému kardinálovi podlomily nohy a všechno bylo totam. Jeho posledním počítkem byl pád ze schůdků, provázený nárazem hlavy na cosi tvrdého a neústupného, a pak byla jen tma a nicota, aj, tma a nicota.

Rozmluva Petra Kukaně s mladistvým kardinálem

Když mladistvý kardinál Giovanni Gambarini přišel k sobě, bylo mu tak zle, že pohled na Petra Kukaně z Kukaně, který spořádaně seděl opodál a studoval jakési mapy, používaje k tomu kružidla a odpichovátka, zvýšil jen nepatrně jeho celkový pocit bídy. Zavřel víčka, předstíraje, že je dosud v mdlobách, ale když po chvíli, neodolav, poznovu pootevřel oči, shledal s úděsem, že i Petr se na něj dívá, odhlížeje od svých map. Tehdy sebral všechnu odvahu a promluvil, těžce pohybuje okoralými ústy, mroucím hlasem, aby tak Petrovi dal najevo, že není ani třeba, aby ho, Giovanniho, roztrhl jako slanečka, jak mu nedávno přislíbil, neboť on, Giovanni, i bez dotyčného roztržení je člověk nadobro zničený.

– Co se mnou chceš udělat?

Petr odložil své pravítko a odpichovátko.

– Jest psáno: Oko za oko, zub za zub. A svatý Pavel praví ve svém vzkázání Římanům: Boží služebník je zuřivý mstitel nad tím, kdo zlo činí. Svatý Tomáš Akvinský se v té věci dovolává případu proroka Eliáše, který způsobil, že na ty, již ho přišli lapit, spadl oheň, a jeho nástupce Elizea, který poštvál dvě medvědice proti prostořekým dětem, jež se posmívaly jeho plešatosti. Jak známo, medvědice sežraly těch děcek dva a čtyřicet, ale nezdá se, že by si Elizea z toho dělal obzvláštní svědomí; podle Písma ten ješitný a nepřilíš sympatický prorok pak vystoupil na horu Karmel a odebral se odtud do Samaří, a tím ta celá věc hasne. Nuže ty, Giovanni, jakožto vysoký církevní hodnostář zajisté nemůžeš neuznat legitimitu a závaznost těch posvátných příkladů.

Já ovšem nejsem boží služebník a tím méně prorok, ale o to hůř pro tebe: Když prorokům a božím služebníkům je shůry doslova přikázáno, aby byli zuřivými mstiteli zel i tak nepatrných, jako když nezbedná děcka se vysmívají lysé hlavě jakéhosi mrzutého dědka, nevím, proč bych se já, notorický neznaboh, in punkto msty měl ženýrovat. To tedy je jasné; jde jen o volbu vhodného trestu. Smrt rozčtvrcením, přesněji řečeno roztržením na čtyři kusy na Ondřejově kříži, ti, padouchu, samozřejmě přísluší za to, že jsi zavraždil vévodu Tankreda výborné paměti. To by bylo bez debaty, nebýt toho, že ses dopustil i jiných hanebností, například že ses snažil a dosud se snažíš tento svůj zločin svést na mne, jak jsem toho byl svědkem před několika chvílemi, ještě než jsi spadl a natloukl si kotrbu; a protože vykonavatelem trestu jsem já, pochopitelně kladu největší důraz na potrestání bezpráví, jímž jsem sám byl postižen. Nu a protože smrt rozčtvrcením je sice bolestivá, ale krátká, rozhodl jsem se, že ti dám sejít ze světa smrtí ze všech nejzdlouhavější, a proto nejkrutější, k níž ty sám jsi odsoudil jistou ženu, na níž mi záleželo, totiž vpletením do kola.

Byla to strašná slova, ale na mladistvého kardinála kupodivu měla účín spíše konejšivý než kormoutlivý, neboť byť byla sebe-tvrdší, byla to přece jen a jen slova, a pronesena byla nikoli v mučír-ně nebo v žalární kobce, nýbrž v přepychové, bohatě vyřezávaným táflováním vyzdobené kajutě zakotvené lodi, jak se dalo soudit po jejím rytmičtém, a přece znatelném pohupování, a Giovanni sám neležel na slámě prolezlé štíry a stonožkami, nýbrž byl pohodlně natažen na široké, dotvrda vycpané kožené pohovce a přikryt měk-kou orientální dekou; jeho kardinálský klobouk, který nesl stopy nedávného čištění, neboť byl na několika místech zavlhlý a počá-raný kartáčováním, ležel v blízkosti jeho lůžka na židli. Ó nikoli, uvažoval ve své zubožené, ale nanovo doufající hlavě – když někoho

chtějí vážně a seriózně вплést do kola, nezdržují se pucováním jeho klobouku; ale proč tedy Petr nejedná a jen mě straší, stejně jako mě strašil, dokud jsem byl v Strambě, když teď mě konečně má v rukou? Bojí se mé hodnosti? Že by tedy jen můj purpur byl přece jen k něčemu dobrý? To sotva; Petr je poslední ze všech lidí, u nichž by se něco podobného dalo předpokládat. Anebo se omezuje na pouhé řečnění, namísto aby mě tělesně stiskl, protože respektuje zákony pohostinství? Ale to není možné, protože já sám jsem ten zákon setzatraceně porušil, když Petr byl mým pozvaným hostem, a on je zvyklý oplácet stejné stejným. Anebo ho za ty dva roky přešla zlost? To také není pravděpodobné, protože pak by mi ani neposílal psaníčka, ani by nemluvil a nehrozil mi vpletením do kola. Anebo má se mnou ještě jiné, netušené záměry?

A protože v teple těchto myšlenek odvaha v něm nakynula jako kvasné těsto za pecí, mladistvý kardinál se rozhodl, že této záhadě sáhne na zub. Odhodil příkrývku a rázně povstal, ale hned potom, předstíraje, že přecenil své síly, zapotácel se a ztěžka se opřel oběma dlaněmi o okraj Petrova stolu.

Na Petra to neudělalo žádný dojem.

– Nepomačkej mi mapy a raději si sedni na židli, řekl. – Ale ne na svůj klobouk.

Leč mladistvý kardinál ještě vstojе pronesl něco velkolepého:

– Jsem ochoten přijmout jakýkoliv trest, jež na mne uvalíš právem silnějšího, řekl, – ale přece tě prosím o jedno: proved' jej hned, dej mě вплést do kola, trváš-li na tomto způsobu popravy, a neprodlužuj má muka nelítostnými slovy, jež znějí tím nesnesitelněji mému sluchu, že jsou pronášena hlasem člověka, jež jsem miloval a jež miluji dodnes.

Pak teprve, odhodiv svůj klobouk na pohovku, si sedl.

Petr se dal do smíchu.

– Dobře jsi zaskučel, paviáne. Ale máš to marné, nemohu vyslyšet tvou prosbu a musím prodloužit tvá muka a poslat tě bez úhony nazpět do tvé rodné Stramby, protože ještě nenadešel tvůj čas a protože kolo, do něhož budeš vpleten, možná dosud existuje pouze *in potentia* v hmotě stromu, klidně rostoucího a šumícího větvemi někde v lese a šťastně netušícího, k jakému strašnému skutku ho bude užito.

Mladistvý kardinál potlačil pocit úlevy a radosti a se zdarem zachoval na svém efébsky krásném obličejí výraz smutku, jako by ho zpráva, že nebude umučen dnes, nýbrž až někdy v neurčitém budoucnu, nesmírně zarmoutila, ale nedovedl zastavit vlnu radostné teplé krve, jež mu stoupla do tváří, až do této chvíle žlutavě nazelenalých.

– Pak ovšem nechápu, řekl hořeplným šepotem, – nechápu, nechápu, proč jsi mě sem vylákal.

Petr Kukaň z Kukaně, takto hrabě di Monte Chiara, zřejmě pobaven, zastrčil palce obou rukou do průramků bezrukávě halenky z měkké jelenice, ozdobené kulatým neškrobeným límcem z krajkoviny, do níž se byl převlékl ze svého overolu. Pod halenou měl hedvábnou, červeně a černě vzorovanou košili se španělskými rukávy.

– Že jsem tě sem vylákal? Já? Na ostrov Monte Chiara?

– Svým dopisem, jež jsi poslal tetě Dianě. Je sice pravda, že se v něm o mé osobě výslovně nezmiňuješ, a přece jsi jej nastylizoval tak, abys podnítil tetinu zvědavost. A protože ona jakožto urozená dáma nemohla *mírnyksdýrnyks* nepozvána přijet na návštěvu k neznámému muži, mohl sis vypočítat na prstech jedné ruky, že k tomu pod jakoukoli záminkou pohne mou maličkost.

– Věru že jsem si nic takového nevypočítal, asi proto ne, že pro běžné výpočty používáme levé ruky, neboť v pravé držíme pero

nebo olůvko, a mne na levé ruce ustřelil jeden prst úkladný vrah, ježž tys mi svého času poslal v ústřety. Ale to je maličkost, kterou není třeba připomínat. Je zřejmé, že za tu dlouhou dobu, co jsme se neviděli, tvůj duch zmohutněl a dozrál a nabyl nebývalé bystrosti a pronikavosti, takže ses naučil umění prohlédat ke dnu a číst mezi řádky. Jenže tentokrát jsi mezi řádky přečetl něco, co tam nebylo. Já tě nechtěl přilákat na svůj ostrov – proč také? Mám ruce dost dlouhé, abych tě dostihl a stiskl, až nadejde tvůj čas, kdekoli budeš na světě. Pravda, rád tě děsívám a připomínám ti svou pomstu, ale k tomu, abych vylekal tvou zbabělou dušičku, mi postačí psaníčka daleko kratší a lapidárnější, než byl můj parádní list, ježž jsem poslal vévodkyni Dianě. Šlo mi o něco docela jiného. Vy preláti jste tak zvyklí lhát, že vám ani nepřijde na mysl, že někdo občas mluví pravdu, takže když napíše vévodkyni Dianě, že mám hosty, kteří by si rádi poslechli zpěv Krásné Olympie, tebe ani nenapadne předpokládat, že opravdu mám hosty, kteří vskutku jsou zvědaví na Krásnou Olympii. A přece, budeš se divit, tomu tak jest. Vzkaz vévodkyně Diany, jímž odpověděla na můj dopis, že Krásná Olympia přijede v tvém doprovodu, byl mi překvapením – neříkám, že zcela nepříjemným, neboť je užitečno a zdravo občas probrat staré účty, ale přece překvapením.

Zarazil proud své řeči, neboť shledal, že modré zraky mladistvého kardinála se vyděšeně upírají na jeho pravou ruku, na jejímž prsteníku hořel obrovitý diamant.

– Ano, pravdu máš, řekl Petr, – je to tentýž prsten po Cesaru Borgiovi, ježž jsme společně našli na ruce mrtvého Johanna, footmana tvého otce, a ježž jsi asi ze slabomyslnosti daroval Krásné Olympii, neboť jsi zapomněl na to, že když dva dělají totéž, není to totéž, a že není kardinál jako kardinál, a že co vyšlo kardinálu Scipionovi Borghese, nemusí vyjít tobě, a že co se Olympia neodvážila přijmout

z rukou synovce papežova, bez váhání přijme od kardinálíčka pátého řádu, odsunutého na pomezí italského poloostrova; nekul na mne oči, tohle všechno jsem vyzvěděl od Krásné Olympie samé. Buď jak buď, když jsem ten prsten uviděl na její ruce, řekl jsem si, že by bylo škoda, kdyby tento šperk, který i pro mne má hodnotu souveniru, měl jednou provždy zmizet z našeho příběhu, a nabídl jsem pěvkyni, že jí jej odkoupím. Nebylo to snadné, neboť je to žena chamtivá, nesentimentální a světa znalá, ale nakonec se mi to přece podařilo. Nebesa jí byla přízniva tentokrát zcela mimořádně; naše kníratá kráska má po této velezdařilé transakci postaráno o sebe i o svého manžela lulkaře i o své děti na léta letoucí.

Mladistvý kardinál nanovo přichýlil hlavu a řekl s povzdechem:

– Souvenir, pravíš, předmět památkový. Pro mne ten šperk má také hodnotu souveniru, protože mi připomíná nádhernou dobu našeho přátelství. Byl jsem neskonale bláhovec, že namísto abych děkoval nebesům za to, že ti smím být přítelem, podlehl jsem našeptávání provinciálních intrikánů a chytráků a poštvál si tě proti sobě. To teď vidím, když už je pozdě. Nebo není tak docela pozdě? Zasypal jsi mě hrozbami a urážkami, a přece jsi mi prozradil, že ten prsten pro tebe má stejnou vzpomínkovou hodnotu jako pro mne; a můžeš ze vzpomínek, jež ti vybavuje, vyloučit mou osobu? Odpusť mi, Petře, čím jsem ti ublížil a co rozdvojilo naše cesty, což můžeš udělati tím snáze, že zřejmě jsi bohatý a mocný, kdežto já vskutku jsem, jak jsi pravil, jen kardinálíček pátého řádu.

Zarazil se, neboť Petr se znovu dal do smíchu.

– Oháníš se prapodivnými argumenty, Giovanni. Proč ti mám odpustit? Protože tvé zločiny ti ničím neprospěly? Protože ses zesměšnil přijetím církevní hodnosti, která ti přísluší, jako perly přísluší sviním? Mám zprávy, že nepodnikáš nic, čím by sis vysloužil svůj

titul guvernéra Stramby. Co tedy děláš jiného? Pracuješ aspoň sám na sobě, na svém sebezdokonalování, bráníš se proti smrti?

– Proti smrti? podivil se mladistvý kardinál.

– Smrtí, řekl Petr, – nazývám nejen konec tělesného života a ne-návratný odchod do nicoty, ale také rozkošnický lenošivý podléhání této nicotě už i v době, kdy tento tělesný život dosud trvá, zahálku a obžerství a nedostatek aktivity a činorodé vůle. Já mám dost peněz, abych se mohl obklopit přepychem a oddat se sladkému nicnedělání. A hle, já namísto toho budu na svůj ostrov a učím se.

– Smím vědět čemu? otázal se mladistvý kardinál se zdvořilým zájmem.

– Všemu, čemu se dá naučit, řekl Petr. – Tak například za ty dva roky, co tu sedím, jsem ovládl řeči Arabů, Turků a Peršanů a jejich roztodivná, ale krásná písma. Píši hranatým písmem *kúfským*, jež se nejlépe vyjímá na pergamenu z gazelí kůže, spisovatelským písmem *naschí*, dopisovým písmem *rik'a*, ozdobným písmem *túmar*, ornamentálním písmem *thulth*, jakož i písmo *ríhání* a *muhakkak*. A čemu ty ses naučil v prázdnotě svých hodin a chvil?

Mladistvý kardinál byl nucen doznat, že se ničemu nenaučil v prázdnotě svých hodin a chvil.

– Mám se s tebou smířit za to, že navíc své viny jsi ještě nicotný a líný? řekl Petr. – Za to ti dát své odpuštění, že v tobě nic dobrého není?

– Máš pravdu, řekl mladistvý kardinál. – Ale prozrad' mi, pro-bůh, proč mluvíš ve verších?

– Tys mi v době svého pochybného lesku, k němuž jsem ti dopomohl, nedovedl prominout, že jsem vnuk nunváře a syn mas-tičkáře, pokračoval Petr, aniž se namáhal odpovědět mladistvému kardinálovi na jeho otázku. – Nepodal bych ti ruku, ani kdybys nebyl groteskní a odbytý, protože stará kaše, jak známo, se ne-

ohřívá, a ruku ti nikdy nepodám, protože kdybych se tvé ruky dotkl, vyvstal by přede mnou obraz strašné tváře mrtvé Finetty s vyklovanýma očima, a tu bych nedolal návalu vzteku a rozdrtil bych tvůj umrněný ptačí pařátek na kaši.

A Petr uchopil hrubý bronzový zvonec s pevnou ebenovou rukojetí, stojící na stole, a k hrůze mladistvého kardinála jej holými prsty pravé ruky zmačkal jako papírový kornout.

– Ne, Giovanni, naše přátelství se nedá vzkřísit, pokračoval Petr. – Nicméně můžeš vykoupit své viny, vybřednout ze svého nedůstojného postavení purpurem oděného slaměného hastroše, a navíc toho – což ovšem u člověka tvého druhu je pramálo důležité – zasloužit se o blaho a spásu lidského rodu.

– Jak? Co mám udělat? vyhrkl mladistvý kardinál s nediplomatickou dychtivostí.

– To, co jsi udělal už jednou, řekl Petr. – Nový *coup d'état*, malou plánovanou revoluci v Strambě.

Mladistvý kardinál se prudce začervenal a srdce se mu rozbušilo.

– Nerozumím, zašeptal. – Mysli si o mně, co chceš, že jsem ještě větší hlupák, než za jakého jsi mě považoval, ale já nedovedu nic než opakovat toto a nic jiného: nerozumím, nechápu, proč a proti komu bych měl v Strambě, když jsem jejím guvernérem, udělat palácovou revoluci.

– Proti sobě samému, řekl Petr. – A především proti těm černokabátníkům, kteří tvým jménem vládou tvému rodnému městu tak skvěle, že všechno jde od deseti k pěti, až hanba na to pohleděti. Či není snad pravda, že v Strambě pokutou se trestá sprostá vražda?

– Ano, je to pravda, řekl mladistvý kardinál. – Ale proč zase mluvíš ve verších?

– To je zvyk, jež jsem si osvojil při studiu řeči orientálců, kteří se rádi vyjadřují rýmovanou prózou, do něhož občas upadám, když si nedám pozor, řekl Petr. – Ale à propos, je to pravda, co se mi doneslo, že jsi to byl ty sám osobně, kdo dal zamaskovat ohanbí soch v zámeckém parku sádrovými listy?

Mladistvý kardinál se zarděl.

– Chtěl jsem jen projevít trochu spasitelné horlivosti, řekl.

– Budiž, řekl Petr. – Ale o spásu Stramby mi už nejde, mám teď zcela jiné starosti. Nechci od tebe nic, než abys v patřičnou chvíli otevřel nebo dal otevřít strambské brány, abych do nich mohl pohodlně vpochodovat se svým vojskem a nebyl nucen se zdržovat zdlouhavým dobýváním města.

Mladistvý kardinál si mátožně sáhl na čelo.

– Ach, jak mě hlava nanovo rozbolela, řekl.

– Je to snadné, zcela snadné, řekl Petr, – zvláště když si přibereš k poradě a na pomoc jistého práskaného lišáka, však víš, koho myslím, výborného Gerbina, který, pokud je mi známo, byl rozumem a duší palácového převratu před dvěma roky a jež jsi teď zcela neprávem nazval provinciálním chytrákem a intrikánem. Kdybys tehdy nebyl jeho plány pokazil svými vlastními zásahy, bylo by všechno dopadlo v tvůj prospěch. Proto pečlivě dbej jeho rad a sám se drž v pozadí. Až bude odbyto, já se znovu ujmu žezla jako právoplatně zvolený vévoda Stramby a ty se vrátíš do svého rodného paláce na *piazza Monumentale*, z něhož ovšem vypráskáme toho římského hejska, papežova exponenta. S jeho kumpány ať se pobaví strambský lid a zchladí si žáhu.

– Ach Petře, Petře, teď znovu začínám žít! šeptal mladistvý kardinál. – Jenže co tomu všemu řekne Jeho Svatost?

– Doufejme, že se rozhněvá, ale zase ne tolik, aby z toho pukl, protože já toho starého pána mám docela rád, řekl Petr. – Mám rád

jeho, ale nenávidím papežství – v tom je jistý rozpor, ale ne takový, aby nad tím zůstal rozum stát. Vráťím se do Stramby, ale tentokrát už ne proto, abych z ní vytvořil ideálně spravedlivý státěček celému světu za vzor, nýbrž pouze proto, abych měl pevné východisko k svým dalším operacím. Já pro počinek potřebuji ochranu jejích hradeb, abych mohl v klidu sebrat vojsko, jaké dosud sebráno nebylo; v Itálii není tolik zbraně schopných mužů, kolik potřebuji, a proto shromáždím pod svou korouhví i žoldnéře švýcarské, německé a české, slovem všechny křesťanské národnosti, s výjimkou Španělů, protože až srazím z trůnu papeže a zruším papežství, mým dalším úkolem bude sjednotit Itálii, což nemohu učinit, dokud nevyženu z italského poloostrova španělské vetřelce.

– Cos to řekl? zvolal mladistvý kardinál. – Až srazíš z trůnu papeže a zrušíš papežství?

– Zajisté, řekl Petr. – To je můj dávný úmysl, jímž jsem se obíral už jako dítě, a první z dlouhé řady kroků, jež mi nastává podniknouti. Instituce papežství musí po šestnácti stech rocích své existence zmizet a přestat existovat, protože je to nevyčerpatelný zdroj hrubé pověry, rozkolu, tyranie, tmářství, zločinu a korupce. Chci-li uvést lidstvo na cestu rozumu, spravedlnosti a pravdy, musím především usekat hlavy té svatouškovské hydře. Nyní chápeš, proč je mi srdečně jedno, bude-li se Jeho Svatost na mne hněvat pro mé opětovné uchvácení Stramby; jeho dny jakožto zástupce Boha na této zemi jsou tak jako tak sečteny. A chápeš také, že spojenecká pomoc, již od tebe žádám, je sice sama o sobě nepatrná a snadno proveditelná, ale její nepřímé následky budou dalekosáhlé.

– A co bude dál? Co míníš udělat potom? otázal se, oči vrch hlavy, mladistvý kardinál.

– Nechtěj vědět víc, než ti může být zdrávo, řekl Petr. – Naznačil jsem ti okrajový nárys svých plánů jen proto, abych ti ujasnil, že

jsem dalek toho, abych žertoval. Mocnosti výšin a hlubin, nebe i pekel se spojily, aby vložily do mých rukou sílu a moc potřebnou k tomu, abych vyvedl svůj rod, rozuměj lidský rod, ze zmatku a tmy a bídy. Je nabíledni, že se to neobejde bez válek a krveprolití; hlavní věc, že z těchto válek a krveprolití vyjdu vždy jako vítěz, tak abych mohl uskutečnit aspoň a přinejmenším to, o čem snil a oč usiloval český král Jiřík z Poděbrad, jehož jméno ti, jak vidím, nic neříká, ač to byl král tuze a náramně veliký, a jehož náběhy na sjednocení evropských zemí se minuly s úspěchem pouze proto, že byly o celých sto padesát let předčasné a že čekaly na mne, Petra Kukaně, abych je uvedl v skutek.

Petr hovořil s přízvukem samozřejmosti, jako by mluvil o honu na lišku, jež hodlá uspořádat, a mladistvý kardinál mu naslouchal s tetelivou rozkoší, neboť každým slovem, jež od něho vyslechl, se více a více stával jeho komplicem a zasvěcencem, který ho otevřením strambských bran uvede na cestu za nejúžasnějším dobrodružstvím, jaká kdy člověk podnikl. Dva roky neplodného hledění na osvětlená okna vlastního rodného paláce, v němž páchal neřesti synovec sprostého římského zbohatlíka, nutně srazily hřebínek poslednímu z rodu Gambariniů, vojevůdců, vědců a diplomatů; jeho srdce se teď rozpínalo stejně opravdovým obdivem nad rozletem Petrova ducha, jako opravdový byl prve strach před jeho pomstou. Jen jedna věc ho hnětla, totiž to, že Petr soustavně zdůrazňoval snadnou proveditelnost a nepatrnost úkolu, který jemu, Giovannimu, byl v tomto ohromném dramatu přidělen. Interes mladistvého kardinála o sjednocení Evropy pochopitelně byl nesmírný, ale přece ne tolik, aby převážil jeho zájem o svou vlastní osobu. Proto když Petr, vysloviv právě uvedenou skvělou myšlenku o stopadesátileté předčasnosti idejí krále Jiříka z Poděbrad, učinil řečnickou pauzu, mladistvý kardinál vyhrkl:

– A co bude se mnou?

Petr se zatvářil jako člověk, jemuž vlétla do oka muška, právě když zíral vstříc lepším zítřkům.

– S tebou? Proč se mě ptáš? Co je mi do toho, co bude s tebou? Slíbil jsem ti, že když mi vyjdeš vstříc tou maličkou úsluhou, o niž jsem tě požádal, a v pravý čas mi otevřeš strambské brány, já ti prominu trest za tvé zločiny a zrady, jež jsem pro tebe zchystal, a navíc všeho ti dovolím, aby ses nanovo vrátil do svého rodného domu; co chceš víc? Nicméně, když už o tom mluvím, napadá mě, jaký je to zvláštní paradox, že ty, padouch, kterého jsem v mysli tisíckrát svlékl z kůže, nakonec budeš mým jediným spojencem z kruhů staré italské šlechty, protože všichni ostatní se obrátí proti mně.

– Že by byli tak zpozdlí? pravil pohoršeně mladistvý kardinál.

– I budou, budou, a nedivím se jim, řekl Petr. – Sjednocení Itálie je zbaví jejich vladařské moci a zrušení papežství jejich nejvyšší aspirace; není v Itálii aristokratické rodiny, jež by netoužila po tom, aby některý její člen byl vyzdvižen na Petrův stolec. Náš dnešní starý pán je Borghese, jeho předchůdce byl Medici, před ním byli papeži Aldobrandiniové, Caraffové, Farnese, Borgiové, nanovo a zas Mediceové, Colonnové, Savelliové, Orsiniové, a tak dál a tak dále, a ti všichni ideu papežství hýčkají a jsou ochotni ji hájit; věru není na světě instituce dosti zločinné a škodlivé, aby se nenašli lidé, jimž záleží na jejím zachování, protože jim přináší prospěch.

– My Gambariniové jsme nikdy neaspirovali na papežský trůn, pravil ctnostně mladistvý kardinál.

– To vás šlechtí, řekl Petr. – Měl jsi vskutku výtečné předky, škoda že ses tak zvrhl. Ale máš ještě možnost leccos napravit; léta, jež

nám nastávají, budou tak rušná, že najdeš dost a dost příležitostí k sebeuplatnění. Neboť mé poslání nekončí sjednocením Evropy pod praporem ateistického racionalismu, jehož jsem stoupencem, jediného názoru schopného vyvést národy z temnoty, utrpení a bídy a udělat z nich šťastné, své lidské důstojnosti sobě vědomé a svého rozumu plně využívající světoobčany. Věru nikdy jsem nechápal a nikdy nepochopím, proč lidé považovali za nutné komplikovat svůj trudný úděl vyhnanců z ráje náboženskými konflikty, založenými na zdogmatizovaných smyšlenkách; ale tomu teď učiním jednou provždy konec. Musím se též zhostit celé řady vedlejších úkolů: tak například je mi nevyhnutelně nutno srazit na kolena Turky, ty vyjící fanatiky, a vyhnat jim zpod jejich turbanů toho jejich Alláha a Mohameda; za tímto účelem začínám budovat silné námořní loďstvo. Jak to všechno provedu, dosud nevím; pouze to je mi jasné, že každý můj nastávající skutek musí vyvěrat ze základních principů pravdy a rozumu, jejichž neodlučnými atributy jsou láska, spravedlnost a mír.

- Velkolepé, zašeptal mladistvý kardinál uchváceně. - Jsem opravdu šťasten, že mi bude dovoleno přispěti svou nepatrnou, abych užil tvého výrazu, pomocí k uskutečnění těchto lvích, smí-li se tak vyjádřiti, rozběhů a orlích rozletů a připravit cestu tvému hrdinnému pochodu, o němž v budoucnu bude sepsáno desetkrát více knih, než kolik jich bylo věnováno činům Alexandra Velikého, Caesara, Hannibala a Kryštofa Kolumba. Jen jednu věc mi, pro milosrdenství boží, prozrad': jak jsi přišel k těm děsným prachům, kterými, jak je vidět, disponuješ?

- Nevidím důvodu, proč bych se s tím měl svěřovat právě tobě, řekl Petr.

- Odpuť, už se nebudu ptát, řekl mladistvý kardinál. - Ale odpomoz mi aspoň od jedné mé nejistoty, která mě trápí už delší

dobu – před chvílí jsem jí, totiž té nejistotě, dal nevhodný a neohrabaný výraz špatně formulovanou otázkou „co bude se mnou“, jež tě právem dopálila, neboť jsi nemohl tušit, že mi nejde o to, jaké mi kynou možnosti ve světě tebou reformovaném, nýbrž o to, co mi přísluší učinit, ještě než vykonáš svůj první krok. Až se vrátím do Stramby, vévodkyně Diana a páter Lugo na mne dolehnou dotěrnými otázkami: Mluvil jsi s ním? Kdo je to? A jak to tam vypadá? A co říkal? A tak dále. Nuže, prosím tě o přesné instrukce, Petře, jak na tyto otázky, jejichž trapnost a nepříjemnost prožívám už nyní, mám odpovědět.

– Co se mé identity týče, odpověděl Petr, – bylo by dětinské a marné a nedůstojné tajit a skrývat, kdo po pravdě jsem. Ano, mluvil jsem s ním, řekneš, a poznal jsem v něm nade vši pochybnost Petra Kukaně z Kukaně, budiž prokleta jeho jméno; neboť myslím a předpokládám, že mé jméno se touto dobou úředně proklíná. Ale to je vše, co smíš prozradit. Nechceš-li vážně ohrozit zdar své nepatrné úlohy, jíž ses podjal, je nevyhnutelně nutno, abys mlčel o tom, o čem jsme spolu hovořili. Klidně žij dál svým navykým způsobem, o ničem nemluv a čekej. Mé další pokyny ti bude tlumočit starý Gerbino, s nímž navážu spojení v nejbližších dnech.

Petr si sňal svůj nedávno získaný historický prsten Borgiů a podal jej mladistvému kardinálovi.

– Vezmi si jej, máš jej mít, je tvůj; to aby sis jasně uvědomil, že všechno, co jsi dnes vyslechl z mých úst, bylo míněno naprosto vážně a že se tentokrát nebojím, že mě podvedeš, neboť lépe bys učinil, kdybys rovnou skočil po hlavě do horoucího jícnu Etny, než aby ses pokusil mě zradit; ostatně i když sebevíce namáhám obsah své schránky mozkové, nedovedu si představit, co bys tou zradou získal a čím by mně mohla uškoditi, než že by mi přidala práce,

to jest, že bych byl nucen stramské brány zdolat násilím. Proto ti, Giovanni Gambarini, tentokrát kupodivu důvěřuji; diamant, ježž ti vracím, ať ti připomíná, že mé oči jsou všude a že tě všude může uchvátit má pěst, aby tě rozdrtila, kdyby na to přišlo, a že než splníš svůj nepatrný úkol, je mi nadobro lhostejné, zda prsten Borgia je na mé nebo na tvé ruce.

Pak Petr zaklepal odpichovátkem na rozdrcený zvonec, stojící na jeho stole, a řekl sluhovi, který se vzápětí nato objevil, že Eminence si přeje odplout nazpět na pevninu.

Vévodkyně vdova

Zpáteční plavba z ostrova Monte Chiara do Rimini, vykonaná opět na galéře Bucentaurus, byla tentokrát velmi pomalá, neboť vítr, příznivý příplutí, byl nepříznivý odplutí, takže bylo nutno použít vesel, ale poučná, neboť mladistvému kardinálovi se dostalo možnosti nahlédnout třeba jen malinko do soukromých záležitostí muže tak zjevně mocného a mohovitého, jako byl hrabě di Monte Chiara. Lodníci totiž veslovali do té míry liknavě a ospale a bez síly, že i mladistvému kardinálovi, byť byl osobou duchovní, světských záležitostí málo znalou, to začalo být nápadné; a tu ochotný lodivod, který ho opět provázel, mu podal vysvětlení napohled paradoxní. Lodníci prý veslují špatně, protože to nejsou galejníci, z trestu k veslařské lavici přikovaní a pohánění biči dozorců, nýbrž lidé svobodní, Jeho Milostí panem hrabětem výborně placení. Jsouce svobodní, jsou věčně nespokojení, poukazují na jednotvárnost a namáhavost své práce, dožadující se větších a větších platů, přičemž pracují stále hůře a hůře, a Jeho Milost pan hrabě je hluchý k radám svých blízkých spolupracovníků, aby ty nestoudné vydřiduchy poslal ke všem čertům a aby nakoupil na volném orientálním trhu černých otroků, a k těm otrokům okovů a hroších karabáčů. O něčem takovém nechce Jeho Milost pan hrabě ani slyšet; prý to odporuje jeho mravním zásadám. Inu, kdo chce mít své mravní zásady, musí za to platit.

Vida, vida, pomyslně si mladistvý kardinál, aniž věděl přesně proč, potěšen. Jak je vidět, peníze nejsou všechno; kdo chce svých peněz jak náleží užít a využít, musí být prost veškerých mravních skrupulí a nesmí se štítit karabáčů. Chtěje z ochotného lodivoda

vypáčit co možno nejvíce zajímavých informací, otázal se ho ještě, jak pan hrabě přišel k svému jmění, které mu umožňuje stavět válečné koráby a mola a hráze a bašty, ale tentokrát přesolil; ukázalo se, že ochotný lodivod je v této věci stejně nemluvný jako jeho pán – nevhodná otázka, již mu mladistvý kardinál položil, způsobila, že se napučil a stáhl hlavu mezi ramena, takže se podobal želvě, jež se právě rozhodla zmizet ve svém krunýři.

– Jeho Milost pan hrabě je muž nejvyšš spravedlivý a vřele milovaný všemi lidmi, kteří vstoupili do jeho služeb, pravil upjatě.

– Kromě veslařů, kteří ho dřou bez nože a pracují pod všechnu kritiku, řekl mladistvý kardinál.

– Nesvědomití jedinci se najdou všude, řekl lodivod teď už nadobro neochotný.

A to bylo to poslední, co mladistvému kardinálovi ještě byl ochoten sdělit. Dál už z něho mladistvý kardinál nedostal ani slovo.

Bylo pozdě večer a tma, když kočár mladistvého kardinála, skvěle vypulírovaný v riminské maštali hraběte di Monte Chiara, dojel do Stramby, ale učený asketa páter Lugo byl dosud vzhůru; mnich, který v úloze dveřníka bděl v hale jižního křídla vévodského paláce, takzvané Rytířské dvoraně, sdělil mladistvému kardinálovi, že důstojný otec žádá Jeho Eminenci, aby po svém návratu ihned zavítal do jeho pracovny.

Jako obvykle, když mladistvý kardinál vstoupil do jeho kanceláře, učený asketa páter Lugo stál u svého psacího pultu a s velmi soustředěným výrazem v tučné tváři psal něco bezpochyby přísného a nesmlouvavého a skličujícího, dojista pak neveselého, možná raport Svatému otci, obsahující mimo jiné stížnost na vlašnost a neschopnost titulárního guvernéra Stramby, kardinála Giovanniho Gambariniho. Tato trapná představa přepadla mladistvého kardinála, kdykoli třeba jen uslyšel skřípot brku

učeného askety, a tentokrát na něho dolehla tak mocně, že mu oslábly nohy i žaludek, a touha zbavit se toho všeho, především své vlastní sutany, a postavit se pod prapor Petrova ateistického racionalismu a znovu získat jeho přátelství, úctu a důvěru ho prostoupila jako horečka z úžehu. Petr směl být spokojen; nemohlo být rukou horlivějších a povolanějších k tomu, aby splnily jeho potřebu nepatrné přátelské pomoci, než byly v této chvíli ruce mladistvého kardinála.

Učený asketa při vstupu mladistvého kardinála přestal psát, ale své pero, zastrčené do dřevěného držátka, neodložil.

– Nu, *Illustrissime*? řekl. – Navrátil jste se ze své cesty, jak shledáváte s potěšením, v pořádku a zdrav a pevně doufám, že i průběh cesty samé byl uspokojivý.

– Ano, uspokojivý, řekl mladistvý kardinál.

– Jaké jste tam získal poznatky?

Mladistvý kardinál odpověděl s žíhavou ironií, v době jeho ponížení, kdy chodil oděn do purpuru, u něho zcela nezvyklou:

– Že pokud jde o spásu duší osazenstva ostrova, vesměs personálu hraběte di Monte Chiara, si nemusíme dělat starosti, neboť tam mají svého vlastního pastýře, jistého pátera Maria Schimka.

Učenému asketovi nebylo zatěžko odrazit tento zbrklý, neuvážený útok mladistvého kardinála.

– To rád slyším, řekl vlídně, – i když přiznávám, že o spásu dotyčných duší jsem si valné starosti nedělal, neboť jsem si kale neuvědomoval, že ostrov je obydlen ne pouze mořskými racky, ještěrkami a králíky, nýbrž nastojte, i bytostmi lidskými; nápad podniknout tam cestu vzešel, *Illustrissime*, z vaší vlastní spasitelné horlivosti a zvědavosti.

– To že jsme s tetinkou Dianou četli ten dopis od hraběte di Monte Chiara, řekl skromně mladistvý kardinál, polichocen.

– Právě, řekl učený páter Lugo. – O hraběte di Monte Chiara, tuším, šlo především. Pokud se mi jeví, hlavním účelem vašeho výletu bylo vyhověti přání vaší bohumilé tetinky, jež by ráda navázala společensko-diplomatické styky s romanticky tajemným pánem toho ostrova. Nuže: mluvil jste s hrabětem di Monte Chiara?

Mladistvý kardinál postoupil o krok blíž k pultíku učeného askety, napřímil se a zdvihl bradu, snaže se ukrotit rozčilení, jež způsobilo, že mu na krku ohryzek počal poskakovat nahoru a dolů.

– Ano, mluvil jsem s ním, odpověděl, – a poznal jsem v něm nade vši pochybnost Petra Kukaně z Kukaně, budiž prokleta jeho jméno.

Pozorujeme, že zde doslova opakoval formulaci, jejíž užití mu Petr doporučil, což nám může posloužit jako důkaz, že jeho odhodlání věrně plnit Petrovy rozkazy a stranit jeho zájmům bylo upřímné a pevné.

– To se podívejme! řekl pokojně učený asketa páter Lugo. – To pro vás zajisté bylo hrůzné překvapení, *Illustrissime*.

– Ano, nevýslovně strašné, řekl mladistvý kardinál.

– A kterak to, *Illustrissime*, že na vás neprovedl svou slibovanou pomstu?

Mladistvý kardinál se začervenál.

– Pes, který hodně štěká, málokdy kouše, odpověděl. – Petr Kukaň je fanfarón a mluvka, ale v podstatě je zbabělec. Stačilo, abych mu připomněl, že stojím – podle vašeho vlastního vyjádření, otče – pouze o dva stupně níž než sám Hospodin, a ruce, které užuž po mně vztahoval, mu klesly. Zkrátka a dobře velebnost církve, jejímž jsem zástupcem, ho zbavila odvahy a sil.

– Tím lépe, řekl učený asketa. – Než se odeběřete k odpočinku, *Illustrissime*, učiníte dobře, když zaškrábete na dveře své bohumí-

lé tetinky; není vyloučeno, že navzdory pokročilé hodině dosud na vás čeká.

Ještě když pronášel poslední slova, učený asketa už zase pokračoval v sepisování svého nepochybně přísného, nesmlouvavého raportu.

Vévodkyně vdova Diana na mladistvého kardinála nejen čekala, ale byla už také, dosti kupodivu, přesně informována o všem, co právě byl vypověděl učenému asketovi: stěny a dveře starého vévodského sídla zřejmě byly nadány sluchem mimořádně citlivým. Obletována svými bezradnými dvorními dámami, jichž jí zbylo všeho všudy pět a které jí zůstaly věrny hlavně proto, že měly už dávno za sebou nejlepších léta svého života, takže byly nuceny se spokojit skromným postavením v službách trosky bývalého dvora za byt a stravu – tedy obletována svými poplašenými dvorními dámami, jež k ní bez plánu a ladu snášely vše, co se třeba jen vzdáleně podobalo medikamentu, totiž vonné oleje a čpavek a čemerici a vodičku na kloktání a čichací sole, a mávaly osuškami, aby jí nahnaly vzduchu do plic, a třely jí čelo a spánky a zápěstí a utíraly jí oči a nos a domlouvaly jí tklivými slovy, apelující na svou bezmeznou lásku k ní, vévodkyni, kterážto vévodkyně jim, dvorním dámám, právě proto, že ji, vévodkyni, tak horoucně milují, svým utrpením způsobuje utrpení možno-li větší, vévodkyně vdova Diana, ležíc na *chaise longue*, střídavě omdlávala a opět přicházela k sobě, a přicházejíc k sobě sténala a plakala a lapala po dechu a bušila se pěstmi do tváří a lomila rukama a skučela, nezřetelně provolávajíc: On! Pořád on! Nic než on! Zase on! A on je bohatý a já chudá! Kvůli němu mi z celého dvora zbyly jen tady ty hubené, přešíváné kozy! A já mu, který mi zabil vlastní dceru, naletím na jeho navoněné psaníčko, já se s ním mazlím, jako by to bylo slovo boží, já se kochám jeho taktem a stylem, já se dohaduji,

kdo to může být, ten hrabě di Monte Chiara, který vítěz nad Turky nebo mladý princ nebo španělský grand nebo král z pohádky se skrývá za tím jménem, a on to Cucan, Cucan, baron Ďábel z Vrahounova, kletba rodu d'Albula, bídák a darebák! Kam jsi mi odvedl *Biancu mattu*, padouchu?

Takto ječela a bědovala dokolečka dokola, prozrazujíc každým svým slovem a výrazem, že bývaly doby, kdy byla něčím nadobro jiným než vévodkyní, a když pak mladistvý kardinál Giovanni Gambarini, zaškrábav, objevil se v rámci dveří, rozlícená vdova se prudce vztyčila z lehu do sedu, slušný to tělesný výkon vzhledem k tomu, že nebyla z nejmladších a že její nohy spočívaly na pohovce volně, a vykřikla mladistvému kardinálovi vstříc:

– Co vy tu s prázdnýma rukama? Jak to, že nenesete za vlasy jeho uříznutou hlavu?

Mladistvému kardinálovi bylo ve společnosti jeho tety, byť byla seberozlícenější, daleko volněji než v přítomnosti zdrženlivě zdvořilého učeného askety pátera Luggy, stejně jako ze všech místností starého vévodského paláce přebýval nejraději v komnatách jejího soukromého *appartamento*, neboť toto *appartamento* jediné, jak už tuším poznamenáno, zůstalo nedotčeno loupeživou veselostí strambského lidu, takže až na jisté, jen velmi pozornému a kritickému oku postřehnutelné všeobecné zešouflovatění všechno tu zůstalo stejně nádherné jako za nejlepších vévodských časů: stěny byly tak jako dříve ověšeny tapiseriemi, utkanými podle návrhů samého Raffaela Santiho, prošlapané parkety byly pokryty koberci tlumených barev a místa, kde tyto koberce samy byly prošlapány, byla zakryta ležérně rozestavenými kusy vzácných, jemně čalouněných nábytků, a místa, kde jemné čalounění těchto vzácných nábytků bylo zvětšelé, nebo dokonce proklubané, byla maskována polštáři a dečkami, rozhozenými s veselou nestroje-

ností. Nuže v tomto skvostném prostředí, řekli jsme, v němž zralá krása jeho tetý zářila jako dýmáková řiviera v hedvábném lůžku šperkovnice, cítil se mladistvý kardinál, řekli jsme, nejvolněji, nejplněji sám sebou, pánem Někdo, co lepšího, Gambarinim. Proto se nejen nepolekal jejího pomstychtivého zavřísknutí, ale navíc ještě v sobě našel dosti pohotovosti, aby se pokusil je vhodným způsobem obrátit v smích. Řekl:

– Mám něco lepšího než to, drahá tetinko. Tuhle v kapsičce mám jeho uříznuté pohlaví, uši a nos.

A poklepal si konečky prstů na pravý bok.

Byl to žert, nelze neuznat, znamenitý, ale tak hrubozrně mužský, že křehké ženy, před nimiž byl vysloven a jež měl pobavit, jej nepochopily, totiž vzaly jej vážně: dvorní dámy s pískotem utekly do nejvzdálenějšího kouta místnosti, kdež pak stanuly, vrásčité krky napjaté, lačně zírajíce, a vévodkyně vdova, zruřovělá v tváři, spustila nohy z pohovky, na níž seděla.

– No ne! pravila se zájmem. – Kdo by to do vás řekl, že jste takový pašák. Ukažte.

Mladistvý kardinál se polekal. Bože můj, to přece není možné, pomyslí si.

– Ale ale, tetinko, řekl s nezdařilým pokusem o smích, – přece rozumíte vtipu a šprýmu. Jakkak bych já, osoba duchovní, mohl svého laskavého a pozorného hostitele oloupit o to nejvzácnější, co má? – Zatímco takto nenadějně hovořil, pozoroval, jak tváře tetinky a jejích dvorních dam se rozpadají zklamáním. – Byla byste tak laskava, drahá tetinko, a požádala své dámy, aby nás nechaly o samotě? Neboť to, co vám míním svěřit, je přísně důvěrné.

Vévodkyně vdova beze slova, nevlídným gestem, jako by se oháněla po mouše, vykážala své dámy z místnosti. Odešly couravě, paty od sebe a špičky k sobě, klopýtajíce a strkajíce jedna do

druhé, v naprostém nedbání všech zásad etikety. Věru doba, kdy strambský dvůr měl svého vlastního *maître des cérémonies*, patřila, jak praví básník, nenávratně minulosti.

- Tak mluvte, řekla vévodkyně vdova mladistvému kardinálovi.
- Co mi chcete povědět důvěrného? Co už vy mi můžete povědět takového, aby mě to mohlo zajímat?

Z těchto slov ovdovělé vévodkyně dulo tak mrazivé pohrdání k tvorovi, který se vydává za muže, ale nedovede svému úhlavnímu nepříteli uříznout ani hlavu, ani cokoli jiného, a ještě si dovoluje o tom dělat nechutné vtipy, že mladistvý kardinál z nich mohl na dlouhou dobu zmalomyslnět, ale naštěstí byl právě příliš zaneprázdněn, než aby projevu své tetinky věnoval patřičnou pozornost: po špičkách, využívaje tetinčina hlasu jako zvukové kulisy, přešel ke dveřím, vedoucím do sousední místnosti, a zprudka je otevřel. Dvě dvorní dámy s výkřikem, hlavou napřed, vpadly do pokoje, třetí a čtvrtá a pátá udržely rovnováhu a daly se na útěk, zmateně pištíce a švitoříce a nadzvedající si sukně, jako by hopsaly přes kalužiny.

- Zmizte všechny do horoucích pekel, řekl mladistvý kardinál.
- A jestli ještě jednou některou z vás zastihnu, jak poslouchá za dveřmi, dám ji veřejně vymrskat a postavit ji na pranýř pomazanou medem.

- Pan synovec dovede být ostrý jako meč, ale jen vůči takovým bezmocným starým rachejtlím, řekla vévodkyně vdova, když se mladistvý kardinál znovu vracel k její *chaise longue*.

Sepjal ruce a napůl usedl, napůl poklekl u jejích nohou.

- Drahá, milovaná tetinko, zašeptal, - proboha vás prosím, zanechte těch špiček a přitlumte svůj nepřátelský tón a pamatujte, že jsme oba na palubě jedné lodi a že ta loď nevyniká obzvláštní solidností. Ráno vás Petrův dopis naplnil takovým optimismem,

že jste začala mluvit o naší dnešní chudobě a závislosti jako o čemsi přechodným: vezte tedy, že jste se nemýlila a že ze své dnešní mizérie můžeme vybřednout, ale jen tehdy, když s Petrem potáhne za jeden provaz.

– Nikdy! vrískla vévodkyně vdova a řádra se jí vzdula jako lodní plachta, jež nabrala větru. Mladistvý kardinál ihned vyskočil a znovu tiše odťapkal ke dveřím do vedlejší místnosti, aby se podíval, co dělají dvorní dámy. Vedly si tentokrát náležitě: seděly pokojně, bok po boku, na lavici a u protější stěny, a nehybné, osvětlené jen hvězdami, vypadaly jako náměsíčné stařeny, hřradující na hřebenu střechy, na níž se náhodou sešly při noční procházce.

– Neříkejte „nikdy“, tetinko, dokud nevíte, oč běží, šeptal mladistvý kardinál, když se vrátil k vévodkyni. – Vskutku můžeme znovu získat všechno, oč jsme byli připraveni, peníze, slávu i moc, když Petrovi pomůžeme uskutečnit jisté jeho plány.

– Nikdy! vrískla vévodkyně vdova ještě silněji než prve. Mladistvý kardinál znovu vyskočil a neslyšně se přenesl tentokrát ke dveřím vedoucím na chodbu a trhem je rozrazil. Zastihl za nimi mnicha, který prve hlídkoval v Rytířské dvoraně, dosud předklo-něného v postoji pozorného naslouchání.

– Co to má být? utrl se na něho mladistvý kardinál.

Mnich se vztyčil a pravil bez rozpaků:

– Prosím Vaši Eminenci o laskavé prominutí. Zaslechl jsem výkřik a pojal jsem obavu, zda se tu nepříhodilo něco neblahého.

A ukloniv se odkrácel.

– Jaké jsou ty jisté plány toho darebáka? otázala se vévodkyně vdova, když mladistvý kardinál se k ní nanovo obrátil.

– Chce sjednotit Itálii, řekl mladistvý kardinál.

– Na toho jsme čekali, řekla vévodkyně. – Ovšem, právě na něho.

– Pak chce sjednotit všechny národy pod korouhví ateistického racionalismu, řekl mladistvý kardinál. – Nebo racionalistického ateismu, už nevím, jak to formuloval.

– Na to nehledte, pravila vévodkyně vdova.

Mladistvý kardinál se pokusil dodat svému hlasu přesvědčivé vřelosti, když pokračoval:

– Za tímto účelem musí vyvrátit a zrušit papežství jakožto zdroj pověry, útlaku, temnoty a bídy.

Vemlouvavě vzrušené chvění jeho hlasu nechalo vévodkyni vdovu zcela chladnou.

– Aha, řekla jen. – A co dál?

– Potom chce už jen rozdrtit tureckou moc.

– Ovšem, řekla vévodkyně vdova. – To všechno je jasné. Jen jedno nedovedu pochopit: jaká nám v tom všem připadá role a jak si tu máme podle vašeho vlastního výroku vysloužit své peníze, slávu a moc.

– Je to velmi prosté, řekl mladistvý kardinál a několika vhodně volenými, do ucha jí zašeptanými slovy poučil vévodkyni o nepatrném úkolu, jež mu hrabě di Monte Chiara uložil a jehož provedení bude tím snazší, když ona, jeho milovaná tetinka, bude stát při něm a přispěje mu – zejména až nastane chvíle palácové revoluce – svou asistencí, radou a pomocí. Na zdaru této revoluce všechno záleží; otevření bran Stramby pak už bude dětskou hračkou. Nuže, teď je tetinka do všeho zasvěcena a mladistvý kardinál pevně doufá, že tento malý, důmyslný plán se jí jak náleží zamlouvá.

– Ano, zamlouvá, řekla vévodkyně vdova.

– Vidíte sama, že prospěch přinese především nám, pokračoval mladistvý kardinál, pln radosti, že tetinka se nakonec přece dala přesvědčit.

– Ano, přinese nám to prospěch, řekla vévodkyně vdova. – Sice nepatrný, ale malé ryby jsou také ryby.

– Kterak to, že nepatrný? podivil se mladistvý kardinál. – I kdyby se vám ničím neodvděčil, což ovšem považuji za nemožné, já se s vámi, drahá tetinko, rozdělím o všechnen svůj majetek, jehož restituci mi přislíbil. A Petr nelže, a co slíbí, to splní.

– Nechci nic ani od vás, ani od něho, vraha mé dcery a snad i manžela, pokud jím nejste vy sám, řekla vévodkyně vdova. – Mým pánem, na němž závisím, je Svätý otec v Římě, a vy se za ním vypravíte hned zítra ráno, či lépe řečeno dnes ráno, neboť je už po půlnoci, a povíte mu dopodrobna, kdo je hrabě di Monte Chiara a co má za ušima, to jest, jaké připravuje nové zločiny proti naší svaté víře a pokojným lidem dobré vůle. Povíte mu, Svätému otci totiž, že jsem to byla já, kdo vás k tomuto kroku přemluvila, a pevně doufám, že Svätý otec mi to nezapomene. To je ten nepatrný prospěch, který nám kyne z té celé nechutné záležitosti a o němž jsem se prve zmínila.

Pronesla tato strašná slova tak hlasitě, že mladistvý kardinál považoval za potřebné oběhnout oboje dveře, do vedlejší místnosti i na chodbu, a znovu se přesvědčit, zda nikdo za nimi neposlouchá. Ach bože milosrdný, myslil si, ach všichni svatí a andělé na nebesích, proč já vůl to té babě povídal!

– Ach tetinko, drahá tetinko, pravil cvakaje zuby, neboť ho přepadla zimnice, a polykaje slzy zděšení a hrůzy, – nechtějte ode mne nic podobného! Raději si sáhnu na hrdlo, než abych vás uposlechl! Vy neznáte Petra, jako ho znám já: to je živel, to je démon! Před dvěma roky ztroskotanec a žebrák, dnes pán ostrova a vlastního válečného loďstva – jak to vysvětlíte bez zásahu nadpřirozených sil, jež dovedl zkrotit a podříditi své vůli? Nu, jen povězte sama, vy takovým věcem rozumíte lépe než já. Je pravda, že nám ublížil,

ale jen proto, že my sami jsme mu házeli klacky pod nohy; a vy to právě teď chcete učinit nanovo. Proč mu neposkytnout příležitost, aby napravil to, co pokazil naší vinou? Řekl mi, že bych lépe učinil, kdybych po hlavě skočil do jícnu Etny, než kdybych ho nanovo zradil; a to je právě to, co ode mne chcete. Ne, já to neudělám, tetinko. Jsem muž, k tomu vysoce postavený muž, a dobře vím, co mi náleží a co mi nenáleží činiti.

– Dobrá, pak se odeběru do Říma sama a sama všechno Svatému otci vypovím, řekla vévodkyně vdova. – Ovšem, jste guvernéř Stramby a máte právo mi odepřít kočár a potah: nevadí, půjdu pěšky. Nejsem zvyklá námaze chůze, ale nevadí: vědomí, že správně činím a že s mou pomocí ten arcilotr bude zadusán v prach, mi dodá síly. A kdyby ta síla nestačila, povleču se v prachu po kolenou a prokleju každého, kdo pojedede směrem k Římu a mine mě, hluchý k mé prosbě o svezení. A kdyby pak v Římě dveřníci Svatého otce se zhrozili mé zbědovanosti, já budu dnem a nocí a znovu dnem a nocí a dnem a nocí klečet před jeho sídlem, až on sám mě povolá k svému stolci, a tu otevřu ústa a do všeho ho zasvětím, a řeknu nakonec: Toto jsem se, Svatý otče, odhodlala vám říci a vystavit se vašemu hněvu a vaší svaté prchlivosti, nic nedbajíc, že do chystaného zločinu je zapleten i člověk mně blízký, že jsem jej nazývala synovcem: vámi omilostněný a do kardinálského stavu povýšený mladý hrabě Giovanni Gambarini.

Vévodkyně vdova se odmlčela a s úsměvem pohlédla na zpoceňného mladistvého kardinála.

– Tak co? otázala se. – Trváte ještě na svém?

– Netrvám, zasténal.

– A pojedete do Říma raději, než abych tam jela já?

On na to sotva slyšitelně:

– Pojedu.

Profesionálové

Věc Kukaň, k svému vlastnímu mohutnému prospěchu, nezůstala soukromou záležitostí a předmětem bádání a přemýšlení vévodkyně vdovy a mladistvého kardinála, neboť oba tito nerovní partneři, když se po dlouhých debatách, přerušovaných a protahovaných občasnými recidivami kardinálova zoufalého a marného vzdoru, jakžtakž sjednotili na tom, co se má státi, v pozoruhodné shodě se pak rozhodli požádat ještě o odbornou radu učeného asketu pátera Luga a zasvětit ho do všeho, tak aby jim mohl doporučit, jak se to má státi; neboť vědět jak bývá důležitější než vědět co. Nu a učený asketa, vše vyslechnuv a zváživ, k nesmírné úlevě mladistvého kardinála nepodcenil oprávněnost jeho hrůzy před mocí a vsudypřítomností hraběte di Monte Chiara a před dosahem jeho silné ruky mstitele: člověk, pravil, který dovedl nám před očima, tedy před očima zástupců kurie, vpašovat výhrůžné lístky do housky a kapesníku tuhle našeho *Illustrissima* a na smrt ho tím poděsiti, není žádný mámin cvalík, žádný hopsasa.

– Nejbezpečnější by bylo, řekl učený asketa mladistvému kardinálovi při soukromém nočním slyšení mezi čtyřma očima druhého dne po jeho výletu na ostrov Monte Chiara – učený asketa totiž odmítl jako nereálný a nemožný temperamentní požadavek vévodkyně vdovy, aby se mladistvý kardinál vypravil do Říma ihned a bez meškání, – nuže nejbezpečnější by bylo zpravit Jeho Svatost o Kukaňově komplotu písemně, ale bylo by to také nejzdlouhavější, ne-li nadobro marné, neboť než by se papež, neznalý poměrů v Strambě, odhodlal něco v té věci uskutečnit, pokud by se vůbec k něčemu odhodlal, mohly by uplynout týdny,

ba měsíce. Nikoliv; taková věc se musí projednat hned na místě, naostro a ústně.

– Že byste se k tomu úkolu nejlépe hodil vy, *Illustrissime*, toť bezesporu, neboť jste mladý, bezelstný a u těchto dvou svých kardinálních vlastností bezmála dojemný, a už byste aj ouvech tuze potřeboval zaskvíti se před očima Jeho Svatosti nějakým výjimečným činem, an léta ubíhají a *Illustrissimus* nám tu kysne jako stará panna. Jenže právě vy to jste, na nějž zraky Petra Kukaně jsou zaměřeny nejcitlivěji; jak vás tedy propašovat ze Stramby do Říma, aby to nevzbudilo Kukaňovo podezření? Jeden z vašich roztomilých nápadů, že byste mohl pláchnout podzemní chodbou, jíž jste už jednou unikl z tohoto města, není dobrý, neboť Petr Kukaň o této tajné cestě velmi dobře ví, vždyť sám jí také už jednou použil, a má-li v Strambě aspoň dva špehy, jisto je, že jeden z těchto dvou špehů hlídá právě tuto tajnou chodbu, totiž její ústí ve falešné hrobce v lesní kapličce svaté Kateřiny. Další nápad, který rovněž pochází z vaší hlavy, *Illustrissime*, že byste se převlékl za venkovské děvče a nepozorovaně se vytratil z města na prázdné zelinářské káře, je sice zábavný a dobře odpovídá rodinné tradici Gambariniů, neboť váš otec také už jednou utekl ze Stramby převlečen za ženu, ale nevystihuje podstatu toho, oč jde, totiž nevzbudit Kukaňovu pozornost a podezření; a jeho pozornost a podezření by byly podrážděny na nejvyšší míru, kdyby se mu nedostalo sebemenší zprávy o tom, že náš *Illustrissimus* kardinál Gambarini opustil Strambu, a kdyby se pak najednou ve vší slávě – neboť předpokládám, že byste se cestou převlékl z ženských šatů do svého purpuru – objevil ve Vatikáně. Nic takového, nic takového. Musíte odcestovat a cestovat a přicestovat do Říma, tak jak se na kardinála sluší, v kočáru a s ozbrojeným doprovodem a s přiměřenými zavazadly.

– Zbláznil jste se? zvolal mladistvý kardinál.

Učený asketa, neuražen, se učeně a asketicky usmál.

– Myslím, že nikoli, i když uznávám, že horlivá snaha sloužiti svatým zájmům, povzneseným nad zájem toho kterého jednotlivce, se tu a tam může podobati šílenství. Ale v tomto případě jde o myšlenkový postup zcela prostý. Navštívíte-li Svatého otce, nebude to možno utajit před Kukaňovými zvědy. Proto je nutno v něm vzbudit domněnku, že Svatý otec vás do Říma povolal sám.

– Proč by mě tam povolal? otázal se mladistvý kardinál.

– Na podkladě mého raportu o vaší cestě na ostrov Monte Chiara, odpověděl učený asketa. – Bylo by vskutku velmi pochopitelné, kdyby se Svatý otec zajímal o to, jak to na ostrově dobrodružného hraběte vypadá a je-li něco pravdy na tom, co se vypráví, a kdyby vás, očitého svědka, nadto svědka mimořádně inteligentního, a co lepšího, oděného v purpur, chtěl v té věci vyzpovídat. A vy byste byl nucen Svatému otci vyhovět, aniž jste přestal býti komplicem Petra Kukaně a aniž jste seabeměně zkrížil jeho zločinné záměry. Ovšem smíte se, *Illustrissime*, na tuto cestu vypravit teprve potom, až se vrátí můj kurýr z Říma do Stramby. Jestliže vás Svatý otec sám z vlastní vůle pozve k audienci, bude všechno v nejlepším pořádku. Ale i kdyby vás nepozval, já se nicméně postarám o rozšíření zprávy, že vás pozval, a vy se ve smyslu této fingované zprávy vypravíte do Říma. Takto se jedná, když se myslí na zadní kolečka.

Mladistvý kardinál, duše dobrá, se teprve teď uklidnil, a dokonce se i rozveselil.

– Kteroužto zprávu, řekl pak, – byste mohl zpestřit žertovným detailem, že když se Svatý otec dozvěděl, kdo ve skutečnosti je hrabě di Monte Chiara, pokusila se o něho mrtvice a doktoři mu museli pustit žilou.

– To by vskutku bylo žertovné a bezpochyby by se našli mnozí, již by se tomu zasmáli, řekl učený asketa páter Lugo. – Ale jinak, bez ohledu na tuto žertovnost, by to byla osudná chyba. Neboť Petr Kukaň možná ví, že Svatý otec ví, kdo je hrabě di Monte Chiara, a že tedy tato informace ho nemůže přivést z míry, nebo dokonce vyvolat v něm záchvat mrtvice. Kukaňova ochota, s níž vám podle vašeho vyprávění dovolil, abyste prozradil jeho pravé jméno, je mi nápadná.

– Můj ty bože, povzdychl si mladistvý kardinál. – Já se to nikdy nenaučím a nikdy ze mne nebude diplomat ani intrikán. A přece jsou chvíle, kdy se mi zdá, že myslím rovně a jasně. Například teď mi napadá toto: není to všechno pouhé plácání do vody? Jsme opatrní, díváme se za roh a pečlivě dbáme, aby se zločinný Kukaň, budiž prokleta jeho jméno, nedozvěděl, že jeho komplot je prozrazen, a díváme se za dveře, neposlouchá-li u nich někdo, ale všechna naše obezřelost je pro kočku, protože Kukaň může mít své špehy až přímo v předsíni Jeho Svatosti, takže se doví o mé zradě z mých ipsissimých úst, až budu mít u papeže audienci.

– To říkáte vy, řekl učený asketa páter Lugo.

– Ano, říkám to já, řekl mladistvý kardinál s přídechem vzdornosti.

– Pak dobře učiníte, když to už nikdy nebudete opakovat, řekl učený asketa. – Neboť takovými nápady prozrazujete, že jste laik, převlečený do purpurového roucha. Pamatujte si, mladý muži, že síla naší církve, jež u zdraví přečkala šestnáct set let své existence, záleží pouze a jedině v tom, že informace, jež přijímá a vstřebává, si nechává pro sebe a nikomu je nedává v plen.

– Ve Vatikáně se tedy neposlouchá za dveřmi? pravil mladistvý kardinál u chabém pokusu o ironii.

– Ve Vatikáně se nesmírně mnoho poslouchá za dveřmi, pravil učený asketa. – Nepřepínám, řeknu-li, že snad nikde na světě

se neposlouchá tolik za dveřmi jako právě tam. Ale kdo jsou ti posluchači za dveřmi? Jen a jen osoby duchovní, zbožní pracovníci svaté kurie, a ti o tom, co za těmi dveřmi vyposlouchají, buď mlčí, anebo se o to podílejí s osobami sobě rovnými, ale nikdy to nevytrubují do světa. Tyto zbožné posluchače za dveřmi můžeme se zdarem přirovnat ke kruhům, jež se utvoří na hladině vody, do níž jsme hodili kámen. Čím větší kámen, tím více kruhů; čím důležitější záležitost se projednává, tím více tajných posluchačů; to jest správné, neboť jest zajisté žádoucí, aby věci závažné vešly v známost většího počtu zainteresovaných než věci bezvýznamné – dvojnásob správné, neboť člověk naslouchající za dveřmi naslouchá pozorněji a inteligentněji, než když se na něj mluví ex cathedra. Vatikánští posluchači za dveřmi jsou povolání posluchači za dveřmi; proto čím větší tajemství, tím větší záruka, že nic nebude prozrazeno. Poslouchající za dveřmi, brání totiž nepovolaným, aby poslouchali za dveřmi. Zvědí takto mnohé a mnohé zajímavé a veliké tajemství, ale nikdy se nestane, aby se pak některý z nich rozběhl za svou tetou a všechno jí, odpusťte mi ten drsný, ale přiléhavý výraz, vykdákal. Nuže, toto vám pravím a do toho vás zasvěcuji, *Illustrissime*, neboť koncem všech konců a navzdory všemu jste osoba duchovní. A ve světle této vědomosti, již vám poskytuji, nemůžete než se zasmát zámyslu výborného Petra Kukaně, že zdolá a i s kořeny vyrve ze země prastarou instituci, jež se za půldruhé tisíciletí svého věku naučila něčemu, o čem on, jun jinak všestranně nadaný a skvělý, nemá ani páru, totiž umění mlčeti. Nuže, toto by, *Illustrissime*, bylo jak tak domluveno. Naším příštím krokem pak bude vyčkat, až náš výtečný podesta Gerbino k nám zavítá se svým týdenním vyúčtováním, což se děje pravidelně vždy ve čtvrtek o desáté hodině dopolední, ani o minutu dřív, ani o minutu později. Pravím, že vyčkáme jeho

návštěvy, neboť kdybychom pro něho poslali, kdybychom ho sem, jak se říká úředně, obeslali, mohlo by to vzbudit něčí mimořádnou pozornost; a v takovýchto záležitostech se nedoporučuje budit číkoli mimořádnou pozornost. Až se tedy zmíněný veleosvědčený Gerbino jako obvykle zjeví v této mé pracovní místnosti, poučíme ho dopodrobna, jakou dvojitou hru mu ukládáme, aby hrál. Hrabě di Monte Chiara si ho zvolil za rádce a prostředkovatele mezi ostrovem a Strambou. Nuže, ať Gerbino předstírá, že hraběti jde na ruku, ať je horlivý a úslužný a ať srší chytráckými nápady, což mu, starému lišákovi, nebude zatěžko, neboť je to chlap mazaný a práskaný a na všechny strany broušený. Ať dokonce hraběti předestře nějaký konkrétní návrh, jak nejsnáze uskutečnit jeho dobyvačné úmysly, a ať hraběte utvrzuje v přesvědčení, že vy, *Illustrissime*, stojíte při něm vši duší a srdcem svým a že my, klerici, nemáme o celé té věci ani tušení; takto ať ho tedy vodí za nos a ať nám o svých demarších podává zprávy. Nic jiného, tuším, nemusíme prozatím činiti. Toť vše, *Illustrissime*; pevně doufám, že jste jaksepatří znovu nabyli žádoucí duševní rovnováhy, neboť vidíte, že případ hraběte di Monte Chiara je v dobrých rukou a na dobré cestě.

Profesionálové (dokončení)

Trvalo osm dní, než se do Stramby vrátil římský kurýr pátera Luga. Přinesl ve své diplomatické brašně nedlouhý, ale překrásně sestavený list – stylisté a kaligrafové, za oněch časů pracující v papežské kanceláři, byli mistři nad mistry – v němž papež zval kardinále Giovanniho Gambariniho k soukromému slyšení. To bylo přesně to, co učený asketa doufal, že se stane, a co potřeboval. Chtěje obsah papežova listu uvést v známost co nejširší, navštívil v jejím *appartamento* vévodkyni vdovu, aby jí řekl, co se chystá, a náhodou u ní dopis zapomněl.

Mladistvý kardinál byl nadšen.

– Vidím, že život v lůně církve zdaleka není tak svatouškovsky nudný, jak se mi zdálo na první pohled, řekl učenému asketovi.

– Váš postřeh, *Illustrissime*, je zdravý, řekl učený asketa. – Uvidíte, že se vám ve vašem purpuru nakonec ještě zalíbí daleko lépe, než by se vám kdy mohlo líbit v službách Kukaňových. Neboť my jsme profesionálové, kdežto Kukaň, ať je jaký chce, co naplat, je amatér. Když někdo má dost peněz, aby mohl učinit zadost svým choutkám, a zatouží například po poslechu zpěvu, dobře vyjadřujícího ideu krásy, kohopak k sobě povolá? Pisklavou signorinu z takzvaného dobrého domu, jež z nedostatku lepšího zaměstnání chodí do hodin zpěvu? Nikoliv: osvědčenou profesionálku zpěvu si povolá, například Krásnou Olympii. Dejte si to projít hlavou, *Illustrissime*, a není vyloučeno, že vás osvítlí Duch svatý a že z toho vyvodíte patřičné závěry.

A mladistvý kardinál, dav si to projít hlavou, vydal se pak na cestu do Říma.

Svaté město se velmi změnilo v průběhu posledních dvou let. Papež, spěšně zakončiv – podle svého vlastního zlobného výrazu – výrobu, *la fabbricazione*, velechrámu svatého Petra, obrátil svou pozornost k centru města, započav s výstavbou toho, čemu říkal *Roma moderna* nebo *Roma nuova*, nový Řím, a po letech skromnosti, ba živoření jal se utráceti peníze tak okázale, až to budilo všeobecný podiv, neboť nikdo nenalézal odpověď na otázku, odkud ty peníze vzal. Boursal celé ulice, jež svou křivostí urážely jeho přímočarý vkus, odklízal kopce, jež stály v cestě jeho rozmachu, a zakládal zahrady a parky: a toto svaté a mírumilovné činění mu nebránilo v tom, aby zbrazil a rozmnožoval svá vojska a opevňoval svá města; zmíněné nákladné opevňování Stramby bylo zřejmě součástí papežova jednotného, nikdo netušil k jakým cílům zaměřeného plánu.

Pamětníci oněch událostí a časů se ve svých vzpomínkových písemnostech vyjadřují jednosvorně v ten smysl, že papež nikdy nebyl tak čilý a zjevně spokojený, nikdy se netěšil tak pevnému zdraví a náladě tak trvale vyrovnané jako v oněch posledních letech svého života; však také přijal k audienci mladistvého kardinála Giovanniho Gambariniho, který k němu přispěl se srdcem jinošsky rozbušeným a plným vroucí oddanosti, prozářen náladou úsměvně milostivou; ostatně byl už při svém třetím poháru červeného vína. Nu a co prý mladý kardinál Gambarini objevil nového na ostrově Monte Chiara, na nějž se podle hlášení pátera Luga vypravil, probrav se ze své politováníhodné letargie?

– Předpokládám, že Vaše Svatost je dobře informována o tom, kdo se ve skutečnosti skrývá za titulem hraběte di Monte Chiara, řekl mladistvý kardinál.

– Ano, o tom je Moje Svatost informována vskutku velmi dobře, řekl papež. Nemluvil ani latinsky, jak zpravidla s oblibou činíval,

ani spisovnou italštinou, nýbrž podřečím své rodné Sieny, jehož užíval, když poskytoval audienci lidem, jichž si nevážil nebo kteří mu nebyli sympatičtí, pokud mu arcí okolnosti dovoľovaly, aby svůj despekt nebo nesympatii dal najevo; ani sám papež si nemůže dovolit, aby se vždy choval tak, jak by se mu líbilo a jak by mu to hovělo. – Ale neříkejte, mladý kardinále, že můj milý Petr Kukaň se za titulem hraběte di Monte Chiara skrývá: on vskutku právoplatně hrabě di Monte Chiara jest, což mohu prohlásit se vší odpovědností, neboť jsem to byl já sám, kdo ho jmenoval hrabětem di Monte Chiara. Jeho identita tedy mě nezajímá. Zato tím víc mě zajímá, odkud vzal ty hrozitánské prachy, jež rozhazuje, jako by je sám vyráběl. S tím se vám váš dávný přítel nesvěřil?

Mladistvý kardinál, aby nevypadal před očima Jeho Svatosti neinformovaně, odpověděl pohotově a směle:

– Svěřil.

– Nu? Odkud je vzal?

– Řekl mi, že objevil poklad proslulého piráta Klause, řekl nazdařbůh mladistvý kardinál.

Papež se podivil.

– Pana Klause von Alkum? otázal se.

– Ano, pana Klause von Alkum.

– Zvaného Obracečem číší?

– Ano, zvaného Obracečem číší neboli *Störtebekerem*, řekl mladistvý kardinál.

– Nu, pak při tom tempu, jež nasadil, bude se svým bohatstvím brzy na dně, řekl papež. – Protože je vědecky dokázáno, že poklad Klause von Alkum nemohl ani zdaleka být tak veliký, jak tomu chce lidová fáma, protože Klaus stačil většinu toho, co naloupil, proclastat se svými kumpány. Ale co ještě, *cardellino*, mi můžete zajímavého povědět? Jak se jinak daří mému zlobivému, tuze po-

strádanému Pietrovi, jedinému z lidí, kteří mě nenudí, a jež bych chtěl mít neustále nablízku?

Na to mladistvý kardinál, potlačiv bolestné bodnutí žárlivosti a nelibosti, již v něm papež vzbudil tím, že jej nazval *cardellinem* – toto slovo totiž, až na první čtyři shodné hlásky, nemá pranic společného s jeho kardinálským důstojenstvím, neboť *cardellino* znamená stehlík –, odpověděl, že hraběti di Monte Chiara, takto Petru Kukaňovi z Kukaně, se zřejmě daří velmi dobře, ba dokonce tak dobře, že pro přemíru roupů neví, co dělat, a proto si usmyslil, že za laskavost po pravdě oteckou, již mu Jeho Svatost projevuje, se Jeho Svatosti odvděčí hanebnou zradou.

Papež svažil čelo.

– Zradou? Co to povídáš, jelimánku? Dej si pozor na to, co mluvíš, slovo zrada je slovo velmi vážné.

– Bohužel nejde o slovo, nýbrž o skutečnost zrady, odpověděl mladistvý kardinál. A profesionálně předkloněn, pravou dlaň si tiskna k prsům na znamení oddanosti, vypověděl Svatému otci dopodrobna vše, co věděl o světodějných plánech hraběte di Monte Chiara, počínajíc úchvatem Stramby až po vyvrácení osmanské říše. Papež silně zrudl, zatímco naslouchal vyprávění mladistvého kardinála, ale ovládl se, ani slůvkem ho nepřerušil, a když mladistvý kardinál skončil, seděl chvíli zticha a zhluboka dýchal, než promluvil:

– Nu a co? Proč jsi mi to pověděl? Co si představuješ, že Moje Svatost teď učiní? Že dám zatknout hraběte di Monte Chiara, protože jakýsi vyšisovaný kardinálek mi o něm zašeptal do ouška špatně vymyšlenou pomluvu? Kdekdo dobře informovaný ví, že Pietro Cucan ten ostrov od Mé Svatosti koupil a dobře zaplatil; a já, osobní zástupce samého Boha na této zemi, si mám uříznout nesmrtelnou ostudu, když shrábnuv kupní cenu za onen skalnatý ostrůvek v Jaderském moři, hned vzápětí nato se chopím

první slabomyslné záminky, abych milému Pietrovi zabavil jeho řádně zakoupený majetek a dal mu navíc všeho srazit hlavu jako zrádci? Mám se zapsat do dějin jako papež, který jednou rukou dával a druhou rukou si to zase bral zpátky, to na popud jakéhosi podesraného kardinálíčka?

Můj Ty Spasiteli, myslil si mladistvý kardinál v mrákotách hrůzy, jestliže teď někdo ze zástupců vysokého kléru poslouchá za dveřmi, jako že asi poslouchá, jsem navždy zhanoben, poplíván a ztracen.

– Ne, ne, toho nebude, toho nebude! pokračoval papež, blýskaje mžouravýma očkama a buše oběma pěstmi do bočních opěradel křesla, ozdobeného znakem rodu Borghese. – Jakožto zástupce Boha na této zemi se dokonce musím chovat lépe než Bůh sám, neboť koncem všech konců jsem jen člověk, a proto, na rozdíl od Boha, nemohu argumentovat nevyzpytatelnostmi svých záměrů. Já nemohu promluvit k tomu, kdož by si proti mně stěžoval, jako Bůh promluvil k hořekujícímu Jobovi: Kdes byl, když jsem zakládal zemi a když jsem se procházel po dně hlubin mořských – nemohu to říci, neboť žiji na této zemi teprve o málo déle než šedesát let a po mořském dnu jsem nikdy nešpacíroval. Kdo by mi napříště věřil, kdo by se mnou chtěl napříště obchodovat, kdybych si vedl tak, jak si to nějaký idiot v Strambě představuje? Toto ovšem neříkám tobě, *cardellino*, neboť ty jsi od narození trouba; má výtka patří hlavně Lugovi, který je pravým iniciátorem celého tohoto tažení proti hraběti Monte Chiara. Což se v té Strambě zbláznili všichni do jednoho? Mívá život v provincii za následek měknutí mozku, tak abyste si dovolili Mou Svatost, jež se právě ocitá na vrcholu moci a slávy, obtěžovat takovou pošetilostí?

Toto zajisté byla nejhorší chvíle života mladistvého kardinála, kdy zničený jinoch si nepřál nic než umřít a kdy zoufalství, tak

hutně vyplňující jeho hrud', že se mu až srdce zastavovalo, mu nebránilo v tom, aby si plně uvědomoval některé ponižující detaily svého tělesného stavu, například to, že třebaže se, vystaven ledovému dechu papežovy nemilosti, chvěl zimou, sutanu měl na zádech mezi lopatkami mokrou od potu, nebo že mu právě – bezpochyby v důsledku rozčilení – na hořejším rtu naskakuje opar, což se hlásí horkým svěděním, tuhnutím a šubáním v pysku, a že mu ohryzek na krku nezadržitelně poskakuje nahoru a dolů. Ale hned vzápětí už mu mělo být lépe, neboť Svatý otec, vyburácev se, napil se vína a promluvil pak hlasem o několik stupňů vlídnějším:

– Jak se jen odvažuješ tvrdit, *cardellino*, že můj rozmilý Pietro tě zasněžil do svých plánů? Vždyť on tě má rád jako ozhřívku a psotník, vždyť on tě miluje jako švába v polévce!

Mladistvý kardinál, duše dobrá, se naráz vzpamatoval ze své zbědovanosti, a připomenuv si, že je profesionál, odpověděl:

– O pocitech, jež Kukaň ke mně chová, nevím nic, a nemá-li mě rád, nedivím se tomu, neboť jsem mu řádně šlapával na prsty. – Postřehnuv, že papež se sotva znatelně usmál, pokračoval ještě volněji: – Ale tady nejde o otázky sympatie nebo nesympatie, nýbrž o otázky prospěchu. Kukaň mě potřebuje k tomu, abych mu pomohl, až bude chtít uchvátit Strambu, otevřením městských bran a slíbil mi navrácení celého mého strambského majetku a vyplacení dvou set padesáti tisíc skudů v hotovosti navíc, když se s ním spolčím a provedu to, co on ode mne žádá. Já mu to slíbil, ale jen naoko, z důvodů, abych tak řekl, profesionálně taktických.

Mladistvý kardinál zvýšil nabídku, již mu Petr učinil, o dvě stě padesát tisíc skudů, aby tak dal zazářit své vlastní věrnosti a oddříkavosti leskem ještě mocnějším, ale přepočítal se, neboť taková přemíra nezištnosti nešla papeži pod vousy a na rozum.

– A tys jen tak bez bližšího důvodu odhodil takovou šanci? Proč? To jsi tak svatý, nebo pitomý? Ty, který když na to přijde, chodíš za svým prospěchem přes mrtvoly, jako jiný šlape po hatích? Jdi na kolo a nevyprávěj mi pohádky.

Mladistvý kardinál chvíli mlčel, bolestně dotčen, než našel správnou odpověď:

– Dva roky mnišského života mě naučily pravdě, řekl, pobožně klopě oči. – Jsem si ovšem vědom toho, že Vaše Svatost nemá důvod mi věřit, ale naštěstí mám možnost potvrditi svá tvrzení důkazem.

– Nu? řekl papež. – Kde máš ten důkaz?

– Tady, řekl slavnostně mladistvý kardinál, a zvednuv levou ruku, dal zazářiti diamantu na svém prsteníku.

– Vidím prsten, řekl papež. – Pěkný prsten, cenný prsten, ale nic víc než prsten.

– Není to obyčejný prsten, řekl mladistvý kardinál. – Je to prsten, ježž jeden z předchůdců Vaší Svatosti, Alexandr VI., recte Rodrigo Borgia, daroval svému synovci Cesarovi k dvacátým narozeninám.

– Vskutku? řekl papež a vztáhl ruku dlaní vzhůru. – Ukaž.

– Prosím? řekl mladistvý kardinál. – Vaše Svatost si chce ten prsten prohlédnout?

– Ano, Moje Svatost si přeje ten prsten si prohlédnout, řekl papež, neměně polohu své ruky.

Mladistvý kardinál si nerad, neboť tušil něco nedobrého, stáhl zlatý kroužek s diamantem z prstu a položil jej na papežovu dlaň.

– Ano, správně, řekl papež, prohlížeje si prsten za pomoci lornonu, ježž vytáhl ze svého kapsáře. – Je tu vyryto C B 14. III. 1495, což by vskutku mohlo být datum Cesarových dvacátých naroze-

nin. Ale stále ještě nevidím, jaký je v tom důkaz pravdivosti tvých tvrzení.

Mladistvý kardinál se tedy jal dobře volenými slovy vyprávět o nedávném putování dotyčného prstenu z jeho ruky na ruku Krásné Olympie, odtud na ruku zločinného Petra Kukaně z Kukaně a konečně pak zase nazpět na ruku jeho, mladistvého kardinála.

– Vaše Svatost, dodal závěrem, – zajisté ráčí nahlédnout a uznat, že Kukaň by mi ten prsten nebyl vrátil, kdyby nebyl skálopevně přesvědčen o tom, že se mu podařilo mě získat pro své bídácké záměry a zlomit mou horoucí oddanost, již chovám k Vaší Svatosti a k naší svaté církvi. Pravdivost této historie, kdyby Vaše Svatost o ní pochybovala, mi může dosvědčit sama zpěvačka, zvaná Krásnou Olympií, která se touto dobou zajisté už vrátila ze svého turné do Říma.

Papež chvíli dumal, pak se napil vína a promluvil takto:

– Zajímavé, vskutku zajímavé: čímž chci říci, že se tu dovídám něco opravdu zajímavého, neboť užil jsem zde pojmu zajímavosti v jeho původním, zvykem a zneužíváním dosud neotřelém významu, tedy ne tak, jako když se řekne: To je zajímavé, jak časně nám letos nastala zima. Tady se za zajímavé prohlašuje něco, co ve skutečnosti vůbec není zajímavé, naproti tomu pikle, jež podle všeho – teď už je mi těžko o tom pochybovat – můj milý Pietro kuje na svém skalnatém, draze zaplaceném ostrůvku, opravdu jsou zajímavé. Věřím-li, že jsi mi, *cardellino*, pověděl pravdu, mám v ruce pravdu nezkreslenou a celou, neboť to jediné na světě, co můj milý Pietro nedovede, je mluvit nepravdu. (Až na to, že kdyby se nakrásně naučil lhát, byl by největším lhářem mezi všemi žijícími lidmi.) Je mi to líto až k pláči, neboť vím, že dobrodružství, do něhož se můj milý Pietro pouští, dopadne pro něho až běda špat-

ně – dvojnásob je mi to líto, neboť Pietro je blízký mému rozumu a srdci právě proto, že je zajímavý, a jsa zajímavý, nemůže si počínat jinak, než jak si počíná, to jest poutavě, nevšedně, nebezpečně, slovem: zajímavě. Jak to vypadá na tom jeho zajímavém ostrůvku? Je něco pravdy na tom, že tam staví ohromný přístav?

Mladistvý kardinál horlivě přitákl a několika chvatnými rysy načrtl nesmírně zmonumentalizovanou podobu montechiarského přístavu a jeho střílen a opevňovacích zdí a kovových bran a bašt, a především a hlavně lodního vybavení.

– Je to velkolepé, a já nestačil otvírat oči, dodal mladistvý kardinál. – Ale má to jednu slabinu.

– Jakou? zeptal se papež.

– Jeho nádherné galéry a galeasy jsou mu málo platné, protože k jejich pohonu nepoužívá otroků.

– Nepoužívá otroků? podivil se papež. – A koho tedy? Snad ne svobodných veslařů?

– Ano, přesně tak, odpověděl mladistvý kardinál. – Používá svobodných veslařů a má s nimi stále svízele a mrzutosti.

– To si dovedu představit, řekl papež a zamyslel se. – Nu, jakáž pomoc, řekl pak. – Jakožto zástupce samého Boha na této zemi mám odpovědnost vůči všemu pravověrnému lidstvu a musím i s kořenem vytrhnout a odvrci strom, který je sice sličný a krásný, a proto lahodí mému zraku, ale nebezpečný svou vypínavostí a smělostí svého vzrůstu. Člověk ve mně želí tohoto činu; jinak se však raduji z nápadu, jímž Bůh, jehož jsem zástupcem, mě ráčil osvítiti, kterak to zařídit a učinit, aby Pietro byl zneškodněn a Moje Svatost aby přitom zůstala stranou celé té hry.

Prudce zatáhl za zvoneček. Hned vzápětí vstoupil hezký mladý kardinál v tunice přepásané zlatým řetězem, papežův osobní tajemník. – Vyčkávám pokynů Vaší Výsosti, řekl.

– Je nejvyšš načas, řekl papež, – abychom učinili nový a podstatný krok v přátelských stycích se sultánem, zahájených v předminulém roce, a oplatili mu návštěvu jeho mírového poselstva. Nuže, dám mu doručit list, v němž se vši obšírností, kterou ti pohani zaměňují se zdvořilostí, mu popřeji zdraví a tentoček a já nevím čeho ještě, však vy už najdete patřičné formulace, a pak jej jen tak mimochodem, jen abych mu dokázal svou dobrou vůli, upozorním na to, že jistý fanatický nepřítel osmanské říše, hrabě di Monte Chiara, majitel ostrova v blízkosti našeho přístavního města Rimini, shromažďuje v přístavišti tohoto ostrova válečné loďstvo, jímž hodlá sultánovým námořním silám způsobit novou pohromu, horší, než byla porážka tureckého loďstva u Lepante. Zdůrazněte, že onen dobrodruh jedná zcela a bez výhrady na vlastní pěst, bez našeho svolení a součinnosti, a že třebaže ostrov Monte Chiara leží ve výsostných vodách církevního státu, neviděl bych v tom porušení našich přátelských úmluv, kdyby sultán považoval za nezbytné pro bezpečí své říše s dotyčným dobrodruhem se vypořádati a zlo potlačit v zárodku.

Papežův tajemník, který si dělal poznámky zlatým písmem na voskové tabulce, svěřil obě ruce a uklonil se.

– Vaše Svatost poručila a přání Vaší Výsosti bude učiněno zadost, řekl.

Papež se podíval mžouravými očky na mladistvého kardinála Gambariniho.

– Spokojen? otázal se.

– Jsem unesen a omráčen moudrostí a – smím-li se tak vyjádřit – profesionální diplomatickou obratností Vaší Svatosti. Toto je vskutku jedinečný způsob, jak Kukaňovi překazit jeho záměry a zneškodnit ho, přičemž on, i kdyby z toho vyšel živ, se nikdy nedoví, kdo to spískal.

– Na čemž ti, *cardellino*, tuze záleží, to si dovedu představit, řekl papež a obrátil se na svého tajemníka se zlatým řetězem, který dosud stál u jeho křesla. – Ještě něco? zeptal se.

– Přeje si Vaše Svatost, otázal se tajemník, – aby k dopisu byl přidán nějaký dar?

– Zajisté, řekl papež. Chvilí rozvažoval a pak podal tajemníkovi prsten Borgiů, jež dosud držel v ruce. – To bude asi tak akorát, řekl, stále ještě ve svém sienském nářečí.

Mladistvý kardinál Gambarini, zděšen, se nedovedl ovládnout a zašeptal zbledlými ústy: – *Ma...* což znamená: ale...

– Jaképak *ma*, *cardellino*? řekl papež. – Co mi tu mečíš? Chceš snad říct, že ten prsten je tvůj? Omyl, přítelíčku. Pokud mi slouží paměť, jako že mi slouží, dostal jsi svůj kardinálský klobouk za to, že jsi postoupil celé své dědictví po otci Svaté stolici. A tento prsten, nemýlím-li se, je součástí toho dědictví. Nebo snad není? Naspořil sis na něj ze svého hubeného platu a koupil sis jej, když jsi už byl kardinálem?

Mladistvý kardinál, zdrcen, mlčel a červenal se.

– Nu? naléhal papež. – Zdědil jsi jej po otci, nebo jsi jej koupil za své skromné úspory?

– Zdědil jsem jej, řekl mladistvý kardinál. – Ale domníval jsem se... dovolil jsem si předpokládat...

– Co sis dovolil předpokládat?

– Že ta úmluva, o níž se zmínila Vaše Svatost, se týká jen nemovitostí, odpověděl mladistvý kardinál.

– A já si dovoluji předpokládat, že se týkala všeho, i movitostí, řekl papež. – A když já jakožto zástupce Boha na této zemi něco předpokládám, není to předpoklad, nýbrž jistota.

– Ujišťuji Vaši Svatost, že jde o nedorozumění, zaviněné tím, že jsem se vyjádřil zmateně a neuváženě, řekl mladistvý kardinál.

- Mně nejde o ten prsten jakožto o vlastnictví, mně jde o to, že kdyby Kukaň ten prsten spatřil na sultánově ruce a kdyby mu sultán, Bůh nechtěj, navíc všeho pověděl, že jej dostal od Vaší Svatosti, snadno by si dal dohromady, co se stalo a jak se to stalo, a...

- ... a kdo ho nanovo, nevím už pokolikáté, zradil, řekl papež.
- Ale upokoj se, přítelíčku. Jednak nelze předpokládat, že chudák Kukaň z té šlamastyky vyjde živ, a i kdyby z ní nakrásně přece vyšel živ, ani při největším vypětí fantazie si nedovedu představit, jak by mohlo dojít k tomu, že by se setkal se sultánem a aby mu sultán navíc všeho vyprávěl o provenienci svých šperků. Ale i kdyby nepravděpodobným řízením osudu k něčemu takovému přece mělo dojít, *ceterum autem censeo*, že by sis to, darebáku, plně zasloužil.

Proč ostrov Monte Chiara není zakreslen na mapě

Asi o tři měsíce později proběhla Itálií senzační zpráva o záhadném zmizení ostrova Monte Chiara a o smrti hraběte téhož jména, jemuž ten ostrov patřil. Podle svědectví svědků, prý očitých, ostrov byl znenadání přepaden silnou formací tureckého válečného loďstva a byl jat a obsazen, dříve než hraběcí flotila uspěla vyplout ze svého přístavu a zaujmout bitevní postavení, to podle všeho proto, že vítr byl obráncům ostrova nepříznivý, a aby plachetní koráby mohly vyplout na volné moře, bylo by bývalo nutno, aby galéry poháněné vesly je vzaly do vleku; to však nebylo lze, protože veslaři ihned v první chvíli, kdy Turci počali přístav ostřelovat, propadli panice a vypověděli poslušnost. Řež, jež se rozpoutala, když se nepřátelé křesťanstva vylodili, prý byla divoká a krvavá; nicméně Turci, když se osazenstvo ostrova přestalo bránit, se zachovali zcela nezvykle, ba možno říci neslýchaně milosrdně, neboť zajali a odvěkli do otroctví jen zdravé a silné muže, kdežto ženám a dětem dali k dispozici jednu z ostrovních lodí i s několika námořníky a dovolili jim odplout do bezpečí některého z italských přístavů.

Nepřátelé křesťanstva, zdá se, měli hlavní zájem na tom, aby co nejdůkladněji zničili veškeré přístavní zařízení, jež zabítý tajemný hrabě di Monte Chiara vybudoval s tolikerym nákladem a péčí. Podařilo se jim to lépe, než sami mohli doufat i předpokládati. Když po jejich odplutí dohořivaly zápalné šňůry vedoucí do nitra soudků se střelným prachem, jež Turci nahrnuli do všech bašt a střílen, a když se počaly ozývat první výbuchy, zaduněla pojed-

nou strašlivá exploze, jakou nikdy nikde dosud nebylo slyšeti a jež odplouvajícím korábům, ač hodně už vzdáleným, zurážela stožáry a srazila je do chumlu jako stádo beranů, vesměs postižených motolicí; i zdvihly se vlny tak ohromné, že sám chrám svatého Petra v Římě, prý největší ze všech staveb na světě, by u srovnání s nimi vypadal jako pastýřská salaš. A když se vlny uklidnily, na místě výbuchu ještě dlouho nehybně tkvěl nesmírný sloup ošklivého dýmu, nahoře rozšířený, takže se podobal houbě. A ostrov sám, jak už naznačeno, se propadl do mořských hlubin a nikdy se už z nich nevynořil.

Když se papež dozvěděl o smrti hraběte di Monte Chiara, recte Petra Kukaně z Kukaně, zaplakal; slzy se vyhrnuly z jeho mžouravých očí a stekly mu po tváři, dříve než je stačil setřít svou bílou žehnavou rukou. A protože se cítil poněkud odpovědný za skon mladého muže, neboť on to byl, kdo mu poštlal Turky na krk, uvolil se sám osobně odsloužit pro spásu Petrovy nesmrtelné duše tichou zádušní mši. Nu a právě ve chvíli, kdy pronášel slova *Huic ergo parce, Deus* – Bože, odpusť jeho viny – prošlehla mu hlavou myšlenka, že Petr možná vůbec není mrtev.

Protože Pietro není z těch, kteří se hned tak dají rozšavlovat od nějakých divokých Saracénů, přemítal, zatímco odříkával modlitbu: Slituj se, prosíme, Pane, nad duší služebníka svého hraběte di Monte Chiara, za kterouž Ti obětujeme obět chvály, pokorně prosíce Tvou velebnost, aby si pro tyto služby milostivého smíru zasloužila dospěti věčného odpočínutí. – Protože aby Pietro podlehl v boji, uvažoval dále, a zašel, k tomu je zapotřebí zákroku samého Boha, a ne pouhého jeho zástupce na této zemi, jímž jsem já. Nevím, nevím, ale všechno mi říká, že s tím holomkem ještě něco zažijeme a užijeme. Amen.

DRUHÁ ČÁST

Skandál v harému

Ta, jež padla do oka

Pán Dvou Svatých Měst, rozuměj Mekky a Medíny, Vždy Vítězný, Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, jak se v středně patolízalských kruzích přezdívalo padišáhovi, pánu osmanské říše, zatímco ve vysoce patolízalských kruzích mu říkali Bůh na zemi, kdežto on sám si dával přezdívat prostě: Vaše Veličenstvo nebo Můj sultáne, věnoval se onoho dne od časného jitra svým povinností Nejvyššího panovníka, předsedaje – obrácen podle předpisu rituálu zády k oknu, aby ho nerušil pohled na moře, nanejvýš na Bospor, v každou denní dobu oživený lidským hemžením – své Radě vezírů, jichž včetně Nejvyššího vezíra bylo sedm, a vysokých úředníků a důstojníků, jichž bylo jedenadvacet, mezi nimi nejvýznamnější paša Ismail aga, generál janičárů, po sultánovi nejmocnější muž v říši – proslýchalo se, že je dokonce mocnější než sultán sám, neboť mu stačilo hnout prstem, aby vojsko, jemuž velel, jako jeden muž skočilo do ohně za splnění kteréhokoli jeho rozkazu, přání či rozmaru. Vpravo od něho seděl muftí, nejvyšší církevní správce, vlevo šejk Rešad, před ním velkovezírův křídelní pobočník a dvorní historik Hamdi efendi, muž plný učenosti, který dohlížel na práci písaře, pověřeného zapisovat všechny sultánovy výroky, a byli tu též nejvyšší vojenský soudce a dvorní sekretář a strážce pečeti a jiní a jiní.

Kromě těchto světů a pilířů sultánské vlády bylo v síni na čtyři sta dvorských hodnostářů neurčitého významu, takzvaných čaušů, a jeden princ císařské krve, sultánův mladší bratr jménem Mustafa. Tento princ však, ač jednání Rady byl přítomen, nebyl jejím členem, neboť byl slabomyslný, totiž posedlý jakousi tem-

nou odrůdou náboženského fanatismu; a byla tato slabomyslnost či tento náboženský fanatismus, jež mu zachránily život, neboť bývalo zvykem tureckých sultánů, že když nastupovali na trůn, dávali odpravit své mužské sourozence, aby tak zabránili rozbrojům, kteréžto rozbroje, podle druhé sůry koránu, jsou horší než vražda.

Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, vladařil, až hrom bil, rozkazoval, zakazoval, dosazoval, sesazoval, povyšoval, degradoval, souhlasil a zamítal, a někdy též svá rozhodnutí, sotva je vyslovil, opravoval nebo odvolával: k tomu docházelo tehdy, když generál janičárů, hrubý, kostnatý chlap rustikálního zevnějšku, mezi přítomnými hodnostáři jediný, jehož hlava byla pokryta fezem namísto turbanem, nepatrně se zamračil nebo zavřel oči, což znamenalo, že se sultánovým výrokem nesouhlasí.

Vezíři, usazení po turecku na nízkém divanu u stěny potažené modrým sametem se zlatými hvězdičkami, naslouchali a rozvažovali, podotýkali a připomínali, nadhazovali a navrhovali, souhlasili a pochybovali, slovem pomáhali mu vladařit, seč byli, to vše polohlasem, sotva otvírajíce ústa; seděli tak nehybně, že nebyť toho, že tu a tam se některému z nich počal sesouvat ohromný turban, zatěžující jeho hlavu, takže byl nucen poopravit jej rukou, mohli být považováni za voskové figuríny. Vysocí úředníci se přidávali ke všem sultánovým výrokům, které, jak pověděno, písař zapisoval pro věčnost, šepotem souhlasu a čaušové, již do ničeho neměli co mluvit, provázeli je obdivným voláním *Bak, bak*, což znamená *Slyšte, slyšte* nebo *To se podívejme* nebo *Tudy na to*, a mladý princ Mustafa, který seděl v koutku na holé zemi, nepodotýkal k slovům svého skvělého bratra nic, neboť je nebral na vědomí. Hubený, s droboučkým obličejem, v němž planuly jeho ohromné kafkovské oči, oděný vatovaným kaftanem, neboť byl

velmi zimomřivý, probíral se perlovou modlicí šňůrou, na níž vyjmenovával a odpočítával Alláhovy vlastnosti, mumlaje sám pro sebe jakousi zkomolenou arabštinou, v níž dvorští vědci prý rozpoznávali prvky mluvy Abrahámovy: On jest svědkem všech věcí. On jest milosrdnost a slitovnost sama. On jest strašlivý Pán Pomsty, který nic nepromine. On jest soběstačný a obejde se bez lidí. A tak dále a tak dále, co jen perly na jeho šňůře stačily.

V podstropí ohromné a nádherné místnosti, v níž porada se odbývala, byla okénka podobná střílnám, ale hustohustě zamřížovaná; za tímto hustohustým mřížováním bylo možno tušiti či předpokládati ženy ze sultánova harému, jež směly jednání přihlížet jen neviděné. Byly zticha, jako by jich tam nebylo. Možná že jich tam vskutku nebylo.

Odpovědnost ležící na sultánových bedrech byla nesmírná, tak obrovitá, že nebylo možno ji snášeti, leda symbolicky; však také sultán ji snášel pouze symbolicky. Být pánem vlastního Turecka, jehož byl pořádný kus, neboť zabíralo včetně oblastí přímého zájmu celou Malou Asii až po Kaspické moře, jakož i Bulharska a Rumelie, Krymu a Abcházie, Arménie, Rumunska a Uherska, Srbska, Bosny a Hercegoviny a Černé Hory, Albánie a Řecka, Sýrie a Hudžázu, což je dnešní Saúdská Arábie, Egypta, Tripolska a Alžírsko, to už dá - i když jména většiny zemí, podřízených jeho moci, byla jen prázdným zvukem - nějakého starání a rozhodování a rozkazování.

Takového starání a rozhodování a rozkazování a zakazování, že jest napodiv, jestliže před třemi roky - uplynuly totiž tři roky od oné neblahé události - sultánovi vůbec stálo za to, aby zaměřil svou pozornost na likvidaci jakéhosi titěrného ostrůvku Monte Chiara, ledaže to učinil proto, aby se zavděčil Pánovi nevěřících, rozuměj papeži, s nímž se tehdy, na dobu pravděpodobně velmi

přechodnou, doporučovalo udržovati přátelské styky a z jehož dopisu nebylo těžko vycítit skryté, ale naléhavé přání, aby sultán na ostrůvek dokročil; myšlenky a přání ěaurů, natož takového arcidaura, jako je velečaroděj křesťanů, jsou nepochopitelné ve své bláhovosti, a vystopovat jejich popudy a příčiny je stejně nemožné jako vysledovat stopy letu komárů, vířících za letního podvečera kolem rozžaté lucerny. Sultánův tehdejší rázný, touto dobou už do nebytí zapadlý čin lze tedy bez nadsázky označit jako přátelské gesto ochoty a smíru.

Ale už dosti o takové malichernosti, jejímž jediným důsledkem, hodným jisté pozornosti, bylo to, že lidé ještě dlouho mřeli podivnou chorobou, rozpadem tělesných tkání a srážením krve, když požili ryb vylovených v blízkosti zmizelého ostrůvku. Nyní byly na pořadu rokování daleko onačejší otázky, neboť turecká říše, ač stále ještě ohromná a přemocná, jevila jisté – Alláhem dojista předvídané a schválené, ale o to nic méně znepokojivé – znaky úpadku. Jedním z nejnápadnějších z těchto znaků byl neustálý a nezadržitelný vzrůst počtu úředníků a důstojníků a výběrčích daní a podvýběrčích daní a podpodvýběrčích daní – tito podvýběrčí daní vskutku daně vybírali, kdežto ti, již jim byli nadřizeni, si jejich výdobytky pouze předávali z rukou do rukou, ponechávající si v těchto svých špinavých, hrabivých rukou více, než jim příslušelo – spojený s taktěž neustálým a nezadržitelným vzrůstem nákladů na udržování a vydržování serajů, to jest soukromých palácových sídel a harémů prominentů, kteří se množili jako houby po dešti.

Za tvrdého režimu onoho přísného sultána Solimana, který s oblibou posílal evropským potentátům nepřívětivá psaníčka, v nichž jim sliboval, že je dá utratit nejohavnější smrtí, jakou si člověk dove-
de vymyslet, provoz v sultánském seraji stál maličkost, pouhých sto

tisíc dukátů ročně; v době, o níž tu vedeme řeč, dosáhl až dvou milionů ročně. Velký vezír, který za Solimana měl roční příjem dvacet tisíc dukátů, bral nyní, stařec nadobro nemohoucí a sklerotický, pět set tisíc ročně. Staří turečtí bojovníci, dobyvatelé světadílů a zakladatelé říše, pili jen vodu a spali na tvrdém. Jejich potomci či nástupci pili víno, ač jim to zakázal sám Mohamed, chrouněli v poduškách vycpaných kajčím peřím a před usnutím si dávali lechtat paty od vybraných krásných chlapců. Domácí měna přitom ztrácela na ceně, na váze a na hodnotě zlata; tento úpadek zvyšoval poptávku po měnách zahraničních, čehož využívali evropští obchodníci, skupující v Římě za své sevillské piastry a francouzské pistole a benátské cekiny hluboko pod cenou dřevo a měď a cín a železo a kůže a jiné suroviny, jichž pak byl v zemi nedostatek. Neuvěřitelná bída bezprávných vrstev obyvatelstva měla za následek množící se epidemie moru; nebylo bezmála dne, aby do sídelního města nedošla zpráva o novém a novém morovém navštívení.

Nespokojen tímto stavem a vývojem věcí, Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, hojně – už bylo řečeno, že tak činil – dosazoval a sesazoval, to jest, měnil své ministry a úředníky, zaháněje ty, již se po jeho soudu neosvědčili, a povoláváje na jejich místa ministry a úředníky nové. Tyto nadměrně časté změny vedly k tomu, že nikdo z jeho rádců a pomocníků se necítil pevně v sedle, neznaje dne ani hodiny, kdy ho sultán vyzve, aby si dal narůst bradu – na sultánově dvoře totiž nosit bradu směl jen sám sultán a dvorní maršál, a když tedy někomu řekl, aby si dal narůst bradu, znamenalo to, že ho zbavuje jeho hodnosti a propouští ho ze seraje – a proto kdekdo se snažil co nejrychleji, pokud ještě měl bradu holou, nahrabat peněz a statků pozemských.

– *Alláh akbar*, mumlal mladý princ Mustafa. – Alláh je největší. Vše zajde kromě tváře Jeho. Není nic, co by se Mu podobalo.

Říkáme-li, že poturčenec horší Turka, vládcové turecké říše mínili, že poturčenec je lepší Turka, což je koncem všech konců jedno a totéž; jde pouze o rozdíl hlediska. Vycházejíce z této zásady, správní úředníci rádi brali do služeb říše cizince, kteří projevili ochotu dát se poturčit, to jest přijmout víru v Alláha, který jest jediný, a učení Mohameda či Muhammada, který jest jeho Posel, a zapřít své křesťanské jméno a národnost. A tak jádro turecké armády, takřečení janičáři, se skládalo výhradně jen z poturčenců. Protože Turci jsou špatní námořníci, i posádka veškerého tureckého loďstva, lodníci a vojáci, byla poturčenecká. Turecké jezdeckto, spahiové, výkvět turecké armády, bylo rekrutováno z přímořských netureckých provincií. Staříčský kancléř pokladu paša Abedin, úředním titulem *defterdar efendi*, byl z rodu Cohenů, spatřil světlo světa v Lodži a původně se jmenoval Izák; a vrchní admirál, po turecku *rapudanideria*, tureckého loďstva, Mehmed Ali paša, byl rodem z Edinburghu a prvou část svého života strávil pod jménem Francis Osbaldistone.

Výsady a výhody plynoucí z poturčenosti přitahovaly nové a nové dobrodruhy slídivých zraků a hrabivých prstů; a na tyto výhody doplácel Turek nepoturčený, sedlák z Anatolie nebo Karamanu, žijící v chajdě uplácán z bláta a zdechající za dřevěným pluhem, do něhož zapřahal svou ženu. Víc než jednu ženu si nemohl dovolit.

Náklady na armádu stouply v posledních třiceti letech stonásob. Z dob sultána Solimana se zachoval zvyk vyplácet po skončení sultánových porad palácovým elitním sborům žold. Tehdy k tomu postačil jeden jediný pytlík zlata. Nyní takových pytlíků, připravených k výplatě, ležela uprostřed poradní síně celá hromada.

To vše bylo velmi zlé a hodné starostné úvahy, ale ne tak zlé, aby si Evropa, zbavená tureckého nebezpečí, mohla oddechnout; po

pravdě mělo ještě uplynout plných tři sta let, než první turecký sultán navštívil Evropu za jiným cílem než válečným.

– On nemusí vydávat počet z toho, co učiní, mumlal mladý princ.

– On jest jediná skutečnost.

Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, byl muž nemladý nestarý, přitloustlý, bledý v tváři rámované krátkým, velmi černým a velmi hustým plnovousem, nerozhodný v pohybech a zakřiknutý – tolik zakřiknutý, že co chvíli se rozkřikoval a spouštěl bandurskou, aby tím svou zakřiknutost zamaskoval. Hlavu měl zakrytu složitě konstruovaným turbanem, který svým tvarem připomínal biskupskou mitru, jenže nižší, ozdobený třemi rajčími chocholíky, připevněnými diamantovými sponami; kaftan měl nachový, krumplovaný zlatem, na prsou zapnutý diamantovou sponou; největší pak ze všech jeho diamantů zářil na prsteníku jeho levé ruky.

A zatímco nyní vladařil, usazen na ohromné válcovité podušce, o loket vyšší divanu vezírského, s menší, rovněž válcovitou poduškou za zády, ústy vyslovuje své rozkazy a zákazy, myšlenkami dlel mezi svými ženami. Ženy byly jeho vášeň jediná, ale stála za to; shromažďoval ve svém harému ženy, tak jako jiný shromažďuje staré zbraně nebo vzácná roucha, byl sběratelem žen, což je sběratelství nadmíru nákladné, a tím zajímavější, že hodnota sbírky se neustále mění hned ve dvou ohledech současně, objektivním, smíme-li tak říci, a subjektivním: ženy stárnou, stonají, tloustnou, anebo ve vzácných případech jsou den ode dne krásnější, což jsou změny, jak praveno, objektivní; a sběratel sám těká svými zálibami od jedné k druhé, tu, objeviv její skryté přednosti, vzplane mocnou vášní k Fatmé, tu zase, Fatmé se nabaživ, k Refii, a tak dále; a to jsou subjektivní změny.

Sultán jich měl, žen totiž, tři druhy. Byly to především manželky oficiální, s nimiž byl sezdán z důvodů povětšinou politických,

a na těch mu záleželo nejméně. Druhý, zajímavější druh byly dlouhodobé favoritky; nejzajímavější však byl druh třetí, favoritky krátkodobé, takřčené *gözdé* neboli „v oku“, což znamená „ta, jež byla upozorována“. A sultánovy mandlovitě protáhlé oči byly bystré a pozorovaly mnoho.

Nu a zatímco, jak pověděno, dlel u nich svými skrytými myšlenkami, kladl si stále nanovo otázku, zde už nadhozenou, zda některá z těchto ozdob jeho života, těchto jablůnek lemujících jeho cesty, svou slabostí a krásou dojmavých nádob rozkoše, pramenů splnění a zapomnění, ráčila dnes zavítat do jedné z oněch skrytých místností, z nichž ženy smějí sledovat parlamentní jednání, zda tedy některá z nich sedí za mřížemi podstropních okének – věru dáblův to vynález, který přivodil mnoho bolestí a krveprolití, neboť nejistota, jsou-li pozorováni krásnými očima svých milostnic či nikoli, sultány odnepaměti dráždila a rozčilovala, a snaha zaimponovat jim, neviditelným, svou energií a královskou bezohledností poháněla je mnohdy k rozhodnutím nepředloženým a siláckým, na něž celé národy pak doplácely utrpením a bídou: ač skrývány za zdmi harémů a za závoji, muslimské ženy zasahovaly do běhu věcí veřejných hojně a mocně, daleko víc, než veřejnost se odvažovala tušiti. Neboť i sultáni jsou ješitní a touha být milován a obdivován ne pouze pro svou moc a výlučné postavení, ale i pro sebe samého hárá i v hrudi Těch, Pro Něž Není Přiměřeného Titulu Jejich Důstojnosti. A tak i nyní, zatímco Nejvyšší shromáždění rokovalo o nestoudné politice perského šacha, zvaného Zákeřným, kdežto ve své vlasti byl jmenován Velikým, a který tiskl a ohrožoval pravý bok říše, sultán, jemuž se právě zazdalo, že za pravou krajní mříží podstropního okénka zahlédl vlahé světélko očí, napučil se a rozkázal svým nejmocnějším hlasem:

– Napište Zákeřnému, že nedá-li pokoj a nebude-li zticha, já sám za ním dokročím a dám ho utratit tou nejohavnější smrtí, jakou si člověk dovede vymyslet.

Což byla ipsissima slova jeho přeslavného předchůdce Solimana. Jak vidno, odlesk ženských zraků, i když jen předpokládaný či tušený, dovede muži dodat rozmachu a síly věru zcela nečekané – tentokrát tak mohutné, tak razantní, že sultán sám se jí polekal; a prohlédnuv mandlovýma očima na hodiny, dar habsburského císaře, stojící ve výklenku zvlášť pro tento účel upraveném – byly celé z alabastru a ze slonové kosti a stříbra a stál na nich kamzík, který vrtěl ocáskem a hrabal nožkou – a shledav s uspokojením, že už je čas rokování zakončit, pronesl formuli:

– A na tom dosti budiž, a kéž Alláh, jehož postavení je vznešené a vláda mohutná, učiní ve svých očích naše činy přijatelnými.

Neboť v oné době počínajícího úpadku slova se začínala už zaměňovat se skutky.

– On jest moudrý, podotkl mladý princ. – On dává život a dává i smrt. On jest pánem nebes i země, Jemu náleží velkolepost na nebesích i na zemi.

Už nezbývalo než přikročit k výplatě žoldu, jež přijímali velitelé jednotlivých sborů, aby je předali svým mužům, a Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, se mohl spokojeně odebrat na obhlídku svého harému, což vskutku učinil.

Sultánský seraj ležel na pobřeží Bosporu a skládal se z pěti ohromných mramorových budov, hlavní mezi nimi palác pro oficiální recepcce, porady a kanceláře hlavních úředníků; soukromé komnaty sultánovy byly v druhé z těchto prominentních staveb a v třetí byl sultánův harém. Lidí, kteří v seraji měli své trvalé bydliště, mezi nimi kleštěnci, trpaslíci a šaškové, natahovači hodin – těch bylo šest, a jeden mezi nimi neměl na práci nic než

dbát o správný chod zmíněných alabastrových hodin s kamzíkem – zahradníci, pážata, štolbové, sokolníci, ochutnávači jídel, správci šaten, správci příborníků, lázeňští, holiči – nuže, lidí pověřených úkolem dbát o osobní pohodlí a bezpečnost Jeho Veličenstva, svobodných i otroků, žilo v seraji na šest tisíc, možná více; tak tajemník tehdejšího francouzského velvyslance v Stambulu, chevalier de la Prairie, jemuž se mnohokrát dostalo příležitosti k návštěvě císařského sídla, odhadl sám počet zahradníků, pečujících o zámecké parky, na tři tisíce mužů; ale možná že měl příliš velké oči a že jich bylo o něco méně. „Kdo odchází ze seraje,“ psal o té věci v důvěrné zprávě královně regentce, vdově po zavražděném francouzském králi, „nutně musí projítí některou z těchto zahrad, ale ať si nepředstavuje, že tam spatří krásné záhony nebo úpravné aleje, nic takového; jen nedbale rozsazené cypřiše, několik políček, porostlých zcela obyčejnými květinami, hojnost okurek, dýní, vodních melounů a travin, pěstěných třemi tisíci zahradníky, rozdělených do devíti hodnotných tříd, odlišených turbanem a opaskem.“

V onen čas, o němž tu je řeč, bylo vlahé počasí začínajícího léta, vskutku první pěkný letní den, neboť studený a mokrý vítr, který foukal od Černého moře, ustoupil v průběhu právě uplynulé noci teplému větru jihozápadnímu, vanoucímu od archipelu, který příjemně a hravě čeřil vody Bosporu, zatímco zátoka Zlatého rohu zůstala nehybná a lesklá jako zrcadlo; mezi nimi, to jest mezi Bosporem a Zlatým rohem, ležela stísněná, jakoby sevřena čelistmi gigantických kleští, napohled neprostupná nakupenina plesnivých střech nejstarší stambulské čtvrti Peri, naježené nesčetnými hroty minaretů, jež Turci za těch sto padesát či o málo víc let, co toto město bylo jejich, uspěli nastavěti. Nad městem se vznášela ohromná mračna luňáků, jimž nikdo nesměl ubližovat, neboť to

byli ptáci posvátní a mimořádně zasloužilí: když totiž svého času Prorok začal v Medíně budovat chrám, luňáci mu v zobáčích snášeli potřebný materiál, písek, kámen, vápno a vodu.

Chtěje užítí příjemné pohody, sultán se rozhodl, že svou pouť z vládní budovy do paláce žen vykoná sám a pěšky a nepozorován, což také učinil, neboť nebylo nic, co by se nestalo skutečností a skutkem, jakmile se pro to rozhodl; ovšem osamocení a nepozorovanosti musíme rozumět v tomto případě s náležitou podmíněností a s mnoha zrníčky soli, vždyť tu šlo o osamocení a nepozorovanost nejstřeženějšího a nejpozorovanějšího člověka světa.

Jakmile Ten, Pro Něž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, prošel Čtyřmi Síněmi Pokladů, v jedné z nichž, poklad to nejcenější, byla uložena úplná výstroj a výzbroj Prorokova, o jejíž pravosti se nikdo neodvážil pochybovat, a sestoupil po schodech z černého mramoru na první dvůr, zvaný Dvorem blaženého rozhledu, to proto, že jeden ze sultánů už před stoletím zemřelých na něm dal vybudovat vyhlídkový pavilón, aby odtud mohl pohodlně pozorovat panoráma svého sídelního města – stojí za zmínku, že podle svědectví zmíněného chevaliera de la Prairie právě na tomto dvoře bývali zatýkáni a popravováni vezíři a jiní vysocí hodnostáři, upadlí v nemilost tak hlubokou, že sultánovi nestačilo jim doporučit, aby si dali narůst bradu: nuže, když mocnář sestoupil na Dvůr blaženého rozhledu, livrejovaní sluhové vezírů, většinou černoši, kteří tu postávali, vyčkávající příchodu pánů, jako jeden muž pláclí sebou o zem, zakrývajíce si oči dlaněmi, jako by se báli, že je jas sultánovy osobnosti oslepí, a vykřikujíce, co měli plic: *Chalvet! Chalvet!* – A toto *Chalvet*, které znamená asi tolik co Pozor, zmizet, se hned vzápětí počalo šířit jako požár po celé ohromné prostře, zabrané paláci a zahradami seraje, provázeno překotně hbitým

odbíháním a přibíháním: zahradníci a jejich pomahači a sluhové se dávali na útěk, aby se oko Nejvyššího neurazilo jejich sprostnou přítomností, a naopak přibíhaly stráže janičářů a rozmísťovaly se v malých neorganizovaných hloučcích v blízkosti předpokládané sultánovy cesty.

Tolik, pokud jde o sultánovu nepozorovatelnost. Co se pak jeho osamocení týče, dlužno uznat, že byla naprostá, neboť ti, již ho provázeli na jeho procházce, ve skutečnosti ho neprovázeli, neboť jich nebylo, jinak řečeno: byli tak nepatrní, že Nejvyššímu naprosto nebylo lze je brát na vědomí.

Byl to především krotitel, který zdobil a krášlil sultánovu promenádu párem ochočených tygrů s dečkami ze zlatého brokátu na hřbetech, jež vedl jako ohaře za řemeny, připoutané k jejich obojkům; dále nosič skládací židle, připravený ji roztáhnout, kdyby sultána, nezvyklého námaze, cestou přepadla únava, též nosič péřového vějadla, nosič hedvábného slunečníku a dva nosiči prázdných nosítek, do nichž sultán, kdyby ho chůze omrzela, mohl kdykoli nastoupiti; dále písař, který byl přítomen schůzi Rady, jakýsi sultánský Eckermann, jehož životním údělem bylo zapisovat panovnickovy výroky – zajisté sice nebylo možno rozumně předpokládat, že sultán se na své osamělé procházce bude baviti samomluvou, ale jistota je jistota – a konečně muž, o němž se oficiálně nevědělo, co je jeho posláním, a pouze se tušilo a proslýchalo, že je dobře vycvičen v plavání, a že proto jeho povinností je skočit za sultánem do vody, kdyby náhodou do ní spadl: kousek cesty, jíž Nejvyšší hodlal projíti, vedl totiž po břehu umělého rákosnatého jezírka, obydleného párem labutí zřejmě vznešeného rodu, neboť byly nejen bílé, ale nadto i lesklé, a tím pádem jako postříbřené, a měly zobáky červené jako krev. Za těmito nízkými a nejsoucími průvodci sultánových kroků pak pochodoval hlouček

palácových strážných, takzvaných *bostandžijů*, s dlouhými holemi a s červenými čepicemi, jež jim spadaly do půli zad. Všichni našlapovali opatrně, bedlivě dávající pozor, aby jim ani větvička nezapraskala pod nohama, takže sultán mohl využívat své dokonalé samoty zcela nerušeně.

Bylo sultánovým rozmilým zvykem, že vstupoval do pokojů a apartmánů svých žen neohlášen, tak aby je překvapil svým nenadálým zjevením a aby takováto setkání nabyla rázu improvizace; a tento zvyk dával podnět k mnohým a mnohým kratochvilným příhodám, jimž se serajští dvořané rádi a s chutí, ovšem zachovávající přitom náležitou míru patřičného respektu, smávali, jako když prý kdysi přistihl jednu ze svých mladičkových favoritek, jak si hraje s loutkou, již se v daurském světě říká panenka, anebo když jinou ze svých oblíbených našel spící s perským hedvábným vějířem, jež od Něho nedávno dostala dárkem, přitisknutým k mladičkým nadrům: věru nemysli si někdo, že sultánovo sídlo bylo místem strnulé vážnosti a že zde nikdy nepanovalo zdravé veselí. Ovšem o naprosté překvapivosti sultánových návštěv v harému smíme drobet pochybovat, protože je stěží myslitelné, že zmíněné volání *chalvet*, jež, jak praveno, vyvolávalo ve všech prostorách seraje toliký rozruch a chvat, nedoléhalo k sluchu sultánových žen; ale improvizace se může podařit jen tehdy, je-li důkladně připravena.

A tak i tentokrát Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, když vstoupil do mramorového vestibulu v domě žen, dal znamení kleštěncům zde shromážděným – byli to lidé velmi vážení a jejich velitel měl titul Vrchní strážce Brány blaženosti – aby zůstali zticha a nevzdávali mu čest, a zamířil rovnou a bez okolků do terasovitého zvýšeného přízemku, jehož okna byla obrácena k moři a v němž bylo obydlí jeho třetí ženy Behidžé ikbaly, dcery egyptského velkovezíra. Behidžé ikbala byla daleka toho, aby patři-

la k sultánovým ženám nejoblíbenějším, neřkuli nejmilovanějším, neboť byla malátná, se sklonem k plačtivosti a k napuchání nosu, ale, nechť ji Alláh za to zahrne svou milostí, nedávno mu povila už dávno želaného syna a nástupce trůnu – až dosud se mu narodilo šestadvacet dcer a chlapec ani jediný – a proto dnes namířil své kroky právě k ní, aby potěšil své srdce pohledem na malého prince.

Nu a jakmile otevřel dveře a nahlédl do Behidžina elegantního obývacího pokoje, vyzdobeného perskými čalouny, na nichž byli zobrazeni krásní jinoši a panny, hrající na loutny, a tygři, ploužící se křovinami, a rozkvetlé stromy, na nichž seděli rajští ptáci, bylo sultánovi ihned jasné, že k anekdotickým historkám z jeho harému, u dvořanstva tolik oblíbeným, vbrzku přibude historka nová, protože Behidžé ikbala, skloněná nad kolébkou, nebyla sama: vedle ní stála, rovněž přikloněná, mladičká dívka, útlá a ohebná jako proutek, černovlasá a tak čarovně krásná, že při pohledu na ni sultánovi zvlhly oči a do ústní dutiny se mu nahrnuly sliny a chřípí se mu zavlnilo.

– *Bak!* pravil, přivíraje víčka, aby, ač zrak měl velmi ostrý, viděl ještě lépe.

Behidžé ikbala a její líbezná společnice vzdaly panovníkovi čest způsobným dvorským pozdravem, který záležel v tom, že se špičkami prstů pravé ruky dotkly podlahy, a pak, napřimující se, ruku zvedly k ústům a nakonec k čelu. Potom neznámá černovláska v zmatku, který jí slušel převýborně, se chopila svého závoje a bokem, aby se k panovníkovi neobrátila zády, chystala se k odchodu, šeptajíc úryvkovitá slova prosby, aby Jeho Veličenstvo prominulo její nevhodnou návštěvu v příbytku jeho choti, k níž se odhodlala proto, že ji spalovala touha spatřit jeho vznešeného novorozeného potomka.

– Neodcházej, maličká, a raději mi pověz, kdo jsi, řekl sultán.
– Je to, můj pane a choti, má sestřenice Leila, dcera historika Hamdi efendiho, řekla spěšně Behidžé. – Její návštěvu dovolil a schválil Vrchní strážce Brány blaženosti a nejvyšší představená harému. A já jsem netušila, že mě právě dnes poctíte svou nejvyšší návštěvou.

Sultán, pobaven, počal se chovat, jak měl za to, po lidsku.

– Však je dobře, řekl, a pohlédnuv na spící děťátko, zvolal s komicky předstíraným zděšením: – Allahim, jsi čím dále tím šerednější! Anebo se mi to jen tak zdá, že jsi tak šeredný, protože mám před očima obraz tvé krásy, Leilo, což mě nutí k srovnávání? Tak co, pindě? Jak se cítíš na tomto světě, jehož se máš stát pánem?

Dítě se probudilo hlučným skřípem jeho hlasu a rozplakalo se.

– Cože, ty brečíš? řekl sultán pohněván. – Odkdypak hrdinové brečí? A ty budeš hrdina, za to ti ručím, i když máš ufňukanou matku. Myslíš, že Prorok brečel, když se narodil? Nestůj tu jako píka, Behidžé, a uklidni ho.

Behidžé nemotorně, neboť si připadala jako žába hypnotizovaná hadem, odhrnula peřinku, vyšívanou zlatem a perlami, zvedla vrískající děcko a přitiskla si je k prsům; činila to mechanicky a jako ve snu, ale přitom tím živěji cítila, jak jí nos rudne a otéká od zadržovaných slz.

Před šesti týdny, když se jakžtakž vzpamatovala z porodu, byla na vrcholu blaženosti, neboť měla za to, že nyní, když ona jediná mezi osmdesáti sultánovými ženami a ženinami přinesla Pánovi mužského potomka, stane se vládkyní harému a předmětem pánova nejvyššího uznání a milosti, vyznamenání a péče; a hle, pravý opak se stal skutečností, neboť okolnost, že Pán až dosud za celou tu dobu, co jeho syn byl na světě, ji ráčil navštívit pou-

ze jednou, den po chlapcově narození, a to zřejmě pouze proto, aby se na vlastní oči přesvědčil, že dítě vskutku jest mužského pohlaví, ublížila její vážnosti do té míry, že její – smíme-li se tak vyjádřit – kolegyně, rozjařeny jejím neúspěchem, stále častěji ji týraly jízlivými úsměvy a úsměšky; a když dnes, tisíc hromů do toho, Pán se přece uráčil vstoupit do její komnaty, právě když u ní byla na návštěvě její mladičká sestřenka, jež mu zcela zřejmě, jak zní patřičný termín, padla do oka, zcela určitě a nepochybně se to roznese a rozhlásí po celém harému jako její, Behidžina, nová prohra, nové ponížení.

Odtud ty slzy, jež se draly do očí a do nosu, ale jimž nesměla dovolit, aby se provalily, protože kdyby se neovládla a přidala se svým vlastním pláčem k nářku svého dítěte, byl by to malér malérů, katastrofa nad katastrofy, neboť sultán by její reakci nepochopil a považoval by ji za osobní urážku: Turci nerozumějí ženské psychologii a zásadně odmítají se jí zabývat, neboť podle věrouky islámu žena nemá duši.

Panovník se odebral k zladenému křeslu s baldachýnem, jež stálo v rohu místnosti a na něž směl usednout jen on sám – porušení tohoto zákazu se trestalo ztrátou hrdla – a dvakrát tleskl na znamení, že si přeje kávu. Když pak dítě, ukonejšeno teplem matčiny náruče, přestalo plakat, padišáh se počal zařizovat podomácku – sňal si turban, přičemž se ukázalo, že až na malou čupřinku nad čelem je holohlavý, s povzdechem úlevy natáhl nohy, unavené chůzí, položil si na objemné břicho obě ruce se zaklesnutými prsty, polkl vzduch a zaříhal, aby jeho okolí bylo jasno, že je mu dobře a že je spokojen, což sám o sobě právem považoval za velmi důležité, a pak, pohybuje svou holou hlavou zprava doleva a zleva doprava a měně tak svůj úhel pohledu, upíral své mandlovité oči na Leilu a lehýnce přitom cvakal zuby, jak činívají kocouři,

když zavřeným oknem pozorují ptáčky, kteří jim v drzém bezpečí poletují a hopsají přímo pod nosem.

– Netušil jsem, že můj dobrý Hamdi chová pod svou střechou takový poklad, řekl. – Vytknu mu to, ale současně ho i pochválím, že ti určil jméno Leila, protože není jména, jež by se k tobě, přepůsobná, hodilo lépe. – Leila, budiž poznamenáno na vysvětlenou, znamená v arabštině, jež v tureckém světě měla stejný význam jako latina na západě, dlouhou, temnou noc. – Věru jsi krásná jako luna v plnosti své, když vyjde v noci čtrnácté. Buď chválen a požehnan ten, jenž zplodil tě kapkou nicotné tekutiny!

Toto byla narážka na třicátou druhou a sedmdesátou sedmou súru koránu, obsahující pohrdavé zmínky o mužském plodivém semenu.

Leile lichotky protivného dědka, jak se jí sultán jevil, naháněly husí kůži, i předstírala, že je plně zaměstnána přestýláním princovy kolébky a úpravou amuletu, zavěšeného v jejích hlavách jako ochrana před uhranutím: bylo to několik zlatých penízků se zbožnými průpovídkami a slovo *mašalláh*, volně přeloženo Co Alláh chce, to se stane, sestavené z briliantů. Teď už nezbývá nic, než aby mě jmenoval svou *gözdé* a chtěl se mnou spát, myslila si, a při této představě se k její husí kůži přidalo chvění žaludku.

Mezitím přišla káva, již Pán pánů byl přivolal dvojím zatlesknutím. Přinesla ji ztepilá čerkeská otrokyně v zlaté konvici, usazené v zlaté misce, zavěšené na třech zlatých řetízcích, naplněné žhavým popelem. Druhá otrokyně, také z Čerkesu, nesla zlatý tác s číškou z cizelovaného zlata, vykládanou drahokamy, a šálek, který se do té číšky vkládá, zhotovený ze zelenavého porcelánu jménem *metarbani*, který by praskl, kdyby přišel do styku s otráveným pokrmem nebo nápojem; třetí Čerkeska pak šáleček naplnila a podala jej sultánovi pohybem plným půvabu i obratnosti,

a všechny tři se potom vzdálily, ustupující pozadu a hluboce se uklánějící. Místnost se pak zaplnila vůní kávy a zvukem sultánova funění a srkání.

– Jak praví básník, promlouval mezi jednotlivými srky, – krásnějšího neznám nic než bledou tvoji líc – srk –, když stojíš tu – srk –, lesk očí svých cudně víčky skrývajíc – srk. Ale jaképak řeči, básníci jsou prázdní mluvkové. Líbíš se mi, Leilo, a chci tě mít za svou gözde.

Jak praveno, Leila se nadála, že uslyší toto fatální slovo, a byla tedy na ně připravena, ale když je teď vskutku uslyšela, v úděsu široce rozevřela oči, jež podle básníkových slov měla cudně skrývat za svými víčky, a přitiskla si dlaň k ústům, aby nevykřikla. Polekala se i Behidzé, neboť že Pán se její sestřenici v její přítomnosti nejen dvořil, až mu zuby cvakaly, ale dokonce ji též vyznamenal tím, že ji zařadil mezi své souložnice, dříve než ohřál sedadlo na svém křesle a než dopil kávu, aj, to byl i na turecké poměry trochu silný tabák; a princ, probuzen mimovolným škubem matčiny náruče, se znovu rozplakal.

– Bledneš, gözde, radostí, a to ti slouží ke cti, pravil sultán. – Teď jdi a potěš svého otce zprávou o štěstí, jež tě potkalo, a o tom, že ode dneška budeš žít v harému. A nezdržuj se u svého otce dlouho a hned se vrať do obydlí, jež tu pro tebe bude připraveno a v němž tě ještě dnes, po čtvrtém modlení, navštívím.

Pak nastalo ticho, jak se praví v krásných vyprávěních, těhotné nastávající bouří. Sultán, usmívaje se a spokojen sám sebou, odložil svůj vyprázdněný šálek na perleťový taburet, přistrčený k jeho levici, a hleděl na Leilu, čekaje, až se dívka probere, jak měl za to, ze svého blaženého ohromení. Behidzé, úzkostně, tušíc nastávající pohromu, si tiskla k prsům vrískajícího chlapečka, a Leila – nu, co dělala Leila? Nic zvláštního nedělala; pomalu a pečlivě si zakryla

svou ztuhlou a zsinalou tvář závojem a pak chvíli mlčky stála, přičemž se jí závoj vzdouval a zase klesal silou jejího zrychleného oddechování, než promluvila takto:

– Prání mého nejjasnějšího panovníka je mi rozkazem. Jak Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, pravil, tak se i stane. Uložil mi, abych se rozžehnala se svým otcem: učiním tak. Nařídil mi, abych se poté navrátila do harému: navrátím se. Tím moje úloha končí. V jakém stavu mě pak sultán zastihne, až mě, jak pravil, navštíví po čtvrtém modlení, to už je moje věc.

Sultán, který dosud nikdy neslyšel slovo či výpověď, jež by byla v sebemenším rozporu s jeho jakýmkoliv přáním, nepochopil.

– Nu? řekl stále ještě milostivě. – V jakém stavu tě zastihnu? Doufám, že krásnou a nyjící milostným očekáváním a touhou.

– Nikoliv, řekla Leila. – Vaše Veličenstvo mě zastihne mrtvou. A zamířila ke dveřím, a pryč.

Sultán, zpitomělý, se zahleděl na svou třetí ženu, jež z opatrnosti už před chvílí odložila dětátko do kolébky a teď stála před svým manželem a pánem se sklopenou hlavou, jako by ho sama byla urazila.

– Co to znamená? zeptal se sultán. – Co tím chtěla říci?

– Chtěla tím říci, blábolila Behidžé, – chtěla tím říci, ó šťastný králi, že žal, že má být odloučena od svého učeného otce... ne tak, prosím, ne tak, její slova měla zcela jiný smysl: chtěla tím říci, že přílišná čest, kterou jí Vaše Veličenstvo zahrnuje, je nad její síly, takže zemře, než se dočká návštěvy Vašeho Veličenstva.

Sultán chvíli vrčel a pak znenadání zařval:

– Lžeš! Lžeš, nestoudná, a zastáváš se ničemné dívky, pro niž není omluvy! Máš to pěkné sestřenice, pěkné přítelkyně si k sobě zveš na táčky! Ona si chce sáhnout na hrdlo, jen aby se mnou nemusela spát, tak je to, takový je pravý smysl rouhavých slov, jež

jsem byl nucen od ní vyslechnout, ona se raději otráví jedem nebo si probodne srdce, než aby spočinula v mé náruči!

Behidže padla na kolena a zvedla k sultánovi obě ruce.

– Milost, můj choti a pane, milost pro Leilu, je mladá a prostořeká a neví, co mluví.

Sultán vstal a nasadil si turban.

– Při životě mé hlavy, pravil tlumeně, opět královský, opět Nejvyšší z Nejvyšších, – uvalím na ni takové hoře, aby opravdu měla důvod k dobrovolnému odchodu ze života.

Pak odešel, ale když už byl za dveřmi, ještě je otevřel, nakoukl a bafl:

– Ty si to odskáčeš také.

A byl tentam.

Téhož dne po čtvrtém modlení, tedy právě v době, kdy Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, být po jeho, by byl navštívil v jejím novém příbytku svou novou gözde, rozkošnou Leilu, sultán, dosud rozlícený a ochořelý něčím, co u osoby méně vznešené a vševládné by mohlo být bráno za pocit zahanbenosti a pokoření, kdežto v jeho hrudi se to vzdouvalo v údiv a úlek bezmála mystický, jaký u běžných smrtelníků by vyvolalo obecné zneplatnění všech přírodních zákonů a kdy oheň by počal studit a led pálit a cesta vzhůru by vedla dolů, odebral se do své malé soukromé audienční síně v severním křídle vládního paláce, provázen pouze svým dvorním maršálkem, a dychtiv pomsty a dostiučinění, kázal ihned předvésti nešťastného Leilina otce, historika Hamdi efendiho, který zpraven o dceřině poklesku, už hodinu v úzkostech čekal v předpokoji na strašný okamžik vybití panovníkova hněvu. Hamdi byl muž krevnatý, svalnatý, plecitý, ale v této chvíli jeho tvář, jindy brunátná, hrála do zelenava a popelava, a i jeho postavě jako by ubylo na statnosti a šíři.

- Milost, řekl, sotva přistoupil k sultánovi. - Má dcera nevěděla, co mluví. Nedovedu si její chování vysvětlit jinak než zásahem pekelných mocností, jež popletly její mladou mysl.

- Tvá slova jsou marná a jalová, řekl sultán, - a nemají o nic víc váhy a smyslu než vzdálený štěkot psů ze čtvrti Galata, jež hodlám dát vyhubit, protože jejich řádění uráží můj sluch. Zasloužil bys, abych tě dal zkrátit o hlavu na výstrahu všem otcům, kteří zanedbávají svou první a svatou povinnost: vštěpovat svým dětem, lhostejno zda synům nebo dcerám, náležitou lásku a úctu k svému panovníkovi. Jenže já potřebuji tvých služeb, neboť ty jediný se vyznáš ve všech těch dokumentech a letopisech, lejtrech a kronikách a protokolech, bez jejichž svědectví by se, dosti kupodivu, věhlas mé říše a má vlastní sláva proměnily v nesrozumitelný šepot zástupů a v pouhou legendu, jež pobaví a potěší, ale již není co věřit. Proto zůstaneš naživu a taktéž naživu ostane tvá ničemná dcera, ale bude ušetřena pouze proto, aby litovala, že nebyla stížena smrtí. Přisahal jsem při životě své hlavy, že chtěla-li sejít ze světa, aby se tak vyhnula mé milosti, já jí poskytnu opravdový důvod k tomu, aby se utratila svou vlastní rukou. Já ji...

Sultán se v tomto dramatickém okamžiku odmlčel, aby se popásl na úzkosti Leilina otce, Hamdiho historika.

- ... provdám za toho nejsprostšího a nejodpornějšího ze svých otroků, to hned teď na místě, aby v ni vešel ještě dnes v noci.

A sultán, skončiv svou rozsudečnou řeč, s krutým úsměvem se zadíval na starého historika, který před ním stál bledý, oči zavřené, aby za spuštěnými víčky skryl výraz svého hoře, anebo též, dosti možná, své úlevy, neboť mít dceru provdanou za nejsprostšího otroka je sice mrzuté a potupné, ale na rozdíl od ztráty života nikoliv neodčinitelné. Sklonil tedy čelo a nahrbil se a spustil bezvládně ruce a pokrčil kolena, skýtuje tak obraz co nejúplnější zdrcenosti,

aby se sultán nedovtípil, že ve skutečnosti je rád, že jeho jediné dítě má z té prožlукlé šlamastyky vyklouznout tak lacino, a aby si to ještě nerozmýšlel.

Ovšem sultán se toho dovťpil, neboť nebyl na hlavu padlý, a co věděl o hodnotě života starý historik, to věděl i on, Nejvyšší z Nejvyšších, ale protože nejhorší vztek ho přešel už natolik, aby byl s to si uvědomit, že kdyby dal rozkošnou Leilu popravít za to, že mu nechtěla být po vůli, jen by tím zvětšil a prohloubil pohanu, již mu přivodila, shlížel na Leilina tatínka s úsměvem čistokrevného sadismu, jako by rozsudek, jež právě vyslovil, vskutku považoval za to nejstrašnější, co v punktu krutosti a zvěrstev existuje. Potom řekl:

– A teď se podíváme na nápadníky. Jsou připraveni?

Dvorní maršálek, impozantní figura s dlouhým bílým plnovousem, jež u dvora kromě sultána on sám jediný měl právo nosit, důstojně přisvědčil.

– Podle vašeho rozkazu, můj sultáne, jsem nařídil správci dvorů, aby sehnal a přivedl ty nejzvířetější ze zvířecích, nejškaredější ze škaredých, nejodpudivější z odpudivých zdejších otrockých zrud.

Dal pokyn dveřníkovi, který odrhnuł závěs zadních dveří, a po chvíli vstoupil správce dvorů s dvěma tatarskými strážnými v plné uniformě, plechové šišáky na hlavách, handžáry tasené, kteří vedli, popichující ho špicemi svých zbraní, zahnojeného mladého muže s tváří poznamenanou výrazem naprosté tuposti a znetvořenou zhnisaným zaječím pyskem. Zdálo se, že si naprosto není vědom toho, co se s ním děje, zda ho vedou do žaláře nebo na popravu nebo k výprasku nebo kam už tvora jeho druhu je možno vést, ale že mu to je při jeho hluboké pitomosti zcela lhostejné.

– To je, Vaše Veličenstvo, náš poslední nejbídnější slouha z maštale, takto vytírač.

– Vytírač čeho? otázal se sultán.

Správce dvorů chvíli přemítal, zdali by pravdivou odpovědí neurazil sultánův sluch, ale když uznamenal jeho netrpělivý pohyb, pravil spěšně:

– Vytírá mokrým hadrem řitní otvory serajských koní, aby jim tam nesedal bodavý hmyz.

– Takový krasavec, a takové má povolání? podivil se sultán.
– Vždyť to je mládeneček k pomilování a k pohledání, urostlý, hezký, a k tomu, jak vidno, pokorný a tichý. Aj, to by si naše nevěstinka zavýskla radostí a blahem a olízla by si všech deset prstů, kdyby se jí dostalo takového manžela. To je vše, co mi dovedeš předvést v oboru hnusu? Pamatuj, že když si Moje Veličenstvo přeje vidět něco hnusného, musí to být opravdu tak odporné a hnusné, aby se z toho udělalo zle nejen lidem, ale i kočkám a psům!

– Mám, můj sultáne, pohotově ještě další exempláře, řekl správce dvorů.

– Tak sem s nimi, sem s nimi, na co ještě čekáte? křičel sultán, přemáhaje svou zakřiknutost.

Druhý nápadník, jež správce dvorů dal předvést svému Nejvyššímu pánovi, byl dvojnásob hrbatý mužíček, takto vylizovač boláků; jeho jazyk a sliny prý měly zvláštní léčivou sílu. Měl dva hrby, jeden na zádech, druhý na prsou, a i v tváři byl pozoruhodně škaredý a ohyzdný, ale při bližším ohledání se ukázalo, že co mu Alláh upřel na kráse, to mu vydatně nahradil na mužství; a mstivý sultán, nechťje Leile dopřátí ničeho, z čeho by se mohla radovati, kázal předvést dalšího nápadníka.

Tentokrát to byl šlapač mrtvol, jehož životním údělem bylo dupat zesnulým na břicho, aby z jejich útrob vytlačil všechnu nečistotu, žlutý to, sešlý, třaslavý stařeček, chrchlavý a sípavý, tak nesmírně hubený, že při pohledu na jeho tělo se mimoděk vtírala otázka, jak je možno mít tolik kostí. I tohoto pápěrku sultán odmítl,

neboť tento chudák byl natolik na zkejhnutí, že měl nejvýš načase, aby se sám poohlédl po někom, kdo mu bude dupat na břicho, takže trest odbojné Leily by vypadl příliš levně, totiž krátce.

A defilé krtičnatých, strupatých, chromých a přichromlých, šilhavých, volatých, bradavičnatých, lalokatých, vředovitých, slintavých, bzdivých, křivičnatých příšer pokračovalo a nebralo konce, a sultán se nepřestával divit, jak podivná a jím dosud netušená čeládka přináleží k jeho dvoru a jak prazvláštních profesí – neboť každá z těchto zrůd a zrůdiček byla něčím trvale zaměstnána – jest třeba k tomu, aby v seraji bylo vše v pořádku a v dobrém chodu a aby všichni, včetně nebožtíků, byli spokojeni, ale ať se díval jak se díval, ať vybíral jak vybíral, to, nad čím by se zaradovalo jeho srdce, chtivé pomsty, nenalézal: ten mu nebyl dosti ohyzdný, ten byl na zkápnutí, onen byl idiot, dobrý jen k pumpování vody nebo otáčení žernovu, takže by domácnosti Leilina tatíčka přinesl jen a jen hmotný prospěch a žal naprosto žádný, jiný byl náboženský osvícenec, s jehož užitím k tomu, co si sultán byl usmyslil, by Alláh určitě nesouhlasil. A sultán se rozčiloval a křičel na správce dvorů.

– To je všechno? To opravdu je všechno? Takhle se plní mé rozkazy? Jsi hluchý nebo pitomý, nebo obojí? Já nehledám, jak tys patrně pochopil mé přání, krásné chlapce, aby mi lechtali před usnutím paty, ani velebné starce, aby mi při téže příležitosti vyprávěli zkazky z dávno uplynulých dob, ani siláky, schopné za jednu noc oplodnit sto dvacet panen, ani pouťové tatrmany, kteří se pro pobavení chátry svlékají za bičem, ani světce, ani idioty, nýbrž muže, snad rozumíš, co to je muž, muže obyčejného, ale sprostého a nízkého a nad všechen pomysl hnusného. Rozumíš mi, co tím myslím?

– Rozumím, pravil správce dvorů, třesa se na celém těle před hněvem Nejvyššího z Nejvyšších.

– Tak proč mi nevyhovíš?

– Protože se mi dosud nepodařilo ho najít, odpověděl správce dvorů. – Hned když mi byl předán rozkaz Vašeho Veličenstva, jsem si na něho vzpomněl, i řekl jsem si: To je ten pravý. Jak se jmenuje, nevím, neboť jsa němý, nemohl nám to povědět, a protože se na něho pro nedostatek jména volalo jen tak krátce: hej, hola, ty a podobně, navykli jsme si mu říkat Hejhula, jen tak pro evidenci: Hejhulo, kde vězíš, nebo Hejhulo, táhni si po svých a nesmrď nám tady. Je to muž, jak Vaše Veličenstvo si přeje, obyčejný, ale do té míry rozumný, že bez námahy pochopil úkol, jež mu před třemi roky přidělil můj předchůdce v úřadu správce dvorů, aby čistil podzemní stoky a kanály seraje a hubil krysy, jež tam žijí v takovém množství, že se stávají nebezpečím pro děti v kolébkách. Hejhula se tohoto úkolu tedy ujal a svědomitě jej plní dodnes, což je velmi pozoruhodné, neboť práce tato je nejen nechutná, ale též do té míry nezdravá, neřkuli vražedná, že dosud nikdo nevydržel ji konat déle než půl roku; pak zemřel. Ale Hejhulovi, zdá se, svědčí. Stal se obyvatelem podzemí, jedním z těch, již tam našli své stálé útočiště, odporný jako oni, ale jako oni živý. Vypravil jsem za ním sluhy, ale je těžko ho najít, neboť se neví, kudy právě pod povrchem země prochází a kde se nachází. Když Vaše Veličenstvo neráčilo najít zalíbení ani v jedné z ukázek odpornosti, jež jsem si dovolil namátkou mu vybrati, věru nevidím jinou možnost než sečkat, až Hejhula bude nalezen a předveden.

– Nejsem zvyklý čekat, pravil Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti. – Ale protože cítím ve všech kostech, že tento krysař a čistič kanálů a stok, jak jsi mi ho vylíčil, bude ten pravý, já počkám, ano, počkám, jako by toto čekání bylo úkolem, jemuž jsem povinen svou ctí. Aj, krysař a obywatel kanálů a stok, to zní sladce mému sluchu! Bezmála stejně sladce jako tobě, můj dobrý Hamdi.

Jest podivnou vlastností ironie, že čím je hrubší, hlupáčtější a nemotornější, tím bývá výstižnější; ironie jemná se dotýká jen jemného povrchu věcí, hrubá sahá neomaleně do živého. Stejně jako sultán i nešťastný historik Hamdi cítil ve všech kostech, že ten, na nějž se Pán rozhodl čekat, až bude nalezen, němý otrok Hejhula, krysař a čistič stok, který s těmito stokami srostl natolik, že se stal jejich součástí, bude ten pravý – ten pravý v osudném a hrozném významu toho slova, takový, aby sultán došel své plné odvěty a překrásná Leila, jediné Hamdiho dítě, byla navždy poznamenána a zneuctěna tak strašně, aby otcův tajný jásot, že vyvázla životem, se ukázal pošetilý a nejapný, neboť vskutku jsou události daleko horší než smrt. Dosud otřesen pohledem na živé mrtvolky, jež byly sultánovi předvedeny, příšerné, ale ne tolik, aby je Pán uznal za vhodné nástroje své msty, historik, umdlévaje hrůzou, čekal na poslední nejhorší ránu, a když ta rána přišla a dopadla, když totiž zvenčí, ze dvora, se ozvalo několikahlasé volání: Už je tu! Už ho vedeme!, a když očekávaný čistič stok vstoupil týmiž dveřmi, jimiž byli vstoupili jeho neúspěšní předchůdci, Hamdi efendi vykřikl výkřikem, jaký se ozývá jen v mučírňách, a padnuv na tvář, pokusil se zvolati: Milost!, ale nezvolal, neboť byl předstižen mdlobou.

Řekli jsme: vstoupil. Čistič stok vstoupil. To by mohlo znamenat, že než vstoupil, nebylo ho tu, a byl tu, teprve když vstoupil. Ale chyba lávky: on byl tu, ještě než vstoupil, neboť ho předcházela zápach, podstatná součást jeho bytosti, kterážto bytost se stala součástí stok, jež čistil, zápach pronikavý a tak strašný, že budil okamžitou a mimoděčnou myšlenku: Tohle přece není možné. Tohle nesmí být mezi nebem a zemí, to sem nepatří. Správně, ano, nepatří to sem, nesmí to být mezi nebem a zemí: však to bylo vytaženo z hlubiny země, z temnot, v nichž se dějí děje netušené a nečisté.

A muž sám, z něhož se ten nedovolený a nebesy nedopouštěný zápach šířil, byl ještě strašnější než ten zápach sám. Hadr, na způsob turbanu ovinutý kolem jeho hlavy, se hemžil drobounkými stonožkami a štírky a škrkavkami. Jeho tvář, poznamenaná skvrnami, svědčícími o pokročilém stadiu malomocenství, byla pokryta třaslavým, žlutavým, páchnoucím slizem, v němž se kroutili a svíjeli drobní červíci, poděšení světlem. Na provaze, jež měl přehozený přes krk, visely za ocasy hrozny mrtvých krys, jimiž denně prokazoval správci dvorů výsledek své práce. Cáry, kryjící jeho nahotu, byly jako živé, neboť stal-li se on sám jedním z obyvatelů stok, jiní obyvatelé stok, hádci a rosolovití nezmarové a hlístové a polypi a ploštěnky a škulovci a jiná plíživá, všežravá, slepá, bičíkovitá a bradavičnatá a článkovitá, holá i obrvená, slunce se štítící půlnoční cháska, si vyhledali obydlí v záhybech jeho šatů, pokud toto civilizované slovo tu je namístě. Byl hluboko sehnutý, patrně proto, že byl ve svých stokách nucen se shýbat, neboť i když nebylo lze odhadnout jeho věk, nezdál se být nahrben stářím.

Nuže takový a nejiný byl otrok Hejhula – takový, že dvorní maršál považoval za vhodné vylovit z kapsáře navoněný šátek a podat jej sultánovi, aby si jej Pán mohl přitisknout k nosu, což se vskutku stalo, a že Hamdi, probrav se z mdloby a znovu na něj pohlédnuv, zasténal a znovu padl tváří na podlahu, chtěje tak oddálit okamžik, kdy bude nucen naplno a bez uhýbání pohlédnout a pohlédat skutečnosti v tvář.

Sultán se chvíli dusil, neboť se štítíl vdechnout vzduch, zamořený přítomností tohoto podzemního tvora, ale zatímco se dusil, kýval hlavou, až se mu jeho mitrovitý turban kymácel, a pak promluvil zastřeným hlasem skrz maršálův navoněný šátek, jež si tiskl k ústům a k nosu:

– Dobře, dobře, ukončeme to, neboť je zřejmé, že nikoho vhodnějšího už ve svém elegantním a velejemném čeledníku nenajdu. Umí ten švihák turecky?

– Mluvit ne, neboť je němý, řekl živě správce dvorů, šťastný sultánovým projevem spokojenosti. – Ale vše nasvědčuje tomu, že naší řeči rozumí.

Sultán vztáhl ruku a dvorní maršál mu do ní vložil úhledný svitek pergamenu.

– Nuže ty, Hejhulo, pravil sultán, – já tě tuto podle všech regulí a zvyklostí sezdávám s kráskou tak choulostivou a zhýčkanou a vyběračnou, že jí není rovna, dcerou Hamdiho efendiho, který tu leží, zcela omráčen štěstím, jež se znenadání sneslo na hlavu jeho dítěte.

– Milost, zasténal historik. – Milost pro mou jedinou!

– Svatební smlouva je už sepsána in bianco, pokračoval sultán, – zbývá toliko doplnit tvé jméno; a protože ty žádné nemáš, neboť Hejhula není žádné jméno, nezbyvá, než abych ti nějaké přidělil. Při této příležitosti blesklo Mému Veličenstvu hlavou, že osvědčím svůj rozmar a vtip a dám ti jméno Maimún, což by vzbudilo mnoho veselosti, neboť, jak známo, Maimún znamená v arabské řeči „šťastný“ – a ty vskutku jsi šťastný ženich rozkošné nevěsty – ale také „opice“, symbol ohyzdnosti. Ale když na tebe hledím, shledávám, že z tebe kromě puchu vane též jakási síla a vážnost; a proto i jméno, jehož se ti ode mne dostane, bude silné a vážné. Hle, uvažuji takto: jsi otrok, ale otrok zvláštním způsobem omilostněný, neboť jsem to já, Pán Dvou Svatých Měst, kdo tě svou nejvyšší vůlí vyzdvihuji z podzemí, zajisté lze si představit ne nepodobného peklu, ze smrdutého močálu, v němž se umírá po půlroce, kdežto tys tam, jak slyším, zvláštní milostí Alláhovou vydržel bez úhony tři roky. Nepochybím tedy, dám-li ti jméno Abdullah, což zname-

ná rab boží, a sám svou vlastní rukou, blažený muži, to vpíše do smlouvy.

Sultán vztáhl ruku a dvorní maršál mu podal připravené třtinové pero, omočené v hubce nasáklé černidlem, a zatímco Pán pánů psal, nepřestával přitom hovořiti, aniž už považoval za nezbytné si tisknout k ústům navoněný šátek, neboť, kupodivu, počínal zápachu z podzemí vyzdviženého otroka přivykati.

– Tvým jediným úkolem, mluvil sultán, – bude laskati svou mladou ženu a svou sílu na ní mohutně osvědčovati; shledají-li babicí báby, jež k ní pro kontrolu vyšlu v čase nejkratším, že zůstala neporušena a že jsi tedy, nevěren mému rozkazu, nekonsumoval své manželství, zemřete v bolestech oba, ty i ona. Toť vše, co k tomuto případu míním podotknouti; až na ty babicí báby, o nichž jsem se zmínil, je všechno všední a obyčejné a veškerým zvyklostem odpovídající; nemám ani dokonce nic proti tomu, aby blažený Abdullah, rab boží, povolal k sobě lékaře specialistu na malomocenství, aby mu dal patřičné masti a léky; jak vidno, má dobrota a laskavá shovívavost dnes nemá mezí, arci s tou veselou výhradou, že právem předpokládám, že všechny medikamenty světa tu budou houby co platné. Teď se chop pera, rabe boží, a namaluj pod smlouvu kolečko negramotných.

Rab boží uposlechl a sultán pak ještě vlastní rukou potvrdil, že toto kolečko bylo učiněno rabem Abdullahem, neznalým písma. Dvorní maršál pak bez cirátů stáhl nevěstině otci jeho pečetní prsten a vtiskl jej na smlouvu – nebylo to nic neobvyklého ani nezákonného, neboť v tureckých zemích se listiny a smlouvy málokdy potvrzovaly jinak než pečetidlem – a otrok Abdullah, dříve Hejhula, a překrásná Leila byli svoji podle všech regulí: mohamedánské panny, sluší se připomenout, si nevybírají své ženichy a spatří je teprve, když jim byli vybráni a předvedeni.

Abdullah, rab boží

Co se toto dělo, překrásná Leila, černovlasá a černooká, seděla ve své komnatě, ověšené čalouny a zaplněné věcmi veselých barev, v Hamdiho domě, který stál v bezprostřední blízkosti seraje, v předměstí Bašiktaši, a protože nevěděla, co se chystá, a přitom nepochybovala o tom, že to bude něco hrozného, v smrtelné úzkosti plakala a modlila se k Alláhovi, ač jí bylo dobře známo, že tento Bůh, třeba nejvýš slitovný, nikdy nic nemění na svých rozhodnutích, a její stará chůva Eminé ji utěšovala, seč byla, leč marně, neboť její slova byla bezobsažná a planá.

Uplynuly dvě hodiny po odchodu Hamdiho, který byl předvolán k soukromému slyšení u sultána hrozivě stručným písemným vzkázáním a odveden pod ozbrojenou ochranou strážce, slunce se už přiklonilo k západu a proměnilo vody Bosporu v oheň a krev, když ze seraje přiběhl udýchaný otrok s prapodivným poselstvím, že Leila má dát v umývárně zatopit pod kotlem; prý si tak přeje její tatíček, nechť Alláh žehná jeho jménu.

Leila byla vládkyně a správkyně otcovy domácnosti, neboť její matka zaplatila životem její zrození a Hamdi efendi se raději naplno věnoval svým bádáním v historii, než aby si vyhledal druhou ženu. Jeho vzkaz o kotli, pod nímž má být zatopeno, byl nečekaný a bylo těžko se rozumem dobrat jeho smyslu, ale Leila, poslušná, ihned vydala přísné rozkazy a osobně dohlédla, zdali je sluhové splnili svědomitě. Když pak hranice bukových polen pod kotlem vzplála a proměnila se v horoucí výheň a voda v kotli počala bublati, přiběhl ze seraje další udýchaný otrok s druhým vzkazem Hamdiho efendiho, o nic méně podivným, a jak se zdálo,

nepatřičným, než byl jeho vzkaz první: Ať prý si Leila dá snést do umývárny množství mýdla, přesličky, drasla, šáchoru, vlčích bobů, lotosového odvaru a všech mycích potřeb, na něž připadne, jakož i láhev léčivé vody z Mekky, zvané *zemzem*. I tomuto přání svého otce Leila vyhověla, ač přitom vrtěla hlavou; ale když pak ze seraje přiběhl třetí udýchaný otrok s třetím vzkazem, aby Leila v umývárně připravila čisté prádlo a nové šaty a obutí a vůbec vše, co dospělý muž potřebuje k svému ošacení, a aby dala připravit vykuřovadla k vykuřování a aby poslala do bazaru pro zásobu kadidla a benzoe a ambry a pižma a santalu, zkrátka všech vonných hmot, jež budou k dostání – nuže když vyslechla i toto třetí vzkázání, Leila už se nezdržela a propukla v pláč, neboť okolnost, že její dobrý otec nebyl s to svá nepochopitelná přání vyslovit najednou a byl nucen je vydat na tři pokračování, svědčila o tom, že je nad všechn pomysl rozrušen; a bylo nasnadě, že toto rozrušení není radostné.

Slunce už zapadalo a nastávala noc, když před historikovým domem, z jehož komínu vystupoval sloup rudě zbarveného dýmu, zastavil kočár, z něhož pak vystoupil Leilin toužebně očekávaný tatíček a po něm muž vysoké postavy, od hlavy po paty zahalený do černého pláště. Leile, jež tomuto výjevu přihlížela, skryta za záclonou, z balkónového okna, se zazdalo, že otec je opilý, neboť když přecházel od kočáru k domovním dveřím, zcela zřejmě se potácel. Zatloukl pak bronzovým klepadlem, aby přivolał vrátného, a zatímco čekal, až mu bude otevřeno, opřel se čelem o zeď a zvracel. Tu teprve její podezření přešlo v jistotu, že její otec se zpronevěřil Alláhovu zákazu, tlumočenému Prorokem, a požil kvasného nápoje; a bylo nasnadě, že to neučinil na radost. Ale když o málo později vstoupil do dceřina pokoje, byl sice bledý a oči měl zarudlé, ale nejevil sebemenší stopy opilosti. Leila mu

políbila ruku a přitiskla si ji k čelu, a on, objev ji, políbil ji na obě oči a promluvil takto:

– Běda zemi, jejíž dcery jsou trestány za svou hrdost a ctnost, a já ať jsem proklet za svou bláhovost! Neboť byl jsem to já, kdo jsem tě pohnul k tomu, abys navázala styk se svou sestřenkou, Behidžé ikbalou, byl jsem to já, kdo nechtěl tomu, abys trávila své mládí v samotě otcovského domu, a ty teď za to máš pykati; kdo na světě je bídňější než já, který jsem zavinil neštěstí své jediné dcery, jak hluboká je propast pekelná, do níž si zasluhuji být uvržen za tento zločin?

– Nemluvte, otče, neproklínejte sám sebe za to, co jste zavinil jen nevěda a nechtě, a povězte mi raději, jaké je to neštěstí, které je pro mne zchystáno, abychom mohli společně přemítati a uvažovati, není-li z něho východisko, odpověděla Leila.

– Není z něho východisko, neboť všechno je zpečetěno a hotovo a dokonáno, řekl Hamdi efendi a slzy jako hráchy se mu koulely po tvářích. – Neboť On z trestu za to, žes mu nechtěla být po vůli, tě provdal za svého otroka, jemuž dal jméno Abdullah.

– Jaký je ten otrok Abdullah? otázala se Leila.

V té chvíli vpadla do místnosti, nesouc rozžaté vykuřovadlo, z něhož se valila oblaka kadidlového dýmu, Leilina chůva Eminé, vytrěštěná, s tváří pokřivenou zděšením a sotva dechu popadajíc.

– Nevydržím! volala. – Nevydržím! Nesnesu!

A hnala se napříč pokojem k protilehlým dveřím, jež vedly k zadnímu, takzvanému tajnému východu z domu.

– Co nevydržíš? Co nesneseš? otázala se Leila.

– Být s tím člověkem pod jednou střechou! řekla Eminé. – Já ho viděla, ó Alláhu všeslitovný, já ho viděla!

– Běž si ke všem čertům, ale to kadidlo nám tu nech, budeme je potřebovat, řekl Hamdi efendi a vzal jí vykuřovadlo z ruky. Chůva

proběhla dveřmi a pak už bylo slyšet jen její vzdalující se dupající kroky.

Hamdi efendi si sedl na pohovku a Leila se stulila vedle něho a položila mu hlavu na rameno.

– Netrapte se, otče, nic není ztraceno, řekla. – Sultán mě nepřiměl k tomu, abych s ním spala, a nepřinutí mě k tomu, abych žila s otrokem, jež mi určil za manžela.

– Pak zemřete oba v bolestech, řekl historik. – Neboť sultán k tobě pošle babicí báby, aby se přesvědčily, žes nezůstala neporušena.

– Nezbyvá mi tedy než... řekla, a sňala malajskou dýku, jež visela na stěně jako ozdoba.

Přikývl.

– Udělej to, Leilo, a já se hned potom vypravím za tebou.

– Ale ne dříve, než ho uvidím, řekla Leila.

– Nepřej si to, Leilo, řekl Hamdi efendi. – Nepřej si, aby to poslední, co uvidíš na tomto světě, byl právě on.

– Nechci vidět nic půvabného a hezkého, než sejdu ze světa, řekla Leila. – Neboť svět je ohavný a bude správné, když to poslední, co na něm spatřím, bude odpovídat jeho skutečné povaze a podobě.

– Zde jsem, ozvalo se u vchodu.

Byl to mladý a příjemný, dobře modulovaný hlas člověka vzdělaného. Leila vykřikla a zakryla si oběma dlaněmi oči, aby ještě chvíli vychutnala příznivý dojem, jež v ní – navzdory všemu očekávání – vyvolaly ony kratičké dvě slabiky, vyslovené mužem, před jehož vzezřením všichni umdlávali hrůzou, a pokud mohli, dávali se na útěk, a aby oddálila okamžik, kdy se sama k nim přidá svou konsternací. Činila tak postupně, prokukujíc nejdříve šterbinkou mezi semknutým prostředníkem a ukazovákem levé

ruky a mezi semknutým prostředníkem a prsteníkem ruky pravé a pak jen pozvolna tyto prsty roztahujíc, ale ať si počínala jak si počínala, nic odpudivého nespatriła, ba přesně naopak: muž, který stál ve vchodu a jehož hlas se jí byl zalíbil hned na první ráz, byl vysokého vzrůstu a štíhlý, pevné a snědé tváře, již chybělo jen mateřské znaménko na levé líci, aby podle vkusu moslemínů mohla být zvána dokonale krásnou, s černýma, planoucíma daleko od sebe rozsazenýma očima. To není on, pomyslíla si Leila, ale ať si pomyslíla co si pomyslíla, přece byla přesvědčena, že to je on, neboť byl oblečen do týchž nových šatů a obut do týchž střevíců s hrotitými, vzhůru otočenými špicemi, jež na otcův rozkaz dala připravit v umývárně.

Též Hamdi efendi si nevěděl rady s identifikací mladého bohatýra.

– Kdo jsi, cizince? otázal se.

Nazval ho cizincem, neboť ty dvě slabiky, jež mladý muž pronesl, ono „zde jsem“, ač, jak pověděno, dobře modulované, přece nesly znaky cizí výslovnosti.

Cizinec se usmál celou řadou svých skvostných bílých zubů.

– Myslím, že jsem to naznačil tak, aby nemohlo být pochybnosti o tom, že jsem ten, jemuž sultán dal jméno Abdullah, rab boží.

Prsten Borgiů

Bylo tedy opět jednou a navzdory všemu nejhoršímu očekávání všechno v pořádku? Nastal vskutku v hodině dvanácté konečný obrat k dobrému, ba nejlepšímu?

Na první uvážení a pohledění tomu vskutku tak bylo. Zde jsem, pravil, a byl krásný jako mladý bůh, takže Leilino srdce, namísto aby puklo žalem a hrůzou, vzplanulo k němu okamžitou láskou. Zde jsem, řekl, a v té chvíli by mohla spadnout opona na znamení, že příběh je uspokojivě ukončen: mstivý sultán byl oklamán, z pekelného tvora se vyklubal anděl, z němého otroka muž vládoucí dobře modulovaným hlasem člověka vzdělaného, takže Leilina malajská dýka se znovu stala tím, čím byla dříve, totiž předmětem okrasným. A i po pomyslném spadnutí opony, po velikém vyvrcholení veliké scény, šlo vše dobře kupředu, vždyť v příštích dnech a nocích Abdullah, rab boží, recte Petr Kukaň z Kukaně – neboť, nastojte, on to byl – se nejen skvěle osvědčil jako Leilin milenec a manžel, ale i jako spolupracovník svého tchána.

Jeho vzdělanost byla všestranná a hluboká – ovládal nejen, byť i s lehkým přízvukem, jazyk turecký, ale i jazyky Arabů a Peršanů, a uměl psát všemi jejich písmy, pročež bylo mu hračkou sestavit k nesmírnému historikovu potěšení překrásným písmem, takzvaným kúfickým, přehledné, krátké resumé dvanáctisvazkového díla arabského historika Ibn al-Athíra, nazvané Kámil fi t-ta' rích neboli Dokonalost v historii, k jehož prostudování Hamdi efendi nikdy nenašel dosti trpělivosti, neboť bylo to dílo veletěžké a vele nudné, kdežto jeho zeť je zlouskal hravě a s potěšením, jako by to byly zábavné pohádky Tisíce a jedné noci. Nadto pomáhal Ham-

dimu třídit a luštit a přepisovat soudobé listinné materiály a dokumenty a ve volných chvílích ho učil Ciceronově latině a šermu rapírem, an Hamdi se dovedl jen jakžtakž ohánět křivou tureckou šavlí, takže historik žasl nad jeho všestrannou dokonalostí. Byl by se rád dozvěděl, jaká byla jeho minulost, než upadl do tureckého zajetí, ale Petr v této věci prodlužoval svou předstíranou němotu, a Hamdi efendi, diskrétní, nenaléhal.

Leilino štěstí po boku tajemného, z hlubin vytaženého cizince bylo rušeno jen jejich jistou neshodou v názorech. Znal korán dokonale, ale nevyslovoval se o něm s povinnou úctou, a co horšího, nemodlil se a zařizoval se vždy tak, aby volání muezzinů ho nezastihlo na veřejnosti, mimo zdi domova. A když se ho jednou zeptala na něco, co ji zaměstnávalo a trápilo po celých čtrnáct let jejího života, je-li pravda, že žena nemá duši, dostalo se jí této hrůzné odpovědi:

– Máš-li na mysli onen životní princip, který umožňuje, aby nám hlava myslila a srdce tlouklo a vnitřnosti aby vstřebávaly potravu, pak žena má duši stejně jako muž a jako všechno živé. Ale máš-li na mysli něco nesmrtelného, co přežije náš tělesný skon, nemá duši nikdo, ani žena, ani muž.

– Allahim! zvolala polekána, a užuž se chystala vyslovit otázku: – Jsi vůbec moslim? Nejsi nakonec křesťan? – Ale ovládla se, neboť se bála jeho odpovědi, a zeptala se jen:

– Věří křesťané v nesmrtelnost duše?

– Ano, věří, odpověděl.

– A proč nejsi obřezán? tázala se dále.

– Proč bych měl být obřezán? odpověděl. – Proto, že před dávnými věky patriarcha Abrahám se dal obřezat jako dobrovolný trest za své homosexuální styky s mladým otrokem?

Zaplakala.

– Proč jsi tak divný, proč nejsi jako ti друзі! zvolala.

– Inu, nejsem a nemohu být, řekl. – Jsem tu cizinec v cizí zemi, v níž většinu času jsem strávil v podzemí mezi stonožkami a štíry, a tam, kde jsem se narodil a kam patřím, je všechno jiné – všechno je tam jiné, počínajíc například tebou, má milá a malá, jako utkaná z tepla a něhy, současně dítě a žena, počátek života i života pramen, kterážto podvojnost ve mně budí city rovněž podvojně: dojetí i žádost. Připadám ti divný a jiný, než jsou ti друзі, a trpíš tím; ale pověz, není ti to také do jisté míry příjemné? Že například na rozdíl od tvých mužských krajanů nevyžadují od své ženy, aby se přede mnou plazila a umývala mi nohy a nazývala mě svým pánem?

– Ach, jak ráda bych se před tebou plazila a umývala ti nohy a nazývala tě svým pánem, kdyby to jen bylo navždy.

Kdyby to jen bylo navždy: těmito slovy Leila vystihla ve své chytré dětské hlavičce, oč jde, a uhodila hřebík tam, kam se patří. Kdyby to jen bylo navždy: to znamenalo, že dobře cítila, že to, co se jí a s ní událo a co se jí a s ní i nadále dalo, není a nemůže být navždy, neboť nebylo myslitelné a představitelné, že by mladý dobrodruh, jehož minulost i předtím, než byl uvržen do temnoty kanálů a stok, byla bezpochyby tak temná, že o ní odmítal mluvit jinak než zcela všeobecně, vydržel až do skonání sepisovat důvtipná resumé odborných knih a učit stárnoucího historika Ciceronově latině a šermu rapírem a sdílet manželské lože s jeho hezounkou, ale světa neznalou, v bavlince odchovanou, a tudíž hloupinkou dcerunkou; stačilo pohlédnout na jeho rány, jimiž ho život poznamenal, na mezeru mezi jeho prsty, již po sobě zůstavil levý prsteník, který mu chyběl, na jeho záda, zbrázděná tenkými sinavými jizvami po ranách bičem, jež kdysi kdesi utržil, aby člověku bylo jasno, že to vskutku je nemožné a absurdní.

K těmto skutečnostem se přimykala úzkostná otázka: a co padíšáh? Ani to nebylo myslitelné, že by se panovník nikdy nedozvěděl, že jeho opravdově a krutě míněná msta nedošla zamýšleného cíle a že Leila za svou svatokrádežnou drzost byla namísto trestu odměněna manželstvím s mužem vysoké úrovně, jemuž k dokonalosti chybělo jen mateřské znaménko na levé tváři: Co bude, co se stane, až to praskne? Jak se zachová sultán, až se domákně svého přehmatu?

Prozatím se nedělo nic. Historka o sultánově komickém omylu se sice stala všeobecně známou, rozšířila se rychlostí epidemie či požáru po celém předměstí Bašiktaši a odtud přeskočila rovnou do seraje, takže nebylo dvořana, který by se jí nebavil a pod stříškou dlaně, přiložené k ústům, ji nedával k lepšímu dále, pouze Ten, Pro Nějž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, pasivní hrdina skandálu, nevěděl nic – je to dosti pochopitelné, neboť těžko si představit, že někdo z těch šťastných a tak vysoko postavených, že měli právo s Ním mluvit, třebas takový velkovezír nebo dvorní maršál nebo generál janičárů, by našel odvahu a měl by chuť ho oslovit v tento smysl:

– Je mi smutnou povinností upozornit Vaše Veličenstvo, že se Vaše Veličenstvo trapně zbodlo a trefilo se namísto do terče Alláhovi do oken, neboť posuzovalo koně podle sedla, a netvora, za nějž prodalo Hamdiho dcerku, podle smradu, jež šířil, a podle havěti, která se hemžila v jeho hadrech! On totiž není netvor, nýbrž jun sličný a lepší, postavy štíhlé a jako vydrakslované, a tak dále a tak dále.

Aj, nikoliv. Dvořané seraje si natolik vážili svých hlav a hrdel, že se mezi nimi nenašel ani jediný, který by byl sebral odvahu takto promluvit.

Ale kam nemůže čert, tam, jak praví lidový mudrc, nastrčí starou bábu, v tomto případě tři báby babicí, jež sultán, věren svému

slibu, vyslal do domu Hamdiho efendiho, aby odborně zjistily, že manželství Abdullaha, raba božího, s překrásnou Leilou bylo zkonzumováno jaksepatří. Když splnily svůj úkol, navrátily se do seraje a stanuly před trůnem Nejvyššího, urostlé a naprosto ne babské, až na to, že první z nich měla vlasy bílé jako sníh a druhá stříbřitě šedivé; zato třetí byla černá jako Leila, což, jak pověděno, znamená dlouhou a velmi tmavou noc.

I pravila první z nich, bílá:

– Hleděly jsme odborným hleděním a ohledaly zkušeným ohledáním a shledaly nad vši pochybnost, ó Pane Nejvyšší: všechno je v pořádku, dcera Hamdiho efendiho, ač nedávno jí ještě byla, není už panna.

– Všechna tato slova jsou přebytná, neboť stačí říci: manžel se činil, je pašák a odvedl dobrou práci, řekla druhá babicí bába, stříbřitě šedivá.

– Hamdiho dceři je možno blahopřát a závidět, řekla černovlasá. – Její manžel je muž jaksepatří, nejen virilně zdatný, ale též půvabný a krásný. I jeho jsme okoukly hleděním tentokrát arci ne odborným, neboť to není náš byznys, abychom se ohlížely po mužských, ale žensky zkoumavým. Věru těžko si představiti sličnějšího kavalíra.

To byla slova, jež dopadla jako políček na sultánovu tvář, ale podařilo se mu ovládnout se, neboť nechtěl vypadat jako pohněvaný hlupák, a nadto zadoufal, že bába se osmělila před ním žertovat, ironicky nazývajíč černé bílým a bílé černým.

– To se povedlo, baby, řekl, nutě se do smíchu. – Místo před trůnem Mého Veličenstva sice není jeviště vhodné k špásování, ale vy, babicí báby, jste ženy záslužné, jež náležitě dbají o to, aby rození nových bojovníků za věc Alláhovu a Mohamedovu, který je jeho Prorokem, se dalo hladce a bez závad, a proto budiž vám

odpuštěno. Ale teď vážně: vy jste vskutku spatřily manžela mladické Leily?

– Spatřily, odpověděla tmavovlasá, zatímco bílá a stříbrošedivá pouze mlčky přikývly.

– A jak se vám jevil?

– Tak, jak jsem už řekla, odpověděla tmavovlasá. – Jako krásný mladý muž, do té míry půvabný, že není možno, aby mé sestry byly opačného názoru.

Bílá a stříbrošedivá, oči sklopené, znovu mlčky a zarmouceně přikývly.

– Zdá se, že vás očaroval, řekl sultán temně. – A jeho malomocenství vám nevadí?

– Jak nám známo z lékařských studií, řekla tmavovlasá, – malomocenství, odborně lepra, zpravidla zasahuje nejprve tvář. Nuže tvář toho mladého muže je hladká a jeho pleť čistá bez úhony.

– Je dobře, můžete jít, řekl sultán.

Babicí báby se uklonily a odešly, a když za nimi zapadly dveře, sultán přemohl svou zakřiknutost a rozeřval se z plných plic, aby přivolal strážné; a když strážní přiklusali, řinčíce a potřásající zbraněmi a koulejíce očima a hlasitě hekajíce, aby tak vyjádřili svou ochotu bez meškání a bez okolků vyhovět přáním Jeho Veličenstva, sultán jim vydal hlučný, rozvzteklý rozkaz, aby se vypravili do domu Hamdiho efendiho a aby spoutali řetězy jak Hamdiho, tak jeho povedeného takzvaného zetě, jakož i jeho dcerunku, a aby jim huby ucpali roubíky a pak aby je, pohánějíce je karabáči, všechny tři poklusem přihnali do seraje. Ale ještě než strážní odběhli, aby splnili jeho rozkaz, Pán si to rozmyslil a povolal je zpět: ať zatknou a přivedou pouze Hamdiho a jeho zetě, ale dcerunku ať nechají doma, a řetězy ať je nepoutají a huby ať jim neucpávají. Když pak byli podruhé na odchodu, Pán je podruhé

povolal nazpět a rozkázal jim, ať táhnou ke všem čertům, neboť on, Pán, si vše rozmyslil a rozhodl se jinak.

A vyslal pak civilního posla, aby Hamdiho a jeho zetě přivedl laskavě, možno-li šetrně a bez skandálu.

– Psáno jest: Jak hnusný je obraz lidí, kteří znamení Alláhovo za lež prohlásili, poznamenal k tomu sultánův slabomyslný bratr Mustafa, který, jak bylo jeho zvykem, seděl neviděn neslyšen v koutku a hrál si s perlovou modlicí šňůrou. – A v súře Kráva čteme: Ty, kdo nevěřili, uvrhnu do trestu pekelného. Jak hnusný to bude cíl konečný! Totéž psáno v súře Ženy: Jejich obydlím bude peklo, a jak hnusný je to cíl konečný! Hnusní tedy nejsou malomocní, z nichž odpadá maso, nýbrž ti, již nevěří. Snad ještě není vše ztracáno, bratříčku bratrný.

– I kuš, pravil sultán.

Hamdi efendi a jeho zeť, otrok Abdullah, správně Petr Kukaň z Kukaně, byli tedy zatčeni a vedeni do seraje, jak si pán přál, laskavě, šetrně a bez skandálu, ale i při té laskavosti a šetrnosti, a i když oba od prvopočátku předvídali, že tato situace dříve či později nastane, neboť nemůže nenastat, a byli tudíž na ni připraveni, měli nahnáno, Hamdi efendi ještě daleko hůř než Petr, neboť byl to muž usedlý a bázlivý, a nadto znal poměry v seraji lépe než on, i věděl, že lidé tu bývají trestáni na životě a na hrdle z příčin daleko malichernějších, než byly ty, do nichž je oba dva dábel zamotal. Ale když byli vpuštěni do téže malé audienční síně, v níž se před krátkým časem odbývala soutěž netvorů, také Petrovi se nadobro zastavilo srdce, jakmile u nohou křesla, na němž seděl sultán, spatřil vyzáblého, zřejmě churavého jinocha, či spíše chlapce, dřepícího na zemi, který se mu usmíval vstříc bezobsažným úsměvem idiota, utkvěle na něho upíraje své veliké soví oči.

Petr žil v seraji, jak víme, už tři roky, a i když většinu tohoto času strávil v podzemí, věděl předobře, že sultán má slabomyslného bratra Mustafu, jež v rozporu se starou tureckou tradicí, příkazující, aby vladaři pobíjeli své mužské sourozence, nedal zavraždit, za kterýžto důkaz slabosti a nerozhodnosti byl tajně, ale vytrvale a rozhořčeně kritizován – mimochodem ne zcela neprávem, neboť onen hrdý zvyk potlačovat možné budoucí nesváry hned v zárodku, hned po rozdání karet, tak aby nemohly rušit hru, není ani zdaleka tak barbarský, jak se může na první pohled zdát.

Nu a Petr Kukaň z Kukaně byl vyznavačem svobody lidské vůle, zejména své vlastní vůle, a ať s ním život točil jak točil, ať ho proháněl jak proháněl, tvrdošíjně a ze zásady se považoval za pána svého vlastního osudu, to dokonce i když před lety, pamatujeme se dobře, uposlechl jistého poselství, více než povážlivého a obskurního, a bezhlavě uháněl z města Pasova domů do Čech na hrad Srpno, protože tam doufal najít to, co mělo přinést spásu celému lidstvu, Kámen mudrců – tehdy vskutku byl svoboděn, protože záleželo jen a jen na něm a na jeho rozhodnutí, poskytne-li onomu záhrobnímu poručení víry či nikoliv. Vždy a za každé okolnosti svobodný, neuznával ve svém životě existenci takzvaných návratných motivů, běžných v epické skladbě, jejíž děj je podřízen uměleckým záměrům vypravěče, takže postavy jím stvořené a smyšlené, třebaš takový Roland nebo rytíř Don Quijote, nemohou než bezmocně se pohybovat po stezkách jeho fabulace. Petr se necítil či nechtěl se cítit bezmocný, necítil se či nechtěl se cítit hříčkou fatality, nadřazené jeho svobodnému rozhodování, takřečenému *liberum arbitrium*, a nespátroval nic zvláštního a osudově návratného snad ani v tom, že už potřetí za nedlouhé své existence je vlečen k trůnu mocného panovníka, aby se zodpovídal z provinění, jehož se nedopustil: ale nenadálý pohled na idiota, stuleného ve

stínu potentátova žezla, otrásl jím až do morku kostí, neboť v tom nemohl netuší návrat a pokračování jiného, však víme kterého, rovněž velmi významného motivu své minulosti.

Idiot vzhlížel k Petrovi odspoda vzhůru, takže bylo vidět spodní bělmo jeho tmavých očí, jež se zdály tím větší, že tvář, do níž byly vsazeny, byla drobounká. A když tyto oči, jakmile se setkaly s jeho zrakem, na něj významuplně zamrkaly, Petr nabyl teď už jistoty nezvratné, že na této jeho letmé výměně pohledu s temně navštíveným princem nezůstane.

Ale nastávaly mu jiné, vážnější starosti.

– Jen přistupte blíže a nic se neostýchejte, přivítal je sultán s nebezpečným sarkasmem. – Vítej, spravedlivý a učený Hamdi, a ty, neznámý jinochu, ježž vidím poprvé v životě, obrať se k světlu, ať se mé srdce pokochá obrazem tvé sličnosti.

To znělo děsivě, neboť rozhodl-li se sultán, jako že se zřejmě rozhodl, že zamaskuje svůj přehmat tvrzením, že v Petrovi nepoznává onoho odpuzujícího otroka, ježž vybral za manžela provinilé Leile, a že jej považuje za osobu nastrčenou, nebylo proti tomu argumentu.

Sultán pokračoval ve smyslu svých předešlých slov:

– A teď mi povíš, historiku, dokud jsme tu přátelsky pohromadě, kam jsi odklidil pravého Abdullaha, raba božího, jehož svatební smlouvu jsi ve jménu své dcery potvrdil svou pečeti, a kam se poděla jeho mrtvola, zda jsi ji zakopal do země nebo svrhl do vod Bosporu – pověz mi to dobrovolně, než sáhnu k prostředkům, jež ti rozvážou jazyk.

Ale nešťastný historik nebyl mocen slova a jen, rudě skvrnitý v brunátné tváři, koktal nesouvisle:

– Ujišťuji Vaše Veličenstvo..., nebo: – Při slitovnosti boží zavazuji se Vašemu Veličenstvu slovem, že jsem se ničeho nedopustil, a po-

dobné bláboly. Není třeba mu to zazlívát nebo vysmívat se jeho hlupáctví, neboť obvinění, jež sultán vyslovil, bylo jako vytesané z jednoho kusu mramoru, bez vady a škvíry. Proto se Petr rozhodl, že bude hrát vabank a vsadí všechno na jednu kartu.

– Pán Dvou Svatých Měst, Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, se nemýlí, pravil, hlavu skloněnu, paže trochu odtažené od těla. – Já vskutku nejsem ten, jemuž Pán přiřkl jméno Abdullah, rab boží.

Historik Hamdi efendi v úleku mimoděk ustoupil o krok, neboť měl za to, že jeho zeť se strachem zbláznil, což by za daných okolností věru bylo to nejnevítanější, co by se ještě mohlo přihoditi, a sultán v krutém úsměvu obnažil své žluté zuby.

– *Bak!* pravil. – Němý otrok se najednou naučil mluvit. Samá faleš, samý podvod, samé předstírání; věru Mému Veličenstvu se už z toho dělá zle. Myslím, že je nejvýš načase, abych s touto nechutnou záležitostí skoncoval a dal vás oba buď napíchnout na kůl, nebo svrhnout na ostré háky, podle toho, co se mi náhodou namane a zlíbí.

– Vůle Vašeho Veličenstva je svatá, řekl Petr. – Ale než se Vaše Veličenstvo rozhodne, máme-li z trestu za to, že jistá dívenka byla ústnatá a prostořeká, být nabodeni na kůl nebo svrženi na ostré háky, prosím, aby uvážilo, není-li tu jistý protimluv. Vaše Veličenstvo pravilo, že jsem někdo jiný než němý otrok Abdullah, rab boží, a já jsem tuto skutečnost dotvrdil svým doznáním. Ale pak ovšem je zcela přirozené a samozřejmé, že dovedu mluvit, a není v tom ani faleš, ani podvod, ani předstírání.

– *Bak!* pravil sultán podruhé. – Hlava ti myslí čile a neméně čile ti jede jazyk, což v situaci, kdy jiní blednou a padají na tvář a kňourají o smilování, je věru napodiv. Dobrá: nejsi-li ten němý otrok, jemuž jsem dal jméno Abdullah, nelze se diviti tomu, že

umíš mluvit, ba co lepšího, že umíš mluvit pěkně a správně podle gramatiky, i když s cizím přízvukem, a věru není v tom ani podvod, ani faleš. Ale teď chci slyšet na rovinu a bez vytáček, kde tedy je Abdullah a kdo jsi ty.

A tu Petr, pamětliv Machiavelliho poučky, že když se panovník dopustil omylu, je nezbytno v něm vzbudit přesvědčení, že tento jeho omyl nebyl omylem, nýbrž dávno zamýšleným a plánovaným chytráctvím, odpověděl takto:

– Němý a malomocný otrok Abdullah není nikde, protože ho nikdy nebylo, což Pán Dvou Svatých Měst od prvopočátku věděl a pouze předstíral, že to neví, neboť to vyžadovaly jeho moudré a spravedlivé úmysly. Když v bazaru nebo na tržišti vystoupí komediant nebo blázen, oděný maskou medvěda, a k nepoznání touto maskou pozměněn provozuje své šprýmy, lid se baví a směje se a volá: Hej, medvěde, nebo: Ještě jednou, medvěde. Takto oslovují a chválí a podněcují k novým a novým skokům a tancům něco nejsoucího, neboť vskutku není tu medvěda, je tu pouze člověk a jeho maska; a když pak po představení komediant tu masku odhodí a někdo se zeptá: Kde je medvěd?, je možno mu po pravdě a správně odpovědět: Medvěd není nikde, protože ho nikdy nebylo. Tak i já, dotázán panovníkem, kde je němý otrok Abdullah, po pravdě a správně odpovídám: Není nikde, protože ho nikdy nebylo. Tím ovšem nechci říci, že můj páchnoucí oblek stokaře a kanálníka spolu se škraloupy nečistoty a kalu na mé tváři nebyly ničím než maskou, jíž jsem se odvážil vyjít vstříc záměrům Vašeho Veličenstva, neboť o těchto záměrech jsem nic nevěděl a pochopil jsem je teprve dodatečně, jak říkali staří Římané, post factum – přesněji vyjádřeno: byla-li to maska, byla to maska až běda pracná a nepříjemná, jež vznikala a tvořila se po dobu tří let, a já při tom jejím vznikání trpěl tolik, že bych to utrpení nebyl vydržel, kdyby

mě nebyl posiloval můj vlastní úmysl a má vlastní svobodná vůle stát se tím nejhnusnějším z hnusných.

– *Bak!* pravil panovník potřetí. – Jaký to bláznivý úmysl a vůle stát se nejhnusnějším z hnusných?

– Rozhodl jsem se tak, šťastný a moudrý králi, odpověděl Petr. – Od nejútlejšího dětství jsem byl posedlý domýšlivostí a sebe-láskou, jak mně to právem vyčtl kdosi velmi milý mému srdci, ale který žel už dávno se stal sokolem. (Petr zde, aby se zalíbil sultánovi, užil pěkného prastarého obratu, který se v turečtině zachoval ještě z předislámských dob, kdy se věřilo, že duše zemřelého se mění v ptáka.) Tento moudrý a světa znalý muž, ó koruno knížat, dobře věděl, co mluví, když hovořil o maskách, jež si rád přikládám, abych zakryl svou tuctovost. Nuže, tentokrát to byla odporná maska kanální krysy, jíž jsem zaclonil své rysy, umělé a veskrze pomíjivý případek, za nímž zmizela má pravá podstata člověka civilizovaného a veskrze čistotného. Stalo se to po pádu ostrova Monte Chiara, na němž jsem žil, než jsem se stal otrokem Vašeho Veličenstva, a kdy nevěda jak jinak vyniknout, s povděkem a ochotně jsem přijal zaměstnání čističe stok, jež mně bylo přiděleno: když jsem neměl možnost se stát prvním z prvních, chtěl jsem být posledním z posledních a tím opět prvním mezi trapnými a odpornými. Mohu tedy směle a po pravdě prohlásit, že když jsem byl odloučen od svých štírů a krys, nijak jsem si nepolepšil, neboť jsem se stal tím, čím býti nechci, tuctovým tvorem, z něhož nikomu není ani horko, ani zima.

– Nic si z toho nedělej, podivný jinochu, řekl sultán, – zbývá ti už jen maličko a budeš opět povýšen, a to na hrotu kůlu, který ti bude vražen mezi stehna, a stane se ti to právem, neboť tvá řeč není nic než soustava úskoků a lží a slovního kejklářství. Ale než se tak stane, chci, abys mi pověděl, jaké byly ty mé údajné záměry

a úmysly, o nichž ses několikrát zmínil, jako bys do nich viděl alláhví jak hluboko.

Petr zvedl obočí v předstíraném údivu.

– Pán Dvou Svatých Měst se táže svého nejnižšího otroka, který je teď tolik co na kůl nabodnutý nebo na ostrém háku uvislý, na své vlastní záměry a úmysly? Ach, to by bylo to nejpodivnější ze všeho podivného, kdyby nebylo vysvětlení, že Pán se chce přesvědčit, zda jeho otrok mu porozuměl správně. Nuže, ujišťuji Pána, že jsem mu vskutku správně porozuměl: Pán ve své slitovnosti nikterak neměl v úmyslu potrestat za její prostořekost jistou černovlasou dívku, jejíž jméno připomíná hlubokou a dlouhou noc, strašným spojením s odporným a malomocným netvorem, nýbrž chtěl ji pouze vylekat a poděsit, aby nevěděla, čím je, a provdat ji, když už se nechtěla odloučit od svého tatíčka a odebrat se do Pánova harému, za čistého a zdravého muže nízkého rodu, přesněji řečeno za otroka. Na tomto dvojím trestu za její hubatost a zbrkllost, myslil si Pán, budiž dosti, neboť ona opravdu je příliš mladá a hloupá, než aby bylo možno mně, nejmoudřejšímu z moudrých a nejspravedlivějšímu ze spravedlivých, se na ni vážně zlobit. Proto Pán vybíral mezi svými otroky tak pečlivě a dlouho, odmítaje jednoho po druhém ty, již byli opravdu a bytostně odporní nebo nemocní nebo sešlí nebo jinak potrefení, až připadl na mne, a prohlédnuv mou masku, zastírající mou obyčejnost a všednost, ukázal na mne prstem a pravil: Ten to bude.

– Nu, na tom, co pravíš, možná je něco pravdy, a není vyloučeno, že takto a podobně jsem uvažoval, řekl sultán, probíraje se svým černým plnovousem. – Ale ty bys přece opravdu zasluhoval, abych tě dal nabodnout na kůl, neboť prohlédat takto mé skryté myšlenky, a dokonce je vytrubovat v první osobě jednotného čísla, jako bych to byl já, kdo je vyjevuje, a předstírat, že ses mi usadil

v hlavě a že se díváš mýma očima a slyšíš mýma ušima, toť drzost neslýchaná a nedovolená a infamní. Odkud to všechno víš?

V té chvíli Hamdi efendi, který se mrzel sám na sebe, že není s to zasáhnout do debaty a uplatnit svou učenost, řekl cosi nejvýš nevhodného:

– On je jasnozřivý, jak se někdy stává lidem zcela výjimečně nadaným. Takových případů znám z historie na tucty.

Sultán, vytržen z příjemné zasněnosti, do níž ho ukolébala Petrova hladce plynoucí řeč, se zamračil.

– Tak, on je jasnozřivý, řekl. – Můj čistič stok je jasnozřivý. Co tedy jsem já? – Odmlčel se a utkvěl pohledem na své malé a bílé ruce, kterou se byl probíral ve svém plnovousu, přesněji na prstenu s ohromným diamantem, navlečeném na malíčku. – Hned se přesvědčíme, do jaké míry jsi jasnozřivý. Vidíš ten prsten?

– Ano, vidím, Vaše Veličenstvo, jak se třpytí a hoří desaterým ohněm.

– Pověz mi tedy, jasnozřivý, řekl sultán, – co je napsáno na vnitřní straně jeho kroužku. Jinak budeš naboden na kůl.

– Jsou tam latinským písmem vyryta písmena C B, odpověděl Petr bez váhání, – a datum čtrnáctého třetí čtrnáct set devadesát pět.

Ve chvíli ticha, jež pak nastalo, sultánova tvář nabyla výrazu hluboké tuposti.

– To není možné, řekl o maličko později. – Je to tam vskutku tak napsáno. Ale to přece on nemůže vědět. Pravíš, že jsi upadl do zajetí při pádu ostrova Monte Chiara?

– Dostalo se mi milosti a cti, abych se takto před tváří Vašeho Veličenstva po pravdě směl vyjádřit, řekl Petr.

– Mluvíš šroubovaně a jazyk ti jede klikatě jako prchající ještěrka, řekl sultán. – Stal ses tedy otrokem seraje v době, kdy tento prsten

už zdobil mou ruku, neboť papež křesťanů mi jej poslal darem současně s upozorněním, že na ostrově Monte Chiara se kují pikle namířené proti Mému trůnu a říši. Z toho plyne, že ses nikterak nemohl dozvědět, co je napsáno na jeho vnitřní straně, ano, nemohl ses to dozvědět, a ty to přece víš. Nebo to nevíš, a Moje Veličenstvo, trochu zmateno tvým třeskotem pleskotem o medvědech, kteří nejsou medvědi, a o maskách a podstatách a... jak jsi to řekl?

– O podstatě a případcích, odpověděl Petr. – Dovolil jsem si tu užít výrazů Filosofova, jehož pravé, původní učení, nezkomolené křesťanskými komentátory, nám objevili vaši, chci říci, moslimští badatelé.

– Tak tedy, řekl sultán a na chvíli se odmlčel a mrkal, přemýšleje. – Vskutku není vyloučeno, že Moje Veličenstvo bylo drobet vyvedeno z míry tvými příklady, a hlavně tvým tvrzením, žeš dovedl mysliti mou hlavou a dívat se mýma očima a slyšet mýma ušima, a zmýlilo se a považovalo za tvou výpověď to, co se ozývalo v mém nitru jakožto momentální obsah mého vědomí. Opakuj, co je napsáno na tom prstenu.

Petr opakoval.

– Ano, už nemůže být pochyb, řekl sultán, a stáhnuv si prsten, dodatečným náhledem dotvrdil správnost momentálního obsahu, jak se vyjádřil, svého vědomí. – Přesně tak, na chlup a na puntík: C B čtrnáctého třetí čtrnáct set devadesát pět, což znamená, že před sto dvaceti roky křesťanského letopočtu tento prsten patřil ěaurskému velmoži, an takové prsteny nosí jen velmoži, s iniciálami CB. Tobě, který víš vše, zajisté není neznámo, kdo byl ten CB a jak znělo jeho plné jméno.

– Cesare Borgia, syn papeže Alexandra Šestáho, odpověděl Petr.

– Neznám, řekl sultán temně a s odporem. – Co ty na to, historiku?

– Osměluji se podotknouti, řekl Hamdi, – že velekněz nevěřících, zvaný Alexandrem Šestým, vskutku žil v patnáctém století křesťanského letopočtu a jmenoval se Roderigo Borgia, a měl syna jménem Cesare.

Sultán zavřel obě oči a chvíli neslyšně pohyboval ústy, jako by se modlil.

– Jest psáno, řekl pak, – že pouze Alláh zná prohlédat nepřehlédnutelné a skryté. A jelikož Kniha knih obsahuje jen a jen pravdu, znamená to, že Pán zvláštní milostí seslal na čelo tohoto mladého muže částčku své vlastní vševědoucnosti, a vyznamenal jej tak mezi všemi lidmi.

Když uslyšel tato slova, Petr padl na kolena, a zdvihaje k sultánovi obě ruce, ustrnul v póze pokory a úleku.

– Milost, volal. – Pane svrchovaný a nejvyšš spravedlivý a moudrý, dovol svému otrokovi, aby ti řekl něco, co ti dosud nikdo nikdo neřekl: zadrž proud svých slov, jichž by nám bylo litovati oběma, tobě i mně, neboť jsou to slova založená na pouhém vědecky neověřeném zdání.

Sultánovi zrudlo čelo pod jeho mitrovitým turbanem.

– Věřu že nikdo dosud se neodvážil mi říci, abych mlčel, když právě jsem ráčil mluvit, a mnohým a mnohým z mých poddaných byly vytrženy jazyky za výroky daleko méně opovážlivé. Zbláznil ses, podivný jinochu? Anebo je šílenství nevyhnutelným doplňkem jasnovidnosti? Je vnitřní ustrojení člověka tak slabé a nedolné, že se nutně poplete, když Alláh je obmyslí mimořádnou schopností?

– Nejsem šílený ani jasnozřivý a žádné mimořádné schopnosti nemám a také jsem nepředstíral, že je mám, řekl Petr. – Pán Dvou Svatých Měst se mě otázal a já odpověď jsem mu dal, protože jsem ji znal; a znal jsem ji proto, že prsten, jehož se Pánova otázka týka-

la, jedinečný mezi prsteny, a tudíž nezaměnitelný, kdysi byl mým majetkem, takže jsem měl možnost si jej prohlédnout a vzít na vědomí, co v něm je vyryto. Taková je pravda a takové je všední a nezajímavé vysvětlení mé znalosti, stejně všední a nezajímavé, jako když někdo ví, jaký je obsah knihy, jež před ním leží zavřena, neboť ji už dříve byl přečetl a prostudoval.

– Vstaň, řekl sultán.

Petr vstal a upřeně se zadíval na panovníkovu tvář, to především proto, aby neviděl oči slabomyslného prince, jež na něj odspodu úsměvně a významně mrkaly.

– Zklamal jsi mě, a proto by se slušelo, abych tě přinejmenším dal oběsit, řekl sultán. – Každý člověk, i ten nejmoudřejší a nejvyšší, zůstává trochu dítětem, jež pohled na hrdinu, krácejícího cestou pravdy, nechává lhostejným, ale které tleská a zalyká se rozkoší, když uvidí tatrmana tančícího na provaze. Zklamal jsi mě, Abdullahu, přesněji: zklamal jsi dítě, jež v mé hrudi přežívá navzdory všem mým důstojnostem, pro něž, jak známo, není titulu, a které zatrnulo sladce úděsným údivem, když jsi správně odpověděl na mou nemožnou otázku, a zesmutnělo a pocítilo, jak se mu stahuje hrdlo, což by se u skutečného, ne pouze přežívajícího dítěte projevilo pláčem a nářkem, když jsi mi podal všední vysvětlení svého efektního, ano, vskutku efektního výkonu – třebaže, podotýkám na okraj, to tvé vysvětlení přece není tak docela všední, neboť otázka, jak a kterak to, že rab, nedávno vytažený z páchnoucí stoky, kdysi byl majitelem nádherného prstenu Borgiaů, jejichž jméno si odmítám zapamatovati, není bez zajímavosti. Zklamal jsi dítě ve mně, takže svět se mi jeví o odstín šedivější, než byl dříve, a bude trvat notnou chvíli, než nabude dřívějšího lesku – dítě ve mně jsi zklamal, ale neoklamal jsi panovníka, Pána Dvou Svatých Měst, Pána věřících, Boha na zemi, Vždy Vítězného

Padišáha, a to ti bude připsáno k dobru písmem zlatým a dýmanty posázeným, vždyť nebylo pro tebe nic snadnějšího než zůstat mě mému omylu a říci: Ano, já vskutku jsem vyslanec boží, jemuž se občas – to slůvko „občas“ bys nutně musel vyslovit, aby ses pojistil před nezbytným příštím selháním svých předstíraných schopností – jemuž se tedy občas shůry dostává mohoucnosti, jíž nikdo jiný ze smrtelných se nemůže pochlubit. Takto by byl promluvil na tvém místě kdekdo jiný, kdežto ty ses vrhl na kolena a odvážil se něčeho, co si dosud netroufl nikdo za celou tu dobu, co vládcové této veleříše se nazývají sultány, a přerušil jsi mou řeč, ještě dříve než se stala příliš závaznou a pro mé důstojenství kompromitující. Privil jsem, že dítě zůstává lhostejné při pohledu na hrdinu krácejícího cestou pravdy, zatímco výkon tatrmana tančícího na provaze jej plní rozkoší; ale u muže dospělého, ba co více, u muže stojícího nad všemi ostatními lidmi, zkrátka a dobře u Mého Veličenstva, je tomu přesně naopak. Proto míním se shovívavě usmát tomu, že jsi mě zklamal, jako se usmíváme malichernostem, jež nelze brát na vědomí vážně, a naproti tomu chci plně a v míře své nesmírné moci ocenit to, že jsi nezneužil náhody, jež ti zahrála do ruky, a že jsi mě neoklamal, jakož i to, že tvá pohotová a čile plynoucí řeč, okořeněná cizím přízvukem, zní lahodně mému sluchu, a neméně také to, že i když nedovedeš číst písmo, skryté tvému zraku, znáš hledět mýma očima a naslouchat mýma ušima a myslet mým rozumem, neboť tvá krásná a mladá hlava je nad všechn pomysl bystrá. Proto tě pověřuji, můj milý Abdullahu – sám jsi pochopil, že toto jméno jsem nepřiděлил tvým špinavým a odpuzujícím případnostem, nýbrž tvé čisté a podmanivé podstatě – pověřuji tě, Abdullahu, důstojenstvím, zvaným Věděním Jeho Veličenstva, což je zbrusu nový úřad stvořený speciálně pro tebe, neboť ty nejen víš, co jsem myslel, ale dovedeš mi též náležitě

vysvětlit, co jsem tím myšlením vlastně zamýšlel. Zkrátka budeš mým osobním rádcem a důvěrníkem, takže tvé jméno Abdullah bude znamenat vyvolený boží, jehož rabství bylo toliko vstupní maskou. Ještě à propos a mimochodem: pocházíš z daurské části Evropy, ale to nevadí, neboť pravou víru islámskou, zjevenou Muhammedem, jsi zajisté přijal, jak náleží.

Petr přikývl.

– Nikoliv, Pane pánů, řekl.

V turecké zemi se totiž kýváním vyjadřuje zápor, vrtěním hlavy souhlas, a Petr si tento způsob, protikladný našim zvyklostem, už dávno osvojil.

– *Bak!* řekl sultán překvapen, ale nepohoršen. – A proč ne?

– Nikdo mě o to nežádal, řekl Petr.

Sultán se dal do smíchu.

– Dovedu si představit, že otázka náboženského vyznání otroka Hejhuly, jak tě nazývali, krysaře, nepronikla do popředí obecného zájmu. Ale teď je tomu jinak, milý Abdullahu. Teď jakožto můj osobní rádce a důvěrník musíš přijmout pravou, mohamedánskou víru.

– To neučiním, Vaše Veličenstvo, řekl Petr.

Sultán zrudl.

– *Bak!* řekl. – Zešílel jsi? Chceš zůstat křesťanem?

Petr přikývl.

– Nikoliv, můj blažený králi, Pane pánů. Nemohu zůstat křesťanem, protože jsem jím nikdy nebyl.

– Nikdy jsi jím nebyl? zvolal sultán. – Co jsi tedy? Žid? Nebo pohan?

– Byl jsem brán za křesťana, odpověděl Petr, – neboť je pravděpodobné, že v prvních dnech mého života někdo, kdo se domníval, že se mu k tomu dostalo vyššího oprávnění, mě polil studenou

vodou, mumlaje přitom podivná zaklínání ve jménu Boha Otce a Syna a Ducha svatého. Ale to přece je nic neznamenající formalita, která mě k ničemu nezavazuje, protože jsem tehdy byl nemluvně, nevědoucí, co se s ním děje. Ale být křesťanem není formalita. Být křesťanem znamená nejen být pokřtěn, ale také uvěřit a věřit v onu božskou Trojici, v jejímž jménu to bylo vykonáno, a být přitom přesvědčen, že onen trojjediný Bůh je ve skutečnosti jediný, ba že nic není jedinejší než on, a nepátrat po smyslu toho protimluvu. A uvěřit a věřit, že jedna z tří osob toho trojjediného Boha, Ježíš, jež i korán uznává za velikého proroka, spasil svou smrtí na kříži svět, a neptat se, v čem ta spása vlastně záleží, vždyť lidstvo trpí a prožívá své peklo na zemi, stejně jako trpělo a prožívalo své peklo na zemi před Ježíšovou údajnou smrtí, prý z trestu za svůj prvotní hřích, který nám, jak vidno, naprosto nebyl prominut a vymazán; nelze se diviti tomu, že korán se o této vykupitelské smrti Ježíšově nezmiňuje.

– Ježíš vstoupil živý na nebesa, podotkl slabomyslný Mustafa, – a nevešel do ráje, nýbrž zůstal v doméně Slunce, z níž se vrátí na zem, aby přijal islám.

– Kuš, řekl sultán, nemile vyrušen. – A ty, jinochu, pokračuj.

– Nu a protože já sám, otrok zvaný Abdullahem, navázal Petr, – věřím v sílu svého vlastního rozumu, odmítám pohodlné tvrzení křesťanských kněží a věrozvěstů, že o těchto otázkách nesmíme hloubati, protože náš rozumek, v církevní řeči *cerebellum*, na tak hluboké a tajemné otázky nestačí. To je argument strašlivý a zhoubný, protože proti němu není odvolání: však také s křesťanstvím začíná na světě nesnášenlivost v otázkách náboženství, jaké dříve nebylo. Nelze si představit, že staří Athéňané by byli někoho upálili z trestu za to, že nevěří, že Zeus porodil ze své hlavy Pallas Athénu. Anebo že dva Spartáné by se byli vyzvali na souboj a bili

se na život a na smrt pro neshodu ve výkladu některého verše Homérova. Anebo že by Římané byli mečem a ohněm donutili cizí národy, aby přijaly víru v Jupitera. Pravda, Římané pronásledovali křesťany, ale ne z důvodů náboženských, nýbrž sobecky lidských, a tudíž veskrze pochopitelných. Takto bych mohl pokračovat dlouho a dlouho, Pane Vždy Vítězný, než bych vyčerpal všechny své námitky a vylil všechnu svou trpkost, ale nechci vás, ó Pane, unavovat, aniž zkracovat váš vzácný čas, i opakuji jen: nemohu zůstat křesťanem z toho prostého důvodu, že po pravdě jsem jím nikdy nebyl.

Sultán se opět usmíval.

– Neunavuješ mě, Abdullahu, a naopak výhrady, které tě vedou k tomu, abys odmítal být zván křesťanem, mě velmi zaujaly, neboť za dlouhou dobu svého svatého a nad všechny životy položeného žití poprvé slyším náležité zdůvodnění toho, co vím od dětství, an bylo mi to pilně a bez ustání opakováno, že křesťanství je víra nepravá a že ne Ježíš, ale Muhammad spasil lidský rod, když člověka, až dosud tápajícího po cestách zbloudění, převedl na stezku vedoucí k Spáse. Tvé prohlášení, že se necítíš křesťanem, protože jsi byl pokřtěn ve věku bezmoci a bezbrannosti, je pro tebe velmi významné a pro mne, který si přeji jen tvého dobra, výsostně radostné, neboť znamená, že jsi vyznavač islámu, aniž o tom víš: Prorok se totiž vyjádřil v ten smysl, že každé novorozeně původně je muslim, a teprve rodiče je obrátí na křesťanství nebo židovství nebo jinou víru. Jenže ty ses obrátit nedal; z toho plyne, že jsi, jak jsem pravil, mohamedán a že jsi jím byl po všechny roky svého života, aniž jsi o tom věděl, i odtud tvá choulostivost ve věcech pravdy a tvá hrdá čestnost a odvaha, již jsi za krátké rozmluvy s Mým Veličenstvem několikrát osvědčil, ač ti dobře bylo známo, že své hrozby nabodnutím na kůl, jimiž jsem tě napořád zahrno-

val, míním vážně. Jsi moslim, rabe k slunci vyzdvižený, neboť my, následovníci Prorokovi, neznáme takové nesmyslné ceremonie, o níž jsi mluvil s oprávněným odsudkem, a nepoléváme své nevědoucí a nevědomé děti studenou vodou. Ovšem je tu jistá formalita, jíž se musíš podrobiti, aby ses stal muslimem v širším, lidovém, a ne pouze vnitřně mravním smyslu. Řekni: Věřím a vyznávám, že Alláh je jediný Bůh a Muhammad že je Alláhuův prorok. Toto opakuj, a bude vše v pořádku.

Petr přikývl.

– To nemohu, Vaše Veličenstvo, řekl.

Bylo slyšet zaúpění Hamdiho historika, zděšeného tím, že jeho zeť, právě když se s úspěchem vyhrabal z nejhorší šlamastyky, nanovo se do ní vrhl po hlavě. Také sultán si povzdechl a řekl pak tichým, unaveným hlasem:

– Jak vidím, onen muž mně neznámý, o němž jsi řekl, že je dosud blízký tvému srdci, ač dávno tomu, co se stal sokolem, měl pravdu, když ti vyčetl, že jsi posedlý domýšlivostí a sebeláskou. Stavíš si hlavu a děláš těžkosti, abys sám sobě čerti věděl co dokázal, a zapomínáš, že ač obdařen tělesnou krásou a vtipem, jsi přece jen o málo víc než červ pod mou nohou a mně že stačí lusknout prsty, abys pochopil, jak neblaze a nenapravitelně ses přepočítal, když jsi mou trpělivost považoval za nevyčerpatelnou. Proč, bezrohý kozle, odmítáš vyslovit základní formuli?

– Před lety, odpověděl Petr, – když jsem byl zcela mlád, jsem vydal všanc svou svobodu a život pouze proto, že jsem odmítl vyslovit a tímto vyslovením schválit nesmyslnou etiketní formuli, že královny nemají nohy. A nyní, muž dospělý, bych měl vyslovit a tímto vyslovením schválit náboženskou formuli, cizí mému rozumu a srdci? Jak málo bych si vážil Vašeho Veličenstva, kdybych si pomyslel třeba jen na okamžik: Co záleží na tom, co řeknu před

trůnem panovníka cizí říše, kterou znám ponejvíce jen z doslechu a z podzemí? Nikoliv, já se nezpronevřím ani sám sobě, ani vážnosti, již vůči Vašemu Veličenstvu chovám, tím, že bych se byť jen na chvíli zachoval jako papoušek, který odříkává naučená slova, aniž hloubá o jejich smyslu. Já nemohu říci, že věřím a vyznávám, že Alláh je jediný Bůh, protože v žádného Boha nevěřím.

Sultán se zachvěl.

– Zdá se, že naostřený kůl, na nějž nabodáváme nevěrce a odpadlíky, tě přitahuje neodolatelnou silou.

– Nepřitahuje mě, a naopak choulím se před ním strachem, řekl Petr. – Ale tento strach mě nepřiměje k tomu, abych řekl, co není z mého přesvědčení. Nevěřím ani v Jehovu, chmurného boha židovského, ani, jak jsem pravil, v trojjediného Boha křesťanů, ani v Alláha, jediného boha moslimů. Nevěřím, a jsem tím zajedno s naprostou většinou lidí, ovšem s tím rozdílem, že se nebojím k své nevěře se znát, zatímco oni své smýšlení dovedou jen zastírat. Existence Boha tak nízce ješitného, že by vyžadoval od bytostí jím stvořených, aby ho uctívaly a velebily a hlásaly jeho slávu, odporuje mému rozumu, a co odporuje mému rozumu, to neznám a nevidím. Stejně pak existence Boha vševědoucího odporuje svobodě mé vůle, a já chci být svobodný a vskutku se svobodným cítím. Nemohu arci popřít, že svět, do něhož jsem byl zrozen, byl sestrojen s nesmírným důvtipem a inteligencí a že to jsme jen my, lidé, kteří zde vytváříme údolí bídy a slz, i zdá se nesmyslné, popírám-li nositele této inteligence; leč není to nesmyslné, neboť inteligence i její nositel jednou jsou a není možno je nazírat odděleně od sebe, podobně jako nemůžeme nazírat odděleně od sebe trojúhelník a jeho základní geometrickou vlastnost, že součet jeho úhlů se rovná polovině kruhu, nebo jako nemůžeme oddělit kruh od jeho neměnné a úžasné vlastnosti, že na jeho obvodu lze

šestkrát, o nic víc a o nic méně, odpíchnout jeho poloměr. Jak to odpradávná věděli staří alchymisté a jak tomu učil jeden starořecký filosof, jehož jménem nechci obtěžovat paměť Vašeho Veličenstva, vše jedno jest, není protikladů, anebo, což jest totéž, není nic než protiklady, vzájemně se prolínající a podmiňující a neustále se proměňující: *panta rhei*. Taková je má víra, blažený králi, Pane Dvou Svatých Měst. Věřím v Rozum sám sebe pronikající, neboť není rozdílu mezi tímto Rozumem a světem jím stvořeným; ale odmítám věřit v nejvyšší, vlastní osobitostí nadanou bytost, která se od tohoto světa liší, tak jako stavitel se liší od domu, jež vybu-
doval, nebo spisovatel od knihy, již napsal, nebo matka od dítěte, jež porodila.

Petr se odmlčel a mlčel také sultán, i nastalo ticho, rušené jen zrychleným dýcháním rozčileného vědce Hamdiho, Petrova tchána. Sultán přemítal a jeho vousatá tvář byla vážná a přísná.

– Pravíš: pantaraj? řekl po chvíli.

Petr zavrtěl hlavou na znamení souhlasu.

– Tak jest, Vaše Veličenstvo, *panta rhei*. Je to starý řecký výraz, jehož užívali ve svých spisech i arabští muslimští myslitelé, především Ibn Sina, známý pod jménem Avicenna, který žil před šesti sty léty, a o sto let mladší Ibn Rašid, takřčený Averroes.

Sultán zatleskal.

– Dej přivést muftího, řekl dveřníkovi, přivolanému tímto znamením. A řekl pak Petrovi:

– Jestliže muftí tvé vyznání zavrhne jako zločinné žvanění a blud, rozluč se s tímto, jak pravíš, světem protikladů, které však, což mě velmi zajímá, vůbec nejsou protikladné, neboť vše jedno jest. Aj, Abdullahu, jsi možná blázen nebo pohan, ale, při vousu Prorokově, Moje Veličenstvo se s tebou nenudí. Ale vyslechněme si nejprve muftího.

Muftí, připomeňme na vysvětlenou, byl nejvyšší církevní správce a expert v otázkách náboženství. Byl to sešlý, usmolený mužík tak malinký, že coural po zemi chalát, jež mu v předsíni navlékli; nebylo totiž dovoleno se dostavit k audienci u sultána jinak než v erárním chalátu. Zatímco Petr a Hamdi historik, přivolaní do seraje, aby se podrobili výlevu panovníkova hněvu, byli přioděni do chalátů šedých, strohých, podobných rouchům kajícníků, muftí, pán velmi důležitý a vysoce postavený, byl oblečen do nádherného brokátového šatu se zlatým krumplováním. Byl velmi neklidný, neboť být z ničeho nic a mimo všechen program předvolán k trůnu Nejvyššího je vždycky znepokojující. Nadto měl špatné svědomí, neboť probendil předešlou noc při vínu, jehož požitek, jak známo, Alláh zakázal, při zastřených oknech s kamarády z mokré čtvrti, a hlava mu z toho dosud brněla a pach nápoje, který zkysal v jeho útrokách, z něho táhl jako ze starého sudu. Proto jeho ušňupaný, dolíčkovatý obličej, čouhající z bohatě nadýchnutého kožišinového límce chalátu, byl úzkostlivý a jeho černá myší očka byla roztěkaná.

– Jsem připraven a nedočkavý splnit přání Vašeho Veličenstva, řekl se sebezapřením.

– Jde jen o několik otázek, milý muftí, řekl sultán tónem nejvyšší milosti. – Pověz nám, jaký je pravý smysl Prorokova prohlášení, že každý člověk po svém narození je muslim. Znamená to snad, že novorozeně v prvních chvílích svého života si je vědomo základní poučky, že Alláh je jediný Bůh a Muhammad je jeho Prorok?

Muftí se upřeně zadíval sultánovi do tváře, snaže se uhodnout, co si panovník přeje slyšeti, a shledav, že Pán Dvou Svatých Měst zcela jednoznačně kýve hlavou a i celým trupem, odpověděl:

– Nikoliv, můj sultáne. Novorozeně nemůže nic vědět ani o Alláhovi, ani o Muhammadovi, protože novorozeně je novorozeně.

– A přece je muslim?
– Prorok tak řekl, přisvědčil muftí.
– Pravíš: novorozeně je novorozeně, naléhal sultán. – To sice je pravda, ale mnoho nám to neříká. Jaké jsou hlavní vlastnosti novorozeněte?

- Novorozeně je čisté, řekl muftí. – Neschopné špatnosti.
- Jinak už nic? řekl sultán.
- Ještě něco důležitého, řekl muftí, hrdlo zadrhlé.
- Co to je?

Muftí, nemoha ze sultánovy tváře už nic vyčíst, v úzkostech pohlédl stranou, tam, kde stál Hamdi, a uviděl, že historik si klepe na rty ukazováčkem a kýve hlavou na znamení negace.

- Novorozeně neumí mluvit, vyhrkl muftí s úlevou.
- Výborně, řekl sultán. – Novorozeně nemluví, což znamená, že ne-
lže. Novorozeně tedy je čisté a neschopné špatnosti a lži. Je to tak?
- Přesně tak, můj sultáne.
- To tedy podle Prorokových slov jsou základní vlastnosti muslima?

- Ano, základní, Vaše Veličenstvo.
- Důležitější než papouškování náboženských pouček?
- Ano, důležitější, můj sultáne, řekl muftí, a ježto mu už bylo jasno, kam panovník míří, zabřebentil čile: – Iljás bin Júsuf Nizámí, který žil nedlouho po smrti Prorokově, praví téměř doslova, že skutečnou nevěrou je vnější, povrchní náboženství, zatímco pravou vírou je ušlechtilá nevěra.

– Takže když cizinec, neznalý našich poměrů a zvyklostí, vyznává a uctívá jediného boha, jemuž však neříká Alláh, nýbrž Pantaraj, málo na tom záleží?

– Tolik co nic, Vaše Veličenstvo, řekl muftí všecek oživen, neboť ledový krunýř strachu a starosti, který svíral jeho chudou hrud',

praskl. A pokračoval: – Hlavní je, aby byl čistý a neschopný špatnosti a lži.

– Pak by se mohl stát muslimem, aniž by byl nucen pronést základní formuli: Věřím, že Alláh je jediný a Muhammad je jeho Prorok?

Muftí se zarazil, neboť toto pro něho byla přece jen trochu příliš silná káva.

– Proč by nepronесl tu formuli? otázal se tiše.

– Protože nechce, zavrčel sultán. – Víš-li, dobytku, co to znamená, když silná a vznešená osobnost nechce něco udělat? Znamená to prostě, že to neudělá, basta. A neslyšel jsi, že mladý muž, o něhož tu jde, neříká svému bohu Alláh, nýbrž Pantaraj?

– Ať tedy řekne, pokusil se muftí nejistým hlasem, – věřím, že Pantaraj je jediný a Muhammad je jeho prorok.

Sultán stočil své mandlovité oči k Petrovi.

– Řekl bys to? otázal se ho.

Petr se usmál.

– Neřekl, Vaše Veličenstvo.

– Vždyť já to věděl, řekl sultán. – Nic lepšího nedovedeš navrhnout, hovězí hlavo?

Muftí, tona v rozpacích, chvíli přemítal.

– Ať ho tedy Vaše Veličenstvo jmenuje čestným muslimem, řekl.

Sultán se plácl oběma dlaněmi do stehén.

– To je to pravé, to jsem chtěl slyšet! zvolal. – A teď, muftí, dávej dobrý pozor, co se stane, špicuj uši a dívej se dobře. Můj milý Abdullahu, rabe k slunci pozdvižený, ty, v němž se zalíbilo mému rozumu i srdci, muži čistý a neschopný špatnosti a lži, čestný muslim a první představiteli úřadu zvaného Vědění Jeho Veličenstva – první a myslím též, že poslední, neboť nevidím možnost,

aby někdo po tobě tento úřad zastával – můj osobní pomocníku a rádce, jehož řeč, podmalovaná cizím přízvukem, zní mému sluchu jako inspirující hudba, nabádající k myšlení – však vidíš, že jsem všecek rozkurážen a inspirován – věz, že pocta, jíž jsem tě obmyslil, je nejvyšší ze všech poct, jimiž disponuji, a to je co říct. Svlékni chalát.

Petr, překvapen, sňal své šedé roucho kajícího a obviněného, a současně sultán, povstav, rozepnul diamanty, které mu sloužily jako knoflíky, setřásl z ramen svůj přeskvostný chalát, zářící drahým kamením jako nebe v jasné srpnové noci, a položil jej na Petrova bedra. A hned potom se pěti budovami seraje rozšířila zpráva, že turecké veleříši, až na další, se dostalo nového vládce.

TŘETÍ ČÁST

Stambulská defenestrace

Chalát Jeho Veličenstva

I když Petr, jak pověděno vyznavač *libera arbitria*, to jest svobody lidské vůle, neuznával ve svém životě nic, co by se dalo nazvat návratným motivem, a neviděl tedy ani pražádnou symetrickou spojitost mezi svým triumfálním slyšením u hlavy křesťanstva, papežem, k němuž došlo zhruba počítáno před necelými šesti roky, a svým neméně vítězným slyšením u hlavy nepřátel křesťanstva, tureckým sultánem, neměl pochybnosti o tom, že co se stalo tehdy, bude se svým způsobem opakovat i tentokrát. Pánové příliš mocní a příliš osamocení ve svém výlučném postavení snadno vzplanou, snadno se nadchnou, vděčni leckomu, kdo je dovedl zábavným způsobem vytrhnout ze strnulé nudy jejich vladaření, ale pak stejně snadno ochladnou a vystřízlivějí. A jako před lety papež, když byl Petra zahrnul svými milostmi, hned nazítří diplomaticky a zmoudřele tyto své milosti oklestil do té míry, že to bylo bezmála totéž, jako by je byl odvolal, dalo se čekat, že tak nějak podobně se zachová i sultán.

Téhož názoru byl i historik Hamdi efendi, do jehož skromného domu a k jehož půvabné černovlasé dceři se Petr navrátil hned po skončení své audience u Toho, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti. Učený dějepisec mínil, že povýšení, jehož se dostalo jeho zeti, je příliš náhlé, divoké a nepřirozené, ba splašené, než aby se s ním dalo vážně a odpovědně počítat. Petr si prý počínal nesprávně, když před sultánem pustil uzdu své nevymáchané vyřídilce a nevzal si příklad ze svého tchána Hamdiho, který vážil každé své slovo a raději mlčel, než aby pronesl něco, co by ho později mohlo mrzeti, ač ho pochopitelně svrběla na jazyku leckterá

vtipná replika, leckterý přesvědčivý argument. On, Hamdi, prý trnul, když Petr do panovníka pral hlava nehlava svými divokými nápady a výpady a neslýchanými nadsázkami a herezemi. Tak například když mluvil o tom, že nevěří v Boha, Hamdi doslova cítil, jak se mu na hlavě nadzdvihuje turban pod tlakem vlasů vzhůru naježených. Sultán, Alláhovi budiž za to vzdán patřičný dík, se sice dal udrnčet Petrovou šílenou repetilkou a ve svém poblouznění ho neuvěřitelně vyznamenal, ale těžko předvídat, co se stane a co bude, až se mu myšlenky v hlavě opět srovnají do náležitého pořádku, a hlavně – z toho je největší obava – až nastaví ucho komentářům řevnivých a závistivých dvořanů, již se potloukají v jeho blízkosti a jimž Petrův krkolomný úspěch dojista nedá spát. On, Hamdi efendi, má z toho všeho takový strach, až se mu všechny vnitřnosti v břiše kroutí a svíjejí jako klubko hadů, a dovedl by, to ať mu pan zeť věří, tyto své nepříjemné pocity a černé aspice zdůvodnit tucty případů vzatých z historie.

Pesimismus učeného historika, podmalovaný naivně zastíranou žárlivostí na zeťův úspěch a zahanbeností nad svým vlastním selháním, byl možná upřílišený, a Petr, ač by při své znalosti světa a lidí měl být povýšen nad takové lapálie, přijímal tchánovy výtky ne bez hněvu, neboť shledával neslušným, ne-li nestydatým, že starý pán klidně a jako by se nechumelilo opomíjí skutečnost, že kdyby si Petr před sultánem nebyl vedl, tak jak si vedl, touto dobou by možná oba dva, tchán i zeť, scházeli zdoluhavou a bolestnou smrtí nabodením na kůl.

A malá Leila, ať si její starostlivý tatíček mluvil jak mluvil a sýčkoval jak sýčkoval, upírala na Petra oči, černé jako velmi tmavá a dlouhá noc, s výrazem vášnivé oddanosti a třeštivého obdivu: věděla velmi dobře, an kterýsi ptáček štěbetálek jí to začerstva donesl, že Petr si před mocnářem nevedl splašeně a neuváženě, jak

tomu chtěl učený Hamdi efendi, nýbrž chytře a skvěle, a že naopak její tatíček si počínal hloupě a trapně, a byla z toho blažená a tolik na svého muže pyšná, až se jí její maličká ňadra vzdouvala jako po prudkém běhu a obraz Petrovy tváře se jí rozplýval a uplýval, smazáván slzami úchvatu a hrdého štěstí.

Ale ukázalo se hned vzápětí, že Hamdi efendi dobře věděl, co mluví, neboť nedlouho po posledním modlení, jež on a Leila vykonali s náležitou obšírností a péčí, kdežto Petr se zasmušile uchýlil do své pracovny, aby tam rozmlouval se svým bohem Pantarajem – tedy po posledním modlení, když nebe na západě už dávno pohaslo a všichni psi na obou březích Bosporu spojili své psí hlasy k táhlému a nepřetržitému žalozpěvu skučení, vytí, štěkotu a ňafání, k domu Hamdiho efendiho připochoďovala četa janičárů, nesoucích hole a planoucích pochodně. Vypadali v této noční době nadpřirozeně velcí, neboť jednak do služeb v seraji byli vybírání největší z největších kolohnátů, a nadto nosili na hlavách vysoké roury, zdobené šerpami, jež jim vzadu splývaly až k pasu. A když pak jejich velitel, kapitán, zabušil na vrata surovou pěstí, Hamdi efendi zašeptal ústy zmodralými leknutím:

– Už je to tu.

A šel jim otevřít sám osobně, nevyčkával služeb dveřníka, který byl kdesi zalezlý a bezpochyby už spal.

Kapitán, jehož hodnost byla vyznačena stříbrnou stužkou, připevněnou uprostřed čela k okraji fezu, odpověděl na Hamdiho dotaz co do jeho přání, že si přeje mluvit s Abdullahem. Tak se vyjádřil – s Abdullahem, ani s rabem Abdullahem, ani s Abdullahem bejem, jak Pán pánů dnes Petra jednou či dvakrát byl nazval – prostě s Abdullahem, hotovo, puntík. Bylo to tak strohé a nevlídné, že Hamdi se nezdržel otázky:

– S mým zetěm Abdullahem?

Kapitán janičárů se dal do drsného janičárského smíchu.

– Ty jsi dobrý, s tvým zetěm! Myslíš, že každý, a dokonce i já při své vysoké hodnosti musí být zasvěcen do tvých rodinných poměrů? Mám rozkaz promluvit s jistým Abdullahem, který obývá tento dům a ježž Bůh na zemi dnes odpoledne osobně vyslýchal. Toho mi přiveď, a hezky zčerstva, nechceš-li se dožít rozmanitých překvapení, jimiž tě při své vysoké hodnosti se svými muži mohu obšťastniti.

– Zde jsem, řekl Petr, jak se již jednou byl vyjádřil v tomto domě, a zamířil z temna chodby k otevřenému vchodu, ozářenému pochodněmi janičárů. – Co si přeješ, kapitáne? Je to asi něco velmi důležitého, když ses při své vysoké hodnosti obtěžoval za mnou sám osobně.

A tu se stalo něco velmi podivného: ve chvíli, kdy Petr vystoupil z černa a zjevil se ve světle planoucích smolnic, kapitán janičárů sevřel svou hůl v podpaží a uvolněnou rukou se chytil za nos, a to též učinili jeho muži, prostí vojáci bez mašličky na čele.

– Máš u sebe chalát jeho Veličenstva, řekl huhňavě, jako se mluví při ucpané dýchací cestě. – Vydej mi ho, abych ho Jeho Veličenstvu donesl zpátky, než s ním provedeš něco nepatřičného.

– Je to rozkaz Jeho Veličenstva? zeptal se Petr.

– Do toho ti nic není, zahuhňal v odpověď kapitán. – Má hodnost je dosti vysoká, abys bez zbytečného vyptávání a okolkování učinil to, co jsem ti poručil: vydej mi sultánův chalát.

– Ne dříve, než mi vysvětlíš, proč se všichni držíte za nos, řekl Petr.

– Asi proto, že nám tu něco smrdí. Opravdu pekelně to tu smrdí, právě tak jako by tu někdo byl vylezl rovnou z kanálu, řekl kapitán janičárů, a muži mu podřízení kvitovali tuto odpověď drsným janičárským zasmáním, právě takovým, jakým se smávají zdivočelí

soldáti při plundrování města, když házejí živá nemluvnata do ohně, a kapitán se smál s nimi. Ale nesmál se dlouho, neboť Petr mu vsolil takovou šňupku, že mu naráz z obou nozder vytryskla krev.

– To abys měl opravdu proč se držet za nos, hovnivále, řekl, zatímco kapitán janičářů, frkaje a duse se vlastní krví, pomalu se svezl na kolena do prachu cesty. – A co vy, pašáci? oslovil jeho vojáky, kteří se také už nesmáli a jen temně huhlali, ustupující před Petrovým zrakem. – Nepřeje si nikdo z vás, abych ho také pohladil? Když ne, tak nám dejte pokoj a táhněte po svých. Kabát vrátím Jeho Veličenstvu vlastnoručně, jako jsem jej vlastnoručně od něho převzal.

– Tohle se ti nevyplatí! zvolal žalostně kapitán janičářů ústy plnými krve. – Tohle si odskáčeš, ty kanálová kryso!

Mezitím Petr přibouchl vrata a zastrčil závoru.

– To nebylo nic vážného, řekl svému tchánovi, který, polomrtvý děsem, si rval vlasy a bědoval, že teď je vinou Petrovy šílené nerozvážnosti opravdu konec všem nadějím a všemu doufání, takže nezbyvá nic než smrt, protože janičáři si takovou urážku nedají líbit a vrátí se s posilami a jeho, Hamdiho, jakož i Leilu, a hlavně Petra roztrhají na kusy.

– To nebylo nic vážného, řekl Petr do starcova skuhrání, – byl to jen nejapný pokus přivést mě do pěkného průšvihů, z něhož by mi tentokrát už nepomohl žádný prsten Borgiů a žádné citáty z Filosofova podstatě a případcích. Protože kdybych jim byl vydal sultánův chalát, oni by jej ukradli a o diamanty by se podělili a všechno by zapřeli, a já bych pak marně vysvětloval, kam se poděl sultánův háv. A že by se janičáři ještě dnes vrátili s posilami, aby nás pobili, toho se, tatínku, nebojte, protože i když má pozice před sultánovým trůnem, jak se zdá, je silně ohrožena, jsem pořád

ještě nositel titulu Vědění Jeho Veličenstva, a je zvykem všech velkých potentátů, že nemění svá rozhodnutí hned a naráz a naplno, a raději všelijak kličkují a uhýbají, aby se neřeklo, že si nevidí do huby a že jejich slovo nemá žádnou hodnotu a platnost. Z toho plyne, že pro dnešní noc můžeme všechny starosti pustit z hlavy a odložit je na zítřejší den.

A odešel pak se svou ženou Leilou do ložnice a – podle výrazu druhé, stříbřitě šedivé babičí báby – činil se tam a odváděl tak dobrou práci, že odborné zjištění první báby, té bílé, že Leila ještě nedávno byla pannou, se co chvíle stávalo irelevantnějším. Nakonec Leila, přemožena a zmožena blahem a láskou a prostoupena uvolněním tak slastným a naprostým, že jí připadalo, jako by neměla tělo, neboť každá část její mladičké bytosti byla spokojena a už si neměla co přát, pohladila Petrovy rozčuchané vlasy a zašeptala:

– Ach, ty můj sokole.

A on odpověděl:

– Nejsem sokol. Ale není vyloučeno, že se jím už brzo stanu.

Kterýžto starý turecký výraz, pamatujeme se, znamená odchod na věčnost. Ale Leila, příslušnice mladé generace a nepříliš vzdělaná, jak tehdy turecké ženy bývaly, neznala tento ctihodný a pěkný idiom, a proto ve svém nekritickém obdivu k Petrovi, vědouc jen, že pro něj nic není nemožného, řekla:

– Ano, určitě se jím staneš.

Petrova svatá lež

Nazítří po první modlitbě se ve vládní budově seraje měla konat obvyklá veliká schůze Rady a historik Hamdi efendi, muž skromný, se tam odebral pěšky a jeho mladý zeť ho doprovodil, aby Tomu, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, vrátil jeho chalát, přesněji řečeno: tuto záminku si usmyslil a vymyslí, aby pronikl do Rady a obhájil svou věc a obhlédl situaci a umlčel své nepřátele, neboť jeho úřad Vědění Jeho Veličenstva, jehož se mu včera dostalo, byl do té míry neurčitý a jeho povinnosti a práva natolik nejasné, že mu ani nebylo povědomo, smí-li být účasten Nejvyššího zasedání aspoň jako poslední mezi čaši, kterým, jak známo, bylo dovoleno jen naslouchat a občas provázet sultánovy výroky obdivným *bak*.

Když došli do seraje, vše nasvědčovalo tomu, že porada už začala, neboť černí sluhové vezírů se klackovali na Dvoře blaženého rozhledu – Petrovi neušlo, že při jeho a Hamdiho příchodu zdrzeli a u sprostém pobavení rozchlípili odulé rty a tu a tam se i pošťouchli loktem – a strážný u hlavního vchodu do budovy, jehož se Hamdi otázel, to potvrdil: ano, Jeho Veličenstvo si prý přálo, aby se Rada dnes sešla o něco dříve než obvykle, protože otázky, o nichž se má rokovati, jsou mimořádně četné.

I to bylo nedobré znamení, a učený historik tím byl tak zdrcen, že se neovládl a k nemalému potěšení černých lokajů na dvoře se chytil za hlavu, přesněji za oblý obvod svého turbanu.

– A mně se nic neřeklo! Mně se nic neřeklo! zaúpěl a rozběhl se po schodišti z černého mramoru tak křepce, až mu lem jeho tmavého učeneckého chalátu zaplandal kolem statných upalujících lýtek.

Petr vykročil za ním, ale strážný se mu postavil do cesty.

– Kampak, muži? zeptal se.

Bylo to urážlivé oslovení člověka, jemuž se před necelými dvanácti hodinami dostalo – podle sultánových ipissimých slov – nejvyšší z poct, jimiž Pán Dvou Svatých Měst disponuje, což už je co říct, ale Petr si byl příliš dobře vědom nahnutosti svého případu, aby se zatěžoval takovým detailem. Odhrnul plátno, chránící sultánův chalát, jež nesl přehozený přes ruku, a zablýsknův strážnému do tváře leskem drahokamů, jimiž nádherný háv byl poset, řekl krátce:

– Jdu vrátit Jeho Veličenstvu jeho chalát, a ty mi, otroku, v tom bránit nebudeš.

To mohlo postačit, neboť strážný ustoupil, ale jaký už Petr byl, čert ho drbl, aby se nespokojil tímto dílčím úspěchem, i zahrml:

– Kterak to, pse, že jsi před chalátem Jeho Veličenstva nepadl na kolena?

Strážný, zpitomělý, padl na kolena.

– A políbit prach země, pokračoval Petr stále mocně zvýšeným hlasem.

Strážný políbil prach země.

– Ještě si to s tebou, slouho, vyřídím, řekl Petr a jal se zvolna a důstojně stoupati po černém schodišti. Postačil mu nepatrný pohled nazad přes rameno, aby viděl, že černí lokaji na Dvoře blaženého rozhledu se už nešklebí v zhovadilém pobavení, nýbrž zírají na něho vykuleným pohledem udivených telat, a namísto aby se povalovali, jak činili až dosud, stojí v strnulém pozoru, jako by sledovali náhlý přílet dvouocasé komety. Byla to maličkost, hotové nic ve srovnání s obtížemi, o nichž věděl, že mu nastane nutnost je překonat, ale Petra to potěšilo a jeho nálada se zlepšila a přibýlo mu sebedůvěry.

Hned vzápětí mu mělo nastat mocné překvapení.

Hlavní schodiště, černé, ústilo do neméně černé spleti chodbiček a jizbiček a průchodů a schodišťátek a výklenků. Petr, minuv Čtyři síně pokladů, jež byly zamčeny, neboť tudy směl procházet jen sám sultán a nejvyšší hodnostáři, a ti teď všichni dleli na poradě, vnořil se do labyrintu stavitelských nesmyslů a omylů, zřejmě vršených a přidělávaných a předělávaných po dlouhou řadu desetiletí, a neznaje cestu, zanedlouho beznadějně zabloudil. Nu a právě když procházel, napínaje sluch, neboť se mu zdálo, že odkudsi zprava zaznívají lidské hlasy, malou, přesně čtvercovou místností, v jejímž středu stál nízký, rovněž přesně čtvercový stůl provenience zřejmě byzantské, neboť na jeho desce, zdobené oprýskaným vykládáním, byla zobrazena bledá a přísná tvář svaté císařovny Teodory, ověččená velikou kompaktní svatozáří, pocítil, jak někdo zatahal za cíp sultánova chalátu, a polekán uviděl něco, čeho se ze všeho nejméně nadál, že tu uvidí, a co si také ze všeho na světě nejméně uvidětí přál, totiž kočičí tvář velikých, vzhůru k němu upřených očí sultánova slabomyslného bratra Mustafy, který seděl na zemi pod stolem, spočívaje na přikrčené levé noze a opíraje se o rovně nataženou levou paži.

– *Bak*, řekl Petr. – Vyděsil jste mě, princí.

– Věděl jsem, že tudy projdeš, protože každý, kdo zabloudí v tomto opičím domě, tudy prochází, řekl Mustafa a podal Petrovi pravou rukou malý broušený flakón. – To jsem si připravil pro tebe.

– Co to je? zeptal se Petr.

– Voda, řekl slabomyslný princ. – Čistá voda, nic než voda. U vás se křtí vodou, že? Sám jsi to povídal.

– Ano, řekl Petr s otázkou v hlase. – U nás se křtí vodou.

– Tak mě tedy pokřti, řekl Mustafa.

Petr byl tak udiven, že se nevzmohl ani na „to nemíníte vážně, princí“, a flakón v ruce, jen zíral a nevěděl, co si myslit.

– Tak co, bude to? řekl netrpělivě Mustafa, suna se po hubeném zadku zpod stolu. – Pokřti mě.

– Ale to nemíníte vážně, princí, řekl Petr.

– Míním to smrtelně vážně, řekl Mustafa. – Já totiž nejsem blázen, víš?

– Zajisté že ne, princí, řekl Petr zdvořile, tak jak by odpověděl každému jinému bláznovi, který by o sobě prohlašoval, že není blázen.

– Já se jen stavím bláznem, protože kdybych se jím nestavěl, bráchovi by nezbývalo, než aby mě dal odpravit, protože i kdyby sám nechtěl mě zabít, Černohorec by ho k tomu donutil.

– Jaký Černohorec? otázal se Petr.

– Ale Černohorec, všichni mu tak říkáme, generál janičárů Ismail aga. Včera, když tě brácha zabalil do svého županu, začalo se v seraji povídat, že naše říše dostala nového vládce, totiž tebe, ale já jsem si říkal: Povídali, že mu hráli, protože pravý vládce říše je Černohorec, a ten nestrpí, aby mu někdo lezl do zelí a dělal mu konkurenci.

– Domníval jsem se, že nejmocnější osobou v říši je sultán, řekl Petr.

– Přejde na to, jaký je to sultán a jak silnou má pěst, řekl princ.
– O takovém Mehemmedovi Dobyvatelem se jistě dá říci, že byl nej-
mocnějším člověkem v říši. Ale ne každý sultán je Mehemmed
Dobывatel. Měli jsme sultány, kterým přerostl přes hlavu napří-
klad velkovezír a strhl všechnu moc na sebe. O dnešním našem
velkovezírovi se to říct nedá, je to prdlavý dědoušek, který se třese
o bráchův život – při sultánově smrti totiž velkovezír zpravidla
přijde o hlavu. A protože brácha je dobrák a slaboch a velkovezír

je nicka, moc, rozumíš, Abdullahu, opravdovou moc u nás mají dnes janičáři, a Černohorec je jejich pán, a tím všechno hasne.

– Moc v mocné turecké říši mají janičáři, a janičáři nejsou Turci, řekl Petr. – Žijete v podivném světě, princí.

– Však mi ten náš svět leze krkem, a chci se proto dát pokřtít, řekl princ. – Včera, když se přihodila ta věc s tvým povýšením, jsi ještě ani nedošel ze seraje domů, když už všechno bylo rozhodnuto o tobě a proti tobě. Černohorec řekl bráchovi, že neručí za své lidi, když otrok, právě čerstvě vytažený z kanálu, totiž ty, se má stát osobním poradcem Jeho Veličenstva, a stačilo, brácha uznal, že janičáři jsou důležitější než tvoje rozumy a tvá pravdomluvnost. Je mi tě líto, protože jsi mi byl od první chvíle sympatický a měl jsem dojem, že spolu na světě ještě leccos zažijeme.

Petr si povzdechl.

– I já jsem měl ten dojem, princí.

– Ale nedá se nic dělat, kůl na tebe už čeká, řekl Mustafa. – Záminka se vždycky snadno vykouzlí, když se chce. Černohorec za tebou včera poslal své lidi, aby ti uzmuli bráchův chalát, ale tys byl tak moudrý, žes jim jej nevydal – nevádí, najde se něco jiného. Tak honem, dělej, pokřti mě.

– I kdybych chtěl vyhovět vašemu neuvěřitelnému vrtochu, princí, nemohu, protože nejsem kněz, řekl Petr.

– Ale jsi křesťan, řekl Mustafa.

– Včera, řekl Petr, – jsem Jeho Veličenstvu důrazně a doufám přesvědčivě vyložil, že nejsem křesťan, protože se křesťanem necítím a s křesťanskou věroukou nesouhlasím, a vy, princí, jste tomu byl přítomen.

– To právě učinilo křesťanství v mých očích přitažlivým, řekl Mustafa. – Jsi křesťan, protože jsi byl pokřtěn, a přece si dovoluješ veřejně prohlásit: necítím se křesťanem, protože s křesťanskou vě-

roukou nesouhlasím. Já jsem tě poslouchal, jak mluvíš, a v duchu jsem jásal: to je to pravé, řekl jsem si, to je to správné náboženství pro mne. Nebojíš se pekla?

– Nebojím, protože v ně nevěřím, řekl Petr.

– Vidíš, a já se bojím, protože jsem muslim, řekl princ. – Ale až přestanu být muslimem a přijmu náboženství, které dovoluje, aby člověk o pekle pochyboval, tak už se nebudu bát. Jak se tam u vás v Evropě svolávají lidé k modlitbě? Máte také muezziny?

– Nemáme, řekl Petr. – Ale máme zvony, jejichž hlasy se táhnou mnohem dál než zpěv muezzinů.

Princ se zasmušil.

– To mě překvapilo, a je to protivné. A když se začne vyzvánět, všichni si kleknou a modlí se?

– Nic takového.

– Ani v Římě ne, kde bydlí váš papež?

Petr se usmál.

– Myslím, že kdyby se na římské ulici někdo najednou vrhl na kolena a začal by se modlit, vzbudilo by to všeobecnou pozornost.

– Proč tedy vyzváníte?

– Vlastní účel vyzvánění, řekl Petr, – je svolávat lidi do kostela.

– A každý tam musí jít, když se začne vyzvánět?

– Ne každý, řekl Petr. – Návštěva kostela je, abych tak řekl, dobrovolná. Kdo chce, ten jde, kdo nechce, ten nejde.

Princ Mustafa zatleskal, zalykaje se rozkoší.

– To je náboženství, to se mi líbí! zvolal a na jeho bledé, droboučké tváři naskočily planoucí ruměnce. – Kdo chce, ten jde, kdo nechce, ten nejde. A kdo chce, ten řekne, tak jako říkáš ty: a dejte mi všichni pokoj, já nevěřím ani v peklo, ani v nebe, a dokonce ani v Boha ne. Kdežto našinec musí v jednom kuse citovat korán

a číst korán, a i když koná svou malou potřebu, musí dbát, aby se nepokropil, protože tím by spáchal smrtelný hřích a nedostal by se do nebe, takže náboženství nás pronásleduje až na záchod. Abdullahu, pokřti mě.

– Ale proč na tom trváte, princí, proč? zvolal Petr už téměř zoufale. – Proč se chcete stát křesťanem, když se necítíte pravověrným muslimem? Proč nejste ateista?

– Co to je, ateista?

– To, co jsem já, řekl Petr.

– A ty jsi křesťan, řekl princ vítězně. – Tak honem, honem, pokřti mě.

– Už jednou jsem vám řekl, že nejsem kněz.

Princ zavřel levé oko a jeho tvář nabyla výrazu mazané zasvěcenosti a šibalství.

– Nemysli si, že jsem tak docela nevědomý, co se vaší víry týče, řekl. – Náš vrchní admirál, Mehmed Ali paša, býval křesťanem, než přijal naši víru, a kancléř pokladu, paša Abedin, byl žid, a co ten neví o křesťanství, to vůbec nestojí za to vědět. A já jsem se jich vyptával, protože myšlenka stát se tajným křesťanem se mi nezrodila v hlavě jen tak zčistajasna v ten moment, kdy ty jsi stál před bráchou a rozvínoval před ním svůj paví chvost. Tys mně jen potvrdil, že mé předsevzetí je správné, ale já se jím začal zabývat už dávno dřív, od té doby, kdy jsem se dozvěděl to neuvěřitelné, že totiž vaše ženy chodí vysvlečeny.

– Vysvlečeny? podivil se Petr.

– Ano, řekl princ nejistě, zřejmě znepokojen. – Nebo to snad není pravda, že vaše ženy si nehalí tváře? To bys mě, Abdullahu, otrávil.

– Naše ženy si nehalí tváře, řekl Petr.

– Tak to vidíš! zvolal princ vítězně.

– Ale jinak, až na ty tváře, pokračoval Petr, – jsou těla našich žen zakryta šatem.

– Na tom nezáleží, řekl princ. – Hlavně že tváře mají nahé: a co je na ženách krásnějšího a žádoucnějšího než jejich hladké, oblé, bezvousé tváře? Do čeho se zamiluješ, když se zamiluješ: do ženiny nohy? Nebo do jejího břicha? Nic takového! Do její tváře, a tu u nás nikdo nesmí spatřit, leda otec nebo manžel, a to je protivné. Jen se podívej tady na tu dámu: není-li úchvatná? A co z ní vidíš? Jen její tvář; a co chceš vidět víc?

Princ, opíraje se oběma rukama o okraj stolu, s námahou povstal a zbožně se zadíval na oprýskaný portrét svaté Teodory. Teď teprve bylo vidět, jak uboze znetvořena je jeho postava: nic u něho nerostlo přímo vzhůru ani vodorovně, ani symetricky, všechno bylo podivně šikmé, pravé rameno měl o dobrou polovinu pídě vyšší než levé, kyčle nakřivené hned dvojnásob – pravým bokem nahoru a vpřed – a o nohou nebylo lze říci, rostou-li mu do iks nebo do o, neboť byly obě jakoby v kolenou odleva vpravo nalomené, takže byl nucen stát široce rozkročen, aby neztratil rovnováhu, a nadto byl malý jako dvanáctileté dítě; vršek jeho hlavy sahal Petrovi jen do půl prsou. Petrovi mimoděk napadlo, že prohlašuje-li princ lidskou tvář za to nejpoutavější, co na člověku je, a vyjadřuje-li se o jeho postavě pohrdavě jako o čemsi zanedbatelném a nezajímavém, čeho naprosto není třeba si všímat, má k tomu, ubožák, své dobré osobní důvody.

– Ale mluvili jsme o tom, že jsem z Mehmeda Aliho a z Abedina tahal rozumy, pokračoval princ, a zatímco hovořil, vylovil šátek a jal se leštiti zašlé místočko na levé tváři svaté Teodory. – A tak jsem jim mimo jiné položil i otázku, co se dělá, když se někdo chce dát pokřtít a nikde není žádný kněz. A oni na to, že v takovém případě může obřad křtu provést jakýkoliv dospělý křesťan.

– Ale v Stambulu jsou křesťanští kněží, namítl Petr. – Je tu sídlo řeckopравoslavného patriarchy.

Princ se zasmál.

– Dovedeš si představit, jaký by z toho byl poprask, kdybych se já, bratr sultána osmanské říše, odebral k řeckopравoslavnému patriarchovi, aby mě pokřtil? To už by se řeklo, že nejsem tichý, nýbrž zuřivý *mešuge*, a zavřeli by mě do Černé věže a Černohorec by mě dal tajně zardousit. Znáš slovo *mešuge*? Pochytil jsem je od kancléře pokladu, líbilo se mi, protože zní tak pěkně evropsky. Tak co? Kněží tu sice jsou, ale pro mne nejsou dostupní, což je totéž, jako by tu nebyli, a já se nechci stát řeckopравoslavným křesťanem, nýbrž tím vašim, římským, takovým, jako jsi ty. Tak honem, honem, konec zbytečných řečí a pokřti mě, nebo spustím poplach, žes mě tu přepadl a dělal mi nemravné návrhy, a Černohorec i brácha mi za to budou vděční, protože, jak víš, hledají záminku k tomu, aby tě mohli dát narazit na kůl.

Petr se rozhněval.

– Neustále se mi vyhrožuje, že budu napíchnut na kůl, a už mě to nudí a unavuje. Požádal jste mě, princi, o podivnou a choulostivou službu, která mě velmi zarazila, a nedivte se, že jsem na rozpacích, mám-li vám vyhovět nebo ne. Ale buďte ujištěni, že se k tomu v žádném případě nedám donutit hrozbami a vydíráním.

Když uslyšel tato slova, malý princ zmaličtěl ještě víc.

– No, no, řekl chlácholivě a zkroušeně a pohládl Petrovo předloktí. – Nehněvej se, já to tak nemyslel, to se rozumí, že bych ti neprovedl takovou všivárnu, vždyť víš, že jsi mi sympatický. Pokřti mě, protože po tom toužím.

– To zní líp, řekl Petr.

Otevřel lahvičku a přičichl k ní, a pak si maličko nalil na dlaň a lízl. Učinil to z opatrnosti a ze zvyku svého dobrodružného živo-

ta, plného nečekaných zvratů. Nebyl by se pranic divil, kdyby se ukázalo, že v lahvičce je – ať z toho či onoho důvodu – smrtonosná žíravina nebo jiný prudký jed. Ale nic takového nebylo. Lahvička opravdu obsahovala jen čistou vodu.

– Pokřti mě, protože tě o to prosím, pokračoval princ. – Pokřtíš mě?

– Ano, řekl Petr. – Sejměte svůj turban a skloňte hlavu.

Princ položil svůj maličký turbánek na okraj stolu a zardělý jako nevěsta, když poprvé překročí práh společné ložnice, svěsil hlavu k své chatrné hrudi. Petr mu vylil několik kapek vody na téměř jeho kuřecí hlavy, porostlé krátce stříhanými řídkými vlasy, a tlumeně promluvil svou českou mateřštinou:

– Činím to pro mír tvé duše, nešťastný princí, a připravím-li tím třeba jen jedinou chvíli úlevy, nebylo to nadarmo. Pokřtít tě nemohu a nechci, a není toho ani třeba, protože plně vystačíš s iluzí, že tvému nesmyslnému přání bylo vyhověno. Není ostatně ani zcela jisto, že to přání vskutku je nesmyslné – ty prostě věříš, že v tom najdeš spásu a klid, a každá víra je nejistá a podezřelá, protože kdyby nebyla nejistá a podezřelá, nebyla by to víra, nýbrž jistota: a lidský svět, složený jen a jen ze samých jistot, se dosud nezrodil. Je-li něco pravdy na tom, že víra uzdravuje, pak voda, pouhá voda, kterou jsem ti vlil do vlasů, osvěží nejen tvé těmě, ale i tvé srdce. Kéž se tak stane.

A Petr, když domluvil, odstoupil od prince.

Princ ještě chvíli stál se sklopenou hlavou, než se napřímil, pokud při jeho pokřivenosti lze mluvit o napřimení – a pohlédl na Petra svýma blouznivýma očima.

– To je vše? zeptal se.

– Ano, princí, to je vše.

– Od této chvíle jsem křesťan?

- Ano, od této chvíle jste křesťan.
- Jaká to byla řeč, kterou jsi nade mnou promlouval?
- Církevní latina, princi, velmi odlišná od latiny klasické.

Princ chvíli šmátral po stole, jako by byl oslepl, než našel svůj turban a nasadil si jej na hlavu.

- Už se nebojím pekla, řekl s úsměvem.
- Správně tak, princi.
- A cítím u srdce takový příjemný chlad, jako když si člověk za parného dne lehne do trávy ve stínu smokvoně.
- Jsem šťasten, že to slyším, princi, řekl Petr.

Položme si teď otázku, než ji čtenář vysloví sám na vlastní pěst, jak to a kterak to, že Petr, člověk veskrze pravdomluvný, dovedl nešťastného prince tak klidně a chladnokrevně obelhat. Nuže, zastáváme se názoru, že princ nebyl Petrem obelhán, neboť jeho představy o křesťanství byly tak absurdní, že tato absurdnost už ničím nemohla být překonána; a nebylo-li jeho úporné přání, aby ho Petr pokřtil, ničím jiným než projevem soukromé vzpoury ušlápnutého a smrtí neustále ohrožovaného tvora proti dusivé a samolibé autokracii muslimského světa, v němž on, princ, živořil, trpěl a prezíráán, Petr mu veskrze a naplno učinil po vůli, a proto by nebylo spravedlivé tvrditi, že jej ošidil a oklamal, chceme říci, obelhal. Petr byl, jak víme, bezvěrec, ale nebyl natolik otrlý a cynický, aby při komedii křtu, již si princ na něm vynutil, užil autentické formule křestního rituálu - ať jeho názory byly sebeodvážnější, byl příliš synem své doby, než aby si dovolil zparodovat slova, jež lidé po sta a sta let brali vážněji než život sám - pokud ovšem, kdož ví, tu nehrál hlavní a původní roli tentýž rozumový důvod, který mu před lety nedovolil, aby se znal k etiketní zásadě, že královny nemají nohy, anebo, zcela nedávno, aby prohlásil, že Alláh je jediný Bůh a Muhammad je jeho prorok.

Proto principi poskytl, jak to sám svou českou mateřštinou vyjádřil, pouhou iluzi mystického zasvěcení, podobně jako smrtelně nemocnému poskytujeme iluzivní naději na brzké uzdravení. Nešlo tedy koncem všech konců o nic jiného než o takzvanou *pia fraus*, o svatou lež, a právo na svatou lež nelze upřít ani nejjezetějšímu předbojovníkovi pravdy.

Princ stál, opíraje se o stolní portrét císařovny Teodory, a usmíval se.

- Už nevěřím v Alláha ani v žádného jiného boha, řekl tiše.
- Právě tak jako ty.
- Správně tak, principi.
- Nanejvýš v Pantaraje, který vším proniká, pokračoval princ.
- Nedáte-li jinak, budiž, principi.
- A až budu citovat korán, budu jej citovat jen ústy.
- To bude moudré, principi, řekl Petr. - Ale nyní, když jsem vyhověl vašemu přání, prosím vás, abyste mě zavedl do zasedání Rady.

Princ byl tolik pohřížen do sebe samého, že mu trvalo chvíli, než pochopil, že i někdo jiný na světě než on může také něco chtít.

- Proč tam chceš? řekl. - Oni tě zabijí.
- Budu bojovat o svůj život, řekl Petr. - Nikdy jsem nedělal nic jiného, a není to tedy pro mne nic nového.
- Ale myslím, že jsi dosud nikdy nestál sám proti všem janičárům, co jich je. A je to nejsilnější armáda světa.
- Co dělat, řekl Petr.
- Tak tedy pojď, řekl princ. - Já tě tam zavedu, když na tom trváš. Ale to ti říkám, že až do tebe začnou vtloukat kůl, budu pro tebe plakat.

A vzal ho za ruku, a těžce se kymácejí na křivých nohou, vedl ho do nitra chodeb.

Bak

Cesta vedla z pološera do tmy a ze tmy do pološera a po schůdcích nahoru a po schůdcích dolů a obloukem vlevo a pravým úhlem vpravo, přičemž neurčitý zvuk lidských hlasů, jež Petr prve byl uznamenal, se postupně stával zřetelnějším, a ač nebyla dlouhá, zabrala mnoho času, neboť princ se vlekl s námahou, opíraje se o stěny a po každém třetím kroku odpočívaje. Nakonec dospěli k úzkým, nízkým dveřím, o nichž princ šeptem prohlásil, že to je soukromý vchod do sněmovní síně.

– Tudy chodím jen já, řekl a opatrně stiskl starou bronzovou kliku, aby nezaskřípala. Když se dveře pootevřely, Petr uznamenal sultánův hlas, řkoucí, že toto už není možno déle trpěti a že nastal čas, kdy bude nutno zákeřného Peršana pořádně klepnout přes prsty.

– *Bak!* zvolali čaušové.

– Pán Dvou Svatých Měst dospěl k závažnému rozhodnutí, jež celá říše přivítá s uspokojením, promluvil jiný hlas. A s radostí je přijmou mé čacké voje, už uklidněné zprávou, že pro toho, který vylezl z kanálu, nastal součet jeho bídných dní.

Ejhle Černohorec, pomyslí si Petr a vklouzl za princem do síně, na toto kluzké kolbiště jemu neznámé orientální politiky. Princ, který se mezitím odsunul jako poraněný pavouk na své skryté místo, v koutku za sedadly svého sultánského bratra a jeho vezírů a vysokých úředníků, kteří, jak už pověděno, trůnili v čele síně, zaujímající celou její šíři, odvrácení od oken hledících na Bospór. Vpravo a vlevo u podélných stěn, kolmo k prominentům, vytvářející tak podkovu, stáli v třech až čtyřech hustých řadách

čaušové; a za zády těchto čaušů se octl Petr, když opuštěn princem zavřel za sebou dvířka, zevnitř síně vytapetovaná touž tkaninou, již byly potaženy stěny, modrým sametem se zlatými hvězdami, a proto téměř nepostřehnutelná. Uprostřed síně, jako obvykle, ležela úctyhodná hromada pytlů s penězi na výplatu žoldu. Čtvrtá stěna naproti trůnu, v níž byl hlavní vchod, nyní zahalený volně zřasenou stříbřitou draperií, visící až od stropu, byla volná, prázdná.

– Bude nutno, promluvil sípavý stařecký hlásek, – bude nutno, bude nutno...

Mluvčí se odmlčel, zřejmě přemýšleje, co bude nutno; shromáždění zdvořile čekalo.

– Bude nutno, pokračoval po chvíli hlásek, – věnovat tentokrát slavnostem *urdi* péči co největší... aby byly co nejokázalejší... tak aby nepřítel jal bledý strach, ještě dříve než tažení započne.

Oho, pomyslně si Petr. Až já budu pánem vašich vojsk, všechny slavnosti *urdi* vám zatrhnu.

Což byla myšlenka – vzhledem k tomu, že se zrodila v hlavě člověka, jemuž nastal součet jeho bídnych dní – velmi odvážná.

Slavnosti *urdi*, budiž poznamenáno na vysvětlenou, byla tradiční vojenská paráda, spojená s lidovou veselí nesmírných rozměrů, pořádaná na počátku každého válečného tažení.

Následovala rozprava o nutnosti neprodleného přivolání veškerých pomocných sborů ze všech západních provincií včetně Alžírsko, Tunisu a Tripolska, a o otázce, kdeže tyto síly mají být soustředěny a připojeny k stálým a pravidelným vojskům osmanské armády. Petr se nudil a připadal si ztracený a přebytečný a hloupý za zády pozorně naslouchajících čaušů – den byl horký a otevřenými okny, za nimiž hořelo jižní nebe, proudil do síně líný, parnatý vánek – a uvažoval, jak vyběhnout z této situace, pro něho po-

tupné, an byl zvyklý se pohybovat v popředí všeobecného zájmu, když tu neznámý čauš, který stál před ním, snad uznamenav za svými zády jakési známky netrpělivosti a neklidu, ohlédl se přes rameno, a spatřiv Petra, opět lhostejně odhlédl.

Ale hned vzápětí se mu v oturbaněné hlavě cosi pohnulo, takže pochopil rozumem, koho právě uviděly jeho oči, i ohlédl se znovu, aby se přesvědčil, že se nemýlil; a shledav, že jeho oči viděly správně, pohybem úst naznačil slůvko *bak*, ač sultán už delší dobu neřekl nic pozoruhodného. A čauš, náhle rozčilen, šťouchl loktem do svého nejbližšího souseda a cosi mu přišeptl, načež i tento soused se ohlédl a jeho tvář, zprvu lhostejná, se rozpadla údivem a i jeho ústa se sevřela, neslyšně vytvářejíce retnici *b*, a pak se pootevřela, aby dala průchod dvojhlásce *ak*. Třetí čauš, když se upozorněn ohlédl, jen pokrčil rameny, dáváje tak najevo, že divný ptáček, o němž generalissimus janičárů právě prohlásil, že nastal součet jeho bídných dní, ho nezajímá; ale čtvrtý čauš, který se ohlédl po Petrovi, dal se strhnout rozčilením svých druhů a řekl *bak* bezmála slyšitelně. Pak se ozval vojácky řízný hlas, který nepochybně patřil Černohorci:

– Co se to tam děje a kdo se odvažuje rušit nejvyšší rokování?

Petr namísto odpovědi spěšně prošel kratičkou uličkou, jež se před ním utvořila v trojřadu čaušů.

– *Bak*, řekl sultán.

A vezírové a vysocí hodnostáři a čaušové se přidali sborem:

– *Bak*.

Bak, pomyslně si Petr, užaslý tím, kolikže lidí u sultánského dvora ho zná; nevěděl, že od té doby, kdy se sultán dopustil svého slavného omylu, oddav dcerušku učeného Hamdiho ne s nejhnusnějšími ze svých otroků, nýbrž se sličným mladým světoběžníkem, byla jeho, Petrova osoba předmětem pobaveného

zájmu všech klepařů seraje, takže za onoho času nebylo v celém Stambulu ostřeji pozorovaného místa, než byla ulička, v níž stál Hamdiho dům. A všeobecný úžas, jež teď vyvolalo jeho zjevení v Síni Nejvyššího Rokování, byl snadninko vysvětlitelný tím, že stráž, která bezpochyby zvenčí hlídala hlavní vchod do sálu, měla nařízeno ho zadržet, kdyby se domáhal vstupu, jak se o to prve pokusil strážný před vchodem do budovy, a možná dokonce ho i zatknout, neboť nastal, jak víme, součet jeho bídných dní; a hle, on tu najednou zčistajasna stojí, jako by se vynořil z podlahy, se sultánovým chalátem přehozeným přes ruku, jako krejčí, který odvádí zákazníkovi dohotovený šat.

– Sláva Alláhovi, který seslal služebníkovi svému Knihu, a ne- učinil ji křivolakou, anobrž přímou, ozval se z kouta hlas slabomyslného prince.

Bylo teď na sultánovi, aby něco řekl nebo učinil. Měl pro to k dispozici tucty možností a variant, od té nejmírnější a nejmilos- tivější, kdy by se Petra prostě a po lidsku otázel, co tu pohledává, až po brutální, kdy, přivolav stráž, dal by Petra vypráskat hrošími karabáči a uvrhnout ho do žaláře. Sultán se rozhodl pro prvé z na- značených řešení. Řekl:

– Co tu pohledáváš, Abdullahu, a jak ses dostal až sem?

Petr pokročil zdobnými *pas du courtesan*, jimž se naučil za své- ho pobytu na pražském císařském dvoře, k divanům prominentů a provedl před sultánem svou nejhlubší a nejúhlednější reveren- ci. Hleděl, usmívaje se zdrženlivým úsměvem mužné oddanosti, panovníkovi do tváře, ale měl zrak tak ostrý a postřeh tak bystrý, že přitom stačil obhlédnout a odhadnout, tak aby se v nich vy- znal, hlavní prominenty, mezi nimiž sultán trůnil, a ještě navíc si s lehkým dojetím připomněl, jak jako dítě chodíval se svou ma- minkou, paní Afrou, do lesíka za hradbami na houby; prominenti

se svými turbany na hlavách totiž vypadali jako utěšená rodina hříbečků.

Drobounký stařík, sedící v bezprostřední blízkosti sultánově, nemohl být nikdo jiný než velkovezír, jež princ Mustafa charakterizoval jako prdlavého dědouška a který se právě byl vyslovil o nutnosti vystrojit slavnosti *urdi* s ještě větší pompou než obvykle. Paša veselý, sytý, nápadně semitské tváře s černýma kulatýma očima, plnýma smíchu, byl bezpochyby onen Abedin, kancléř pokladu, žid, který se podle princova mínění výborně vyznal ve věcech křesťanské víry, a urostlý gentleman úzké evropské tváře se vši pravděpodobností byl vrchní admirál Mehmed Ali paša. Muftího, který seděl po pravici Petrova tchána, učeného Hamdiho, jehož tvář byla rozpadlá hrůzou z nové zeťovy nerozváženosti, Petr už znal, a snědý kostnatý hromotluk, jehož hranatá hlava byla pokryta nikoli turbanem, nýbrž fezem, bez nejmenšího stínu pochybnosti byl jeho úhlavní nepřítel, generalissimus janičárů, jež princ Mustafa nazýval Černohorcem.

Neboť tento drsný vojenský pán, zatímco hleděl na Petra lhostejnýma očima, se držel palcem a ukazovákem pravé ruky za nos.

– Mám tu čest prodlévati v této místnosti už delší čas, odpověděl Petr na druhou polovinu sultánovy otázky. – A přišel jsem proto, abych Vašemu Veličenstvu, Vždy Vítěznému, jemuž není rovno mezi vladaři tohoto světa, vrátil jeho chalát.

– *Bak*, zvolali čaušové.

– *Há mím!* zazněl hlas slabomyslného Mustafy, o němž kromě Petra nikdo na světě dosud nevěděl, že odpadl od islámské víry.
– Soslání Písma pochází od Alláha mocného, moudrého.

Petr položil chalát sultánovi k nohám, na okraj podušky, na níž seděl po turecku.

– *Bak*, řekl sultán. – Dosud nikdy od těch časů, co Alláh, Pán našich skutků, se uráčil založiti a zříditi tuto říši a nadati ji mocí nevýslovnou, se nestalo, aby některý lidský červ odmítl přijmout dar, jímž jej panovník této říše obmyslil. Dopustil ses urážky Mého Majestátu, a způsob smrti, jíž za tento zločin budeš potrestán, nebyl dosud vynalezen. Proto namísto abych zavolal své janičáry a dal tě na místě odpravit, chci vyslechnout tvou omluvu. Poslouchám.

– Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, Vždy Vítězný, řekl Petr, – mě nanovo zahrnuje svou milostí, tak jako mě svou milostí zahrnul už včera, když mi daroval svůj chalát. Neřekl mi sice výslovně: Daruji ti svůj šat, a pouze jej mlčky sňal ze svých ramen a zahalil mě do něho, což by učinil i tehdy, kdyby mi jej chtěl pouze zapůjčit; ale já jsem byl prostoupen vědomím, že nejde o půjčku, nýbrž o dar, a byl jsem šťasten. Ale žel hned téhož večera po setmění připochodoval k domu Hamdiho efendiho, mého tchána, u něhož přebývám, oddíl janičárů – možná týchž janičárů, jež by teď, kdyby můj zločin byl o něco méně veliký, Vaše Veličenstvo zavolalo, aby mě na místě odpravili, a kapitán těchto janičárů mě vyzval, abych mu chalát Vašeho Veličenstva vydal, protože Vaše Veličenstvo si přeje jej dostat nazpět.

– To není pravda, ten pes lže, řekl Černohorec.

– Mé srdce, přiznávám se, v té chvíli pokleslo, pokračoval Petr nerušeně, – a svět pro mne pozbyl záře, úsměvu a lesku, neboť jsem z toho vyrozuměl, že Pán Pánů, padišáh, ode mne opět odvrátil svou světlou tvář ozdobenou vousem Dobyvatelů, i bylo mi krušno a k pláči. Odpověděl jsem kapitánovi, že mu plášť Jeho Veličenstva nevydám, neboť jde o věc příliš drahocennou, než abych ji svěřil rukám vojínů mně neznámých, a že jej Jeho Veličenstvu přinesu osobně a sám, což jsem právě učinil, a prosím Pána, jehož

spravedlnost je nezměrná, neboť je bez hranic, aby uvážil, zda jsem se tím vskutku dopustil zločinu.

– Opakuji, že ten pes lže a že si tu pohádku o návštěvě mých janičářů vymyslel, řekl Černohorec, nepřestáváje se držet za nos.

– Dovoluji si přičinit k svému vyprávění malou, ale doufám ne nezajímavou podrobnost, řekl Petr. – Janičáři, kteří mě navštívili, se drželi za nos právě tak jako tady ten vašnosta s fezem, který na mne pokřikuje, že lžu a že jsem si to všechno vymyslel.

Sálem proběhlo zašumění smíchu. Černohorec zrudl a udeřil se do kolena pěstí pravé ruky, jíž se až dosud držel za nos.

– Zakazuji ti, abys mě nazýval vašnostou s fezem. A moji vojáci měli dobrý důvod k tomu, aby se drželi za nos. Smrděl jsi jim, kanálová kryso.

– A z téhož důvodu jste se chytil za nos i vy, pane, když jste mě uviděl?

– Zajisté, řekl Černohorec.

– Vašnosta s fezem, řekl Petr, – zřejmě má jemnější čich než všichni hodnostáři zde přítomní, včetně Jeho Veličenstva, a totéž lze říci i o vojácích, jež ke mně poslal, aby mi odebrali sultánův chalát.

– Já k tobě nikoho neposlal, řekl generalissimus.

– Proč tedy vašnosta praví, že jeho vojáci měli dobrý důvod k tomu, aby se drželi za nos? dotíral Petr, který s uspokojením shledal, že sultán je sledováním této pŕtky opět – podle jeho vlastních slov – stejně rozkurážen a inspirován, jako byl včera, a že Petrovi zřejmě a nepochybně drží palec. Vrtěl se a blýskal očima a rychle oddechoval, patrně uchvácen tím, že poprvé za jeho života se vyskytl někdo, kdo se odvážil postavit se Černohorcově nesmírné moci, omezené pouze nutností udržovat zdání, že pravým pánem osmanské říše není on, nýbrž sultán. Ono omezení, pro Černohorce dojista nemilé, platilo zajisté především zde, v Síni Nejvyššího

Rokování, před tváří všech hodnostářů a členů seraje; a Petr uvážil, že zbývá-li mu aspoň jeden jediný, byť sebenepatrnější paprsek naděje, že z této situace vyvázne, pak ten paprseček vychází právě odtud, z okolnosti, že Černohorec je v těchto chvílích nucen krotit své vášně a předstírat, že sultánovo slovo platí víc než jeho, Černohorcova vůle.

– Pán pánů, řekl Černohorec, – zajisté nese s nelibostí drzosti, jež si v naší Síni dovoluje tento nejnižší ze všech otroků, a nedopustí, aby kterýkoli z členů Posvátného dívánu byl urážen jeho prostořekou hubou.

– To si Moje Veličenstvo zajisté nepřeje, řekl sultán, velmi vzpřímen a královský, bylť si povšiml, že zamřížovaná podstropní okénka v průběhu posledních chvil nabyla jiné barvy, přesněji řečeno zřetelně zrůžověla, což mělo jen jednu jedinou možnou příčinu, totiž tu, že se za nimi shromáždilo ne několik, ale množství ženských tváří. Tajné podstřešní komůrky, z nichž, jak víme, sultánovy ženy a ženiny směly přihlížet schůzím Nejvyššího shromáždění, jindy prázdné, se dnes zaplnily. – To si Moje Veličenstvo zajisté nepřeje a nic takového nepřipustí. Nepostřehl jsem, že by zde bylo došlo k nějakým urážkám. Abdullahu, muž, ježž jsi ve své neznalosti zdejších poměrů nazýval vášností s fezem, je paša Ismail aga, nejvyšší velitel janičárů. Oslovuj ho tak a pokračuj ve své obhajobě.

– Prosím Vaše Veličenstvo, aby přijalo mé vroucí díky za toto poučení, řekl Petr. – Ale obávám se, že má obhajoba je dovršena tím, že slovatný paša Ismail aga doznal, že má výpověď o janičárech, kteří mě zvečera přišli navštívit, aby mi pod lživou záminkou, že Jeho Veličenstvo si to přeje, odebrali chalát Jeho Veličenstva, není smyšlena, jak se zpočátku snažil tvrdit, ale je veskrze pravdivá. Nemám, co bych k tomu dodal.

– Pravda, vskutku se zdá, že není, co bys k tomu měl dodat, řekl sultán s přízvukem údivu v hlase. – Poskytl jsem ti možnost obhajoby, a ty ses obhájl. Pak...

– ... uděláme s tím uličníkem krátký proces, zařval Černohorec, neomaleně skočiv sultánovi do řeči; a Petr s úděsem shledal, že Pán pánů se stáhl do sebe a zmaličtěl.

Zmíněný poslední paprseček naděje, od něhož si Petr sliboval záchranu, pohasl, jako pohasíná poslední jiskérka v dohořelém táborovém ohni, když na něj vyleješ škopek vody. Věru štít, jímž se Petr uchránil, nebo o němž se domníval, že se jím chrání, byl utkán z pavučinek zdání. Černohorec vida, že Ten, Pro Nějž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, je nakloněn k povolnosti, se zřejmě rozhodl, že přestane dbát omezení, jež mu pro tuto chvíli ukládala etiketa, a zatočí s Petrem proti sultánově vůli před očima celého dvora po své libosti a přání. A to byl konec.

Sultán se scvrkl a bez ohledu na to, že okénka v podstropí růžověla stále znatelněji množstvím ženských tváří, jež se k nim tlačily, nalehl ochablými zády na opěrací podušku, a bylo nepochybné, že se neodvází třeba jen pohnout prstem k záchraně mladého muže, který ho dovedl, jak jsme zvěděli z jeho vlastních úst, excitovat a inspirovat.

A neblahé události burácely vpřed jako dravá voda, hrnoucí se z protržené hráze.

– Stráž! pokračoval Černohorec ve svém řvaní.

Ještě nedořval, když se rozhrnul stříbrný závěs, spuštěný přes hlavní vchod, a do síně se vrhnula četa asi deseti, možná o něco víc, svalnatých, horlivostí praskajících, očima koulejících janičárů.

– Odveďte ho! řval Černohorec, ukazuje svou dubovou holí na Petra. – A vražte ho na kůl rovnou uprostřed prvního dvora, ať všichni vidí, jak trestáme neomalenost a drzost.

Supíce, janičáři se vrhli vpřed, aby splnili rozkaz svého nejvyššího pána, a rozdělili se v dva proudy, aby obešli hromadu vaků s penězi; a tu Petr, jemuž bylo už všechno jedno, neboť tato situace se zhoršit nedala, přeskočil hlavu svého tchána, který mu seděl v cestě, a uchopiv Černohorce za límec a spodek gatí, zdvihl ho do výše svého vzpažení, jež bylo nemalé, a než se Černohorec mohl probrat z překvapení a uvědomit si, co se s ním děje, vyhodil ho jako hadrového panáka oknem ven.

Petr toho dne podruhé promluví svou českou mateřštinou

Tvrdívá se, že tak řečená třicetiletá válka, zvaná tak proto, že trvala třicet let, byla zahájena tím, že představitelé české protestantské šlechty vyhodili z jednoho z oken Pražského hradu tři císařské katolické úředníky. Tato událost se stala tak slavnou, že dala podnět k vytvoření speciálního slova, označujícího výkon vyhození živého člověka z okna: je to *defenestrace*, francouzsky *la défenestration*, anglicky *the defenestration*, německy *die Defenestration* neboli *der Fenstersturz*. V pravoslavném Rusku, jež stálo stranou těchto krvavých událostí, se toto slovo neujalo. Tolik obecně přijatá fakta, jež potvrzuje i Malý i Velký Laroussův encyklopedický slovník.

Pochybujeme nicméně, že defenestrace tak břídlisky provedená – všichni tři defenestrování dopadli na hromadu hnoje a nic se jim nestalo – se vskutku stala signálem k rozpoutání dějů tak temných a vážných a strašných, jako byla válka třiceti let. Soudíme, že daleko spíše než hudlařskou pražskou defenestrací předehra třicetileté tragédie byla zahájena defenestrací stambulskou, již mistrně provedl náš hrdina Petr Kukaň z Kukaně a jež historikům až dosud byla utajena, ač její dějinné následky byly nedozírné.

Dokažme to podrobným vylíčením dějů, jež následovaly.

Když jejich nejvyšší velitel, provázen obrovským sborovým *bak*, jež všem přítomným uniklo z hrdel, prolétl rámcem okna a zmizel, takže – až na turecký pantofel, který mu přitom spadl z levé nohy, a janičárskou hůl, již upustil – bylo, jako by ho nikdy nebylo, janičáři na okamžik strnuli, neboť nebyli s to ihned pochopit, co se stalo, a pak, když přece pochopili, vyjíce, jako jeden muž se

pohnuli tygrím skokem vpřed, aby Černohorcův rozkaz provedli ještě důrazněji a divočeji a vztekleji, než jak by to byli učinili, kdyby se nic zvláštního nebylo přihodilo, ale zarazil je sám sultán, který povstal, opět vladařský a pánovitý, jak se slušelo, v tváři zčervenalý, a vztáhl proti nim ruku, jako by je chtěl odstrčit dlaní s roztaženými prsty.

– Stůjte, muži, řekl. – To, co se stalo, stalo se s mým vědomím a plným schválením. – (Odvážil se tohoto výroku, neboť počítal s tím, že Černohorec, i když snad defenestraci přežil, v dohledné době nebude s to jednat a zasahovat, vždyť okno, z něhož vyletěl, bylo nejméně šedesát stop nad zemí.) – A ty, Abdullahu beji, objasni těmto lidem smysl toho, co se stalo.

A opět si sedl, přesvědčen, že Petrovi se hravě podaří situaci rozmotat a učinit ji přijatelnou v očích samého Alláha.

Petr chvíli mlčky stál, čekaje, až ustane hukot krve, jež mu burácela v hlavě, vzbouřena nadlidskou námahou jeho siláckého výkonu. Pak promluvil:

– Pamatujte si dobře má slova, stateční junáci, abyste je mohli věrně a nezkresleně tlumočit svým druhům, již nejsou zde přítomni, a ti aby je pak šířili dál a dál a dávali jim pronikat do všech, i těch nejvzdálenějších posádek a oddílů vašeho jedinečného, vašeho čackého, elitního sboru, nesoucího hrdé, celým světem obávané jméno janičáři.

– *Bak*, zahučeli junáci svými tvrdými, osuhými ústy.

Petr, maličko zvýšiv hlas, pokračoval:

– Vím ovšem, že jste spíše zvyklí jednati a pochodovati a cvičiti a bojovati, zkrátka vésti si po vojensku, než abyste naslouchali dlouhým rozpravám, a proto chci svůj projev omezit na míru nejnutnější. Nuže, přihodilo se něco velmi politováníhodného a trapného, totiž to, že váš nejvyšší velitel Ismail aga, jež jste

možná milovali a ctili a jehož rozkazů jste byli slepě poslušní, se ukázal nehodným svého vysokého postavení, a podroben zkoušce, selhal, a zvážen, ukázal se lehkým. On se odvážil postavit se vůli hlavy a pána této říše, padišáha Vždy Vítězného, a jak sami vidíte, kázal mě nabodnout na kůl, nedbaje toho, že Pán pánů mě poctil svou důvěrou a milostí, pověřiv mě výkonem úřadu Vědění Jeho Veličenstva. Nuže, takový skutek, jímž se provinil váš velitel Ismail aga, nazýváme velezradou; a chybělo jen maličko a vy, stateční janičáři, jste se mohli stát spoluviničky této velezrady, neboť kdybyste byli ve smyslu jeho rozkazu vztáhli ruku na mou osobu, byli byste se dopustili činu protivného vůli Jeho Veličenstva. Abych tomu zabránil, byl jsem nucen učinit to, co jste viděli, že jsem učinil, a co, jak víte, sám sultán, Pán Dvou Svatých Měst, plně schvaluje.

Odmlčel se na chvíli a odhlédl k sultánovi; a sultán, vážný, velebený, zavrtěl hlavou, což u Turků, jak víme, je znamení souhlasu.

A Petr pokračoval teď už volněji a lidověji.

– Ale velezrada nevelezrada, mládenci, řekněte mi teď prostě a na rovinu: jakýpak to je velitel, který se dá bez pokusu o obranu vyhodit z okna? Jakýpak je to generál, který, když jde do tuhého, ztratí pantofel? Může vám takový blůma i nadále sloužit jako příklad a vzor? Zaslouží si hrdého titulu janičár, neřkuli nejvyšší vůdce janičárů, takový zavšivený bambula s nemytýma nohama?

Při těchto slovech Petr s výrazem dávivého odporu přičichl k pantofli, jež Černohorec ztratil, a všichni, od sultána a jeho rádčů přes janičáry až po posledního čauše, se zachvěli, neboť péče o hygienu je pro musulmana první a základní náboženskou povinností, a obvinění, že si nemyje nohy, nejstrašnější urážkou.

– Chtěli byste pod takovým shnilým mrťafou, hřměl Petr na závěr, – pokud se nepotloukl k smrti, i nadále sloužit a bojovat?

– Nikdy! zvolali janičáři.

– Děkuji, to jsem já, Vědění Jeho Veličenstva, chtěl slyšet, neboť toto chtělo slyšet i Jeho Veličenstvo samo.

Sultán zavrtěl hlavou na znamení souhlasu.

– A teď, pokračoval Petr, – jde o to, kdo se stane Ismailovým nástupcem.

– Buď jím ty, ó statečný! volali všichni janičáři sborem. – Buď nám velitelem, ó silný, ó z okna vyhazující, ó nepravosti trestající, ó čestný, ó veliký.

A poklekali a zdvihali k stropu své hole na znamení úcty a podrobení.

Petr chvíli mlčel a usmíval se, jako by vychutnával sladkost svého triumfu, než odpověděl takto:

– To nejde, mládenci, protože úřad Vědění Jeho Veličenstva, jímž Pán pánů ráčil mě pověřit, mně nedovoluje, abych se ujal úkolu tak odpovědného. Ale navrhnou vám něco jiného. Nepochybuji o tom, že vy, kteří jste byli zvoleni pro strážní službu v seraji a jímž se dostalo čestné povinnosti chránit posvátnou osobu padišáha Vždy Vítězného, jste nejlepší z nejlepších a nejelitnější z elitních a vůbec první mezi prvními janičáři. Nuže, komu z vás se podaří nade mnou zvítězit v souboji holemi, k němuž vás vyzývám, ať se stane tím, jímž Ismail aga přestal být.

– *Bak!* ozvalo se ze všech stran a koutů.

– Zdali Ten, Pro Nějž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, jest srozuměn s tímto řešením? otázal se Petr.

Sultán, stále rozkuráženější a inspirovanější, zavrtěl hlavou a odpověděl:

– Věru osvědčuješ se znamenitě ve svém úřadu Vědění Jeho Veličenstva, Abdullahu, neboť jsi vystihl přesně přání Mého Veličenstva. Správně, jdi a bij se s mými janičáry, a to bez okolků a hned zde na místě, ať to všichni vidíme a nemusíme se nikam obtěžovat. Zapeklitá situace, kdy janičáři přišli o svého velitele, tím bude mužně a hladce vyřešena, a nám se navíc všeho dostane zajímavé a napínavé podívané.

– Nuže do toho, řekl Petr. – Kdo se hlásí první?

A s vyzývavým úsměvem se rozhlížel hloučkem rabijáckých, lamželezských postav, s nevelikou nadějí rozvažuje, najde-li se mezi těmito zabijáky aspoň jeden jediný schopný nejen vítězit v souboji, ale také si vést chytře a zdatně jako generál a člen vládního poradního sboru, když tu spatřil mezi nimi chlapíka nikterak nápadného, neboť nebylo na něm nic, čím by se lišil od svých druhů, ledaže byl o poznání nižší a přitom širší než naprostá většina z nich, ale jeho tvář, prostá a selská, mu připadala podivně povědomá, neurčitě mu připomínajíc něco dávného a zasutého, výjevy z jeho dětství, planoucí pece pana Janka, jeho černý chalát a čepičku, nebožtíka hraběte Gambariniho, Giovannioho otce, a bůhví co ještě. Kdo to může být? uvažoval. Některý z mých spolužáků z jezovitské školy? Jakkak by se někdo takový dostal mezi janičáry? Nebo některý z těch pitomců, kteří se tenkrát ucházeli o místo panoše v paláci pod Petřínem?

Zatímco takto rozvažoval, mezi janičáry, zprvu rozpačitými a bezradnými, nastal pohyb – podařilo se jim vytlačit ze svého středu plavovlasého obra sivě modrých, jasných očí a mocně vystouplých čelistí, o dobrou polovinu hlavy vyššího než Petr. Rozpačitě se šklebě řídkými, ale ostrými tesáky, jimiž bezpochyby byl zvyklý chroustat kosti, tak jako chroustáme suchary, janičárský Tarzan vstoupil lehkou, plíživou chůzí do středu zápasště, vpře-

du ohraničeného divany sultána a prominentů, vzadu hromadou vaků s penězi, vpravo a vlevo čauši, a opatrně, jako by byla ze skla, položiv svou hůl na zem, bez okolků se počal svlékati, takže než se kdo nadál, už tu stál do půli těla obnažen, nic než sval a nic než kost a šlacha a plavá srst, slovem nádhera; však také z podstřešních okének se slaboučce, decentně, ale zřetelně ozvalo sborové sopránové zakvilení úžasu a okouzlení – není divu, vždyť harémové ženy, odkázané na sultánovu sádelnou náruč, snad teď poprvé v životě spatřily tělo pořádného chlapa.

Petr jen shodil svůj chalát a ponechal si košili, neboť nechtěl vystavit na odiv jizvy po ranách karabáčem, brázdící jeho záda, a pozdravil svého svalnatého soupeře ČernoHORCOVou holí. Plavovlasý janičár, zvednuv svou hůl, již byl prve položil na podlahu, pozdrav opětoval a souboj započal.

Při tomto způsobu klání zápasníci drží své zbraně oběma mírně rozpráženými rukama a útočí na sebe frontálně, plnou délkou hole, nejčastěji rovně vpřed, snažíce se mocným drcnutím zasáhnout soupeřovu hrud', anebo shora dolů, tak aby ho křápli do vršku lebky, anebo šikmo dolů, úderem zaměřeným na odpůrcovu klíční kost, anebo odspodu vzhůru s rivalovou bradou jako cílem, anebo svisle postavenou holí vpřed, to vše co nejrychleji a nejstřídavěji a nejvytrvaleji, a odrážejíce sokovy rány holí kolmo nastavenou; je však také dovoleno jeden konec hole uvolnit a rozmáchnout se jednoručně jako mečem, anebo postavit se soupeři bokem a nabrat ho jako kopím nebo podávkami, je také dovoleno – nu, jaképak dlouhé výklady, je dovoleno vše, včetně kopanců a úderů pěstí, vždyť zápas holemi je disciplína lidová, nerytířská, zato svrchovaně mužná: snášet nárazy, způsobené opěťovanými srážkami obou holí, a nezhroutit se po dvou třech úderech s roztřesenými svaly celého těla a vyvrácenými klouby a obráceným žaludkem,

aj, k tomu je třeba být chlap jako houžev a mít hnáty jako sochory a oči dobře usazené v důlcích, a nadto být na obě strany broušený a mít hlavu na pravém místě.

Byla to od Petra velická smělost, ne-li drzost, odvážil-li se vyzvat na souboj holemi nepočítané množství janičárů, ač věděl, že janičáři jsou v tomto drsném sportu speciálně cvičeni a cepováni – známo, že hůl byla nejen jejich parádní zbraní, ale i něčím jako vojenským znakem –, ale spoléhal se na to, co jsme uvedli při výčtu nepostradatelných vlastností dobrého šermíře holí na posledním místě, totiž na nabroušenost svého postřehu a na kvalitu své hlavy. Takto počítal, a hned napoprvé se nepřepočítal: když janičárský Tarzan, strašlivě ceně své řídké tesáky, proti němu vrhl čelním útokem všechnu váhu svého obřího těla, Petr předstíraje, že má v úmyslu odrazit jeho ránu svou svisle nastavenou holí, v posledním zlomku vteřiny uhnul stranou a nastavil mu nohu, použiv přitom jednoho ze sterých způsobů, v nichž ho před dávnými lety vycvičil výborný Franta, syn poběhlice Ažzejtradamů, takže nešťastný Tarzan, aniž kdy do konce svého života dovedl pochopit, co se to mohlo stát, rozplácl se jak dlouhý tak široký před divanem padišáhovým.

A Petrovi v téže chvíli prošlehlo hlavou s úlevnou jistotou a zřetelností: Franta! Ale ovšem, Franta je ten janičár, jehož tvář mu připadala tak podivně známá, Franta dozrálý a zmužnělý a prohnětený životem zcela mimořádně drsným, ale o to nic méně Franta, jeho obdivovaný přítel z dětských let. A Petr, posílen radostí, bacil holí po zadnici Tarzana, který se už zvedal, a byla to rána tak mocná, že chlapík se sesul nanovo; a tentokrát už nemohl vstát jinak než s přispěním svých druhů, kteří ho odvedli, zdrceného údivem a kulhajícího, neboť úder mu poškodil kterýsi důležitý motorický sval, do pozadí místnosti, aby se mu nikdy, nikdy už nedostalo příležitosti být individuálně vzat na vědomí a stát se

předmětem zájmu panstva tak vznešeného a vysoko postaveného, jako je sultán a jeho družina. *Sic transit gloria mundi*: sláva světa někdy trvá tak krátce, přicházejíc a hned zase odcházejíc s takovou překotností, že ani mrknout nestačíš.

A přísedící Nejvyššího shromáždění i přihlížející čaušové volali *bak, bak*, a také z podstropí se neslo něžné *bak* jako prozpěvování andělů.

Ano, podsaditý janičár vskutku byl Franta Ažzejtrdomů – nyní, když si ho Petr po zdolání prvního odpůrce prohlédl jaksepatří, nemohl už o jeho totožnosti ani stínem pochybovat. Jenže poznal-li Petr jeho, on zcela zřejmě nepoznal Petra a patrně neměl ani sebemenší chuť či náladu zúčastnit se senzačního turnaje, který uspořádal ten elegantní mladý pán, mluvící výtečnou turečtinou a provozující před Jeho Veličenstvem divy statečnosti, a jež by ho ani ve snu nenapadlo ztotožnit s klukem, s nímž se kdysi prával před kostelem Panny Marie Orodovnice na Malé Straně v Praze. Stál, Franta totiž, nízké čelo předkloněné, ústa sverepě semknutá, zřejmě si myslel: Nechoď, Vašku, s pány na led, nebo něco v tom smyslu, co do doby přiměřenějšího.

Janičárům se mezitím podařilo přimět domluvami a štouchanci dalšího ze svých druhů, aby se podjal zápasu s Petrem, a podobně jako první, jež jsme nazvali Tarzanem, ani tento nešťastník nikdy nepochopil, jak se to mohlo stát, že souboj skončil v téže chvíli, kdy započal: Petr ho vyřídil prostě tím, že odrazil jeho první útok, nastaviv hůl ne jeho holi, nýbrž prstům jeho pravé ruky, jimiž tu hůl svíral, takže než se ozvalo první dřevěné prask a prask a prask, lahodící sluchu všech milovníků tohoto sportu, nešťastný janičár, takto lamželezo k pohledání, už byl vyřízen a stál uprostřed zápasíště, kolena pokleslá, oči proměněné ve vřídlo horkých slz, zastrkuje si rozdrcené prsty do úst.

– Běda, přátelé, takhle zůstanete bez velitele na věky věků, řekl Petr. – Neříkejte, že tohle byli vaši nejlepší šermíři. To by už bylo lépe celou janičárskou armádu rozpustit.

Janičáři zavrčeli a zaúpěli hněvem a studem a zaskřípali zubisky.

– Urazil jsem vás? vysmíval se Petr. – Ať mi to tedy někdo z vás oplatí, vždyť na to čekám. Nebo se nikdo takový nenajde? To by znamenalo, že jsem o vás neřekl nic než čistou a holou pravdu. Jak je vidět, přísloví jaký pán, takový kmán se osvědčuje. Váš generál nestál za nic, a vy, jak je vidět, nejste o nic lepší. – A bez přechodu přešel z turečtiny, již mluvil až dosud, na svou mateřštinu: – Tak co, Franto, pořád nic?

To zapůsobilo. Franta zvedl své zarputile skloněné čílko a jeho široká tvář se obestřela výrazem nejhlubší tuposti. Teprve po chvíli zkoprnlého zírání jeho ústa, ozdobená janičárskými frňousy, se pohnula náznakem neslyšných, rovněž po česku pronesených slov: – No né!

Petra tedy poznal, i když dosud nevěřil svým očím, ale aby se měl k zápasu, k němuž jej Petr vyzýval, to se neměl. Nepochybně stál na svých krátkých a bočitých, po celé své délce jednostejně širokých nohou, nevysoký, ale mohutný co do šíře a váhy, s hrudí jako zbloudilý balvan, s pažemi, jež mu obloukem odstávaly od svalnatého trupu, a chmurně a podezíravě zíral na Petra svýma malýma, chytrýma, neurčitě nazelenalýma očima. Kamarád ne-kamarád, Petr pro něho v této chvíli byl pán, a s pány, jak věděl ze svého strastiplného života, není radno si začínat. Pohnul se teprve, když jeden z jeho druhů, chtěje ho povzbudit, mu odzadu uštědřil silný kopanec. S mrštností překvapující při jeho medvědí zevnějšku zachytil lopatovitou rukou nohu, již byl nakopnut, silným trhnutím zvrátil drzounovu rovnováhu a přiměl ho

k pádu, a pak teprve, temně mruče, se dal kolébavě na pochod k zápasišti.

- Ale já tě, Petře, rozmáznu jako štěnici, řekl, když se zbavil svého janičárského hávu.

- Jen to zkus, řekl Petr.

A dali se do práce.

To, co pak nejvyšším vládcům osmanské říše a jejich nohsledům bylo z Alláhova dopuštění dopřáno spatřit, byl souboj titánů, hrůzyplný obraz nahých, vši přetvářky prostých a opravdových lidských souvztahů, drama střetnutí dvou vyrovnaných protikladných sil, zuřící rvačka dvou nelítostných lidských bestií, jež si pro tuto chvíli nepřejí nic než umlátit se dubovými klacky, jimiž do sebe mydlí, aniž se jim kdy podaří uhodit do živého, neboť oba jsou stejně zdatní v obraně jako v útoku, v odrážení ran jako v jejich zasazování. Pro prestissimu dubových třesků, při nichž se obě tyče míhaly všemi směry, splývající v jedinou vířící hvězdici, následuje strnutí, něco jako rohovnický klinč: hole, svírající ostrý úhel, opírají se o sebe střed proti středu a oba borci se snaží jeden druhého přetlačit jako dva zápasící jeleni se zapletenými parohy.

Je to podívaná napínavější a patetičtější, než dokud útočili a mlátili se, neboť tu nejde o pohodu líného spočinutí, nýbrž o klid strašlivě vratké a s nesmírným vypětím sil udržované rovnováhy, a o nehybnost do nemožnosti natažené a k výstřelu připravené kuše. Nikdo nedýchá, je ticho, v jakém by bylo slyšet i chůzi kočky, ubírající se k své misce s mlékem, oba rekové vypadají jako zkamenělí, jako očarování zlou sudbou, jako odsouzení k věčnému trestu marné námahy. Vtom, slyš, ozve se podivný a v těchto místech nepatřičný zvuk trhajícího se plátna: to Petrovi praskl těsný rukáv košile, neodolav tlaku jeho vypjatého svalstva, a vzápětí zazní

shůry, z podstropí, kratičké, ihned potlačené zakvílení – některou z přihlížejících sultánových žen či ženin přepadla milostná křeč, ale hlídkující eunuch zavčas uspěl ji zkrotit a ucpat jí ústa černou dlaní.

A tu se znehybnělý obraz zápasu mění: Petr nečekaně provede piruetu na pravé noze a Franta se bezmocně řítí do prázdna a brzdí medvědími tlapami jako lyžař, zmírňující prudkost svého sjezdu, špičky k sobě a paty od sebe, zatímco Petr ho uvolněnou holí mlátí po hýždích. Aniž bylo s to si uvědomit, že Petr svého rivala šetří, protože kdyby ho jen jednou jedinkrát bacil po hlavě namísto po zadnici, bylo by náraz po zápase, obecnstvo, až dosud nedutající, začne vyvádět, dupat, hulákat a třestit, zdivočelý sultán, nedbaje své důstojnosti, pro niž není přiměřeného titulu, bije kolem sebe oběma pěstmi, učený Hamdi skuhrá rozkoší a škubá si vlasy, je vidět čauše, kteří vyhazují turbany do výše, a jiné, kteří se objímají a přitom se trkají hlava proti hlavě jako skopci; co vyvádějí ženské v podstřeší, toť neznámo, neboť i kdyby kvičely sebevíc, jejich tenké hlásky by nemohly než zaniknout v burácení pašů a bejů a efendiů a jiných pánů tvorstva.

A nový obrat zápasu vyvolá nové hromadné zavytí sportovních diváků: Franta Ažzejtradomů, ubrzdiv svůj nedobrovolný cval, také pustí levý konec své hole, a vraziv ji Petrovi mezi stehna, přiměje ho k žalostnému, nedůstojnému pádu, a už se rozpřahuje, aby mu zpřerážel všechny kosti, ale Petr, ležící pod ním na zádech, vymrští současně obě nohy jako uvolněné pružiny chodidly proti jeho kolenům a převrhne ho jako panáka přesně tak, jak sám byl před zlomkem vteřiny převržen. Ale tu už oba bohatýři sedí na zadnicích a vyskakují a nanovo se vrhají proti sobě, a prestissimo dubových třesků opět přejde v příšernou nehybnost vyrovnaných sil. A zatímco oba stojí a přetlačují se, Franta Ažzejtradomů

znenadání řekne šeptem, spíš náznakem rtů než hláskovanými slovy:

– Petře, já už nemůžu.

Na to Petr také šeptem:

– Blbost, musíš zvítězit.

A Franta:

– Já vím, ale jak?

– Přeraz mi hůl, sykne Petr.

A tak se i stalo. Petr znovu uvolnil klinč, ale tentokrát namísto aby Frantu, který se opět vyřítíl do prázdna, pronásledoval, čekal na jeho nový útok, drže před sebou tyč v široce roztažených rukou. Franta naopak, když ubrzdil svůj úprk, přitáhl ruce k sobě, zaútočil, hole se srazily zdvojenou silou obou párů ocelových paží a zaznělo suché prasknutí.

– Vzdávám se, řekl Petr turecky, odhazuje zlomenou Černohorcovu hůl. – Vedl sis, neznámý janičáři, zdatně, zvítězil jsi čestně a zachránil jsi čest praporu janičářů. Ale není na mně, abych tě chválil nebo haněl. Jest na Jeho Veličenstvu, Vždy Vítězném, aby z toho, co se tu odehrálo, vyvodilo důsledky.

Sultán, dosud udýchaný rozčilením, promluvil:

– Jaké důsledky? Bylo řečeno jasně, tak aby tomu každý rozuměl: Kdo z janičářů nad tebou, Abdullahu, zvítězí v souboji na hole, stane se Ismailovým nástupcem. Tady ten junák zvítězil, tak jaképak řeči. Byl jsem sice trochu zklamán, Abdullahu, žeš to nevyhrál ty, neboť jsem ti držel palce, ale musím uznat, že kdybys nebyl podlehl, bylo by to šeredně zkomplikovalo situaci, protože další silák, který by tě zdolal s konečnou platností, by nemusil být uznán za opravdového vítěze, neboť ty, Abdullahu, jsi zajisté unaven. Je tedy zcela v pořádku, že to dopadlo tak, jak to dopadlo, a není ani možné, aby to v pořádku nebylo, vždyť šlo o záležitost

tebou, Abdullahu, nastraženou a řízenou. Jde ovšem ještě o to, zdali tento chlapík, který ti přerazil hůl, při vší své síle není beznadějný pitomec. Jak se jmenuješ, junáku?

– Říkají mi Ibrahim, odpověděl Franta.

– Dobře. A teď mi pověz, Ibrahim, kdo chodí ráno po čtyřech, v poledne po dvou a večer po třech?

Franta, skloniv čílo, chvíli zamračeně mlčel, než odpověděl:

– Delfín.

– Delfín? podivil se sultán. – Kterak to, že delfín? Což delfín chodí po čtyřech?

– Nechodí, odpověděl zarputile Franta.

– Chodí vůbec delfín? naléhal sultán.

– Nechodí, opakoval Franta.

– Tak proč jsi řekl takovou hloupost?

– Protože nechci být generálem, nechci být jako Černohorec, na to Franta stále tímž zarputilým tónem. – Mezi pány není žádná spravedlnost. Já zůstanu raději tím, čím jsem.

– Nezůstaneš, řekl sultán, – a přijmeš hodnost, kterou sis čestně vybojoval s Abdullahem, i proti své vůli a na můj rozkaz. Protože tím, že jsi na mou otázku odpověděl úmyslně hloupě, jsi prokázal nezištnost, vlastnost, která je u lidí nadmíru vzácná. Ale teď, když víš, že hodnost generála tě nemine tak jako tak, řekni mi pořádně a rozumně, kdo to je, kdo ráno chodí po čtyřech, v poledne po dvou a večer po třech.

– Býk, řekl Franta tentokrát už zvesela a osvobozeně.

– Myslím, že jsi přece jen pitomec, řekl sultán. – Jak to, býk? Člověk přece. Ten leze po čtyřech, dokud je nemluvnětem, po dvou, když dospěje, a v stáří po třech, protože se opírá o hůl.

– To je možné, řekl Franta. – Jenže na janičára to neplatí, protože janičár padne v boji dávno dřív, než se mu podaří zchromnout

stářím. Zato býk, dokud je teletem, chodí po čtyřech, když dospěje a chce skočit na krávu, jde po dvou, a když zestárne a je vlečen za nohu na porážku, ťapká po třech.

Když uslyšeli tuto skvělou odpověď svého nového generála, janičáři slovanského původu, jichž byla většina, spustili hromadné juchůů a ejchuchů a ejajá, a sultán, v přemíře dojetí skloniv hlavu, zaslzel, neboť pochopil, že historické chvíle, jež mu toho dne bylo přáno prožítí a o jejichž hladký průběh se postaral jeho skvělý Abdullah, jsou možná významnější a co do budoucna důležitější než dobytí Cařihradu před sto padesáti roky.

ČTVRTÁ ČÁST

Kariéra mladistvého kardinála

Zdá se, že Giovanni Gambarini dosud nedohrál svou roli

Návrat Franty, syna poběhlce Ažzejtredomů, Petrova o tři roky staršího přítele z dětství, do těchto příběhů byl umožněn sledem událostí nikterak náhodných, nikterak krkolomných, a naopak velmi prostých a logicky pochopitelných a pro onu dobu, jež tu ožívá za našimi přivřenými víčky, nemálo typických. Kdyby se ovšem i po tomto ujištění některému z čtenářů náhlý Frantův vpád na scénu přece zdál nedovoleně náhodný, dejme mu – i když trochu netrpělivě – za pravdu: dobrá, dobrá, ano, ano, spánembohem připustme, že to byla hrozitánská náhoda, i když po pravdě nevíme, co to vlastně je náhoda, neboť definice náhody, s nimiž se setkáváme v knihách starých mudrců, jako že například náhoda je opak nutnosti, nebo poetičtěji, stín nutnosti, anebo pláštík, jímž zakrýváme svou ignoranci, to jest svou neznalost příčinnosti jevů, nám říkájí tolik co nic; víme jen, že bez náhod si život ani nelze představit.

Nuže krátce potom, kdy jsme se s Frantou při líčení příhod dvanáctiletého Petra Kukaně setkali poprvé a až do chvíle jeho náhodného návratu naposled, jeho matka, poběhlce, zemřela po požití nadměrného množství špatných lihovin a osiřelý Franta, nevěda, kam se vrátit, dal se, chlapec holobradý, ale otužilý a silný, naverbovat do armády dobrodružného císařského polního maršála Rosswurma a odtáhl s marškumpačkou do Uherska, na pevnost Ráb, maďarský Győr, za římských dob Arrabona zvanou, aby tam pomáhal hájit přístup k Vídni, napořád ohrožované tureckými nájezdníky. Po dvou měsících služby, již mu nelitostný

purkrabí, který si na něho zasedl pro kterousi jeho drzou poznámku, proměnil v peklo, Franta utekl a pustil se nazdařbůh do světa, jda, jak se říká v pohádkách, kam ho oči vedly, a právě když umíral zimou, hladem a vysílením, šťastně padl Turkům do rukou.

Protože byl mladý, dítě ještě, a nadobyčej silný, byl poslán do janičárského výcvikového tábora u Smyrny, v Anatolii, a tam tři roky zakoušel nouzi, bití, hlad, horko a zimu, uče se přitom sekat šavlí a zápasit s holí a skákat přes příkopy a zlézat překážky a metat balvany a kácet stromy a štípat dříví a rozbíjet stany a opatrovat velbloudy a mezky a ládovat děla a šturmovat a nespát nebo spát vstoje a vařit jídlo a mluvit turecky a chválit Alláha a nosit na hřbetě proviant. Kdo nevydržel, odešel do ráje, kdo vydržel, proměnil se v houžev.

Proměniv se v houžev, Franta byl z tábora propuštěn a odeslán do Stambulu, k posádce starších janičářů, kdež pak pět let dělal totéž, co mu bylo činiti v táboře mladíků, a navíc všeho posluhoval starším jako čeledín, čistil jim zbroj a strůj a pral jim prádlo, než byl, muž třiaadvacetiletý, konečně přijat do řad *ačan-oglanů*, jak se dospělí janičáři nazývají po turecku, na rozdíl od *adžem-oglanů*, to jest nezkušených dětí, k nimž patřil až dosud. Stav se *ačan-oglanem*, proháněl a pohlavkoval nového *adžem-oglana*, který mu byl přidělen jako sluha, a začal si žít v pohodlí, při dobré krmi a pití, než byl o dva roky později, to díky své mimořádné síle a obratnosti a navzdory svému ne zcela příznivému zevnějšku, povolán k nudné, ale nenáročné službě v seraji.

Tam by si byl asi v klidu a v závětrí odkroutil další dva tři roky, než by ho znovu odkomandovali, tentokrát rovnou na některé válečné tažení, aby tam padl – neboť, jak to sám bystře naznačil ve své odpovědi na sultánovu hádanku, janičáři se zpravidla nedožívali pokročilých let – když tu náhodou, pokud označíme jako

náhodu tu okolnost, že cesty dvou životem štvaných dobrodruhů se setkaly v prostoru a čase, namísto aby náhodou zůstávaly odloučeny jedna od druhé, klopýtl o svého přítele Petra, což mu dopomohlo k neuvěřitelnému avansmá z janičárského kmána na všemocného generála, samozřejmě ochotného táhnout s Petrem za jeden provaz.

Franta, spravedlivý, byl si dobře vědom toho, že jeho vítězství nad Petrem v souboji na hole bylo jen nastrojené, a to nesmírně zvýšilo Petrův prestiž v jeho očích. Petr mohl být stokrát výmluvnější, stokrát chytřejší, stokrát zanícenější pro pravdu, než jak byl, ale to by z Frantova hlediska mělo jen pramalý význam proti tomu, že se znal bít, tak jak to předvedl, a že jeho, Frantu, dohnal k tomu, aby při souboji byl nucen doznat, „že už nemůže“. Kde se to v tobě vzalo? Vždyť já tě znám jako smrádě, které nedovedlo kloudně plivnout přes plot, jsi střízlík, hnáty máš proti mým pazourům jako hůlky, můj výcvik jsi taky neměl, a přece jsi mi dal na prdel, že jsem si čtrnáct dní nemohl sednout.

Připomeňme si, že to smrádě, které podle Frantova vyjádření nedovedlo kloudně plivnout přes plot, tenkrát už umělo hovořit nejelegantnější ciceronskou latinou. Ale to Frantu nezajímalo. Hlavně že Petr se tehdy teprve musil učit hlavním mužným ctnostem, plování, seskoku z výšek, omračování nepřitele hranou dlaně přes spánek a jiným dovednostem.

Potud Franta Ažzejtradamů. A Petr, zbaviv se zavlého Černohorce a maje záda krytá svým starým přítelem, stal se pánem osmanské říše teď už doopravdy a – snad smíme tak doufat – s konečnou platností.

S konečnou, řekli jsme, platností: vše nasvědčovalo tomu, že toto nové uspořádání vskutku je, v míře omezenosti lidských životů, konečné, neboť nebylo nikoho, kdo by mu nepřál, a spo-

kojení byli všichni, především sám sultán, šťastný, že nikdo už nemá co mluvit do jeho volby nového rádce, který ho inspiroval a rozkurážoval, Petr, který nanovo vládl mocenskými prostředky, jež mu skýtal možnost, aby uskutečnil svůj dávný sen spasit lidstvo a přivést je na cestu rozumu a spravedlnosti, Franta, který by snad ani nebyl živoucím lidským tvorem, kdyby se mu – i při jeho počáteční nechuti – nakonec nelíbilo, že byl z janičárských ubikací převeden do skvostného paláce zesnulého Černohorce, plného sluhů a krásných otrokyň a jídla a pití a postelí vystlaných kajícím perím, a rozveselili se i janičáři, jimž nebožtík Černohorec zkracoval žold a přiděl potravin: pravíme zesnulý Černohorec, pravíme nebožtík, neboť nešťastný aga defenestraci sice přežil, polámav si pádem na tvrdou půdu jen několik žeber, ale ne nadlouho, neboť sotva si uvědomil, že je navždy zhanoben a zesměšněn, v záchvatu zuřivosti si vnořil do hrudi dýku a skončil slovy strašného černohorského prokletí Jebem ti boga na zsinálých rtech.

A rozveselený sultán se postaral o to, aby oné konečné platnosti nového pořádku dal náležitý výraz. Toho večera, kdy Petr měl být oficiálně před tvář světa uveden v svůj nový úřad Vědění Jeho Veličenstva, byla ve všech prostorách seraje, v zahradách a v palácích, uspořádána skvělá slavnost, na niž byli sezváni zástupci všech vyslanectev a velkovyslanectev evropských i asijských a jíž se směly zúčastnit, arci zahalené a hlídané eunuchy, i dámy ze sultánského harému, mocnářovy manželky i ženiny i neprovdané princezny. Bylo při ní vypáleno na sedmdesát tisíc petard a rachejtlí, takže noční nebe bylo po plné dvě hodiny proměněno v plnoucí pec, to za rachotu tak nesmírného, že připravená cvičená zvířata, medvědi a tygři, jež se měla sezvaným hostům pochlubit svými kumštíky, hrůzou zdivočela a porvala se, a že luňáci, kteří za klidných dob byli trvalou dekorací stambulského nebe, v úděsu

odletěli neznámo kam a vrátili se až po třech týdnech. Zaplatilo ji životem na devět set skopců a na pět tisíc kuřat a slepic a krůt a byl při ní na přípravu národního jídla, zvaného pilaf, spotřebován náklad šestnácti karavan rýže. Duchaplný chevalier de la Prairie, který této veselici byl přítomen, napsal o ní ve svém referátu francouzské královně regentce, že si tu přišel na své spíš *un gourmand* než *un gourmet*, totiž spíš žrout než jemný labužník, neboť turecké kuchařské umění je *déplorable*, žalostné, ale tento kritický šleh nutně vyzněl naprázdno, neboť chevalier pojednal hned v příštím odstavci o politické senzaci, k níž došlo v seraji téhož dne a téhož večera.

Stalo se toto.

Po jídle, když nádobí bylo sklizeno, sezval sultán všechny přítomné představitele cizích vlád do trůnního sálu, a když za zvuků císařského parádního pochodu, jež vyhrávala harémová kapela, složená vesměs z žen převlečených za muže, se všichni sešli, Ten, Pro Nějž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, zprava zleva obklopen svými ministry a vysokými úředníky, ozdobil hrud' Petra Kukaně z Kukaně, alias Abdullaha beje, Řádem stříbrného pŕlměsíce.

– On jest mým věděním, a jeho vědění jest mým věděním, pravil mimo jiné, mužně potlačuje silné pohnutí. – Neboť jemu se od samého Alláha dostalo schopností mimořádně skvělých, a Alláh sám jej křivolakými stezkami vyslal na můj dvůr, aby mi pomohl v plnění mých těžkých úkolů vladařských. Proto všechno, co řekne on, má stejnou platnost, jako by to vyšlo z úst Mého Veličenstva.

To věru bylo příliš; však také cizí diplomaté, když vzali na vědomí tato slova, strnuli jako zkamenělí a obrovským sálem zašuměl po chvíli šepot, obměňující v nejrůznějších řečech základní myšlenku: Není možná! *Sans blague! Net möchlich! Accidenti!* – To

tedy znamená, že ten hezký mladík není obyčejný milec, nýbrž prokurista! poznamenal k tomu o málo později v kuloárech povždy vtipný chevalier de la Prairie.

Odněkud z kouta se ozval hlas slabomyslného prince Mustafy, o němž se pořád ještě nevědělo, že je křesťan:

– Praví se v sůře o Josefovi: I pravil farao: Ode dneška budeš mít u nás vysoké postavení i důvěru.

Ale to nejpodivuhodnější teprve mělo nadejít.

Když stříbrný půlměsíc, složený z drahokamů, vzplanul na jeho hrudi, Petr, vztyčen, impozantní ve svém hvězdném chalátu, jež dostal darem od sultána, utišil vladařským pohybem ruky šepoty linoucí se síní a promluvil takto:

– Stalo se vinou špatných služebníků, jakož i rádců Toho, Pro Něž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, Vždy Vítězného Pána Dvou Měst, že světem se roznesla lživá pověst o slabosti a úpadku osmanské říše, a že tytam jsou doby Mehemmeda Dobývatele a Selíma Hrozného nebo Sulejmána Zákonodárce, kdy celý vesmír se chvěl hrůzou před zvukem tureckého jména a svistem turecké křivé šavle a kdy před tureckým harcovníkem celé národy padaly na kolena v prach. Ó nikoli, ať nikdo nepodléhá mylné představě, že dny tureckého rozmachu jsou sečteny. Sečteny jsou pouze dny těch proradných a prašivých a změkčilých jednotlivců, již zavinili nepatrné a přechodné ochabnutí turecké síly a z nichž jednoho, toho nejproradnějšího a nejprašivějšího a nejzměkčilejšího, jsem měl potěšení vlastníma rukama vyhodit z okna a zbavit tuto zem jeho paralyzujícího vlivu; a stejně se stane těm, již se pokusí mně bránit v plnění svatého úkolu, k němuž mě padišáh ve své vladařské moudrosti povolal, úkolu nanovo učinit tuto zemi strašlivým a nelítostným bičem, trestajícím všechny nepravosti světa.

Zatímco takto Petr řečnil, sultán vážně, na znamení souhlasu, vrtěl hlavou a cenil zuby tak strašlivě, že diplomaté nemohli nepochopit, že všechno, co tu slyšeli, bylo míněno naprosto vážně a že se právě s rachotem obrátila nová stránka světových dějin.

Petr chvíli sečkal, až tlumočníci, již zkoprnělým diplomatům překládali polohlasem do ouška obsah jeho projevu, dodrmolí svou, a pak pokračoval:

– Neboť tato podivuhodná říše byla stvořena především proto, aby naučila všechny národy pokoře a bázni a aby je napořád trestala za jejich zpupnost a revnivost a hloupost a sobectví, a zdálo-li se někomu, že v posledním údobí pozapomněla na toto své veliké poslání, nechť vezme na vědomí, že tu šlo o ztišení až běda přechodné, jako je přechodný klid, jehož si dopřává lev, než se vydá na lov. To je vše, co jsem vám úvodem chtěl říci, a žádám vás, abyste má slova, jež, jak vám známo, jsou i slovy Jeho Veličenstva, tlumočili svým panovníkům.

Domluviv, Petr se hluboce uklonil sultánovi a odešel ze sálu důstojnými *pas du courtisan*.

Právě když nasedal do nosítek, aby se dal dopravit domů, k své čarovné Leile, přidružil se k němu chevalier de la Prairie, nádherný kavalír, jemuž výtečně slušela mušketýrská muška a knír.

– Dovolte, abych vám blahopřál, Excellence, k vašemu vyznamenání, a hlavně k vašemu projevu, promluvil svou skvostnou francouzštinou, již pěstoval, jak je patrné z jeho dopisů královně, jako krásné umění. – Ještě nikdy jsem neslyšel slova tak silná, odhodlaná a mužná. Díváte se na mne cize, Excellence, asi vám vypadlo z paměti, že jsem měl svého času čest se s vámi setkat na dvoře vévody Tankreda v Strambě – jsem chevalier de la Prairie a vy jste tehdy byl monsieur Cucan de Cucan. Ach, kde jsou ty časy, a kdežpak bych si tehdy byl pomyslíl, jak hluboce jednou

pozměníte své politické názory, jež tenkrát byly, vzpomínám-li si správně, nadobro humanistické.

– Jsou humanistické dodnes, odpověděl Petr v téže řeči, již si byl osvojil, jak se mu zhusta stávalo, aniž kloudně věděl jak, možná za svých přátelských styků s kapitánem d'Auberée. – Jsou humanistické dodnes a nic jsem na nich nezměnil.

Chevalier de la Prairie povytáhl své hezké, kosmeticky upravené obočí.

– Vida, řekl. – Omluvte, prosím, mou nechápavost, jestliže humanistická tendence vašeho prohlášení, že chcete vzkřísit krvavé doby Mehemmeda Dobývatele a Selíma Hrozného a nanovo proměnit osmanskou říši v strašlivý a nelítostný bič, mi poněkud uniká.

– Až se jednou splní dávný sen českého krále Jiřího z Poděbrad, který usiloval o sjednocení evropských národů, nebude takového biče třeba, odpověděl Petr. – Ale jak situace vypadá dnes, evropské národy, daleky toho, aby se chtěly sjednotit, připravují se k válce, od níž je může odvrátit jen vážné nebezpečí tureckého vpádu. Proto považuji za nutné posílit válečnou moc osmanské říše a vyburcovat ji z letargie, která ji v poslední době zachvátila.

– Chápu a omlouvám se vám, řekl chevalier de la Prairie. – Ale dovoluji si vás upozornit, že záměry českého krále, o němž jste se zmínil a jehož jméno uniklo mému povědomí, nebyly ojedinělé a že Evropu by chtěl sjednotit kdekdo. Nebezpečí veliké evropské války, o němž jste hovořil, vzchází právě z toho, že už není živ náš nezapomenutelný král Jindřich, zavražděný dýkou šílence, a že vznešený úkol sjednotit Evropu, jehož splnění našemu králi nebylo dopřáno, vyklouzl z francouzských rukou do rukou cizích a nepovolaných. Sjednotit Evropu by chtěl Svatý otec, chtěl by to Habsburk, Švéd, Holanďan, Sas, Braniborec; a přece dá rozum, že tohoto velikého dějinného poslání je práva jen a jen Francie. Tak

vidím situaci já – myšlenka, že bič boží představovaný lidmi, kteří nosí na hlavách polštáře – chevalier de la Prairie se zasmál, jako by ho tento žert byl napadl právě nyní, ale hned vzápětí, uvědomiv si, že i Petr má na hlavě polštář, rozuměj turban, zvážněl a omluvil se: – *Oh, pardon*, zkrátka představa, že národ, který se živí jen špatnou skopovinou s rýží a věší svým ženám před tváře záclony a klaní se černému kameni, by měl zachránit staré evropské hodnoty, jako je rytířství, gotika a já nevím co ještě, se mi zdá silně kuriózní; ale to je bezpochyby tím, že to je nápad tak zvláštní a silný a matoucí. À propos, měl jsem potěšení se setkat s vaším osobním přítelem, Excellence, s Jeho Eminencí kardinálem Gambarinim.

Petr, až dosud odměřený, ožil.

– Kde? zeptal se s nediplomatickou naléhavostí.

– V Paříži, na dvoře Jejího Veličenstva královny regentky. Žel chystal jsem se právě k odjezdu do Stambulu, i nedostalo se mi příležitosti, abych vyměnil s Jeho Eminencí víc než několik slov zhola bezvýznamných. Ale nesmím vás déle zdržovati, Excellence – ostatně já sám musím ještě dnes večer sepsat pro Její Veličenstvo zprávu o vašem historickém, smím-li se tak vyjádřit, vstupu do světové politiky. Lze si představit, že dnes v noci více takových jako já sám bude namísto spánku sepisovat dokument, který, buďte o tom ujištěn, Excellence, z mnohých a mnohých vznešených hrudí vyrazí dech. Je dusno, blíží se bouře a na mou věru se tomu ani nedivím. Bylo mi radostí, že jsem měl tu čest se s vámi setkat, Excellence, a dovolte, abych vám popřál dobré noci.

Chevalier de la Prairie pak nasedl do kočáru a odjel.

Jak papeže přešel smích

Když se papež dozvěděl z oficiálních, spolehlivých a jako vždy výtečně informovaných míst, že Petr Kukaň z Kukaně alias hrabě di Monte Chiara nejen žije, ale že se stal prvním milcem tureckého sultána a ve své fantastické hodnosti Vědění Jeho Veličenstva se uvedl tím, že zamával tureckým handžárem, ukutým v Damašku a kaleným ve velbloudím trusu, vzpomněl si na své svaté osvícení, jež na něj seslal Bůh právě ve chvíli, kdy za domněle zesnulého sloužil zádušní mši, přepadla ho veliká a svatá veselost, takže si po svém způsobu složil ruce na životě a smál a smál se tak dlouho a srdečně, jak ho nikdo z jeho blízkých spolupracovníků dosud neviděl se smát. – Ten holomek, ten holomek! volal zalykavě, stíraje si bohaté slzy. – Já to věděl, že o něm ještě uslyšíme. Můj Bože, kde bychom mohli být, kdyby takoví lidé stáli v službách Mojí Svatosti! A on, zvíře jedno, dal se k Turkům!

O něco méně srdečně se smál, když se mu dostalo zprávy o tom, že prvním diplomatickým činem nového hrůzovládce bylo uzavření příměří na čtyři roky s Persií, s touž Persií, jež se podle evropských nadějí a propočtů měla nejpozději do dvou měsíců utkat s Tureckem a na hlavu je porazit, jelikož perská armáda byla na válku výborně připravena a vyškolená podle nových evropských zásad a metod. Potom neminul den bez nových zpráv o dalších počinech Petra z Kukaně, takto Vědění Jeho tureckého Veličenstva, jež jednoznačně nasvědčovaly vážnosti jeho snahy co nejrychleji zmodernizovat turecké branné síly. Byly to především hromadné nákupy v anglických, švédských, holandských a německých zbrojařských závodech, které vyráběly novodobá čtyřliberní

děla a lehké muškety, jimiž se střílelo bez opěry a jež se ládovaly kartónovými nábojnicemi. To nic, říkal si, to nemá budoucnost, Turecko je zadluženo po uši a dojde mu dech.

Ale pak přišla zpráva, jež Svatého otce sice opět rozesmála, ale ne nadlouho. Petr Kukaň, pravá ruka sultánova, sám měl pravou ruku, podle nezaručených informací svého kamaráda z dětství, o jehož jmenování generálem janičárů se osobně přičinil. A hle, tento všemocný generál prý opustil nádherný palác, jehož užívání přináleželo k jeho hodnosti, přestěhoval se do skromného domku v blízkosti domu rovněž skromného, v němž bydlil Petr, začlenil své nesčetné služebnictvo, otroky i otrokyně do armády, palác sám proměnil ve vojenskou akademii a všechny peníze, šperky, koberce a zlaté nádoby věnoval na nákup zbraní pro erár. A tento skvělý a ušlechtilý čin, v němž papež právem tušil prsty Petra Kukaně, byl zanedlouho následován podobnými, i když ne tak zcela důslednými a okázalými činy ostatních hlavounů seraje, vezírů a vysokých úředníků. Kdekdo se zbavoval svých drahokamů, zlatých řetězů, perel a skvostných obleků. Stalo se módou chodit v starých přešívaných šatech, kupovaných u vetešníků, kteří z toho pochopitelně znamenitě zbohatli. Kancléř pokladu se prý zbláznil a byl spatřen někde v bazaru nahý jako palec, jak pláče a rve si vlasy a volá: Vše, co mám, jsem dal, teď už jen čert aby si mě vzal!

Podle zpráv, jež následovaly, sultán sám se přizpůsobil nové puritánské módě, a zabaviv osobní šperky svých žen, položil je, řečeno po evropsku, na oltář vlasti; Turci totiž pojem vlasti neznají. A horečka odříkavosti a spasitelné horlivosti zachvátila nejen Stambul, ale i jiná význačná místa osmanské říše – ze západu i z východu, z Bosny, Srbska, Bulharska, Řecka, Anatolie, Karamanu spěchali k hlavnímu městu poutníci bohatí i chudí, aby nabídli vojenské správě říše své movité majetky.

To vše mělo za následek, že podle zprávy, došlé z Amsterodamu, světová cena diamantů a jiných drahokamů klesla o šestinu.

Další událost: do nedávno otevřené vojenské akademie v bývalém paláci generála janičárů byli povoláni jako profesori a instruktoři dva vynikající němečtí znalci strategie, generál von Hottenroth a generál von Schauer, a ihned podrobili své žáky, složené z vybraných inteligentních velitelů menších tureckých vojenských jednotek, tvrdé a důkladné výuce novodobé válečnické taktiky, tak řečené lineární, jež záležela v tom, že vojska, aby mohla co nejdříve využít svých dokonalých palných zbraní, byla namísto dosavadních hluboce členěných sestav řazena do dlouhých linií, dvou nebo nejvýš tří, tak jak se to znamenitě osvědčilo v bitvách u Nieuportu a o pět let později u Dobriničů.

Další zpráva: polovina turecké armády byla proměněna v mušketýry. Janičárům odňaty jejich tradiční parádní hole a nahrazeny mušketami.

Tehdy papež s velkorysou smířlivostí sobě vlastní rozhodl se k činu, hodnému jeho funkce přímého zástupce Boha na této zemi, a dav od svého hezkého tajemníka se zlatým řetězem kolem pasu nastylizovat skvělý list, plný slov křesťanské snášlivosti a bohabojné mírumilovnosti a přátelských pozdravů sultánovi, vypravil s tímto listem a s nákladem skvostných darů do Stambulu šestičlennou družinu, složenou vesměs z urozených laiků, čímž chtěl dát najevo, že kromě své převysoké hodnosti duchovní jest i pozemským vládcem nejmocnějšího italského státu. Nevysloveným, ale pro diplomaticky školeného jedince, jímž sultán nemohl nebýt, jasně srozumitelným smyslem tohoto gesta byla idea, že on, Svatý otec, nic nedá na drby o šílených gaskoňádách jakéhosi dobrodruha z Posady s hnízdem pro slepice, rozuměj z kukaně, a naprosto nic nemění na svých vlídných, už delší

čas udržovaných mírumilovných vztazích k pánovi osmanské říše.

Věc byla uvážena dobře, rozšafně a podle všech regulí, ale nevíme a nedovíme se, stalo-li se vinou samého sultána nebo v jeho stínu stojícího Petra Kukaně anebo poněkud horkokrevného vedoucího papežské delegace, hraběte O**, pro svou nadměrnou lehkovážnost zvaného Pazzo, to jest Potrhlík, že věc dopadla tak žalostně mizerně a neblaze, jak už jen lidská akce nadobro nepožehnaná a nevlídným božím úradkem k neúspěchu předznamenána může dopadnout.

Především sultán, když italská družina se svým služebnictvem a bagáží dorazila do Stambulu, nebyl doma, to jest, řečeno obřadněji: nedlel ve svém seraji v sídelním městě, nýbrž meškal ve svém rekreačním seraji v Drinopoli, který oproti stambulskému seraji neměl olověnou, nýbrž šindelovou střechu, a za parných letních měsíců byl tudíž příjemnější k obývání, a vrátil se do Stambulu až po čtrnácti dnech. Potom nechal papežovu delegaci, než ji konečně přijal k nejvyššímu slyšení, čekat dalších čtrnáct dní, to za nepřetržitého parna, kdy vody Zlatého rohu páchly jako zkažený zub a horkem hynoucí město se zdálo vylidněné, takže rozpálenými ulicemi se jen tu a tam mihl stín hladové kočky.

Audience pak, když se jí Italové konečně dočkali, byla krátká a zdrcující. Sultán byl mrzutý a hrabě O** vztekly a podrážděný – tolik, že neodpustitelně zapomněl na svou diplomatickou výchovu a mimo jiné poznamenal uštěpačně, že dary, jež Svatý otec posílá, jsou určeny hlavně pro turecký vojenský erár. Když tlumočník uslyšel tuto drzost, poděsil se a ztratil hlavu a ve svém pocho-pitelném zmatku ji přeložil do turečtiny do slova a do písmene; a sultán, zrudnuv hněvem, řekl, že od vrchního kouzelníka ďaurů nepřijímá žádné dary, ani tyto, ani dřívější; a stáhnuv si prsten

Borgiů, jež nosil až dosud, mrštil jím o zem. Hrabě Pazzo prsten hbitě zvedl a prohlásil hlupácky, že Svátý otec jistě bude potěšen, až se doví, že tohoto historického italského šperku nebylo užito na nákup turecké munice.

Načež sultán zavolal stráž a dal celou delegaci zavřít do státního vězení v obávané Černé věži, v křesťanském světě nazývané *sepoltura degli vivi*, hrobka živých.

Nevíme, jak se to stalo a jak je to možné, ale jisto je, že papeži se nedlouho potom dostalo doslovného záznamu o průběhu tohoto brídilského, nejapného jednání, jež navždy zůstavilo černou stopu v dějinách světové diplomacie, jinak radostných a světlých. Není vyloučeno, že to byla zásluha tlumočníka, který za to, že zmíněnou nešťastnou výměnu názorů papežského delegáta se sultánem přeložil nedovoleně věrně, byl odsouzen k smrti stětím hlavy, leč nedovedeme si představit a tím méně znázornit, jak k tomu rozumně a lidsky mohlo dojít. Ale jisto je, že onen raport dostal, a že když jej dočetl, zfalověl a jal se chroptěti, takže přispěchavší lékař byl nucen mu pustit žilou; a když přišel k sobě, jeho první slova byla tato:

– To všechno Cucan. Cucan musí jít k čertu.

Nedlouho před těmito událostmi zemřel bankéř Lodovico Pachione, finanční magnát, v osmanském světě známý jako *magnus mercator christianus*, veliký křesťanský obchodník, a protože byl bezdětek, ohromné dědictví, jež zanechal, mělo připadnout jeho synovci Mariovi Pachione, témuž mladému zhýralci, o němž jsme se na patřičném místě zmínili, že strýček mu koupil palác Gambariniů v Strambě, jehož se vzdal ve prospěch Svaté stolice mladistvý kardinál Giovanni. Rozumí se, že strýček nyní zesnulý to učinil proto, aby svého nemravného příbuzného, nedůstojného nositele svého jména na delší čas odklidil někam do závětrí, a že nebylo v celé Itálii místa odlehlejšího nad Strambu.

Byl to od něho rozšafný čin a dobrý tah, neboť mladý playboy mohl v Strambě klidně a po vůli pokračovat ve svém bohaprázd-
ném způsobu života, aniž tím pohoršil kohokoliv, na kom by mu záleželo, a co lepšího, za pět let svého pobytu v Strambě se znamenitě uklidnil a polepšil. Zlomyslníci sice tvrdili, že si propálil kotel, což znamená, že přestal snášet pití, neboť vnitřnosti mu dosloužily, a ženám že se počal vyhýbat prostě proto, že už mu nic jiného nezbývalo, ale my, ježto nedáme na klevety, chceme věřit, že k obrácení Maria Pachione došlo prostě díky jeho zmoudření a dozrání jeho ducha, takže šel konečně do sebe a poznal, kde jsou skutečné hodnoty života a že třebaš dobrá kniha poskytne člověku daleko opravdovější požitek než dva litry toskánského vína nebo náruč rozdychtěné krasavice.

A nyní, vrchol všeho, zkrotlému hýřilovi spadlo do zklidnělého klína bohatství, o jehož barbarsky nesmyslné nesmírnosti kolovaly odhady a dohady, které, i kdyby byly zveličeny desateronásobně, přece svědčily o tom, že jde o majetek kolosální, významu doslova světového.

Věc byla poněkud komplikována tím, že před pěti roky papež Mariovi, tehdy ještě naplno zhýralému, zakázal Řím, takže Mario, než by se dostal do strýcova barokového paláce ve *via di Banchi* a zasedl v jeho kontoru, byl nucen papeže požádat o dispens výhostu. Nepochyboval o tom, že pochodí co nejlépe a že papež, vždy lačný a potřebný peněz, mu, vybouřenému, a co lepšího, ohromně zbohatlému, rád vyhoví. Ale chyba lávky – Svatý otec, který se patrně právě dozvěděl o některém novém provokačním kousku Petra Kukaně, byl mrzutý a nakvašený a tvářil se, jako by se byl právě napil octa.

– Tak, tak, chtěl by ses vrátit do Říma, řekl ve svém sienském nářečí, když mu mladý umravněnek předložil svou prosbu. – Jenže proč bych ti to, dobytku, měl dovolit? Jen proto, že strýček, namís-

to aby ti nakopal, což měl udělat už dávno, ti odkázal své peníze? Stalo se to tvou zásluhou? Tvrdíš, mizero, že lituješ svých skutků a chceš vést pořádný život. To je zajisté velmi potěšitelné a srdce křesťanské tu má z čeho se radovati. Jenže jsou ty tvé skutky takového druhu, aby stačilo se několikrát udeřit do prsou, sklonit hlavu a prohlásit, že jich lituješ, aby ti byly prominuty?

– Jde většinou jen o pomluvy a nedorozumění, řekl playboy.

Papež namísto odpovědi cinkl na zvonek, a když vstoupil jeho elegantní tajemník, opásaný zlatým řetězem, řekl mu, že chce vidět rejstřík tuhle mladého Pachione.

– Tu to máme, řekl pak, když elegán v červené tunice mu s překvapující rychlostí přinesl dlouhý list papíru, stočený do trubičky. – Tak především, to ti, lumpe, nebylo ani devatenáct, tu je zavraždění kupce jménem Bonasera, který tě přistihl in flagranti se svou ženou.

– To je pomluva číslo jedna, řekl mladý playboy. – Nic mi nebylo dokázáno.

– Díky finančnímu zákroku tvého strýce, řekl papež. – Dále zprznění dvanáctileté holčičky a násilná smrt jejího bratra Carla Fanucciho, který ti přísahal pomstu a padl rukou neznámých vrahů, když se vracel z hostince *U Tří koťátek*.

– Neznámých vrahů, opakoval mladý playboy. – Co já s tím mám společného? A jeho sestru jsem ani neznal.

– Dále rvačka v soukromém příbytku kurtizány Leonory Nazorine, jíž padl za oběť jeden z členů přispěchavší městské stráže.

– To se nestalo mou vinou, řekl mladý playboy. – Leonora pořádala společnost, bavili jsme se hrou v kostky, jeden z hráčů mě neprávem nařkl, že hraju falešně, a...

– Dále, přerušil ho papež, – znesvěcení chrámu svatého Jana v Lateránu, v němž jsi byl viděn, jak... ale nechci si špinit ústa

vyslovením takové odpornosti a kazit si oči četbou takových svinstev. A ty se, lumpe, klíďopíďo postavíš před můj trůn, a odpusťte mi to všechno a dovolte, abych se vrátil do Říma a sedl si do strýcovy kanceláře a ujal se jeho byznysu. Víš-li aspoň, jaký je to byznys?

– Inu, pokud vím, bankovní, řekl způsobně mladý muž. – Strýc nepochybně měl mnoho zapracovaných úředníků, kteří mě do všeho hravě zasvětlí. Jde o poskytování úvěrů a podobné tentočky, pokud vím.

– Poskytování úvěrů a podobné tentočky, opakoval papež posměšně. – A víc už nic?

– A import-export, řekl mladý playboy nejistě. – Strýc dovážel do Evropy koření... a usně... a všelijaké suroviny, a vyvážel...

– ... zbraně, zařval papež. – V poslední době všechny jeho šífy plují do Stambulu, až po čáru ponoru naloženy mušketami a děly. Snad se i mezi tvé kumpány z mokré čtvrti, které si, pokud vím, zveš do svého paláce ve Strambě, doneslo to nejnovější a nejvážnější, co v poslední době hýbe politikou celého světa, zvěst o vzkříšení turecké agresivity, jež má na svědomí Pietro Cucan da Cucan, největší pekelník a zločinec, žel, můj bývalý *protégé*, který v jediném svém malíčku má víc důvtipu a síly a ducha, než kolik ty ho máš v celém svém těle. A víš-li, proč Cucan při své znalosti evropských poměrů pověřil právě firmu Pachione, aby mu dovážela munici?

– Asi proto, že je to firma solidní, řekl mladý playboy umraveně.

– Houby solidní! křičel papež. – Je to firma pirátská!

– Pirátská? podivil se playboy.

– Řekl jsem pirátská, na to Svatý otec. – To jest spřízněná s piráty. Tvůj strýc byl jedna ruka s pirátskou centrálou v Lisabonu, odvá-

děl tam veliké výpalné, a oni pak nechávali jeho koráby na pokoji. A to Cucan bezpochyby ví, hrom aby ho na místě upražil.

– To je mi věru novinka, řekl mladý playboy. – Ale o tom Cucanovi, který Vaší Svatosti tolik leží v žaludku, vím více než dosti, vždyť žiji už pět let v tom zatraceném hnízdě, kde on svého času byl vévodou. – A poslušen náhlého nápadu, Mario Pachione dodal rychle: – Což kdybych vám, Svatý otče, přinesl v košíčku Cucanovu hlavu s citrónem v hubě a s petrželí za uchem?

– Jak tomu mám rozumět? zeptal se papež.

– Doslova, řekl mladý playboy. – Víím o člověku nad všechny kostelníky mazaném, který Cucana zná jak své boty, neboť s ním udržoval styky i v době, kdy Cucan vystupoval jako hrabě di Monte Chiara, a vodil ho, Cucana, za nos tak chytře, že Cucan i při všech darech ducha, jež podle vyjádření Vaší Svatosti vyplňují jeho malík, neměl ani tušení, že jeho ostrov je dávno obětován Turkům. A tento, smím-li se tak vyjádřit, geniální intrikán ví o Cucanově Achillově patě, a jak ho znám, snadno si vymyslí účinný způsob, jak té Achillovy paty využít.

– Ta Achillova pata se jmenuje...? otázal se papež.

Mario si zastřešil ústa, přiklonil se k papeži a zašeptal:

– Gambarini.

– To zní seriózně, ovšem nežvaníš-li do větru, řekl papež. – Nic si od toho sice neslibuji, ale zkusit se to může. Ten tvůj intrikán žije v Strambě?

Mladý playboy přisvědčil.

– Zajed' za ním, řekl papež. – Já o ničem nevím, s takovým svinstvím si nechci špinit prsty. Tvého dědictví se ujmou úředníci kurie, a když všechno dobře dopadne a já dostanu slíbený košíček, všechno ti v pořádku odevzdají. Když ne, pamatuj, že kterýkoli z hříchů, zapsaných tady v tom rejstříku, postačí, abys byl úředně

prohlášen nezpůsobilým převzít dědictví, takže závěť se stane neplatnou a pozůstalost přejde na jiného zůstavitelova příbuzného. Tak běž a číň se. Ale žádné žerty s citrónem a petrželí za uchem. Muž, o kterého tu jde, si nezaslouží tak hlupáckého a nevkusného zneuctění.

– Všechno se stane po vůli a přání Vaší Svatosti, řekl mladý playboy. – Ovšem upozorňuji Vaši Svatost, že dokud se neujmu dědictví, jsem chudý, a obávám se, že věc se neobejde bez jistých finančních obětí. Na úkladné vrahy, a podobně.

Papež chvíli bezhlesně formuloval rozhněvanými ústy slova jako *infame*, *disatillaccio*, to jest ničema, darebák, ale pak omočil brk v inkoustu a něco energicky naškrábal na kus papíru.

– Tohle si dej vyplatit ze strýcovy pokladny, řekl, podáváje mladému playboyovi svůj list s písmem dosud vlhkým. – Ale užívej těch peněz rozumně a k věci, žádné děvky, žádný chlast, nebo do strýcových trezorů už nikdy nenakoukneš. Teď jdi, je mi z tebe zle.

Dva noční návštěvníci

A tak se stalo, že jednoho pozdního zimního večera, právě když Petr byl zaměstnán studiem Xenofontovy Výpravy Kýrovy, do dveří jeho skromné pracovny vsunul hlavu jeho tchán Hamdi historik, který před svým bouřlivým zetěm měl bázlivý respekt a byl dosud všecek vyjeven tím, že pod střechou jeho domu dějiny, namísto aby tu byly vědecky zpracovávány a komentovány, se bezprostředně a z první ruky a doopravdy dějí, a oznámil mu, že janičárům střežícím zadní vchod padli do rukou dva cizinci, d'aurové, kteří prý mermomocí chtějí mluvit s Jeho Excelencí panem Cucanem da Cucan, což bývalo, pokud Hamdimu povědomo, páně zetovo jméno.

– Chci je vidět, řekl Petr. – Ale ať je prohledají, nejsou-li ozbrojeni.

V rámci zmíněných turecko-patriotických opatření, k nimž Petr zavdal podnět, Hamdi efendi propustil a včlenil do armády – s výjimkou Leiliny chůvy Eminé, jež však byla degradována na kuchařku a děvče pro všechno – veškeré své služebnictvo, takže byl nucen sám osobně konat službu portýra, ale protože Petr se stal pánem tuze velikým, a proto velmi ohroženým, dům jeho tchána byl zabezpečen silnou stráží, složenou z tří janičárských čet ozbrojených mušketami.

Noční návštěvníci, jež Hamdi efendi pak uvedl, byli Petrovi dobře známý strambský podesta a bývalý apatykář Gerbino, statný stařec s bohatým bílým plnovousem, a urostlý mladík s olivovou pletí a hustými kudrnatými vlasy, jež Gerbino Petrovi představil jako Maria Pachione, synovce nedávno zesnulého bankéře Lodovi-

ca Pachione a majitele bývalých gambariniovských statků a paláce v Strambě.

– Jsem o vás dobře informován, řekl Petr mladému muži velmi chladně, když se oba noční hosté usadili. – Soudím, že vás ke mně přivádí něco velmi naléhavého, neboť způsob, jak jste se domohli vstupu do tohoto domu, je velmi neregulérní, a měřeno místními zvyklostmi, dokonce nepřijatelný. Mluvte, poslouchám.

Mladý playboy se chvíli ošíval a vysílal na Gerbina prosebné pohledy, aby se ujal slova sám, ale když se tak nestalo, an Gerbino naopak pevně sevřel ústa v přísnou tenkou čárku, promluvil, vyhýbaje se přitom Petrovým očím, jež na něho byly pozorně upřeny.

– Ano, jde opravdu o něco zatraceně naléhavého, o dědictví po mém strýci. Starý pán mi sakumpikum všechno odkázal, ale jiný hodný starý pán, totiž papež, mi zrovna tak sakumpikum všechno obstavil a nasadil do strýcových kanceláří své lidi. – Když Mario Pachione vyslovil tuto zdrcující skutečnost, nečekaně nakřivil, přičemž nepřestával truchlivě odhlížet k oknu, levou polovinu své pohledné tváře nepřekným škubavým úsměškem.

– To je velmi nepříjemné, řekl Petr. – Ale není mi jasno, proč mi to sdělujete. Vážil jste cestu z Itálie do Turecka proto, abyste se mi svěřil se svými těžkostmi s dědictvím po strýčkovi?

– Ano a ne, řekl mladý playboy. – Ale myslím, že tuhle náš Gerbino vám to vysvětlí líp než já.

– Jen mluvte klidně sám, řekl krásný stařec. – Je to vaše věc. Já jsem přišel jen proto, abych Jeho Excelenci panu da Cucan potvrdil vaši totožnost.

Mladý playboy tedy začal zdráhavě, stále se vyhýbaje Petrovu pohledu, že po jeho soudu se ta věc týká nejen jeho, ale i zájmů Jeho Excellence pana da Cucan, respektive zájmů osmanské říše,

v níž Jeho Excellence pan Cucan se domohl důležitého postavení. Protože pokud mu, playboyovi, je známo, Jeho Excellence pan da Cucan užíval služeb zesnulého Lodovica Pachione k přepravě válečného materiálu, což asi nyní nebude možné, když podnik je v rukou papežových flandáků.

– Chcete říci: úředníků kurie? přerušil ho Petr.

– Ano, úředníků kurie, ochotně se opravil mladý playboy. A pokračoval, že je tedy i v zájmu Jeho Excellence pana da Cucan, aby se strýcův majetek dostal tam, kam náleží, to jest do jeho, synovcových rukou. Starý pán, to jest papež, prý mladému playboyovi naznačil, že jest ochoten mu strýcovo jmění uvolnit, ale pod jednou podmínkou.

– Pod jakou podmínkou?

– Že mu dokážu, že nejsem takový budižkničemu, za jakého mě svět neprávem považuje, řekl mladý playboy. – Že udělám něco obecně prospěšného a zasloužím se o blaho lidstva a takové věci. Zkrátka, že provedu něco náramného.

– Co to má být?

– Mám se přičinit o to, aby byl propuštěn na svobodu nešťastný hrabě O** se svým doprovodem, řekl mladý playboy. – Papež je oficiálně uražen, ale může na ten neblahý incident reagovat jen ostrým protestem, a to asi sotva co pomůže. A tak je na mně, abych se pokusil vás obměkčit, pane da Cucan. Já vím, že papež mi hodil na hřbet ten nemožný úkol, aby se mě zbavil, ale já jsem si řekl: Mario, buď chlap a pokus se o to, nic se tím nedá pokazit, když už je všechno beztak pokaženo, a vždyť ono to koneckonců ani není tak docela nemožné. Pokud mi známo, máte takovou moc, Excellence, že by vám k tomu stačilo ztratit jedno slůvko nebo dvě. Povězte sám, jakou vám to dá práci? Jen hnout prstem. A když se uvolíte to udělat, bude všechno v nejnádhernejším pořádku.

Všichni budou rádi, všichni budou spokojeni, papež, hrabě O**, já se dostanu k svým penězům, a prospěch z toho budete mít na konec i vy, Excellence, protože služby, které vám strýcova firma prokazovala, nebyly marné, on byl jedna ruka s piráty, myslíte, že to nevím? A já vám, až se stanu šéfem firmy Pachione, snížím dopravní tarif na polovinu a ještě si to nechám něco stát – proboha vás prosím, Excellence, já jsem v zoufalé situaci, já s tím dědictvím počítal, a proto jsem na ně ještě za strýcova života nasekal dluhy, které teď nemám z čeho splatit. Když mi pomůžete, Excellence, jsem ochoten vám vysázet na prkno, řekněme, sto tisíc zlatých cekinů. Sto tisíc cekinů, u všech hromů, to přece je sumička, o které stojí za to uvažovat. Tak co, plácneme si?

Podal Petrovi ruku, ale Petr si jí nevšiml.

– Čekal jsem, řekl, – že papež na mne provede nátlak ve věci jeho uvězněného poselstva, ale překvapuje mě, že k tomu zvolil prostředníka tak naivního, jako jste vy. Naprosto nevidím, proč bych vám měl pomáhat ve věci vašeho ohroženého dědictví a proč bych měl naléhat na Jeho Veličenstvo, aby odvolalo opatření, které udělalo z důvodů nepochybně vážných a jež je dlužno respektovat. Tím považuji celou tu řeč za skončenu, takže mi nezbývá, než abych vám oběma poděkoval za potěšení z vaší návštěvy.

– Říkáte, že jsem naivní, řekl bolestně mladý playboy. – Ano, možná jsem naivní, vyznám se v šermu a v jízdě na koni a v lovu a v střelbě, ale diplomacie je pro mne španělská vesnice. Však jsem si kvůli tomu vzal s sebou na pomoc tady starého Gerbina, který v Strambě platí za nejchytřejšího člověka na světě, ale ten se zřejmě dal uhranout velikostí Vaší Excellence, a jak jste se ráčil přesvědčit, ani neklápl hubou. A přece moje věc je spravedlivá, pro pět ran Krista, a kdyby ji někdo vyložil líp, než jak to dovedu já, jistě byste se, Excellence, dal přemluvit.

Krásný stařec konečně pootevřel tenkou čárku úst, skrytou v bílé houštině jeho leonardovského plnovousu.

– Nedal, řekl. – Pan da Cucan by se nedal přemluvit, a proto jsem mlčel. Čekal jsem, až se vymluvíte, Pachione, neboť jsem věděl, že si to nedáte vzít, ale věděl jsem také bezpečně, že ztrácíte slova pro nic za nic, neboť jde o věci tak vážné, že zájem bezvýznamného jednotlivce, jako jste vy, tu nemůže sehrát žádnou roli. K uvěznění papežovy delegace došlo v rámci jisté nové, Evropě nepřátelské koncepce, jistého politického zvratu, jež Jeho Excellence pan da Cucan počal prosazovat a uskutečňovat, jakmile dosáhl rozhodujícího postavení ve vládě Jeho Veličenstva sultána osmanské říše, a mluvit v souvislosti s těmito velikými a svrchovaně vážnými událostmi o jakémisi dědictví po strýčkovi, byť by to bylo dědictví sebetučnější, je vskutku, jak Jeho Excellence se trefně vyjádřila, naivní.

– Ale proč jsme sem teda jeli? zvolal udiveně mladý playboy.

– Jeho Excelenci pana da Cucan, pokračoval Gerbino, – jakožto Evropana možná bude zajímat názor vážných a nepředpojatých lidí z evropských kruhů církevních i laických, kteří se zájmem a s obavami sledují jeho politiku. Jejich hlas, jež si tu dovoluji tlumočit, je jednoznačný: Jeho Excellence se dopouští tragického omylu.

Odmlčel se na chvíli, čekaje, že Petr se ho otáže, v čem že po jeho soudu záleží ten tragický omyl, jehož se dopouští, ale Petr neřekl nic. Protože však, jak se zdálo, přestal trvat na svém *consiliu abeundi*, to jest na svém pokynu, aby se vzdálili, jež před chvílí dal oběma svým nočním návštěvníkům, pokračoval:

– Evropa je nemocná, Excellence, ohrožená desaterou smrtelnou chorobou, a váš léčebný postup, který záleží v tom, že ji chcete postihnout ještě dalším, novým smrtelným nebezpečím, vzkříše-

ním osmanské výbojnosti, jinak řečeno: že ji, ohroženou zevnitř, ohrozíte ještě zvenčí, je strašlivý hazard, který může skončit nepředstavitelnou tragédií. Znam dopis, jež zdejší tajemník francouzské ambasády poslal své královně a v němž zaznamenal obsah svého soukromého rozhovoru s vámi. Královna regentka, poděšena, dala kopie tohoto dopisu k dispozici Vatikánu, jakož i rakouskému císaři a španělskému králi, a tak se i mně dostalo příležitosti přelétnout jej očima, a vím tedy, o čem mluvím. Apeľuji nejen na vaši soudnost, Excellence, ale především i na vaše evropanství, když vás prosím: zmírněte napětí, jež jste vyvolal svou politikou, a začněte tím, že propustíte na svobodu hraběte O** a jeho družinu.

– Ztrácíte čas pro nic za nic právě tak jako váš mladý chráněnek, řekl Petr. – Je mi k smíchu vidět vás, právě vás, v roli apoštola míru a smíru. Ve jménu které vyšší ideje jste před pěti roky v Strambě řídil Gambariniovy intriky? A role, kterou jste hrál, když jsem byl držitelem ostrova Monte Chiara a kdy Gambarini mě zradil podruhé, mně také naprosto není jasná. Pro koho teď pracujete? Kdo vám zaplatil za to, abyste mně tu četl levity?

– Já, chudý apatykář a špatně placený podesta chátrajícího městečka Stramby, si nemohu dovolit přepych diplomatického jednání na vlastní pěst, odpověděl Gerbino. – Nevím, proč bych zapíral, že momentálně jsem ve službách Jeho Svatosti. Ale o tom, že dotyčný Gambarini, chci říci Jeho Eminence kardinál Gamba-rini, zradil Vaši Excelenci ne pouze jednou, ale dvakrát, mně nic není známo.

– Nevadí, stačí, že to je známo mně.

Petr se maličko odmlčel a pak vyslovil otázku, jež oba jeho ná-vštěvníky naplnila radostným uspokojením:

– Co dělá Gambarini na francouzském dvoře?

- Želbohu to, co dělal až dosud: neplechu, odpověděl Gerbino.
- Jenže teď už Jeho Eminence není chlapec, nýbrž dospělý muž, a nesedí v Strambě, nýbrž v Paříži, a proto jeho pletichaření je daleko vážnější a zločinnější, než bývalo, když se před lety navrátil do své vlasti. Je mi bolestné a trapné o tom mluvit, protože jsem strambský podesta a Gambariniové byli odedávna chloubou našeho města; vskutku byl to lesk jeho jména, který způsobil, že jsem se tenkrát přiklonil na jeho stranu a tu a tam mu vypomohl svou radou a pomocí. Žel nevěděl jsem tehdy to, co vím teď, že totiž Giovanni Gambarini je nehodný potomek svých velkých předků. A jestliže dohad Vaší Excellence o jeho účasti na přepadení ostrůvku Monte Chiara je správný...

- To není dohad, to je jistota, přerušil ho Petr.

- ... pak, pokračoval nerušeně krásný stařec Gerbino, - je vskutku zvláštní, ba možno říci fatální, že jeho záměry a činy jsou povždy v rozporu se záměry a činy Vaší Excellence.

- Nerozumím, řekl Petr. - Jak se dostal k francouzskému dvoru?

- Došlo k tomu zvláštní shodou okolností, řekl krásný stařec.
- Asi před dvěma roky naše veliká zpěvačka, *La bella Olympia*, byla pozvána do Paříže ke dvoru, aby tam zazpívala. Její vystoupení jako vždy mělo veliký úspěch, a když po koncertu utichly ovace, jimiž zhýčkaní Pařížané uctili naši umělkyni, královna regentka ji poctila tím, že ji dala zavolat k svému trůnu a dlouho s ní vlídně rozmlouvala - Její Veličenstvo je Italka, jak známo, a ráda se potěší hlaholem své mateřštiny. Naše slavná Olympia se mimo jiné zmínila o tom, že před časem koncertovala v Strambě před vévodkyní vdovou Dianou. Aj, vévodkyně Diana, povídá Její Veličenstvo, od té jsem před lety dostala znamenitý prostředek na pěstění rukou, rukavice z měkké kůže, uvnitř napuštěné zvláštní masťou. Připo-

mínám, že onu mast jsem já sám měl tu čest připravovat podle receptu zděděného po předcích, a po níž i ta nejhrubší a nejzanebanější pokožka...

- Dál, dál, přerušil ho Petr. - Co se dělo dál?

- Nuže Její Veličenstvo královna regentka, pokračoval Gerbino, - když si díky tomuto setkání s Krásnou Olympií vzpomněla na vévodkyni Dianu, poslala jí vzkázáníčko s prosbou o nový pár kosmetických rukavic, jako byly ty, jež od ní už jednou obdržela a které se jí tehdy, jak by ne, znamenitě osvědčily. Rozumí se, že vévodkyně Diana se div nepřetrhla úslužností a já byl nucen honem otevřít svou apatykářskou dílnu, kterou jsem už dávno opustil, a shánět potřebné ingredience, a když rukavice byly připraveny, vévodkyně je svěřila kardinálovi Gambarinimu, aby se s nimi bez meškání vypravil do Paříže a odevzdal je Jejímu Veličenstvu. Kardinál se ujal tohoto zajímavého úkolu s ohromným potěšením a zhostil se ho s velikým úspěchem, jak lze soudit podle toho, že se už z Paříže nevrátil. Je to hezký hoch, umí se chovat ve dvorských kruzích, je Ital, i není divu, že Její Veličenstvo královna regentka v něm našla zalíbení a učinila ho svým osobním zpovědníkem.

Petr si povzdechl.

- Giovanni Gambarini zpovědníkem královny Francie! Pravdu měl ten anglický dramatik, zapomněl jsem, jak se jmenuje, který prohlásil, že život je příběh vyprávěný blbcem. Ale co dál? Řekl jste před chvílí, jak je fatální, že záměry a činy Giovanniho Gambariniho, děj se co děj, jsou vždy v rozporu s tím, co zamýšlím a dělám já.

- Žel je tomu tak, řekl Gerbino. - Vaše Excellence nechť laskavě uváží, že Francie se v posledních letech stala rozhodujícím činitelem v otázce zachování evropského míru, o jehož záchranu i Vaše Excellence usiluje svým vlastním drsným způsobem, o němž

jsme tu už hovořili. Vaší Excelenci zajisté je známo, že v dobře informovaných kruzích vypuknutí války mezi protestantským a katolickým světem se očekává do čtyř let, až v roce jedenadvacátém vyprší smlouva mezi Španělskem a Holandskem. Celá Evropa zbrojí a připravuje se na krveprolití, jakého tu dosud nebylo. Tuto zoufalou situaci může zachránit jen silná Francie s pevnou vládou v čele, která by se výbojným choutkám španělských a rakouských Habsburků postavila co nejrozhodněji na odpor.

– A turecký karabáč, který by rozvředěné evropské národy přinutil k jednotě a k smíru, řekl Petr.

– Nechci se o tom s Vaší Excelencí přít, svůj názor jsem už vyslovil, řekl Gerbino. – Ale buď jak buď, tohoto zoufalého a pro starou kulturní Evropu nemálo potupného prostředku by nebylo třeba, kdyby se konflikt urovnal bez turecké intervence. To ovšem, jak pravím, je závislé jen na síle a rozhodnutí Francie. Jenže vláda královny regentky je všechno jiné než silná a rozumná. Královna regentka postrádá vlastního názoru, a namísto aby pokračovala v tradiční francouzské protirakouské a protišpanělské politice, kterou obzvláště energicky prosazoval její tragicky zahynulý manžel – odvažují se podotknout, že podle mínění dobře zasvěcených politiků královna sama nebyla bez účasti na jeho hanebném zavraždění –, naopak Španělům a Rakušanům nadbíhá, poslušna našeptávání proradných rádců, jimiž se obklopuje – s bolestí musím říci, že vesměs Italů, nejznámější a francouzskou veřejností nejnenáviděnější je jisti Concini, obyčejný muž z ulice, prý bývalý lokaj.

– O tom Concinim jsem už slyšel, řekl Petr.

– Zajisté, řekl Gerbino. – Každý o něm slyšel a kdekdo ví, že od smrti nešťastného krále Jindřicha pravým vládcem Francie byl právě on. V posledním roce nebo dvou moc tohoto muže značně

upadla, to buď proto, že královna konečně prohlédla jeho bídáckou povahu, nebo prostě že se jí znelíbil, a proto ho odsunula na vedlejší kolej, ale pro Francii nevzešel z této změny žádný prospěch, protože na Conciniho místo se tichounce posadil náš roztomilý kardinál Giovanni Gambarini, který jakožto zpovědník je bezpochyby shovívavý ke královniným hříškům a stará se především jen o to, aby se udržela u vesla co nejdéle a aby její dospívající syn Ludvík Třináctý, s nímž ona zachází jako s dítětem a dává mu denně vyplácet na holou, byl chován v bezmoci a pod pokličkou. Za těchto okolností ovšem naděje na rázný a spasitelný zákrok Francie jsou plané a marné a je nabíledni, že Habsburkové vidí v této situaci jedinečnou příležitost k tomu, aby Francii roztrhali na kousky. Citát, jež Vaše Excellence prve uvedla, je zcela namístě. Život vskutku je příběh vyprávěný blbcem. Okolnost, že ničema, jako je Gambarini, v přítomné chvíli je jazýčkem na váhách evropského pořádku a míru, toť vskutku komplikace, kterou nikdo zdravým rozumem nadaný nemohl předvídat.

Velebný stařec pak pokynul svému mladému chráněnci, že je čas odejít, a povstav, několika dobře volenými slovy poděkoval Petrovi za vlídné přijetí a ještě závěrem vyslovil své politování nad tím, že jeho a Pachionovo poslání vyšlo naprázdno, neboť Jeho Excellence pan da Cucan se zřejmě nedá pohnout k tomu, aby propuštěním papežovy uvězněné delegace posílil autoritu Jeho Svatosti, tolik otřesenou tímto incidentem, že všechny pastýřské listy a výzvy, jimiž se zesměšněný a ponížený papež pokouší smířit rozvaděné křesťanstvo, nutně jsou hlasem volajícího na poušti.

– Nevěřím, řekl Petr. – Podle mých informací papež se naopak snaží rozpoutat válku co nejdříve, tak aby protestantské země byly sraženy na kolena ještě v době jeho pontifikátu.

Gerbino zarmouceně sklonil hlavu.

– Lituji, že tento názor Vaší Excellence mi nebyl znám, řekl hlasem náhle unaveným, vyšeptalým. – Protože vědět to, dojísta bych nebyl vážil únavnou, a jak teď zřejmě, předem ztracenou cestu z Itálie do Stambulu.

A oba noční návštěvníci se odporoučeli.

– Bylo to fiasko, řekl mladý playboy, když s Gerbinem prošel stráží janičárů. Z řecké a židovské čtvrti, planoucí desítkou požárů, jejichž zář barvila vlny Bosporu na krvavo, se do chladné noci ozýval zoufalý křik vražděných a týraných: muslimanští horlivci tam uspořádali ozbrojenou výpravu, aby potrestali nevěřící za to, že prý, jak se proslýchalo, sabotují celonárodní, Petrem z Kukaně rozpoutanou patriotickou akci.

– Fiasko? Samozřejmě. Co jste čekal jiného? řekl Gerbino, když s mladým playboyem nasedal do kočáru, který na ně čekal. – Naše akce byla předem odsouzena k nezdaru, a kdyby nebyly v sázce tak obrovské peníze, naprosto nestálo za to se do ní pouštět. Pietro Cucan je praštěný blázen, ale myslím, že ne tak veliký, aby se dal vylákat na dobrodružnou cestu do Francie jen proto, že se doslechl o nových kouscích Giovanniho Gambariniho, a aby tam nastavil hlavu vašim pochopům. Na naprostou nepravděpodobnost toho, že se naše výprava potká s úspěchem, jsem vás poctivě upozornil, a vydal jsem se s vámi na cestu, teprve když jste prohlásil, že to přece chcete riskovat, protože vám nezbývá nic jiného. Ale až na tuto malou výhradu byl průběh intervence velmi uspokojivý. Cucan se zřejmě nedovtípil, že nám na osvobození papežské delegace houby záleží a že jde jen a jen o Gambariniho. Za velikou výhodu považují to, že Cucan sám už byl dobře informován o Gambariniho účasti na aféře ostrůvku Monte Chiara, takže jsem ho o tom nemusel teprve pracně přesvědčovat, a dokonce jsem si mohl dovolit přepych vyslovení jistých bezvýznamných zdvořilých pochybností.

A historka, kterou jsem mu pověsil na nos, má jistou nesmírnou a nedocenitelnou přednost.

– Jakou? otázal se mladý playboy.

– Že je bezmála pravdivá, řekl Gerbino. – Cucan si ji bezpochyby bude chtít ověřit, a protože její základní danosti odpovídají skutečnosti, nikdo ji nemůže zgruntu a zásadně vyvrátit. I okolnost, že se sám nezávisle na nás doslechl o tom, že Gambarini žije na francouzském dvoře, je k nezaplacení. Že Gambarini bezpochyby ani zdaleka nehraje v životě francouzské královny roli tak významnou, jak jsem to Cucanovi vylíčil, tím si nemusíme lámat hlavu. Názory na královnin vztah k mladému zpovědníkovi mohou být rozličné. Další výhodu vidím v tom, že Cucan je člověk nesmírně statečný a čestný, a že jestliže se mi podařilo pošimrat jeho Achillovu patu účinně, dojista se pokusí vlastníma rukama zakroutit Gambarinimu krk a vypraví se za ním osobně, namísto aby k tomu použil služeb profesionálních hrdlořezů. Až potud by bylo všechno v pořádku. Prozatím nemůžeme dělat nic než odplout domů a čekat.

Učinili tak. O půldruhého měsíce později dopadl na terasu bývalého paláce Gambariniů poštovní holub, jež Gerbino byl zanechal v Stambulu v rukou spolehlivého špióna, placeného z peněz mladého playboye, výjimečně zdatný jedinec z rodu těch holubů, jež pěstoval dábelický *capitano di giustizia* neblahé paměti. Pták, k smrti zchvácený dlouhým letem, který trval zhruba počítáno dvacet hodin čistého letu, měl na nožce nepromokavé pouzderko s šifrovanou zprávou, jež přeložena do srozumitelného znění četla se takto:

Odplul toto úterý na Vendettě přestrojen za plavčíka via Marseille.

PÁTÁ ČÁST

Petrova dobrodružství ve Francii

Achillova pata Petra z Kukaně

Domníváme se, a svou domněnkou plně vystihujeme skutečnost, že Petrův odjezd se neodehrál jen tak snadno a bez překážek. Rozumí se, že Petr neupláchl ze Stambulu bez sultánova vědomí, neboť kdyby to byl učinil, nikdy by se už nemohl odvážit návratu a byl by tak zmařil a zahodil vše, čeho zde už k nesmírnému – jak víme – prospěchu a blahu lidstva dosáhl. A když se před sultánem poprvé vytasil s tím, že by nutně, aj, nepředstavitelně naléhavě potřeboval na několik měsíců odcestovat do Evropy, aby si tam vyřídil jisté své soukromé, nevýslovně presantní záležitosti, na jejichž likvidaci mu záleží víc než na zachování vlastního života, Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, rozkousl šálek ze zelenavého porcelánu *metarbani*, z něhož právě srkal kávu, a hodil střepy Petrovi na hlavu. Pak se mu sice dlouho omlouval a svým vlastním šátkem mu setřel z tváře sedlinu, jíž ho potřísnil, ale nebylo ani řeči o tom, že by mínil vyhovět jeho přání.

Teprve když Petr očividně počal tělesně scházet a žloutnout – vskutku pleť jeho pohledné tváře kromě šedozelených kruhů z nespavosti, jež se mu usadily pod očima, nabývala stále zřetelněji žlutavého zabarvení, přičemž, to bylo to nejhorší, nadobro pozbyl svého čínorodého zájmu o věci veřejné, jakož i svého konverzačního umu a vtipu, jímž dovedl sultána inspirovat a rozkurážovat –, Pán Dvou Svatých Měst, uváživ, že jeho nejmilejší milec, takto proměněný v mrzoutskou hromádku neštěstí, je mu tolik co k ničemu, jednou znovu natukl zapeklitou otázku, k níž až dosud odmítal se vraceti, a oslovil Petra, řka:

– Věru nerozumím ti, milý Abdullahu, a něčemu nerozumět, to nemám rád, neboť se to nesrovnává s Mým Důstojenstvím. Chátráš, jako bys trpěl hořem lásky; ale toť věru to poslední, čeho bych se nadál u tebe, který ses osvědčil jako vzorný a věrný manžel temnooké Leily – možno říci až příliš vzorný a věrný, an hodilo by se k tvé hodnosti Vědění Mého Veličenstva a k tvému postavení, abys měl žen mnohem víc než jednu. A jest známo, že žádná láska nepředrží odloučení delší jednoho půlroku, neboť co sejde z očí, sejde i z mysli; po jaképak evropské sukni tedy, při vousu Prorokově, můžeš toužit tak divoce, až se z toho přetváříš v pouhý stín sebe samého, ty, který už kolik let žiješ mimo Evropu?

– Ne láska mě trápí, nýbrž opak lásky, nenávist, řekl Petr. – Neřeknu vám nic nového, ó můj dobrý králi, pravím-li, že láska a nenávist jsou dvě vášně velmi příbuzné, ale rozdílné v tom, že nenávist je lidštější než láska, neboť na rozdíl od lásky je opodstatnitelná rozumovými důvody, a silnější než láska, neboť je nezávislá na prostoru a čase a snese sebedelší odloučení.

Sultán spokojeně přivřel oči.

– Dobře řečeno, s půvabem a vtipem. Ale koho, řekni mi, nenávidíš tolik, že jsi z toho natolik zpitoměl, že tvá osvědčená výmluvnost se vrací jen tehdy, když hovoříš o nenávisti?

– Jistého padoucha, jehož jméno, kdybych je uvedl, by vám, můj šťastný králi, nic neřeklo, odpověděl Petr. – Moje nenávist k němu, jež vyrostla z lásky, neboť býval mým jediným a nejmilejším přítelem, trvá už téměř šest let, a namísto aby se uklidňovala, neustále vzrůstá, živena jeho novými a novými praradnostmi. Mimo jiné on to byl, kdo způsobil, že prsten Borgia přešel z jeho ruky do rukou papežových a odtud na ruku Vašeho Veličenstva.

Sultán našpulil ústa.

– Aj, vidím, že je to vážné. Ten prsten, jež jsem nedávno s odpořem a hněvem odhodil, byl přiložen k dopisu, v němž papež mi dal plnou moc, abych naložil s ostrovem Monte Chiara, jak mi libo. Tvůj přítel-nepřítel v tom tedy měl prsty.

– Ano, můj králi, řekl Petr. – On to byl, z jehož viny jsem strávil tři roky v podzemí, v temnotě a puchu, a byl jsem přitom nakonec rád, že mohu žít právě tam, neboť bída a žal v mém srdci byly tak velké, že společnost štírů a nečistého hmyzu, který vyhledával úkryt v mých hadrech, polibky pijavic, sajících sílu z mých svalů a kostí, morový dech hnijících vod a neustálý zápas s krysy, jež jsem se naučil drtit v holé dlani, to vše mi bylo milejší než styk s lidmi. Takový byl následek zrady, můj všemocný pane, jíž se Giovanni – to je jméno mého nepřítele – na mně dopustil; ale on sám neví, že tato zrada přivodila neštěstí tak strašné, že kdyby byl Bůh, nebesa by nad ním zčernala a z mraků by se spustil krvavý déšť: zkázu obrovského pokladu, který mi byl svěřen, abych ho užil k záchraně pokolení Adamova.

– Jaký to byl poklad? otázal se sultán.

– Látka látek, jež měnila olovo v čisté zlato, jinak silná třaskavina, jejíž výbuch způsobil, že zmizel ostrůvek Monte Chiara, řekl Petr.

Sultán zamlaskal.

– Kdybych neznal sílu tvého rozumu, řekl bych, že jsi blázen a že mluvíš z cesty. Ale buď jak buď, takovou látku bych si přál mít.

– S naprostou jistotou jsem očekával tato slova Vašeho Veličenstva, řekl Petr.

– Ale ať mluvíš z cesty nebo ne, pokračoval sultán, – jde o záležitosti a události téměř čtyři roky staré. Jak to a proč to, že sis právě teď znovu vzpomněl na toho svého Giovanniho, jemuž do jisté míry závidím, an vím, že mne, Pána Dvou Svatých Měst, nikdy

nebudeš milovat tak, jako nenávidíš jeho, a že Moje Veličenstvo, nejvyšší dobré a spravedlivé, ti povždy bude, nevděčníku, mnohem lhostejnější než tvůj lotrovský Giovanni – jak to a proč to, pravím, že sis na něj vzpomněl právě teď, a to tak silně, že jsi všecek ochotný a zežloutl touhou zvyrazet mu zuby a rozpárat mu břich?

– Dozvěděl jsem se v nedávno minulých dnech, můj vznešený králi, odpověděl Petr, – že ten tchoř, o němž jsem se domníval, že je odklizen a bezmocný, nejen není odklizen a bezmocný, ale páchá další lotroviny na poli mezinárodní politiky, u srovnání s nimiž jeho dosavadní padoušské skutky byly naprosto bezvýznamné.

Když uslyšel o mezinárodní politice, sultán se nanovo zatvrdil.

– Co to je, mezinárodní politika? řekl. – Podle mého názoru, jež jsem zdědil po svých velikých předchůdcích a předcích, mezinárodní politika je hubit ďaury ohněm a mečem. Ty sám, Abdullahu, jsi započal veliké politické dílo, vzkříšení turecké síly. Proto by to ode mne byla veliká politická chyba, kdybych přivolil, abys toto dílo přerušil, byť jen na několik měsíců. Už o tom nemluvme.

Ale promluvil o tom už po dvou dalších dnech Abdullahova skomírání:

– Nejde pouze o to, řekl, – že kdybych tě propustil ze svých služeb na delší čas, bude mi za tvé nepřítomnosti nesnesitelně nudno a pusto, neboť nebude nikoho, kdo by mi ukazoval, jak jsem tomu přivykl, druhou stránku věcí. Jde mi též, a to hlavně, o to, že novoty, jež jsi zavedl v mé říši, se bez tvé stálé dohlédavé přítomnosti snadno mohou zkazit a poplést se a zmásti, a že veřejný život osmanské říše se zase vrátí tam, kde byl, než ses, příšerný, vynořil zpod země; janičáři odhodí své nové muškety a zase se chopí starých holí a boháči odvolají od vojska své otroky a ulehnou do prachových peřin s půvabnými chlapci a cizozemští učitelé

nové taktiky, dříve než se naděješ, budou přednášet své moudrosti prázdným lavicím v učebnách obestřených pavoučími sítěmi.

– Myslíš jsem na to, řekl Petr, – ve své funkci Vědění Jeho Veličenstva jsem promyslel a uvážil všechny pochybnosti, jež vás nutně musily přepadnout, můj moudrý vládce. Ale spoléhám se v té věci na nesmírnost moci a síly Vašeho Veličenstva, jež přeje mým záměrům a plánům...

– Nech mě stranou, přerušil ho sultán.

– Dále opírám svou jistotu o věrnost a chytrost svého přítele Ibrahima, který se výtečně osvědčil jako nejvyšší velitel janičárů, získav nejen respekt, ale i lásku svých lidí, a konečně na to, že organizační novoty, jež jsem zavedl, se už vžily a fungují. A konečně pravím, že doba tří měsíců, již po mém odhadu je třeba k tomu, abych učinil to, co jsem sobě uložil, není dlouhá, nýbrž naopak velmi krátká, a kromě Vašeho Veličenstva nikdo nemusí vědět, kam odjíždím a nevrátím-li se hned zítra nebo pozítří; počítám s tím, že přibudu nazpět, dříve ještě než vejde v obecnou známost, že jsem se vzdálil z obvodu osmanské říše.

Uslyšev to, sultán zaplakal.

– Vidím, že marně bych ti bránil v tom, co sis předsevzal, a že se tě musím zříci, sotva jsem tvé přítomnosti naplno přivykl: Budiž tedy a jdi si za svým Giovannim, na němž ti ze všech lidí, co jich je na světě, záleží nejvíce, a nalož s ním co nejkrutěji; chceš-li, můj vrchní kat ti poradí několik způsobů usmrcení člověka tak zrůdně surových, že v mé osvětlené říši je zakázáno jich užívat. Ale nejprve mi přísahej při Alláhovi jediném, který je všemocný nad každou věcí, že nastoupíš cestu zpátky do Stambulu, hned jak tvé dílo bude dokonáno.

– Vašemu Veličenstvu, řekl Petr, – je dobře známo, že v Alláha nevěřím a že za své skutky mohu ručiti jen svým slovem.

– Pravda, zapomněl jsem, že jsi pouze musulman *honoris causa*, i když si vedeš horlivěji než nejhorlivější z pravověrných, řekl sultán. – Ale budiž, vím, že jediné tvé slovo má větší váhu než deset přísah svatoušských patolízalů. Jdi, a ať tvé skutky dojdou schválení v očích Slitovného.

– Není božstva kromě Něho a u Něho je cíl konečný, ozval se hlas slabomyslného prince Mustafy, který po celou dobu sultánovy rozmluvy s Petrem seděl tiše ve svém koutku a hrál si s perlovou modlicí šňůrou.

Potom, předstíraje před svou ženou, černookou Leilou, že odjíždí na bezvýznamnou služební cestu, pročez se s ní rozžehnal jen zcela zběžně, a aniž tušil, že každý jeho krok je ostře sledován, Petr vyplul, přestrojen za prostého námořníka, na své lodi jménem Vendetta, jež kdysi bývala chloubou jeho soukromé flotily.

Petrovo setkání s páterem kapucínem

Cesta do Marseille, příznivá a hladká, trvala šestadvacet dní a minula bez příhod. Právě když vjížděli do přístavu, z pevnosti na nedalekém ostrůvku If, jíž se užívalo jako vězení, zaznělo několik dělových ran na znamení a výstrahu, že jednomu z trestanců se podařilo uprchnout. Kapitán zakázal mužstvu opustit loď, dokud nebude vyložen náklad cedrového dřeva, ale Petr se po svém způsobu za noci spustil do moře, tiše sešplhav po kotevním lanu, a doplaval pod vodou na břeh, což se rovněž odbylo bez zvláštních komplikací, až na to, že byl nucen úderem hrany dlaně do spánku omráčit hlídače mola.

Sotva mu pak oschly šaty a sotva se rozednilo, což obojí nastalo nikoli záhy, neboť byl mrazivý počátek března a slunce vycházelo pozdě a nerado, navštívil prvního vetešníka, který otevřel svůj krám, a z peněz, jimiž byl hojně nadit kožený opasek, jež nosil na holém těle, zakoupil si úbor, jež pro nenápadnost považoval za výsostné, ano rafinovaně vhodný, kutnu žebravého mnicha kapucína. Takto maskován, a tudíž nepoznatelný, s pancéřovou košilí a ostrým rapírem a dvěma pistolemi skrytými pod hábitem, doplnil své vybavení koupí nepříliš vzhledné, ale tuhé a zřejmě vytrvalé klisny místního, to jest provensálského plemene, a opatřiv ji vhodným vystrojením, vydal se cvalet za ledového deště, jímž krajina jižní Provence bývá zavlažována v zimních měsících, až všem nemilo, zatímco v létě odnepaměti sténává pro nedostatek vláhy, za svým krutým, ale spravedlivým cílem.

Když minul papežské město Avignon, jehož proslulý most, nyní vedoucí do prázdna, tehdy byl ještě celý, jeho dobrý, trpělivý kůň

počal jevit znaky zchvácenosti, takže bylo nutno ho vyměnit, ale než dosáhli nejbližší větší usedlosti, kůň znenadání klopýtl a padl na kolena. Petr seskočil, aby mu pomohl vstát; nešťastné zvíře se o to pokusilo, ale když se s vynaložením posledního zbytku sil zvedalo na třesoucí se nohy, pojednou padlo na bok a nozdry se mu zbarvily krví, a bylo odbyto.

Nuže, toto byla nehoda, toto byla prohra nedůstojná Petra Kukaně z Kukaně. Rozlícen sám na sebe a na slepotu své chtivosti pomsty, jež mu dovolila, aby přeceniv vytrvalost svého koně, hned na počátku své cesty napříč Francií ho uštval k smrti, rychle, neboť se blížil soumrak, zbavil tělo nešťastné kobylky všeho postroje, naložil si jej na záda a pak vykročil rychlým a dlouhým vojáckým krokem k severu, údolím Rhône, s valounovitě se kupícím, řídkým ovocným stromovým osazeným předhořím Alp po pravé ruce. A tu mu nastala další mrzutost, neboť po půlhodině řízná chuze, když vyšel z březového hájku, jímž ho provedla cesta, uviděl ve vzdálenosti dvaceti kroků před sebou mnicha, navlečeného do téhož kapucínského hábitu, jež sám měl na sobě, s touž protáhlou špicí kapuce, jíž kapucíni se vnějškem lišili od ostatních františkánů, leč nesmírně zvětšelého, křížem krážem záplatovaného a slátaného, vyrudlého, usmoleného a odraného. Mnich kráčel pomalu, ruce skryté v spojených rukávech své kutny, s kapucí staženou bezmála do půli tváře, odhodlaně se broď bosýma nohama blátem a loužemi, a potichu, melodicky si pobrukoval.

Dát se s neznámým kapucínem do řeči, to věru bylo to poslední, co si Petr přál, neboť vyznal-li se v mnohých oborech, přičemž v některých z nich byl vynikajícím odborníkem, svět řeholní, mnišský, klášternický, k němuž se naoko hlásil svým oděním, mu byl nejen cizí, ale i protivný. Protože nemohl zpívajícího kapucína obejít, neboť krajina byla liduprázdná a holá, přidal do kroku, aby

ho rázně a bez okolků předešel; ale jak tak mašíroval, v duchu marně hledaje, jak se po francouzsku řekne „pochválen buď Pán Ježíš Kristus“, kteroužto formulí chtěl františkána v letu pozdravit, muž v kutně se zastavil a s vlídným úsměvem úst, obrostlých hrubými špinavými vousy, pravil:

– Pán mi tě posílá právě včas, dobře že sis pospíšil, synu. Zazpívejme si dvojhlasně.

Sapristi, pomysll si Petr.

– Děkuji vám za pozvání, otče, řekl. – Ale připozdívá se, já jsem k smrti unaven, neboť mi, jak vidíte, padl kůň, jsem promoklý na kůži a chtěl bych být co nejdříve pod střechou a u ohně.

– Město Orange je nedaleko, a zbytek cesty nám uběhne co nejpříjemněji, když si zazpíváme, pokračoval mnich. – Ve městě snad najdeme lidi dobré vůle, kteří nám poskytnou skývu chleba a útulek před nečasem.

A kruci, pomysll si Petr, neboť tato mnichova slova mu připomněla, že řád františkánů, přesněji kapucínů, je žebravý a že jeho příslušníci smějí žít jen z almužen.

– A možná, možná, dodal záplatovaný mnich, – že ti pak povím leccos užitečného. Ale prozatím zpívejme. Já začínám, a ty opakuj první větu, až já budu zpívat druhou, a pak pokračuj nerušeně dál až po *din dan don*, a pak začni to celé znovu dokolečka dokola, znáš to přece, synu, nebo ne?

A spustil vyšeptalým barytonem:

– *Frère Jacques, frère Jacques...*

Když skončil tento verš, Petr jej opakoval v téže notě, v témž tempu, ale v českém podání:

– Bratře Jene, bratře Jene...

Neboť byla to píseň, jíž ho kdysi dávno naučil fámulus jeho otce, fráter Augustin, a jež se zpívala jako kánon, kdy zpěváci, ať jsou dva,

tři nebo čtyři, zpívají všichni totéž, ale posunutě, první s náskokem jednoho taktu vůči druhému. Když Petr začínal své „bratře Jene“, mnich se už pouštěl do druhé sloky: *Dormez-vous, dormez-vous?*, a Petr zanotoval českou verzi této věty „nespi už, nespi už“, když mnich právě přešel k třetí sloce: *sonnent les matines, sonnent les matines*, jíž odpovídající český text „zvony zvou na jitřní, zvony zvou na jitřní“, příslušelo Petrovi zazpívat, když mnich končil první turnus kánonu názorným *din dan don, din dan don*. Jakmile z Petrových úst zazněla česká replika této onomatopoeie, napodobující hláhol zvonu, totiž „bim bam bum, bim bam bum“, mnich už opakoval první větu *Frère Jacques, frère Jacques*, a tak dále až do konce a nanovo od začátku až do neznámé chvíle zmlknutí.

A tlumeně notovali a notovali, vyrovnaně pochodující, a jejich zpěv, Petrův český, mnichův francouzský, se proplétal v zdánlivé nezávislosti, ve skutečnosti v pevné sepjatosti, a utěšeně se nesl houstnoucím šerem, pohlcujícím odranou krajinu pozdní zimy.

Petr se zpočátku mrzel a styděl se, neboť měl dojem, že nikdy dosud v životě se nedostal do situace hloupější a výsměšnější, ale čím déle kráčet, sám pěje, vedle zpívajícího mnicha, tím větší v tom počal nalézat zalíbení: při nesmírné a naprosté nejistotě osudů, jež mu nastávaly a jimž se byl vypravil vstříc, ovládán jedinou, silnou, ale beztvarem myšlenkou pomsty, naprostá vázanost zpěvu, kdy v každém okamžiku přesně věděl, co zahude v příští chvíli, mu připadala útěšná a úlevná ve své nezvyklosti. Znělo to jako díkůvzdání, znělo to jako zvěstování smíru a pokoje, jež oba poutníci v kutnách přinášeli, tiše jásaíce, do města Orange, až do této chvíle zmítaného, tak jako všechna jiná města na světě, špinavými lidskými řevnivostmi. Ale když se přiblížili k prvním domům před hradbami, mnich náhle přestal zpívat a pravil:

- Nu, teď dost, neboť nám nastává blaženost vyšší a subtilnější, než je radost ze zpěvu, štěstí, jež zakouší člověk osvobozený od sebe samého, když ho ponižují a plivají po něm.

A zabušil pěstí na vrata nízkého, stářím shrbeného statku, který svou těžkou hmotou uzavíral východní část rozsáhlého ovocného sadu. V několika oknech statku se svítilo. Ozval se zuřivý štěkot psa.

- Kdo je? promluvil ze tmy nevlídný hlas, když kapucín zabušil podruhé a potřetí.

- Dva unavení poutníci prosí o útulek a o kus chleba, řekl mnich.

A hlas odpověděl:

- Táhněte, vandráci, čert vás seber, ludráci, hrom do vás, pobudové, holoto zavšivená, zlodějská, smradlavá, Jeanne, zavři slepice, a vy zmizte, povaleči, jen to ukrádá pánubohu čas a našinec aby to živil, ať vás už nevidím, ničemové, darmožrouti, nebo na vás pustím psa.

- Voilà! řekl mnich, a na zvuku jeho hlasu bylo znát, že se usmívá.

- Takové přivítání snímá z člověkovy duše břímě výčitek a zlého svědomí nad vlastní marnivostí, pýchou a samolibostí. Každý políček, každá urážka, každý kopanec, jež ti kdo uštedří, uspoří ti deset let trápení v očištcí, ovšem pokud vše strpíš bez hněvu a touhy po odvetě. Je to šíp boží lásky a milosti, který pronikne mrakem nevědomosti, halícím nitro osamělého a hříšného lidského tvora, ošáleného klamem své individuace, a naplní jej lahodou a milostí nevýslovnou.

Petr si jen povzdechl a neřekl nic, nehnul brvou a choval se způsobně a uctivě, neboť nemohl neuznat, že jeho setkání s neznámým kapucínem nebylo neblahé, naopak: kdybych, myslil si,

zabrousil do nejbližšího hostince a poručil si jídlo a pití, hned by každý poznal, že jsem za mnicha jen přestrojen.

A kapucín pokračoval v prožitku svých, podle jeho názoru vysokých a subtilních blažeností v míře co nejplnější, neboť ať zabušil kde zabušil, ať zaťukal kde zaťukal, nikde se mu nedostalo vlídného pozvání a přivítání, takže než prošel s Petrem předměstím až k hradbám, bylo jeho posmrtnému kontu ulehčeno o šedesát let pobytu v očištění. Teprve když prošli bránou a vkročili do uliček města, které už od římských dob, kdy se ještě jmenovalo Arausia, bylo proslulé svým znamenitým divadlem, usmálo se na ně štěstí, neboť potkali občana, který je vesele oslovil, řka:

– Hej, zbožní bratři nebo otcové nebo co jste zač, potřebujete sousto a doušek na posilněnou? Vězte tedy, že se mi právě narodila dcera, již hodlám dát prosté a zbožné jméno Marie-Claire, stejně krásné, jako ona sama je krásná, a na oslavu této šťastné události vás zvou ke *Klíčům svatého Petra* na kus kozího sýra a žejdlík dobrého růžového vína. Máte smůlu, že to je dcera, jež se mi narodila, a ne syn, jehož jsem si přál, aby jednou převzal mou živnost barvířskou, nad níž není proslulejší v celém kraji, neboť kdyby se mi byl narodil syn, jemuž bych byl dal jméno Marius, pokud by se byl narodil, jako že se nenarodil, pohostil bych vás ne sýrem, ale tučnými klobásami, a ne žejdlíkem, ale džbánem růžového na hlavu. Ale vezměte zavděk sýrem, jako já vzal zavděk dcerou, a pojďte, dokud vás zvou.

A tak zakončili svou pouť u *Klíčů svatého Petra*, v prastarém hostinci, který možná, jak tomu nasvědčovalo jeho jméno, pamatoval dob avignonských vzdoropapežů. Zvěst o narození Marie-Claire, nejkrásnější z lidských dcer, již vnesl do nálevny jejich rozveselený hostitel, tolik nadchla a rozjařila stálé návštěvníky podniku, malé živnostníky a drobné úředníky, sedící u dlouhého stolu uprostřed

místnosti a pokuřující z dlouhých hliněnek, takže místnost byla plna čpavého kouře, a přiměla je k tolikerým přípitkům růžovým vínkem a žertovně slavnostním projevům a orákulím, že oběma žebravým mnichům bylo přáno zaujmout skromné místo na stupínku pod pláštěm planoucího krbu, aniž jim kdo věnoval větší a uctivější pozornost, než jaká se věnuje lidem lhostejným a pouze trpěným: duch zbožnosti a úcty k osobám duchovním, jímž avignonský kraj za starých časů býval proslulý, od těch dob, kdy papežové se nastálo navrátili do Říma, se z těchto končin zřejmě vytratil nadobro.

- Jsem upřímně rád, řekl otec kapucín, - že nám není přáno zaujmout místo u stolu, neboť kromě postele, nástroje lenosti a prostopášnosti, jest to stůl, jehož ze všech lidských vymožeností a vymyšleností si vážím nejméně, neboť právě u stolu se lidé oddávají obžerství a hříšnému labužnictví a rovněž nad stolem se sklánějí při studiu knih, což obojí, shovívavost k choutkám vlastní tělesnosti a i touha po marnostech knižní učenosti, odvádí člověka od hledání Pravdy, kterou lze nalézt pouze v Bohu. Před dávnými lety jsem si oblíbil ostrovní národ Angličanů, kteří mi zaimponovali svou tělesnou neohrožeností a otužilostí, než jsem se od nich odvrátil s odporem a hrůzou, an jsem si uvědomil, že všichni do jednoho jsou zatraceni a odsouzeni k věčnému trápení, neboť vyznávají nepravou víru. Nuže věz, můj synu, že Angličané za starých časů, kdy ještě byli dobří a nezkažení, vůbec neznali stůl, což je patrné z toho, že pro něj neměli označení; slovo *tejbl*, jehož užívají dnes, je groteskně vyslovené substantivum francouzské.

Když pak požili večeři, za niž vděčili přiskouplé štědrosti šťastného otce překrásné Marie-Claire - byla skromná, ale páter kapucín, než se jí dotkl, odříkal nad ní Benedicite tak vroucně a zbožně a požehnal ji křížem, jako by nešlo o kus smradlavého

sýra, nýbrž o kapouna do zlatava vypečeného –, Petr připomněl kapucínovi jeho slib, že mu, Petrovi, poví něco užitečného.

A na to kapucín:

– Ano, povím ti leccos užitečného, ale ne dříve, než mi prozradíš, proč se vydáváš za mnicha.

– Vy jste to poznal, že nejsem pravý mnich? řekl Petr překvapen.

– Pravdaže poznal, řekl kapucín. – To sis nevšiml, že tě od první chvíle našeho setkání dařím oslovením synu můj, což bych zajisté nečinil, kdybych tě považoval za pravého a nefalšovaného příslušníka našeho svatého řádu? Nuže, opakuji svou otázku: proč se vydáváš za mnicha?

– Jde o tajemství, jež vám prozraditi nemohu, řekl Petr. – Proto vás prosím, otče, abyste se spokojil mým ujištěním, že to nečiním z pohnutek nečestných a zjištných a že jsem se přioděl mnišskou kutnou jen proto, abych byl nenápadný.

– Mnich, který vypadá jako mnich a chová se jako mnich, zajisté je nenápadný, řekl kapucín. – Jenže ty jako mnich nevypadáš a jako mnich se nechováš. Tvá chůze není chůzí člověka zvyklého peripatetickým meditacím v klášterním ambitu. Jsi voják, který se neleká námah tělesných, i dvořan zvyklý chodit po nablýskaných parketách; ráznost a říznost tvých *pas du soldat* si nežadají s elegancí tvých *pas du courtisan*, jimiž jsi prve prošel touto skromnou místností.

– Jak to všechno, otče, znáte? užasl Petr, neboť mu nešlo na rozum, že tento špinavý, divoce zarostlý mnich by mohl něco vědět o *pas du courtisan*.

– I já býval *homme du monde*, dvořenín a člen vysoké společnosti, než jsem počal tušiti Pravdu, řekl mnich. – Pravím, že jsem ji počal tušiti, neboť poznat Pravdu je možno jen ve chvílích mimořádného vytržení, vzácných a dosažitelných toliko cestou krušného sebe-

zapření, a nadto majících tu nevýhodu, že vše, co člověk v takových výsostných okamžicích poznal, opět zapomene, když přijde k sobě a k svému hříšnému a jalově myslícímu já: Pravda je člověku dosažitelná jen stěží a je zcela nepochopitelná. Ale mluvmе o tobě, synu. Členové naší svaté řehole nechodí ozbrojeni, a ty skrýváš pod kutnou bodnou zbraň. Jsi mlád, v dobrém tělesném stavu a tvé pohyby jsou jak náleží křepké, a proto jistá přituhlost v pase, již na tobě pozoruji a jež byla zcela zjevná, když sis sedal, nemá svou příčinu v chorobě háku, neboť ty jsi zdrav jako ryba, nýbrž v tom, že kromě kordu máš ještě za pasem dlouhou pistoli nebo dvě: nemám pravdu?

– Máte, otče, řekl Petr, oči navrch hlavy.

– A odkdytak příslušníci našeho řádu nosí prsteny? pokračoval mnich, usmívaje se shovívavě.

– Já nemám prsten, řekl Petr.

– Nemáš, ale měl jsi, jak o tom svědčí světlý proužek na tvém malíku, řekl mnich. – Z toho usuzuji, jako bych četl v knize, že když ses převlékal do kutny, sňal sis prsten, jež jsi nosil, a někde jsi ho schoval. Je tomu tak?

– Ano, je tomu tak, můj jasnozřivý otče, řekl Petr.

Šlo o alchymistický prsten s obrazem hada, polykajícího svůj vlastní ocas, jež Petr nosil na památku po svém zvěčnělém otci.

– Jsi neholen, pokračoval kapucín, – máš strnisko nejméně čtyři neděle staré, ale ne o mnoho víc: Kterak to, že tvé tváře, kapucíne, před měsícem byly ještě holé?

– Jsem hlupák, neohrabaný a krátkozraký hlupák, řekl Petr.

– Dopustil jsem se ještě nějaké chyby?

– Zajisté, synu nešťastný, zajisté, řekl mnich. – O tom nejhorším jsem se dosud nezmínil – zdá se, že nevíš, že slib, jež složili všichni členové řádu, nám zakazuje cestovat po souši jinak než pěšky. Má mysl je zaměřena k otázkám vážným a spasitelnému

přemýšlování, a přece jsem se neubráníl tichému vnitřnímu smíchu, když jsem tě uviděl, jak si to hasíš mohutnými kroky, na zádech sedlo koně, jež jsi, jak sám jsi doznal, uštval. Byl na tebe jistě poutavý pohled, když ses hnal na zpěněném oři, meč při boku, kutnu vlající ve větru. A propos, v jaké to řeči jsi prve zpíval?

– Byla to řeč Čechů, obyvatelů Bohemie, řekl Petr.

– Tvá mateřština?

– Tak jest, řekl Petr. – Ale co na tom záleží?

– Velmi mnoho, řekl mnich. – Neboť není-li ve vaší kacírské zemi zvykem uřezávat všem nemluvňatům mužského pohlaví prst na levé ruce, takže koincidence mezi absencí tvého levého prsteníku s tvou národností by byla bezvýznamná, neboť bychom se s ní setkali i u všech jiných žijících Čechů, pak, synu můj, ty nejsi nikdo jiný než Pierre Cucan de Cucan, první rádce a důvěrník tureckého sultána, toho času na tajné cestě do Francie, na níž tě čeká jistá smrt.

Tentokrát Petr, snad poprvé v životě, úžasem otevřel ústa dokořán.

– To není možné, řekl.

– Co není možné? řekl mnich s úsměvem. – Že tě zde čeká jistá smrt? Nuže věz, že to je hotová věc, a připrav se na nejhorší, abys umíral očištěn od svých hříchů a smířen se světem. Ach promiň, já zapomněl, že jsi mohamedán.

– Mohamedán nejsem, řekl Petr, – a o nebezpečí smrti mi nejde, protože nepamatuji se, kdy bych nebyl smrtí ohrožován, takže jsem tomu už dávno přivykl. Ale jak jste u všech rohatých poznal, kdo jsem? Nevěděl to ani kapitán lodi, na níž jsem připlul. Mé inkognito bylo připraveno pečlivě a promyšleně. Má vlastní žena netuší, kam jsem odcestoval. O mých záměrech neví nikdo než sám sultán. Kromě koňského handlíře a vetešníka jsem na půdě

Francie, než jsem se setkal s vámi, s nikým nepromluvil ani slovo. Proto jsem řekl, když jste vyslovil mé jméno, jehož neužívám už dlouhou řadu let: To není možné. Kdybych nevěděl, že jste svatý muž, otče, řekl bych, že jste ďábel. Jenže ďáblové nejsou. Kdo tedy jste?

– Můžeš mi říkat otec Josef, tak jako já ti budu říkat Pierre, řekl kapucín. – To ti, pokud jde o mou identitu, musí prozatím postačit. A vysvětlit ti, odkud vím všechno to, co jsem ti o tobě pověděl, žel nemohu, neboť i kdybych ti vyzradil jméno člověka, který mi o tobě vyprávěl, jako že to jméno nevyzradím, pouze bych tím přispěl k pozměnění formulace tvého tázání, aniž bych na ně odpovéděl – namísto aby ses ptal jako dosud, jak je možné, že o tobě všechno vím, tázal by ses, jak je možné, že o tobě všechno ví můj informátor, a tvá pochopitelná zvědavost by zůstala neuspokojena. Jisto jest, že tvé inkognito, jež sis pochvaloval, jak bylo pečlivě připraveno, je velmi, velmi pochybené a že tvůj příjezd do Francie, v níž údajně chceš zakroutit krk kardinálu Gambarinimu – ano, ano, i toto je mi známo – byl očekáván, a že se o tobě ví všechno včetně toho, kolik máš prstů na levé ruce a jak jsi vysoký, slovem: že ses dal vlákat do léčky. Nuže, teď teprve mohu vyslovit tu užitečnou radu, kterou ti dlužím: obrať se na podpatku a uháněj co nejrychleji zpět do Stambulu, neboť v této nejkřesťanštější ze všech zemí, což pravím bez ironie, na tebe nečeká nic než ztráta hlavy.

– To neudělám, řekl Petr. – Tím spíš ne, že k jednomu darebákovvi, jemuž jsem sám sobě povinen zakroutit krk, přibyli ještě dva další ničemové, s nimiž chci naložit jinak.

– Obávám se, že nerozumím tvým slovům, zřejmě neblahým, řekl páter Josef. – O jakých to mluvíš dalších dvou objektech své chtivosti vraždy a pomsty?

– Je mi hanba a stydno o tom mluvit, otče Josefe, řekl Petr. – Ale je-li správné vaše tvrzení, že jsem se dal vylákat do léčky, vím o dvou chytrácích, kteří mi tu léčku nastrojili a jimž jsem naletěl jako jelimánek, jako pitomeček, jako pytlek praštěný, jímž opravdu jsem.

Sotva to dořekl, zprudka vyskočil na obě nohy, neboť se mu zazdalo, že v rámci otevřených dveří, jimiž stolovníci, oslavující narození překrásné Marie-Claire, vycházeli do černé noci, aby si ulevili, uviděl tvář Maria Pachione, jež se na zlomek vteřiny mihla v slabém světle lucerny, visící nad vchodem, a opět zmizela v hustohusté tmě.

Páter Josef uchopil Petra za ruku a překvapující silou ho stáhl zpět na stupínek u krbu.

– Co děláš, řekl polohlasem. – Pěkně sis vzal k srdci mé poučení o tom, jak se chová mnich. Myslíš, že tě nikdo nepozoruje? Že se o tebe nikdo nezajímá? Že tě nikdo nevidí?

– Trojčím, řekl Petr. – Odpusťte, otče Josefe. Tak jsem se zabral sám do sebe a do svých starostí, což z vašeho hlediska jistě je hřích, až mě přepadlo mámení.

– Spatřil jsi ďábla? otázal se páter Josef se zájmem.

– Ďábla ne, ale jednoho z těch dvou ničemů, o nichž jsem se vám právě zmínil, řekl Petr. – Ale ten tu přece nemůže být.

– Proč by nemohl? řekl páter Josef.

– Ano, proč by nemohl, řekl Petr. – Nejsem už na výši. Ochabuji, stárnu a hloupnu.

Místnost se počala prázdnit, a hostinský, který se až dosud k oběma mužům v kutnách choval mračně a odměřeně, přistoupil k nim, a náhle uctivý, až to hraničilo se servilností, se jich otázal, smí-li jim nabídnout nocleh ve svém nejlepším a nejpohodlnějším pokoji pro hosty a vyprosit si tím pro svůj podnik od obou ctihodností největší cti a vyznamenání.

Páter Josef, než odpověděl, chvíli ho mlčky měřil bledýma, silně vystoupilýma očima.

– Nocleh ano, o ten jsme tě, synu, chtěli požádat sami, řekl pak. – Ale ne v pokoji, ne v peřinách, nám stačí třebaš maštal nebo kravín.

– Jak si Vaše Důstojnosti přejí, řekl hostinský. – Hned donesu houně, aby si Vaše Důstojnosti náležitě pohověly.

– Ten chlap se mi nelíbí, řekl Petr, když hostinský, přihrben úslužností, odkvapil.

– Nepodezírejte bez důvodu, řekl otec Josef. – Ale učiníš dobře, Pierre, když si dnes v noci ponecháš při ruce své bambitky a svůj meč, tak jako já neodložím svou dýku.

Petr si neodpustil poznámku, že se domnívá, že kapucíni ne-
nosí vražedné zbraně.

– Ano, správně tak, řekl páter Josef. – Leč já jsem nejen pokorný sluha Boha všemohoucího, člověk, na jehož nežití nezáleží, ale také syn této požehnané země, Francie, nad níž není na celém světě, a předbojovník její slávy; a jakožto takový jsem z nařízení vyšších míst zproštěn toho zbožného omezení. Což pravím pro tvé uklidnění, aby ses nedomníval, že budeš noclehovat s mužem zcela bezpomocným. Aj, neusmívej se, mladý muži. Bývaly doby, kdy tvůj rádce, jímž se snažím býti, platil ne zcela neprávem za nejlepšího šermíře Francie.

Mezitím se vrátil hostinský s dvěma koňskými houněmi a zavedl Petra a pátera Josefa přes hospodářský dvůr do zděné stodoly, kdež pro ně dal v koutě, za prázdným žebřinovým vozem, na zemi z udusané hlíny, rozestřít otep slámy.

– Je mi hanba z takového pohostinství, řekl, – ale když ctihodní otcové nedají jinak, nezbyvá mi než podrobit se jejich vůli. Pokorně a v neskonale úctě si dovoluji vám přát, zbožní otcové, dobré noci.

– Ten chlap se mi líbí čím dál tím méně, řekl Petr, když se potmě svlékli ze svých provlhlých hábitů a zachruli se do teplých dek.
– Pročpak, namísto aby nás uctíval poníženými řečičkami, nám nenabídl hrudku sýra navíc? Mám hlad jako vlk. Odkud ta změna jeho chování? Mám dojem, že se tu přihodilo něco, co se nás týká a o čem nevíme.

– I já mám ten dojem, ale nedovedu si představit, co by to mohlo být, řekl páter Josef. – Předpoklad, že někoho z nás dvou, například tebe, chtějí zavraždit, se mi nezdá pravděpodobný, protože proč vraždit v lidnatém městě a dělat si starosti s odklizením těla, když venku, někde na liduprázdné cestě uprostřed lesa, se to dá odbýt daleko pohodlněji.

– Pozor, šeptl Petr.

Neboť vrata zaskřípěla a do černočerné tmy v stodole pronikla zvenčí trocha žlutavého světla lucerny. Petr sáhl po kordu a pistoli, a na chvatném pohybu, jež učinil, bylo znát, že i páter Josef se chopil své dýky.

– Co je to? zvolal.

Neboť Francouzi se v takových napjatých chvílích ptají, co je to, namísto *kdo* je to.

– To jsem já, Françoise, odpověděl dívčí hlásek.

A bázlivě nesouc rozžatou lucernu, vstoupila malá, pihatá, bosá holčička, s vlasy stočenými do dvou tenkých, prohnutých, odstávajících culíčků.

– Jdu si pro vaše šaty, *messieurs*, pravila. – Tatínek vám je chce dát vysušit a vypucovat. Kde máte své šaty?

– Někde tady, kde jsme je potmě pohodili, řekl páter Josef s úsměvem. – Vyříd' tatínkovi, že je to od něho tuze šlechetné, ale ať nezapomene, že chceme vstát a vydat se na další cestu o svítání.

Holčička sebrala oba hábity, přehodila si je přes ruku a způsobně se vzdálila.

– Já na ty zatracené hadry čekat nebudu, řekl Petr polohlasem.

– Než vyjde slunce, budu za horami.

– Byl bych ti povděčen, synu, kdyby ses vyjadřoval uctivěji o kutnách našeho svatého řádu, řekl otec Josef.

– Omlouvám se vám, otče. Chtěl jsem vás pouze upozornit, že mě tu zítra ráno už nenajdete, neboť jsem si vzal k srdci vaši radu, abych se přestal vydávat za mnicha. Přestrojím se raději jako chudý vandrovní šlechtic, což je mému naturelu nejbližší.

– Ale jak chceš odsud odejít? otázal se páter Josef. – Nahý?

– Mám ještě své staré námořnické šaty, řekl Petr.

– Pak přijmi ode mne ještě jednu radu, Pierre, doufám, že poslední, řekl otec Josef. – V tomto městě nic nenakupuj, protože tě tu vidělo a pozorovalo příliš mnoho lidí, a vytrať se odsud, hned jak otevrou brány. Máš-li dost peněz, abys mohl postrádat své sedlo, neber je s sebou, protože dokud je nosíš na hřbetě, nejen lidé, ale i psi se za tebou otáčejí. Svou novou výbavu nejlépe pořídíš v městěčku Nyons, které leží v kopcích stranou hlavní cesty; je to zacházka, ale máš jakous takous naději, že tam ujdeš zrakům slídilů. A nebudeš-li už, jak pravíš, potřebovat svou kutnu, daruj mi ji, protože jak můj hábit ještě drží pohromadě, je mi záhadou, kterou si vysvětluji jen slitovností boží.

– Budu rád, přijde-li vám má kutna vhod, řekl Petr. – A přijměte, otče, mé díky za všechny vaše laskavosti a rady.

– Byly pro nic a za nic, pokud nemíníš uposlechnout té hlavní a nejdůležitější z nich: abys honečkem, *prestissimo* vypadl z Francie a vydal se nazpět tam, kde je tvé pravé místo, do Stambulu. Ale teď, synu, spěme. Nebude ti vadit, když si před usnutím maličko zazpívám?

Petr ho ujistil, že mu to vadit nebude, a páter Josef, odvrátiv se od Petra na bok, počal si šeplavě, jednotvárně pobrukovat. Petr zprvu nebral na vědomí nezřetelně vyslovovaný text mnichova zpěvu, zanikající v chrastění slámy, ale o málo později, když páter Josef se přestal vrtět, počal vnímat slova nejpodivnější pobožné písně, jakou mu kdy bylo přáno uslyšet, tolik odlišné od hezoučkého kánonu o bratru Janovi, jemuž se nechtělo vstávat na jitřní hodinky, že mu to ani nešlo na rozum. Neboť páter Josef tentokrát mimo jiné pěl:

– Vesmíru přál bych si mocí se chopit
A v krvi přál bych si po krk se topit...

Modrá šňůra

Páter Josef byl muž nejen svatý, který jak poznamenáno překračoval regule svého řádu, jako zákaz nositi vražedné zbraně a cestovati po souši jinak než pěšky, toliko když se mu k tomu dostalo výslovného pokynu z vyšších míst, ale i muž zkušený, praktik ostrílený ve všem, co hýbe lidským světem, a hluboký znalec proradné a zákeřné človehčiny; proto, když procitnuv za úsvitu, shledal, že jeho nový mladý, výsostně lehkovážný přítel vskutku už vstal a zmizel, to před notnou chvílí, neboť jeho lůžko bylo nejen prázdné, ale i prochladlé, otec Josef, rovněž povstav, oblékl se do obou kuten, jež Françoise, pihatá dceruška hospodského, vrátila ještě včera večer řádně vycíděné: přes zánovnní kutnu Petrovu, do níž se přioděl nejprve, přehodil svůj starý zedraný hábit, který, jak víme, držel pohromadě jen díky slitovnosti boží. Učinil to proto, že nechtěl zavdat podnět k zbytečným dohadům a řečem, jež by dojistá nastaly, kdyby hospodář našel v stodole pohozený a nepoužitý jeden z obou hábitů, jež včera halily jeho žebravé hosty, zatímco host, notabene podivný a podezřelý host, by byl za horami. Lépe pro Pierra, myslil si kapucín, budou-li se domnívat, že běhá po Francii i nadále převlečen za mnicha.

Takto opustil město Orange a vydal se k severu údolím Rhône, cestou dnes zamořenou nepřetržitými proudy aut, ale v onom čase, v němž se odehrává náš příběh, tiše a sladce liduprázdnou, maje v úmyslu dojít toho dne až do města Valence, k čemuž potřeboval dobrých deset jedenáct hodin poctivé chůze. Své staré kutny se zbavil v prvním lesíku, který se mu cestou naskytl, zahrabav ji v posvěcené půdě. Ano, přesně tak: zahrabal ji v půdě posvěcené,

neboť ji, maje k tomu jakožto kněz patřičný puvoár, sám posvětil, a učinil tak proto, že pohřbívaje svou kutnu, pohřbíval tím i kus samého sebe, vždyť roucho toto, jež skrývalo jeho nahotu od dob jeho noviciátu a jež pronosil za mrazů a veder a dešťů a větrů po cestách Francie, Itálie a Španělska, se stalo částí jeho tělesnosti.

Někdo by snad mohl podotknout, že otec Josef si vede nesprávně, pohřbívá-li pohřbem věc neživou, totiž věc, jež nikdy nebyla schránou nesmrtelné duše, pokud ovšem nemáme na mysli duši samého otce Josefa, která však dosud pevně vězela v jeho těle. Ale páter Josef věděl, co dělá, a dobře znal onen pasus z Tomáše Akvinského, učeného světce, který mu jinak pro svou suchou a povýšeneckou všeznalost byl protivný, ale v sacerdotálních otázkách byl autoritou na slovo vzatou – pasus, v němž autor Teologické summy dává najevo pohrdavý nezájem o akt pohřbívání, poznamenává k té věci, že pohřbívání nemá žádný vliv na stav a osud duše zemřelého a že tu jde pouze a jedině o city pozůstalých. Nuže, je-li výkon pohřbu bez jakéhokoli vztahu k duši pohřbívaného, plyne z toho, že nezáleží na tom, zdali to, co pohřbíváme, vůbec nějakou duši kdy mělo. A scházelo-li jeho staré roucho ze světa, zatímco on sám ostal živ a zdrav, otec Josef měl plné právo sám sebe vůči tomuto rouchu považovat za pozůstalého; ergo snažil-li se jakožto pozůstalý důstojnou formou pohřbu ulehčit svým citům, jež rovněž plným právem vůči věrnému průvodci svých poutí a strážní choval, byla to jeho soukromá věc, proti níž by ani zastánce nejprísnější observance neměl právo co namítat.

Nuže, když skončil tento svůj malý soukromý obřad a zakryl rov své dosavadní minulosti mechem, tak aby nikdo nemohl postřehnouti, že zde cosi bylo zahrabáno, neboť o to mu šlo především, světec znovu vykročil na další cestu, hodlaje přitom co nejrychleji navázat přímé spojení s Bohem, tak aby se v něm rozplynul – jak se

to stávalo Bernardovi z Clairvaux, onomu přísnému světci, který namísto aby diskutoval o věcech víry, podle vlastního přiznání, bil své odpůrce holí přes hubu – co kapka vody v sudu vína, čehož mu nutně bylo třeba, chtěl-li dosáhnout svého úmyslu a do večera dorazit až do Valence. Neboť bez jistého sebezapomenutí, bez jistého extatického podroušení člověku nelze snést jedenáctihodinovou pouť, konanou pěšky, bosky a na lačný břich, když už včera byl putoval rovněž tak dlouho a také na lačný břich.

Jako téma svých dnešních úvah či svého dnešního mystického rozběhu si vyvolil ono místo z Pseudodionysia Areopagity, v němž se praví, že Bůh je všemu přítomen, ale ne vše je mu přítomno. Jsem mu přítomen? dumal páter Josef. Ani zdaleka ne, neboť můj tělesný zrak si dosud příliš ostře všímá věcí nepodstatných, jako například rozpláclych kloubů u palců mých uťapaných nohou, nevyklých záhybů, jež při každém kroku vznikají na mém novém rouchu, a podivné, možno říci nemožné barvy šňůry, uvázané kolem mého pasu: rozmilá Françoise se zřejmě pokusila tuto šňůru vyprat, aby byla pěkně bílá, jak má být, ale dala do vody nadbytek šmolky, takže namísto aby šňůra byla bílá, je modrá jako letní nebe, což nemá být; zkrátka malé Françoise, jak se říká, se utrhla ruka, ale nešť, první déšť to opět přivede do pořádku.

Nuže takto roztěkán, takto rozptýlen jalovými postřehy, klouzajícími po povrchu věcí, a tím pádem nepřítomen Bohu, dovede být jen člověk. Nerozumné hovádko, jako je veverka, s grácií dovádějící ve větvích, nebo užovka, líbezně půvabnými křivkami se vinoucí hromádkami ložského listí, nikdy není rozptýlená a vždy a v každé chvíli jedná v souladu se svou přirozeností, danou mu Bohem, takže je více přítomno Bohu než já, který myslím na barvu své pásové šňůry.

Člověk je především padouch, hlupák a sobecký sketa, a jeden z mála slušných synů Adamových, jež jsem kdy poznal, je ten roz-mile prostomyslný Pierre Cucan de Cucan, který křísí turecké síly, aby zachoval v Evropě mír, a letí s rozhalenou hrudí napříč Francií, aby svému nepříteli přerazil vaz, namísto aby na něho poslal profesionály s krhavýma očima a s dýkami v záhradě, tak jak to jeho vlastní nepřítelé zajisté učiní jemu. Nelze pochybovat o tom, že placení ničemové už na něho kdesi čekají, aby mu podrželi chřtán; škoda že má zahynout takto všedně, sám a bez publicity – zasloužil by si důstojnější, politicky významnější a slavnější smrt.

Jakpak asi zabíječi poznají, že to je on, jaképak o něm mají *signalement*? Domnívají se, že dosud má na sobě kapucínskou kutnu; jenže kapucínů se po cestách Francie potuluje habaděj. Kdo najímá vrahy, zpravidla nebývá výkonu vraždy přítomen, a proto na Pierra nemůže ukázat prstem: toť on. Čím tedy Pierrovi vrazi míní Pierra odlišit od jiných františkánských mnichů? Tím, že je urostlý, nohatý a hezký? To nelze předpokládat, neboť i mezi františkány se najdou urostlí a hezcí muži – například já sám, kdybych se umyl a dal si upravit vous a vlasy, bych vypadal zcela dobře k světu, což konstatoji, snad o tom nemusím Hospodina ujišťovat, jako holý fakt beze stopy ješitnosti, neboť kdybych si na svém příznivém zevnějšku zakládal, aj, dovedl bych toho jaksepatří využití, což nečiním.

Páter Josef se usmál a zacitoval polohlasem z První knihy Mojžíšovy: Byl pak Josef krásné postavy a ušlechtilého vzezření. – Nuže, tělesná krása, pokračoval světec ve svých úvahách, jsouc rozumem neuchvatitelná, a tudíž slovy nezpodobitelná, nehodí se za *signalement* pro zákeřné vrahy. Jak tedy mají Pierra poznat? Po jeho chybějícím prsteníku? To už je lepší, neboť soud „Pierrovi chybí levý prsteník“, vyvěraje z oblasti měřitelných a spočitatelných daností, v nichž člověk, odtržený od Boha – jako že nájemný vrah zajisté

je odtržen od Boha – jediné se cítí doma, skýtá suchému rozumu bezpečnější a familiárnější vodítko než neurčité, k říši platónských idejí zaměřené konstatování „Pierre je krásný“. Jenže vrah potřebuje bezpečně poznat svou oběť už z dálky, aby se mohl připravit na svůj čin, a absence prsteníku je podrobnost na delší vzdálenost špatně rozeznatelná, nehledíc k tomu, že střih mnišské kutny svádí člověka k tomu, aby pravou ruku zasunul do levého rukávu a naopak, čímž ruce se stávají nadobro neviditelnými.

Ach, nikoliv; je třeba se vmyslit do mentality nájemce vrahů, majících za úkol odeslat Pierra na onen svět, i když to je sebeobtěžnější. Kdybych já, otec Josef, byl na jeho místě a kdybych měl za to, že zůstane převlečen za mnicha, neboť bych nevěděl, že se mu, Pierrovi, dostalo výtečného rádce, který ho od toho odradil, zajisté bych se snažil najít způsob, jak tajně označit jeho kutnu něčím nápadným a do očí bijícím – například podplatil bych hostinského, u něhož by nocoval, aby mu ji tajně znečistil kolomazí nebo červeným vínem, či naopak...

Když páter Josef došel ve svých úvahách až sem, pocítil, jak navzdory chladnému větru, který mu dul do tváře, na čele mu vyvstal pot. V náhlém prozření si připomněl, jak Petr včera večer na zlomek vteřiny spatřil, nebo domníval se, že spatřil jednoho z těch lumpů, kteří ho vylákali do Francie, a jak potom hostinský, až dosud mrzutý a nevlídný, najednou zničehožnic zvlídněl a nabídl jim nocleh v parádním pokoji a poslal svou dcerku pro jejich kutny pod záminkou, že jim je dá vyčistit. Proč to? Aby mohl nějak nápadně označit kutnu, již měl na sobě Petr, na nějž mu nájemce jeho vrahů ukázal prstem. A já, zuřil otec Josef, trojnásobný idiot, se v kutně takto označené špacíruji liduprázdným údolím Rhône a usiluji o splynutí s Bohem, jako by o mé splynutí s Bohem nebylo postaráno i bez mé spasitelné vůle a úsilí.

A rozlícený světec se pokusil co nejrychleji se zbavit onoho označení, onoho *signalement*, jak tomu v duchu říkal, totiž oné na modro přibarvené šňůry, jež ho po celou dobu jeho dnešního putování iritovala, ale buď že se mu třásly ruce, buď že byla příliš pevně zadrhnutá, nebyl s to rozvázat uzel, jímž byla přitažena k jeho pasu. A zatímco se s tímto uzlem potýkal, stále rozčilenější, neboť měl oprávněný pocit, že je odkudsi z hloubi lesa, v němž se tento zdánlivě osamělý výjev odehrával, pozorován a vysmíván – jeho sluch, zbystřelý úzkostí, rozpoznal v ševelení stromů a trav a křovin něco jako tuchu surového lidského smíchu – a když zvedl hlavu a zatajil dech, aby naslouchal, v těsné blízkosti jeho levého ramene proletěl šíp, vydávaje hněvivě drnčivý zvuk podrážděného sršně.

Páter Josef, který v mladších letech – nyní mu bylo bezmála čtyřicet – býval zkušeným zápasníkem, plácl sebou jak dlouhý tak široký břichem na zem, čímž uhnul i druhému šípu, který přiletěl z protilehlé strany, a když hned vzápětí nato neznámý vrahoun spočinul vší vahou svého zadku na jeho hýždích a levicí ho chytil za zátylí, by mu pravicí odzadu proklál krajinu srdeční, otec Josef s pružností a silou, překvapující při útlosti jeho těla, soustavně hubeného postem a štrapácemi, se prudce vztyčil na kolena, a už měl v ruce dýku, k jejímuž nošení mu povolení dáno, a vrazil ji chlapíkovi, který ztratil rovnováhu, až po jílec do hrdla. Ale tu již přifíčel třetí šíp, a proletěv mu trojhlavým svalem pravého ramene, srazil jej nanovo k zemi.

Leč páter Josef, který měl na mysli nejen spásu vlastní duše, ale i spásu Francie, nemínil se ještě vzdát – přehodil si dýku z pravé ruky do levé a vymrštil ji dlouhým vrhem proti chlapíkovi, který podoben Robinu Hoodovi blahé paměti, neboť měl luk a toulec plný šípů při pasu, právě vylézal z roští a rozpřahoval se proti svatému

muži širokým rozmachem pravice, v níž držel krátký oštěp. Dýka se minula svého cíle, ale netrefil svým oštěpem ani lučištník, neboť páter Josef, mrštný jako užovka, jejíž půvabné hbitosti se prve se zalíbením podívoval, stočil se na bok, jako když se válejí sudy, a oštěp namířený na jeho hrud' přibodl k zemi lem jeho rukávu.

Jenže teď už byl svatý muž hotov se všemi možnostmi obrany, a když neúspěšný vrhač oštěpu, zaklev, tasil lovecký tesák, a přeskočiv příkop, přiblížil se k svatému muži, aby dokončil své dílo, k němuž byl najat, a když současně odzadu vykročil z lesa druhý lučištník, aby svému kumpánovi pomohl, kdyby bylo třeba, jako že toho zřejmě už třeba nebylo, otec Josef, poroučeje svou duši Bohu, přivřel oči a očekával smrt.

Ale tu se ozval šílený cval koně a třeskly dva výstřely, což otce Josefa přimělo k tomu, aby oči znovu otevřel, a to, co pak spatřil, naplnilo jej uspokojením velikým a radostným, neboť oba lučištníci, již prve na něho dokročili, aby mu dali poslední ránu, leželi teď poblíže svého druha, jež odpravil sám páter Josef, a po cestě se divokým trapem blížil Petr Kukaň z Kukaně, přioděn zánovním oblekem z fialového sukna, jež podle rady otce Josefa získal v podhorském městečku Nyons, na hlavě širák s vlajícími péry, dvě kouřící bambitky v rukou.

- Jsem poraněn, což znamená, že se smím svézt na tvém koni, naše regule pamatují na takové eventuality, pravil páter Josef. - A s pohřbíváním těch lotrů se nezdržuj, akt pohřbívání nemá vliv na osud duší zemřelých, jež v tomto případě beztak už dávno odnesl čert. Ach, jak se těším na tu slast sedět zase jednou na koňském hřbetě.

Žel mnoho té slasti neužil, neboť když mu Petr ovázal ránu rukávem vlastní košile a vzal ho pak do náruče, aby ho přenesl na svého oře, otec Josef omdlel.

Když dorazili do výstavného městysu Valence, který leží ne- daleko vtoku Isery do Rhône a je známý svým čilým obchodem ovocnářským, otec Josef, pamětliv toho, že nesmí přepínat své síly natolik, aby ohrozil své zdraví a tím i slávu Francie, do značné míry závislé na jeho diplomatické aktivitě, tentokrát nic nena- mítal proti tomu, aby v hostinci *U Jablka Hesperidek*, v němž se za- stavili, byl ubytován v pokoji s řádnou postelí a planoucím krbem a aby k ošetření jeho rány byl povolán odborný felčar. Když bylo hotovo a svatý muž, rámě ovázané, spočinul v měkkých peřinách a počal přemýšlet o tom, kterak si odčiní, až se uzdraví, hřích rozkošnictví a změkčilosti, jemuž se tu oddával, zda bičováním nebo prodloužením denních pochodů nebo celonočním modlením klečmo na kamenné podlaze nebo jinými úkony spasitelného se- betrýznění, Petr, který seděl u jeho lůžka, chtěje svatého muže přivést na jiné myšlenky, promluvil takto:

– Řekněte mi, otče můj, který jste přísný sám k sobě, proč jste tak laskavý ke mně? Je nepochybné, že za své přátelství, jež mi prokazujete, jste zaplatil vlastní krví, utrpením a bezmála ži- votem, neboť šibeničníci, již vás přepadli, měli políчено, přesně tak jak jste předvídal, na mne; a přece jsem od vás neuslyšel ani slůvko výčitky nebo stesku. Odkud tolik shovívavosti k člověku cizí krve, cizí národnosti a odlišných názorů náboženských – ne- jsem-li mohamedán, jak jste se obával, nejsem totiž ani pořádný křesťan, neboť nevěřím v osobního Boha a věřím jen ve vesmírnou inteligenci, jejímž podílníkem jsem i já sám svým rozumem a ži- votní silou?

Otec Josef promluvil ze svých peřin:

– Rád slyším, že jakožto ateista ses nadobro utrhl od naší svaté církve, neboť je lépe od ní být odtržen než pouze odvrácen, tak jak to činí hugenoti a luteráni a jak k tomu první příklad dali vaši

dábelští husité, a otravovat její věrouku hnilobným jedem svých bludů a vymyšleností; bezvěrec není kacír, a můžu mu podat ruku bez obavy, že se pošpiním. A pokud jde o přítomnost boží inteligence v tvém nitru, mohu ti prozraditi, že něco podobného zakouším i já, v čemž se shoduji i s ostatními zbožnými členy naší řehole, a že rozřešit nebo intuitivně překlenout rozpor mezi božskou transcendencí a imanencí, jinak řečeno mezi nutným odstupem, jež Bůh udržuje od světa jakožto jeho stvořitel, a jeho přítomností v nitru každého z nás, je nejpoutavější ze všech záhad, a jsem šťasten, milý Petře, že si rozumíme i v těchto subtilních otázkách. Ale i kdybychom si nerozuměli, vadilo by to pramálo – hlavní věc, že se shodujeme v názorech politických.

Petr se podívil.

– V názorech politických? Co víte o mých politických názorech?

– Přinejmenším to, že se snažíš postavit na nohy zvadlé, uhnílé, uhnípané Turecko a poštvat je proti Evropě, a to je mi ohromně sympatické, řekl páter Josef.

– Nechápu, naprosto a hluboce nechápu, proč vám to je sympatické, řekl Petr.

– Nuže, věz, synu můj, řekl otec Josef, – že už řadu let, přesněji od neblahé smrti našeho dobrého krále Jindřicha, k níž došlo před sedmi roky, se snažím vzkřísit slávu své staré vlasti tím, že bych vydupal ze země křížovou výpravu proti Turkům, v jejíž čelo by se samozřejmě po svém právu postavila Francie a upevnila tak své místo první a nejsilnější a nejduchaplnější a nejmocnější a nejkrásnější a nejsvětější velmoci světa, již nesporně jest.

– Podobnou chválu Francie jsem nedávno slyšel v Stambulu z úst chevaliera de la Prairie, řekl Petr.

– Chevalier de la Prairie, řekl páter Josef, – se nemůže vyjadřovat jinak, protože je francouzský diplomat; a já se nemohu

vyjadřovat jinak, protože jsem řeholník, vázaný slibem mluvit vždy jen pravdu. Ale pravda nepravda, Svatý otec, který k takové křížové výpravě musí dát své placet, až dosud nechtěl o tom ani slyšet, protože prý měl ažaž nad hlavu jiných starostí. Teprve když ty, můj synu, jsi zaujal klíčové postavení ve vládě osmanské říše a začal jsi provádět své skopičiny dnes už proslavené, jako když jsi dal zavřít do žaláře papežovu delegaci...

- To nebyla skopičina, neboť ta delegace si vedla vskutku nepřistojně, a udělal to padišáh sám, řekl Petr.

- Bez tvé iniciativy by to nebyl učinil, řekl páter Josef. - Zkrátka po tvém zahájení politické kariéry u sultánského dvora papež se počal neklidně vrtět na svém trůnu, a já, pamětliv lidové moudrosti, jež nám radí kouti železo, dokud je žhavé, vypravil jsem se neprodleně do Říma, abych Svatého otce vyburcoval a přesvědčil ho o tom, že nastal nejvyšší čas k uspořádání křížové výpravy, neboť bylo by bláhové čekat, až tobě, synu můj, se podaří zmodernizovat tureckou armádu, tak jak se to podařilo jakýmsi dvěma Angličanům s armádou perskou. Ale tu máš, čerte, kropáč. Svatý otec mě přijal pln veselosti a z mého horlení si tropil jen a jen smích. Situace se prý zgruntu změnila a na křížovou výpravu už není ani pomyšlení, neboť pozdní podněcovatel turecké výbojnosti, Pierre Cucan de Cucan, se zahryzl do prvního špeku, jež na něho políčil první darebák, a Jeho Svatost, zástupce Boha na této zemi, má příslibenu jeho hlavu, čistě uříznutou, v košíčku; a v Stambulu se pak všechno vrátí do starého pořádku a Evropa nemá čeho se bát. Takto ke mně Svatý otec promluvil svou krásnou, i když špatně, to jest po italsku, vyslovovanou latinou, a mně bylo, synu můj, jako by mě polil ledovou vodou. Ale Bůh ve své tajemné prozřetelnosti chtěl tomu, abych na tebe narazil a seznámil se s tebou, právě když jsem se navracel z oné neúspěšné cesty

do Říma, a abych se stal svědkem toho, že – přesně tak to Svatý otec předpokládal – si vedeš tak nevhodně a neopatrně, jak jen možno nevhodně a neopatrně si vést – tak nevhodně a neopatrně, že tvé počínání by bylo možno odsoudit jako hlupácké, kdyby pro tebe nebylo omluvy, žes nevěděl, že na tebe je políčeno. Chápeš nyní, že záleží-li mi na tom, aby papež nedostal tvou uříznutou hlavu, není to ani z nepřejícnosti vůči němu, otci křesťanstva, ani z přátelské sympatie k tobě, nýbrž z důvodů zcela jiných. Ano, záleží mi nejen na tom, abys nebyl zavražděn ještě dávno dřív, než dospěješ do hlavního města, ale i na tom, abys napravil svou chybu, jíž ses dopustil tím, že jsi opustil Stambul, když tvé dílo bylo teprve započato, a aby ses tam honečkem vrátil. Slyš tedy naposled, můj ztřeštěný synu: město Valence, v němž se nalézáme, je známé nejen svým obchodem ovocnářským, nejen vzdělaností svých obyvatelů, o níž svědčí mimo jiné název tohoto hostince, a nejen svou katedrálou, ale slyne také jako důležitá křižovatka: vede odtud cesta do Lyonu a do Paříže, ale také do Grenoblu a do Ženevy, bašty bludařství kalvínského, čili naskýtá se ti poslední příležitost k tomu, k čemu tě nabádám od první chvíle našeho seznámení – prchni, synáčku, prchni! Urazili jsme teprve čtvrtinu cesty z Marseille do Paříže, a chybělo jen maličko, abys už nebyl mezi živými. Mohu ti prozradit, že neznabohovi, který na tebe má políčeno, jde přitom o značné, ba co dím: o nesmírné jmění.

– Já vím, řekl Petr. – Je to ten holomek Mario Pachione, jemuž papež obstavil dědictví po strýci. Namluvil mi, a já mu uvěřil, že papež je ochoten mu toto dědictví uvolnit pod podmínkou, že se mu podaří mě pohnout k tomu, abych propustil z vězení hraběte O** s jeho delegací. Teď vidím, že podmínka, již mu otec všeho křesťanstva dal, je trochu jiná: Pachione má papeži aportovat k noze košíček s mou uříznutou hlavou.

– Neříkám ne, odpověděl otec Josef. – Ale je-li tomu vskutku tak, jak ne bez důvodu předpokládáš, představuješ si, můj nešťastný Pierre, že dotyčný lotr, jemuž jde o všechno, nebude svůj pokus opakovat? Nech mi zde almužnou zlaták nebo dva, Pierre, abych mohl zaplatit za postel a posilující pokrm, a nemeškej ani chvíli a sedni na kůň a upaluj, upaluj tam, kde tě nikdo nebude honit, do Švýcar a do Itálie a odtud rovnou po moři do Turecka, nic se nestyď a uháněj, protože tentokrát už nedojde k záměně a budeš to doopravdy ty, kdo se staneš terčem šípu vystřeleného ze zákeří. Jsem přesvědčen, že tentýž ničema, jež jsi na zlomek vteřiny spatřil před hostincem v Orange, se teď potuluje v blízkosti *Jablka Hesperidek*, a že už má pohromadě druhou várku hrdlořezů, jež sežene tím snáze, že za vraždu, již se na tobě dopustí, jim nehrozí šibenice. Byl jsem dlouho na cestách, a proto nevím, o čem si v Louvru cvrlikají vrabci na střeších, ale vyznám se příliš dobře v tamních praktikách, abych se mýlil, když předpokládám, že tvému nepříteli se dostalo shůry nejmilostivějšího *placet* k tomu, aby tě dal odpravit.

– Řekněte mi, otče, je-li to pravda, že lžikardinál Gambarini je zpovědníkem královny regentky a má rozhodující vliv na její politické jednání a rozhodování? otázal se Petr.

– Především Gambarini není lžikardinál, nýbrž opravdový kardinál, řekl otec Josef. – A je pravda, že královna, žena nerozhodná a bez veliké koncepce, vždy ráda vyhledávala rádce mezi svými italskými krajany.

– Jinak řečeno: je to pravda, řekl Petr. – Byl jsem tedy informován správně, a to je pro mne dostatečný důvod k tomu, abych nedbaje vaší výstrahy, jistě dobře míněné, dokončil své poslání. Takových nástrah a nebezpečí, před nimiž mě varujete, jsem za svého života poznal na tucty, a pokaždé se mi podařilo vyváznout s kůží

víceméně zdravou; a i kdybych tentokrát nakrásně nevyvázl, nu, jakáž pomoc – je líp přijít o hlavu než o vlastní tvář, kterou bych ztratil, kdybych si vzal k srdci vaše slova a zbaběle utekl z Francie. Ano, můj úkol je ztížen tím, že Gambarini nepochybně ví o tom, že za ním jdu, a proto udělá všemožná opatření, aby mi překazil můj záměr chytit ho za chřtán a vytlačit z něho život, jak jsem to nedávno ještě činil krysám v podzemí sultánova seraje. Jak to provedu, o tom nemám tušení. Vím jen, že to provedu.

– Běda ti, řekl otec Josef.

– Kdybyste mě lépe znal, řekl byste: běda Gambarinimu, řekl Petr.

– Běda ti, opakoval páter Josef. – Vidíš svou situaci zjednodušeně a nesprávně. Neuvědomuješ si, že ses dostal mezi dva ohně: je to jednak Pachione se svými nájemnými vrahy, jednak kardinál Gambarini, který má proti tobě k dispozici veškerou státní moc. Je lidsky vyloučeno, abys unikl těmto dvěma na sobě vzájemně nezávislým záhubám, pokud se nevzdáš svých záměrů. Tady nejde o únik, tady jde už pouze o to, kdo z obou tvých nepřátel tě zahubí první, zda dotyčný Pachione, nebo Jeho Eminence kardinál. Rozum do hrsti, Pierre: brány jsou dosud otevřené, budou se zavírat až za hodinu. Je to poslední hodina, kdy tvůj život dosud má jakous takous cenu, poslední hodina tvé poslední naděje. Využij jí.

– Ano, využij jí k tomu, abych se prospal o něco déle, protože zítra chci nastoupit další cestu stejně časně, jak jsem to učinil dnes, řekl Petr a vstal.

– Do Paříže? otázal se páter Josef.

– Ano, do Paříže, řekl Petr.

Položil pak na římsu krbu, jak si otec Josef přál, několik zlatých mincí, popřál svatému muži dobré noci a odešel do svého pokoje, který byl na téže chodbě jako světnice otce Josefa.

Když osaměl, světec, přepaden lehkou horečkou, zadřímá, ale hned vzápětí nato byl probuzen zatukáním na dveře. Vstoupil hostinský, zřejmě velmi rozmrzelý a rozpačitý, a s ním, tasenou šavli v ruce, člen městské stráže. Když uviděl mnichovu kutnu, přehozenou přes lenoch židle, strážný vydal z hloubi hrdla temný, leč vítězný zvuk, kutnu uchvátil, a zvedaje ji vysoko vztaženou levicí, otázal se otce Josefa:

- Co je tohle?
- Kutna svaté řehole, k níž přísluším, řekl otec Josef.
- A proč má modrou šňůru? pokračoval ve výslechu strážný.
- Nevím, řekl otec Josef.

Mezitím se vhrnuli do světnice další dva strážníci, a hostinský, omlouvaje se, vysvětloval otci Josefovi, že do města došla úřední zpráva, že ze *château d'If* uprchl nebezpečný zločinec a údajně se potlouká po Dauphiné, převlečen za kapucína s modrou šňůrou kolem pasu. Úředně dotázán, zda se v jeho podniku neubytoval někdo odpovídající tomuto popisu, on, hostinský, jakožto řádný občan tohoto království, nemohl zamlčet, že někdo takový se u něho vskutku ubytoval; ale nechť velebný otec se prokáže svými papíry a všechno bude v pořádku.

- Za řádné plnění svých povinností Francouze, občana této slavné země, se nikdo nemusí omlouvat, řekl otec Josef. - Zaslouží-li si kdo pokárání, jsem to já, který jsem se dopustil té nedbalosti, zčásti omluvitelné jen mým zraněním, že jsem se dosud nezbavil té ďábelské modré šňůry, již někdo znesvětil můj svatý řeholní šat. Co se mých papírů týče, sáhni, synu, pod mou podušku a vytáhni, co tam je ukryto.

Hostinský hmátl otci Josefovi pod hlavu a vylovil nepromokavý měchuřinový pytlík, převázaný růžovou pentličkou. Vrchní strážný mu jej vytrhl a s nedůvěřivým výrazem člověka, nezvyklého

zacházet s dokumenty a jinými papírovými hejblí, jal se tlustými, nemotornými prsty stužku rozvazovat; a hned první list, jež z pytlíčku vytáhl, způsobil, že jeho kníratá tvář se rozpadla výrazem bezradnosti, neboť byl to dopis opatřený osobní papežovou pečetí, na níž byl vyobrazen rybolov svatého Petra.

– Zapomněl jsem si vzít brýle, řekl, podáváje psaní hostinskému.

– Co to je?

Hostinský byl nucen si odkašlat a olíznout si rty, než byl s to odpovědět:

– List adresovaný Jejímu Veličenstvu královně Francie.

– Pak je tam ještě jeden list papežskému nunciovi v Paříži, řekl otec kapucín. – Ale to vás nemusí zajímat – hlavní věc je můj cestovní pas, podepsaný členem státní rady a ministrem války a zahraničních věcí Jeho Milostí biskupem de Richelieu. Stačí?

– Odpusťte, ctihodný otče, odpusťte, opravdu jsem netušil, jak vzácný host ráčil zavítat do bran našeho města, řekl, přelomen vejpl, vrchní strážník.

Na to otec Josef:

– Nemohu ti, synu, odpovědět nic jiného než to, co jsem už řekl našemu čackému mistru hostinskému. Francouz nemá co se omlouvat za řádné plnění svých občanských povinností, neboť jsou to povinnosti svaté. Ale nastavte teď uši a slyšte má slova, za jejichž pravdivost vám já, otec Josef, ručím svou ctí a spásou své nesmrtelné duše. Zločinec, za nímž jste se vypravili, údajně uprchlík ze *château d'If*, už nenosí mnišskou kutnu s modrou šňůrou, nýbrž šlechtický cestovní oblek španělského střihu z tmavě fialového sukna, a je ubytován v tomto hostinci.

– Pro umučení boží! zaúpěl hostinský a spráskl ruce. – Ten mladý muž, který vás, velebný otče, přivezl na svém koni?

Páter Josef přikývl. – Kde je teď? zeptal se. – Předpokládám, že je ve svém pokoji.

– Ano, ctihodný otče, je ve svém pokoji a myslím, že právě jí, řekl hostinský. – Objednal si večeři, jako by týden nebyl vzal do úst – játrovou paštiku, okurčičky, salám, telecí kýtu, zeleninu a dvě láhve klaretu.

– Nechte ho, ať se nají, má toho více než zapotřebí, a mezitím dojděte pro posily, řekl po chvilce úvahy otec Josef. – Počínejte si opatrně, protože je to chlapík, ani si nedovedete představit, jak nebezpečný. Zmocněte se ho živého, protože je vzácný. Jeho okno dejte hlídat zvenčí, aby nevyskočil, až se budete dobývat do jeho dveří. Kdyby vás pomlátil sebevíc, on sám nesmí utrpět ani škrábnutí. Za to mi ručíte. Brány jsou zavřeny?

Vrchní strážný přisvědčil.

– Kdyby se vám vykroutil a upláchl, což nepovažuji za nemožné, pokračoval otec Josef, – dejte ihned vyhlásit v celém městě poplach a oznamte obyvatelstvu, že kdo by mu poskytl úkryt, bude potrestán na hrdle. Kdyby se páni na radnici zalekli příkrosti tohoto opatření, připomeňte jim, že to nařizují já, otec Josef, náměstek ministra války biskupa de Richelieu. Ale doufejme, že toho ani nebude třeba a že věc se odbude bez nemilých komplikací. Až mladík bude v bezpečí za mřížemi, vypravte ihned do Paříže rychlého posla, aby se hlásil v kanceláři Jejího Veličenstva a tam odevzdal zde tento dopis Jeho Svatosti Jejímu Veličenstvu královně regentce a aby tak podal zprávu o tom, co se zběhlo; zatčený, jak o tom v dopise je řeč, se jmenuje Pierre Cucan de Cucan. Zapište si to. Pierre Cucan de Cucan. Mé jméno není třeba přitom uvádět. Se zatčeným zacházejte slušně, žádné surovosti, žádné bití, žádné okovy, žádný podzemní žalář, žádné přikování ke zdi, zato tím více ostražitosti. Pamatujte a nezapomínejte, že on sám se vyrovná několika tako-

vým halamům, jako je kdokoli z vás. Teď ve jménu božím běžte konat svou povinnost. Je výsostně čestná.

Když uniformovaní muži a hostinský odešli, otec Josef si po svém zvyku počal tiše, melodicky pobrukovat. Jeho píseň se tentokrát netýkala vesmíru, jehož by se chtěl chopit, ani krve, v níž by se chtěl topit, nýbrž skřivánka, a její první sloka zněla asi takto:

Pod nebes modrou klenbou tisíceré škály
Prozpěvuje skřivánek, ten boží tvor malý...

Přitom usnul, a když do jeho pokojného spánku světce a hrdiny zazněly zvuky nedaleké bitky, třesky zbraní a křik, neprocitl, neboť spal tak tvrdě, že uspěl tyto rušivé hluky logicky začlenit do svého snu. Ráno se probudil až po svítání a s uspokojením přijal od hostinského, dosud roztřeseného přemírou vzrušujících událostí, jež se odehrály pod jeho střechou, zprávu, že dotyčný Pierre Cucan de Cucan byl včera večer, navzdory své strašlivé obraně, v pořádku zatčen a živ a zdrav dopraven do městského vězení v budově radnice.

Hrůzyplný příběh Červené krčmy

O třináct dní později, nedlouho po druhé hodině odpolední, dorazila do města Valence jízdní četa mušketýrských kadetů, chlapců urostlých jako sosna, samá ruka, samá noha, jiskrných a nadaných onou lehkostí pohybu, již dává tělesná síla a mládí, sebejistých a zřejmě nesmírně hrdých na své uniformy, jež dovedli nosit s nedbalou elegancí a které jim znamenitě slušely. Jejich velitelem byl kapitán asi o deset let starší než oni, vysoký, kníratý, s tváří do sněda ošlehanou větrem a prohnětenou vojáckým životem, plným strážní. Zamířil se svým doprovodem rovnou na radnici, kdež předložil službu konajícímu úředníkovi pověřovací list, vydaný královskou dvorskou kanceláří, opatřený královskou pečetí a podepsaný vlastní rukou Jejího Veličenstva královny regentky, k převodu vězně, vedeného pod jménem Pierre Cucan de Cucan, do státního vězení v Paříži.

– De Tréville, představil se se vši kurtoazií, když Petra vyvedli z šatlavy. – Monsieur de Cucan, předpokládám podle vašeho jména i zevnějšku, že jste šlechtic, i žádám vás, abyste se ve vlastním zájmu zavázal čestným slovem, že se nebudete bránit našemu doprovodu a nepokusíte se o útěk.

Třináct dní pobytu za mřížemi ochladilo Petrovu zuřivost, již projevil, když ho zatýkali, ale – ač podle přání otce Josefa s ním ve vězení zacházeli slušně, a dokonce mu denně posílali holiče – nezlepšilo jeho náladu. Proto, bledý, chladný a pohrdavý, odpověděl na šarmantní oslovení kapitána de Tréville takto:

– To záleží na tom, kam mě povedete, pane.

– Do Paříže, do Bastily, parbleu, řekl de Tréville.

Petr nadzvedl své pěkně vyklenuté obočí.

– Čili z vězení do vězení?

– Ano, přesně tak, řekl de Tréville. – Ovšem být uvězněn v Basti-
le není pohana, nýbrž čest, protože pevnost ta za půltřetího století
své existence pohostila ve svých zdech bezpočtu mužů nejskvělej-
ších jmen, včetně princů královské krve.

Petr odpověděl:

– Nicméně já o takové pohoštění nestojím a své zatčení považuji
za bezprávné a bezdůvodné, protože jsem se ani na půdě Francie,
ani kde jinde nedopustil ničeho nezákonného, a mám-li přece
v úmyslu vykonat něco odporujícího suché liteře paragrafů, je to,
pokud ten úmysl neproměním v čin, čistě má soukromá záležitost.
Protestuji proti násilí, jež na mně bylo spácháno a k němuž vy se
přidáváte svou účastí, a proto prohlašuji, že prásknu do bot při
nejbližší příležitosti, jež se mi naskytne.

Na mušketýry udělal tento projev velmi příznivý dojem.

– Na cizince, který mluví francouzsky tak, že jeho řeč se jen
stěží rozezná od italštiny, jste vskutku pravý *gentilhomme*, muž cti,
jaký má být, řekl kapitán de Tréville. – Ale nic naplat, za těchto
okolností budeme nuceni...

Zamyslel se na chvíli, nakrucuje si knír, než dodal:

– Dát si na vás dobrý pozor.

– Děkuji vám za mírnost a shovívavost tohoto opatření, řekl Petr
s úsměvem.

– Neusmívejte se, pane, řekl Tréville. – Když královský muške-
týr řekne, že si na někoho dá dobrý pozor, není to nic mírného ani
shovívavého. Pohleďte.

Vytáhl pistoli, vyhodil do vzduchu měděný penízek a vystřelil.
Mince, zasažená kulí, nedopadla na zem, neboť odletěla stranou

a zaryla se do kůry starého platanu, stojícího uprostřed radničního dvora.

– To nebylo špatné, řekl Petr.

Kapitán de Tréville kývl na své kadety.

– A teď, pánové, je na vás, abyste ukázali, co umíte.

Chlapci – bylo jich devět – se postavili, pistole v rukou, do řady.

– Smím místo do měďáku vystřelit do měděného knoflíku? zeptal se jeden z nich.

Kapitán de Tréville se podivil.

– Proč to?

– Protože jsem nadobro bez peněz, řekl kadet, šklebě se od ucha k uchu. Byl to mládenec vysoký a ramenatý, ale v tváři něžný jako panna, s krásnými pomněnkovými očima.

– Tak ať vám někdo půjčí, řekl kapitán.

– Obávám se, že všechen můj úvěr u mých přátel je vyčerpán, řekl kadet.

Kapitán, nasupen, podal kadetovi měďák.

– Objednal jsem na dnešní večer v Červené krčmě ve Vienne skopovou pečení na divoko, v celé Francii se nedostane lepší, řekl. – Jestli se, Armande, netrefíte, budete sušit hubu. Tak, pánové, do toho.

Kadeti vyhodili své měďáky a salva z devíti pistolí zarachotila jako hrom. Z devíti penízků dopadl na zem, nezasažen, pouze jeden.

– Jean-Paul, Jean-Paul, od vás jsem nejmíň čekal, že mi uděláte ostudu, řekl bolestně kapitán de Tréville.

– Víte přece, *mon capitaine*, že mám pohmožděnou pravou ruku, řekl Jean-Paul, chlapec zarputilého vzezření, s pevnou vysedlou bradou.

– Neměl jste si ji pohmoždit, a když už, měl jste střílet levou rukou, řekl de Tréville a obrátil se k Petrovi. – Tak co tomu říkáte, pane?

– Ani to nebylo špatné, řekl Petr.

– Zdá se, že jsme na vás neudělali zvláštní dojem, řekl de Tréville.

Petr, zaslechnuv dobře mu známý hlásek Pokušitele, který mu přišeptl do ucha, aby se pokusil o nemožné, řekl:

– Je mi líto, ale opravdu neudělali. Když já předvádím své střelecké umění, vždycky se trefuji do dvou mincí najednou.

– To není možné, řekl de Tréville.

– Pravíte, že to není možné, a já, bezbranný vězeň, vás nemohu vyvést z omylu, řekl Petr.

De Tréville váhal a potahoval se za bradku, než řekl, vytahuje z kapsy dva penízky:

– Pánové, podejte mu dvě pistole, ať ukáže, co umí. V jádře uváženo to není porušení regulí, protože o tom, že velitel eskorty nesmí eskortovanému svěřit nabitě střelné zbraně, není v služebních předpisech ani zmíněčka; jejich autorům taková hovadina zřejmě ani nepřišla na mysl.

Petr si pečlivě vybral dvě pistole, jež mu kadeti, nadšeni touto zábavou, již se nenadáli, překotně jeden přes druhého podávali až k nosu, sevřel je v pravé dlani a levicí vyhodil penízky, co nejvýše dovedl. Ještě když letěly vzhůru, přehodil jednu z obou pistolí do levé ruky, vystřelil z obou zbraní současně, a mince, prudce vychýleny ze své dráhy, rozplácly se o radniční zeď. A kadeti před očima užaslých radničních písařů a sluhů, kteří, přilákáni střelbou, se nahrnuli k oknům, se vrhli na Petra a s divokým pokřikem *bravo* zdvihli ho na ramena a jali se s ním pochodovat kolem dvora, prozpěvující mušketýrskou píseň, nejchvástavější rýmovačku, která kdy byla složena:

*D'un pied je fais trembler la terre,
Et pour me rendre égal aux dieux,
Je veux escalader les cieux,
Pour y produire mon tonnerre.*

Což znamená asi toto:

Když dupnu nohou, celý svět se třese,
A abych byl jak jeden z bohů,
Vyšplhám se nad oblohu
A odtud rachot hromů mých se snese.

Kapitán de Tréville pak převzal Petrovy svršky, mimo jiné jeho opasek nabitý zlatáky, a když čeledín přivedl z maštale Petrova postrojeného koně, všichni se vyhoupli do sedel.

– Vzhůru do Vienne, ať nám nevysmahne skopová pečeně v Červené krčmě, řekl kapitán.

A vydali se na další cestu.

Když projeli hlavní bránou města Valence a vydali se vzhůru k severu po úzké kamenité cestě, vinoucí se mezi řekou a stráněmi porostlými sosnami a duby, kapitán de Tréville se zeptal Petra, který jel po jeho pravici:

– Hrajete *piquet*, pane?

– Svého času, když jsem k tomu měl příležitost, jsem byl považován za obstojného hráče této důmyslné hry.

Kapitán de Tréville se napřímil.

– S tou důmyslností piketu to nemyslíte vážně, nebo se vysmíváte?

– Myslím to vážně, řekl Petr. – Není to hra tak nesmírně náročná jako šachy, ale přece vyžaduje jistého důvtipu.

– Dobře tedy, řekl kapitán de Tréville. – Doufám, že než dojedeme do Paříže, rozdáme si spolu nejednu partii; peněz, jak soudím podle omakání vašeho opasku, máte na to dost.

– Pevně doufám, že těch partií nebude mnoho, odpověděl Petr, – protože, jak jsem řekl, uteču vám, dříve než se nadějete.

– Není to od vás šlechetné, pane de Cucan, že chcete zneužít toho, že s vámi nezacházíme jako se sprostým zločincem, řekl de Tréville. – Hle, ani jsem vám nedal přiložit pouta.

– Nuže, zacházejte se mnou jako se sprostým zločincem, řekl Petr, – dejte mi přiložit pouta, a já vám přece pláchnu.

– *Quel homme! Quel homme!* Jaký to muž! Jaký to muž! poznamenal k tomu obdivně bezvousý kadet s dětsky červenými kulatými tvářemi, který jel po Petrově pravici. – Škoda přeškoda, že není Francouz.

– Nechte si své poznámky pro sebe, Gastone, řekl de Tréville. – Ale proč nám, u tisíce hromů, chcete pláchnout? Vždyť vám přece říkám, že uvěznění v Bastile nepřináší újmu na cti. Zvláště když se to stalo na bezprostřední rozkaz Jeho Veličenstva. Nebo mě chcete urazit tím, že nevěříte mému tvrzení? To bych vám, pane, neradil.

– Čest nečest, pane de Tréville, řekl Petr, – já nejsem z těch, kteří se nechají bez odporu vléci vstříc jisté smrti.

– Soudíte, že vás vlečeme vstříc jisté smrti?

– Nesoudím, já to vím, řekl Petr. – Přijel jsem do Francie s úmyslem zabít jistého vysoko postaveného ničemu; žel on se domákl mého záměru, a teď, když jsem v jeho moci, naloží se mnou jinak, než jak já jsem chtěl naložit s ním.

– To zní spravedlivě, řekl de Tréville.

Teď bylo na Petrovi, aby se pohoršeně napřímil.

– Spravedlivě? zvolal.

– Ovšem, řekl de Tréville. – Když se s někým měřím v souboji, buď skolím já jeho, nebo on mne, a to je správné.

– Ale já se s tím padouchem nebiji v souboji, řekl Petr.

– V přeneseném smyslu ano, řekl kapitán de Tréville. – Existují totiž také souboje na dlouhou vzdálenost, a to, o čem tu mluvíte, vypadá jako jeden z nich. Ale ať vzdálenost je dlouhá nebo krátká, konec bývá stejný.

– Máte pravdu, řekl Petr. – Jen s tou malou výhradou, že můj sok, k němuž mě vedete, aby mě zabil, je zločinec velkého formátu, který, až se mě nebude muset bát – a já jsem patrně jediný člověk na světě, jehož se bojím –, bude bez překážek pokračovat v tom, co s úspěchem započal, a neustane, dokud nestrhne do zkázy Francii a s Francií celé evropské lidstvo.

– Celé evropské lidstvo? podivil se kapitán de Tréville. – Pane, my vojáci z povolání jsme zvyklí přehánět, ale vaše tvrzení mi přece připadá jako trochu příliš silný tabák.

– Neslevím na svém tvrzení ani slabiku, řekl Petr, – a navíc toho dodám, že vy, pánové, tomu zločinci přisluhujete.

Kadeti jednohlasně zařvali na protest a kapitán de Tréville, rudý v tváři, jako by se o něho pokoušela mrtvice, tasil svůj rapír, ale hned vzápětí jej znovu zastrčil do pochvy.

– Pane, řekl, s nevalným úspěchem se pokoušeje ovládat svůj hlas, – máte pravdu, když pravíte, že jdete vstříc jisté smrti, protože i kdybyste nakrásně unikl svému nepříteli, který, jak tvrdíte, vás chce zabít, máte ve mně, kapitánovi de Tréville, nepříteli stokrát zavilejšího, který využije první chvíle, kdy se znovu octnete na svobodě, k tomu, aby vás propíchl a vyrval vám z tlamy váš zlolajný jazyk. Okolnost, že si to s vámi nemohu vyřídit hned teď na místě, mi způsobila největší trýzeň, jaké jsem kdy v životě byl vystaven. Ještě nikdy jsme ani já, ani moji chlapci nebyli stíženi

urážkou tak hrubou a infamní. Zešílel jste? Jakkak jen, člověk napohled rozumný, můžete tvrdit, že my, královští mušketýři, posluhujeme jakémusi zločinci, který chce uvrhnout naši vlast do zkázy? Což vám není známo, že my sloužíme pouze a jedině Jejímu Veličenstvu královně Francie?

– Blahopřeji vám k vašemu pocitu dobrého svědomí, řekl Petr.
– Sloužíme pouze a jedině Jejímu Veličenstvu královně Francie – jak dojímavě prostě a šlechtně to zní! A pro vaše sebeuspokojení to stačí: sloužíte královně Francie, basta, jste tedy muži cti, a kdyby vám ta královna Francie poručila zbořit Paříž, uděláte to, protože služba je služba a není na vás, abyste se zamýšleli například nad tím, která to, že mezi bezprostředními královninými rádci, kteří vedou její politiku, není ani jeden Francouz, nebo nad tím, zdali rozhodnutí a činy, k nimž ty stvůry královnu pohánějí, jsou prospěšné nebo zhoubné.

– Zní to vskutku pikantně a zajímavě, když vy, sám cizinec v této zemi, se pohoršujete nad tím, že rádci Jejího Veličenstva nejsou Francouzi, řekl kapitán de Tréville.

– Ano, jsem tím pohoršen, ba co víc: jsem tím na rozdíl od vás tolik znepokojen, že mi to nedá spát, řekl Petr. – Nejsem, pravda, Francouz, ale jsem Evropan, a jakožto takový nemohu být lhostejný k tomu, co se děje v zemi tak veliké a mocensky důležité, jako je Francie. Nuže, páni mušketýři, pokud jde o to vaše čisté svědomí, o to vaše mužné a jímavé My sloužíme Jejímu Veličenstvu královně Francie, slyšte toto: Eskortujete mě do Bastily, pravda, na příkaz Jejího Veličenstva. Ale proč Její Veličenstvo královna vydala ten příkaz? Na přání svého milce kardinála Gambariniho. Kardinál Gambarini totiž je ten zločinec, za nímž jsem se vypravil k vám do Francie, abych mu vyrazil duši z těla.

– *Quel homme! Quel homme! Mon Dieu, quel homme!* znovu zašeptal červenolící holobradý kadet po Petrově pravici. Kapitán de Tréville využil této příležitosti k tomu, aby si na něm vylil svůj hněv:

– Gastone! zahřměl. – Ještě jedno slovo obdivu nad naším zajatcem, a v Paříži na vás čeká třicet dní domácího vězení. – Obrátil se pak s drtivým pohrdáním k Petrovi a pokračoval: – Pane de Cucan, prokazujete nám velikou čest tím, že projevujete tak velikou starost o osudy naší vlasti. Věru nevím, jak země tak skromná a nepatrná a nedůležitá, jako je Francie, si zasluhuje tolik pozornosti od muže tak velikého a urozeného, jako jste vy.

– I bez vaší ironie, pane, řekl Petr, – Francie není země tak skromná a nepatrná a nedůležitá, aby si zasloužila být přivedena do zkázy takovým tchořem, jako je kardinál Gambarini.

– Dobrá, zanechme ironie a mluvmе k věci, řekl de Tréville. – Vaše silácké argumenty, pane, se opírají o nesprávné informace. Odvažujeme-li se mluvit o tom, že Její Veličenstvo královna snad, možná, občas vyslechne radu některého ze svých krajanů, pak to není její zpovědník Gambarini, který na ni má největší vliv, nýbrž signore Concini. Nevíte-li snad, kdo to je Concini, nemluvmе o té věci dál. Kdo si tak jako vy plete Conciniho s Gambarinim, nemá právo mluvit o soudobém politickém životě Francie, protože o něm neví pranic.

– Ale já si nepletu Conciniho s Gambarinim, řekl Petr. – Zato vám, pane, unikla ta důležitá podrobnost, že dotyčný Concini už bezmála dva roky nehraje první, nýbrž druhé housle, protože prvních houslí se ujal Gambarini. Je to tím horší a nebezpečnější, že veřejnost o něm dosud málo ví a že nenávist francouzského lidu je stále ještě obrácena k jeho odbytému předchůdci.

– To mi vskutku není známo, řekl de Tréville.

– Monsieur de Cucan má pravdu, řekl Armand, onen až po uši zadlužený kadet, který se prve chtěl trefovat do knoflíku, protože neměl v kapsách ani měďáček. – Jak vám známo, biskup Richelieu je můj nevlastní strýc, a ten si onehdy trpce stěžoval mému otci, že všechna jeho trpělivá práce, již vynaložil na to, aby Conciniho vystrnadil z jeviště, přišla nazmar, protože jeho místo naplno obsadil Gambarini.

Kapitán de Tréville řekl nasupeně:

– Dovedu si představit, že Jeho Milost pan biskup by měl pramalou radost z toho, kdyby se dozvěděl, že vy tu, Armande, naplno vytrubujete něco, s čím se vašemu panu otci svěřil bezpochyby jen přísně důvěrně. – Chvíli jel mlčky, než dodal, obraceje se k Petrovi: – Vaše informace, pane de Cucan, jsou bohaté, ale protože jste cizinec, závěry, jež z nich vyvozujete, jsou nutně falešné. My, Francouzi, máme silného ducha a živý smysl pro velikost své vlasti; a tento živý smysl pro velikost naší vlasti jde ruku v ruce s pocitem lásky a loajality, již každý Francouz chová k svým panovníkům, a tento pocit lásky a loajality vyvěrá z naší hrdé víry v zázračnou moc remešské svaté ampule, obsahující olej, jehož pomazáním se francouzští králové stávají náměstky Ježíše Krista pro území francouzského království.

To Petra zaujalo.

– Pouze pro území francouzského království? zeptal se.

– Ano, pouze pro území francouzského království. A ovšem francouzských kolonií, například Kanady, řekl de Tréville. – Francie si může dovolit luxus mít tu a tam špatné nebo prostě slabé krále. My takové nepodařené panovníky neodsuzujeme, nýbrž zahrnujeme je stejnou láskou jako krále dobré, spravedlivé a silné, neboť ať jsou jací jsou, jsou to francouzští králové, a nic jiného o nich nechceme vědět. Není na nás, abychom svým panovníkům

dávali známky a abychom věrně sloužili jen těm, jež bychom klasifikovali na eminenter, a vypovídali službu těm, kteří by se nám znelíbili, řekněme, tvarem svého nosu, protože to by byl konec všeho řádu a počátek rozpadu a zkázy Francie, a tudíž – jak správně dedukujete – celého světa.

– Řekl bych, že špatným panovníkům sloužíte dokonce věrněji než těm, kteří si zaslouží známku eminenter, protože jednoho z nejlepších králů, jehož se vám dostalo, Jindřicha Čtvrtého, jste zavraždili, řekl Petr.

– Omlouvám váš výrok jen vaší špatnou znalostí francouzského jazyka, řekl kapitán de Tréville. – Jak to, že jsme ho zavraždili? Zavraždil jsem ho já? Nebo tady Armand? Nebo Gaston?

– Zavraždil ho Francouz, řekl Petr. – A každý Francouz, jak pravíte, věří v zázračnou moc remešské svaté ampule.

– On v nic podobného nevěřil, protože byl blázen, řekl de Tréville. – Neboť Francouz zabíjející svého krále nemůže být při zdravém rozumu. – Uvědomiv si slabost tohoto argumentu, kapitán dodal spěšně: – Ostatně když ho trhali na kusy dvěma páry koní, on se prý tomu hlasitě smál, což dovede jen blázen. A být zabit bláznem je totéž jako být roztrhán pominutým psem: král Jindřich Čtvrtý se tedy nestal obětí vraždy, nýbrž nehody. Vaše výtky, pane de Cucan, že nesloužíme Jejímu Veličenstvu královně regentce, nýbrž jejím italským milcům, jsou naprosto nemístné. Jak pravím, není na nás, abychom svou královnu kritizovali, nýbrž abychom plnili její rozkazy. A i když se nám občas zdá, že Její Veličenstvo královna regentka není zcela na výši velikých úkolů, jež spočinuly na jejích slabých ženských bedrech, říkáme si: Všeho do času, však přijde den, kdy se ujme moci její syn, Ludvík Třináctý, v jehož žilách koluje krev velkého Jindřicha.

– Jen aby ten den nepřišel, až bude pozdě, řekl Petr. – Tím, že mne, který přicházím z daleké ciziny, abych vám pomohl, vedete na smrt, odsouváte tento den na datum co nejvzdálenější.

Za takových to a podobných výměn názorů, při nichž mušketýři co chvíli hněvem vyrůstali na svých sedlech a skřípali zubisky a neovladatelným pohybem sahali po svých rapírech, přičemž však v duchu uznávali, že jejich vězeň při vši své neomalenosti je *gentilhomme* pevných zásad, statečný a věrný svému přesvědčení, a proto plně hodný vážnosti, dojeli do města Vienne, jež, rozumí se, nemá nic společného s Vídní, ač metropole Rakouska se po francouzsku zove také tak, a které jako všechny větší osady v této části Francie neslo výrazné stopy dávné starořímské nadvlády, zde sličný chrám z doby císaře Augusta a amfiteátr na úbočí kopce jménem Pipet.

Ale Petr neměl oči pro zázraky antického stavitelství a všímal si daleko spíše nedostatků stavitelství novodobého, v tomto případě poškozené městské zdi vpravo od jižní brány, jež právě byla ve stavu přestavby, na jednom místě vybourána a zaplněna lešením.

Tudy uteču, řekl si Petr. Tudy zdrhnu, a ani čert sám mě nezadrží.

Červená krčma v ulici Příštipkářů, v níž kapitán de Tréville objednal pro svou družinu večeři, byla rozsedlá chajda venkovského rázu a díla, s prostorným přízemím a několika podstřešními komorami, rozstrkanými pod široce rozpláclym krovem. Stála uprostřed dvora obehnaného vysokou zdí a z větší části zabraného hospodářskými budovami.

Protože měl na starosti vězně, a hlavně že nechtěl být při večeři rušen cizími zevlouny, kapitán de Tréville, milovník dobrého stolu a sklepa, najal Červenou krčmu pro sebe a pro své kadety celou, a učinil nesporně dobře, protože nevábnost vnějšku byla bohatě

vyvážena vlídností hostinské místnosti s dlouhým, čistě vydrhnutým stolem z lipového dřeva a kruhovým lustrem s planoucími svícemi a praskajícím ohněm v krbu a chutnou krčmářkou s kulatými mateřskými řadry a okrouhlými hýžděmi, zvoucími k poplácání, jakož i s čistými ústy ve vlídně masité tváři; byla stále v jednom poskoku a běhu – zkrátka *une boule de suif*, lojová kulička, jak se o ní rozjařené vyjádřil jeden z kadetů, předjímaje tak titul jisté výborné povídky, jež měla být napsána o dvě stě padesát let později. Kuliččin manžel, mistr Lavanchy, býval šéfkuchařem prince Jindřicha Druhého de Condé, než se před patnácti roky přiženil do Červené krčmy. Přivítal kapitána de Trévilles a jeho družinu, důstojně stoje před hlavními vraty, s vysokou bílou čepicí na hlavě, která mu – dosti ku podivu, vždyť byla symbolem nehmotařštějšího ze všech lidských zaměstnání – dodávala vzezření nesporně duchovního. Protože ve Vienne málokdo dovedl ocenit jeho kulinářské umění, mistr Lavanchy se upřímně těšil z hostů tak urozených a vzdělaných a jemných, jako jsou páni mušketýři z Paříže, a proto je přijal s ohromným respektem a potěšením.

Zanedlouho pak skvostná večeře, zalévaná znamenitým languedockým červeným, jež švarná krčmářka sotva stačila nosit po plných džbancích ze sklepa, kadety tolik rozparádila, že pozapomněli na různice a ošklivé disputace, jež cestou z Valence do Vienne vedli se svým vězněm, a co lepšího, počali připíjet na zdraví krále Ludvíka Třináctého a biskupa de Richelieu a na slávu Francie a na zkázu Anglie a Španělska a Rakouska a na zmar Habsburků, pečlivě se přitom střežíce vyslovit jméno královny regentky. Kapitán de Trévilles se tvářil, že si neuvědomuje tento *faux-pas*, a dobromyslně se usmíval zábavě svých rozveselených chlapců, a okřikl je, teprve když počali připíjet na smrt kardinála Gambariniho a na zdraví svého vězně, pana Pierra Cucana de Cucan.

Na kostelní věži právě odbíjelo devět hodin, když švarná krčmářka znenadání zmizela a byla zastoupena jakýmsi podomkem či čeledínem, jež nikdo ze stolovníků až dosud nespatriil. – Patronka – to znamená v naší řeči asi tolik jako šéfka – musela nakvap odběhnout k své švagrové, na kterou přišla těžká hodinka, řekl se španělským přízvukem, když kadeti, zarmoucení, se ptali, kamže se poděla jejich Kulička. – Ale, dodal s uctivým úsměvem, – já pány obslužím právě tak dobře.

– Poslední džbáněk před spaním, řekl kapitán de Tréville.

Po posledním džbánu následoval ještě jeden poslední a pak nakonec nejposlednější. A Petr, který pil co nejstřídměji, neboť si chtěl pro svůj útěk zachovat jasnou hlavu, shledal, že mušketýři včetně pana de Tréville, zvláště po odchodu sličné krčmářky, jejíž půvabná přítomnost v nich rozněcovala hovornost a vtip, zřejmě a nezadržitelně tuhnou, nemotornější a hloupnou a jejich tváře že zastírá houstnoucí závoj tuposti. Ale přitom, ač z posledních džbánů, donesených španělským čeledínem, vypil pouze tolik, aby abstinencí příliš důslednou nevzbudil podezření, že má něco za lubem, sám pocítil, že oči se mu zavírají těžkou, mráкотnou, dětinskou ospalostí.

Úsilím vůle zahnal dřimotu a užuž chtěl vykřiknout na své mladé přátele – neboť, ač byl jejich vězněm, viděl v nich vše jiné než nepřátele –, aby přestali pít, protože do vína bylo něco přimícháno, leč postačil mu jediný pohled na pana de Tréville, aby viděl, že je pozdě: kapitán mušketýřů, hlasitě odfukuje široce rozevřenými ústy s bezmocně povislou bradou, právě nezadržitelně mizel pod stolem, a jeho kadeti si nevedli o nic lépe, ten spal, ten teprve usínal, ten už ležel na zemi, ten se tam teprve sesouval, ten seděl jako solný sloup, zlit vínem, jež si právě byl nesl k ústům, když mu zmrtvěla ruka, tu dva chrněli, vzájemně si spočívající v náručí;

a španělský čeledín, ruce složené na hrudi, hleděl na tento nedůstojný obraz s úsměškem lotrovského uspokojení.

Znovu při sobě a bdělý, Petr si pomyslí, že nejlépe učiní, bude-li předstírat, že i on je zmožen otráveným vínem, a sledován tmavými očima čeledína, pozorně na něho upřenýma, následoval příkladu kapitánova, píd' po pídí se svážeje z židle, hlavu povislou, ústa dokořán.

Když Petr zmizel pod stolem, španělský čeledín či nájemný vrah, nebo co to bylo za ptáčka, udělal čelem vzad a odešel z místnosti.

A teď neusnout, neusnout, anebo se probudím až s uříznutou hlavou, myslil si Petr, násilím udržuje své klížíci se oči dokořán, zatímco naslepo šmátral mezi nohama a bezvládnými těly spících mušketýrů. Bylo mu nabíledni, že jde o nový padoušský kousek neúnavného Maria Pachione, který nepřestal soukromě usilovat o Petrův život, i když on, Petr, už byl zatčen a na cestě do Bastily. Páter Josef vystihl jeho situaci správně, když řekl, že teď už jde pouze o to, kdo Petra zahubí první, zda Pachione, nebo Gambarini; a Pachione chtěl stůj co stůj být tím prvním, protože potřeboval Petrovu hlavu, aby ji předložil papežovi jako důkaz, že Petr opravdu už není mezi živými.

Divoký tlukot jeho srdce zahlušoval funění a chrápání spáčů a žíření dohasínajícího ohně v krbu, nesoucí se zmrtvělou jídelnou, když Petr opatrně, skryt pod deskou stolu, neboť nevěděl, nenahlíží-li někdo oknem, se plížil po kolenou k místu pana de Trévillu, který jediný si ponechal své zbraně při ruce, pověsiv si bandalír s kordem a opasek s pistolemi na opěradlo židle, kdežto kadeti odložili své věci na háky u vchodu. Petr vytáhl nejprve kapitánův kord z pochvy a pak pistole; a jakmile je, tvrdé a chladné a příjemně hladké, stiskl v dlaních, zaslechl blížící se kroky a hlasy.

Otevřely se dveře a vstoupil španělský čeledín v doprovodu dvou mužů stejně čistotně a spořádaně oblečených, jako byl on, napohled drobných, dobře usedlých měšťanů. Jeden z nich, poměněší, s dobráčkou, otlou, vyholenou tváří, nesl v ruce řeznickou sekyrku.

– Tak kde ho máš? zeptal se, vrtě sekyrkou, již držel za topůrko kolmo k zemi. Zřejmě měl v úmyslu useknout Petrovi hlavu hned na místě a nezdržovat se odvlékáním jeho těla.

– Tady někde, řekl čeledín. Sehnul se pod desku stolu v místech, kde stála Petrova opuštěná židle, aby se už nikdy nevztyčil, neboť mu srdcem projel kord, dříve než mohl říci švec. Vzápětí nato třeskly dvě rány z pistolí, tlustý měšťan a jeho druh se skáceli, a byl opět klid a mír a ticho, rušené jen drsným dechem spících bohatýrů. Svíčky na kruhovém lustru prskaly a zhasínaly jedna po druhé.

Což všechno mi nemůže bránit v tom, abych provedl svou, spíš naopak, řekl si Petr, zdoláváje nový nápor dřímoty, která ho centovou tíží přitahovala k zemi. Pronesl to nahlas, aby svému úmyslu dodal většího důrazu; ale přitom se mu podlomily ruce, o něž se kleče na zemi opíral, a usnul jako zabítý.

Ráno po úsvitu zelinář, stálý dodavatel manželů Lavanchyových, zůstavil svou káru, taženou oslem, před vraty vedoucími na dvůr Červené krčmy a rozklímbal svůj ruční zvonec, tak jak to dělal po nepočítanou řadu let. Když nikdo nepřišel otevřít ani po zvonění třikrát opakovaném, zelinář, jelikož vrata byla zevnitř pevně zahákována, vystoupil na postranici svého vozíku, a nakouknuv přes zeď, uviděl ležet uprostřed dvora v tratolišti krve děvečku z kravína, nazrzlou Suzanne, již se, když se v neděli vyparádila do kostela, vyrovnala málokterá holka ve Vienne. Zelinář, úlekem spadnuv z vozíku, jal se ječet z plných plic, svoláváje obyvatele ulice Příštipkářů k místu vraždy.

Přiběhli ochotně a v hojném počtu, a hrůzy, jež pak v Červené krčmě objevili, byly tak nesmírné a nebývalé a nevídané, že zavdaly podnět ke vzniku strašidelné kramářské písně, jež se pak zpívala na trzích a poutích v jižní Francii dobrých dvacet, možná i více let. Kromě děvečky Suzanne a tří neznámých mužů, zabitých v hostinské místnosti, byli nelítostně zamordováni i mistr Lavanchy a jeho žena. Mušketýrům, a hlavně Petrovi, který jediný věděl, co se stalo, dalo pak nesmírnou a trapnou práci, aby po svém probuzení přesvědčili přivolané žandarmy o své nevině a uspokojivě vysvětlili, jak se to mohlo stát, že jejich večere vzala konec tak krvavý a truchlivý, a není vyloučeno, že by se jim to nebylo naplno a beze zbytku podařilo, kdyby se v kapse mrtvého Španěla nebylo našlo množství prášku, které by podle dobrozdání místního apatykáře bylo postačilo k uspaní celého regimentu.

Bylo už téměř poledne, když vyšetřování bylo skončeno a protokol o hrůzyplných událostech v Červené krčmě konečně sepsán a podepsán, takže kapitán de Tréville se svými kadety a s eskortovaným Petrem Kukaněm se mohli vydat na další cestu. Jeli mlčky a zadutaně, neboť všichni do jednoho trpěli bolestí hlavy a ukrutnou žízň, která se nedala uhasit ani sebevětšími kvanty vody. Když se už blížili k Lyonu, kapitán de Tréville pojednou zasténal, pobídl svého koně, popojel asi o dvacet kroků, pak se zastavil a obrátil se tvář k své pomalu postupující družině.

– Páni kadeti! zvolal. – Dobře činíme, že mlčíme, protože to jediné, co dnes každý z nás by měl právo říci, jest projev sebepoznání a sebeocení, který, formulován co nejšetrněji, by zněl asi takto: Já hnilička. Já hastroš ve vojenské uniformě. Já trapná karikatura toho, čím by královský mušketýr měl být. Stali jsme se obětmi úkladu, a jediný mezi námi, kdo tomuto úkladu dovedl čelit, je náš vězeň, jež jsme povinni chránit a za jehož bezpečí ručím

svou ctí, a který naopak chránil nás, zatímco jsme spali. Pane de Cucan, dovolte, abych vám jménem svým a svých kadetů vyslovil své uznání a vyslovil svůj dík.

– Pane de Tréville, odpověděl Petr, – dovolte i vy mně, abych vaše slova, jakkoli oceňuji jejich srdečnost, upřímnost a mužnost, uvedl na pravou míru. Mýlíte se, když pravíte, že jsem vás chránil, protože i když situace, do níž jste se dostali bez vlastní viny, vypadala sebepovážlivěji, nikdo z vás nebyl ohrožen. Zločincům, které jsem zabil, šlo pouze a jedině o mne a o mou hlavu, což pravím nikoli obrazně, nýbrž doslova; však jste si jistě povšimli, že jeden z nich si na to přinesl sekáček.

Kapitán de Tréville, toho dne hodně pobledlý, zesinal ještě více a zvolal:

– A to ještě tvrdíte, že nikdo z nás nebyl ohrožen? Co myslíte, že by se s námi stalo, kdybychom vás, za jehož bezpečí ručíme, dovezli do Paříže bez hlavy?

– Ta představa mě děsí, řekl Petr. – Ale ujišťuji vás, že hlava mi vězí na ramenou velmi pevně a že ten, kdo o ni usiluje, nemá v té věci štěstí: po mém vstupu na půdu Francie toto nebyl první úklad, jehož jsem se měl stát obětí, a soudím, že nebude poslední.

– V tom případě, řekl kapitán de Tréville, – odvolávám své veřejší prohlášení, že při první příležitosti, kdy se opět octnete na svobodě, vás probodnu a vyrvu vám jazyk, protože nepřáteli, kteří usilují o váš život, jste zřejmě opatřen nad všechnu snesitelnou míru. Dovolte mi, abych vám stiskl ruku, což ovšem neznamená, že tím vůči vám měním svůj vztah velitele eskorty vůči eskortovanému, přesně naopak. Je konec všech šprýmů, všech hostin v Červených krčmách a popíjení vína, pan de Cucan v zájmu svého bezpečí se nesmí ani na vteřinu octnout o samotě a bez dohledu, přenocovat budeme všichni pohromadě v jedné místnosti a on

uprostřed mezi námi, přičemž dva kadeti budou stát na stráži, cestovní etapy prodloužíme na nejvyšší míru, tak abychom tuto krušnou a zapeklitou cestu měli co nejdříve za sebou. Spát budeme ode dneška oblečení, tak abychom mohli být vždy ihned připraveni a na nohou.

– Jak to, že ode dneška? řekl Jean-Paul. – Pokud se pamatuji, spali jsme oblečení už včera.

– Pravím: tak abychom mohli být ihned připraveni a na nohou, řekl kapitán de Tréville vztekle. – Nuže, pánové, kupředu.

Pokračovali v jízdě, ale daleko se už toho dne nedostali, neboť byli vše jiné než zdravě disponování pro dlouhé cestování. Když projeli Lyonem, vydali se dále k severu povodím řeky Saôny, jež se v těch místech vlévá do Rhôny, a když nastal soumrak, zastavili se na nocleh v městečku Villefranche; a tam na ně bylo zchystáno nové překvapení.

Když po skromné večeři v zájezdním hostinci *U Kokrháče* Petr projevil přání, zdůvodněné naléhavou potřebou, odejít na chvíli na dvůr, kapitán de Tréville nařídil jednomu z kadetů, mlčenlivému pořízkovi jménem Antoine, aby vězně doprovodil s taseným kordem v jedné a s bambitkou, připravenou k výstřelu, v druhé ruce. Ale Antoine si usmyslil, že této vycházky na čerstvém vzduchu využije k témuž účelu, k němuž jí chtěl užít Petr, a uvolniv si pravou ruku tím, že svůj nahý kord zasunul v levé podpaží, postavil se čelem k plotu vedle Petra; a pojednou byla tma a nebylo nic, a když Petr přišel znovu k sobě, nestál už u plotu, nýbrž ležel na slaměném lůžku ve společné ubikaci, již kapitán de Tréville dal pro sebe a pro své lidi zřídit ve vedlejší hostinské místnosti, a na hlavě měl obvaz.

– Co se stalo? zeptal se kapitána, který seděl vedle něho na nízké trojnohé stoličce, již se užívá při dojení krav.

– Nic víc a nic míň, odpověděl kapitán, – než že v necelých čtyřia-dvaceti hodinách to byl druhý případ, kdy jsme vás, pane de Cucan, nedovedli ochránit. Neznámý chlap vás uhodil zabíjákem, a Antoine, který namísto aby stál vedle vás s kordem v ruce, právě močil, uspěl ho postřelit z pistole, teprve když už jste byl bez sebe; chybělo jen maličko, a byl by dostal přes kotrbu právě tak jako vy. – Kapitán de Tréville se odmlčel, než dodal: – Chirurg, který vás ošetřoval, prohlásil, že jste to přežil jen díky tomu, že máte lebku ze železa.

– Bodejť nebyla ze železa, řekl Petr. – Mohl jsem to všechno už mít za sebou.

– Chápu vaši trpkost, pane de Cucan, řekl de Tréville. – Hanbím se a už na vás ani nenaléhám, abyste mi dal čestné slovo, že se nepokusíte o útěk.

– A já vám to čestné slovo přece dám, řekl Petr. – Už se mi nechce zápasit o život. Mám toho všeho dost.

– Chápu, že se vám to začíná zajídat, když se někdo v jednom kuse snaží vám uříznout hlavu, řekl kapitán de Tréville. – Včera si na vás přinesli sekyrku, a ten dnešní lotr měl za pasem řeznický nůž. Jste schopni vstát?

– Ano, řekl Petr. – Proč?

– Protože ten padouch se už možná probral, řekl kapitán. – A není vyloučeno, že se od něho dovíme něco zajímavého.

Pomohl Petrovi, aby se postavil na nohy; a sebrav lucernu, dovedl ho chodbou, v níž stáli na stráž kadeti Gaston a Armand, do komory bez oken, jež sloužila k odklizení smetáků a haraburdí. Tam, na roztažené koňské houni, ležel mladý tmavovlasý muž a těžce dýchal.

Kapitán de Tréville podal Petrovi dýku.

– Je to vaše věc, udělejte to sám, řekl. – Položte mu nůž na hrdlo a ať vám prozradí místo svého *rendez-vous* s lotrem, který ho

najal a jemuž měl předat vaši uříznutou hlavu. A my si tam pak došlápneme sami.

Petr se sklonil nad raněným, na jehož tváři se objevil výraz smrtelného strachu, a vrazil mu dýku do srdce.

– Zbláznil jste se? vykřikl kapitán de Tréville. – Proč jste ho umlčel?

– Protože nám neměl co prozradit, řekl Petr, a vytáhnuv mladému muži čepel z rány, očistil ji o cíp jeho kazajky a vrátil dýku kapitánovi. – Tím nájemcem vrahů, kteří se pokoušeli mě poslat na onen svět, je totiž on sám. Asi mu došly peníze, a proto v noci přiložil osobně ruku k dílu.

Odvrátil se od mrtvolý mladého playboye Maria Pachione, a svíraje zuby, aby ovládl třesavé bolení hlavy, pomalu odcházel.

– Ale vaše čestné slovo, že se nepokusíte o útěk, platí, řekl kapitán de Tréville.

– Vydal jsem je o několik minut předčasně, řekl Petr. – Ale nic naplat, je to moje chyba a odvolat je nemůžu.

A znovu si lehl na své slaměné lůžko a spal do rána jako zabítý.

Výslech v mučírně

Že mladý playboy Mario Pachione s konečnou platností vypadl ze hry a že Petr Kukaň byl pamětliv svého čestného slova, že se nepokusí o útěk, eskorta bez dalších komplikací dospěla do Paříže, přesněji do pařížské brány svatého Antonína a odtud do Bastily, jež ležela v jejím bezprostředním sousedství; kapitán de Tréville, šťastný hladkým zakončením této prožlукlé výpravy, již původně, když ji se svými kadety nastupoval, mylně považoval za rekreační výlet, předal vězně a jeho svršky bastilskému kastelánovi, a než – jak měl za to – zmizel z jeho života, stiskl Petrovi ruku.

– Hodně štěstí, pane de Cucan, řekl mu.

Ve své vojácké prostnosti si ani neuvědomil, že dovléci někoho za mříže nejpevnější věznice světa a pak mu popřát hodně štěstí je poněkud cynické. Ale Petr, který ho měl rád, mu to nezazlival. Ostatně s přílivem nových sil po zacelení rány na hlavě a po pokojném dokončení cesty se mu navrátila dřívější podnikavost a optimismus, takže únik z hroživé pevnosti s jejími sedmi baštami a mohutnou hradbou s padacím mostem mu při troše štěstí nepřipadal nemožným.

V komfortním, vším pohodlím vybaveném vězení v prvním patře východního křídla Bastily strávil pak několik poklidných dní, snaže se na nic nemyslit a ničeho se nebát a jen a jen vyčkávat příštích událostí. Jídlo mu přinášeli třikrát denně, a bylo znamenité, hodné občasného příbytku princů královské krve. Po deváté hodině ranní ho pravidelně navštěvoval lazebník, aby ho oholil, namasíroval mu tvář a upravil mu kadeře a nehty, takže Petr za ten krátký čas zkrásněl a zjemněl nad všechnu svou ob-

vyklou míru. Kastelán mu poslal kupu dobrých knih, mimo jiné Boëthiovu Útěchu z filosofie, jež ho velmi zaujala, neboť autor ji napsal v žaláři před svou popravou, prý velmi krutou, takže z jeho předsmrtného dílka vyplynulo pro Petra poučení, že i kdyby vše dopadlo co nejhůř a on, Petr, by z této šlamastyky nevyvázl živ, není třeba, aby se rmoutil, neboť proto lidé vymysleli filosofii, aby se až do poslední chvíle mohli těšit vědomím, že jejich osobní prohra, konfrontována s velebnou moudrostí věků, neznamená pranic.

Naprosté ticho, do něhož pevnost byla ponořena, bylo rušeno jen odměřenými kroky stráže, promenující se po dvoře pod jeho oknem.

A pak jednoho dne si pro něho přišla četa Švejcarů v modrých uniformách, zlatem zdobené klobouky na hlavách, a zatímco mu svazovali ruce za zády, lazebník mu poopravil vlnu ve vlasech, pinzetou mu vytrhl chloupek vystupující z řady a prohlédl mu manikúru.

– Kam mě vedete? zeptal se Petr důstojníka Švejcarů, když pak sestupovali po točitém, velmi širokém a pohodlném schodišti do podzemí.

– Inu k výslechu do mučírny, *parbleu*, řekl důstojník s výrazem samozřejmosti.

Petrovi se stáhlo břicho a mráz mu projel po zádech. Promluvil teprve po chvíli, když si byl jist, že se mu nezachvěje hlas:

– K čemu tedy byla lazebníková péče o můj zevnějšek, o můj účes a manikúru, když se ubírám někam, kde na takových titěrnostech nezáleží?

– V bastilské mučírně na takových titěrnostech záleží, řekl důstojník. – Bastilská mučírna je navštěvována členy nejelegantnější dvorské společnosti, již se rádi dívají na trápení vyslýchaných.

Kupují k tomu účelu zvláštní voňavku, již si napouštějí kapesníky, zvanou *torturon*, která prý má tu vlastnost, že překrývá pach škvařícího se lidského masa. Pro dámy, a i pro pány jemnější nervové soustavy se dělají zátky, jež si zastrkují do uší, když mučený příliš hlasitě řve; *c'est la mode*. Zřejmě, pane, přicházíte z velmi barbarských končin, když neznáte takové věci. – Po chvíli dodal: – Dejte si na sebe pozor, pane, a držte se, protože vašemu výslechu bude předsedat sama královna regentka, a ona nemůže vystát muže, kteří křičí a prosí o smilování. Jaký jste? Zbabělý?

– Pokud jde o mučení, nevím, řekl Petr. – Ale můj otec se mučení nebál; snad se mu v tom ohledu do jisté míry vyrovnám.

– To by bylo dobře, řekl důstojník Švejcarů. – Udělal byste si tím u Jejího Veličenstva dobré oko.

Královna regentka byla matrána pěkná, statná, nadělaná, s tváří hladkou, jakoby vymodelovanou z másla, s měkkými nalíčenými ústy a mírnými krátkozrakými očima, jimž pomáhala lorňonem v zlaté jímce a s perleťovou rukojetí. Její vzácná hlava, zčásti pokrytá maličkým vdovím čepečkem z černého hedvábí, byla orámována obrovským španělským límcem, jež ve Španělsku směli nosit jen členové královské rodiny, z bílého krajkoví, vpředu otevřeným a opřeným o celou šíři královniných ramen, vzadu vějířovitě zdviženým bezmála až po výši jejího temene. Její překvapivě útlé jemné ruce, jak známo pěstěné kosmetickými rukavicemi vévodkyně Diany ze Stramby, byly v zápěstí sevřeny průsvitnými cípatými manžetami, ušitými z téže krajkové tkaničky jako její španělský límec. Očekávala svého zajímavého vězně, sedící v bohatě vypoštářovaném křesle, do jehož širokého rozpětí mezi bočními opěradly se jen taktak vešla svým mohutným zadkem a válcovitými stehny. Po jejím boku seděl na židli vyložené zlatou kůží chlapec mrzutého, unuděného vzezření, s náznakem

rašícího knírku pod nosem; v pozadí pak postávalo několik elegantních dam a pánů.

Dva svalnatí kati, mistr a jeho pacholek, oba paže obnažené až po ramena, stáli nehybně jako sochy u železné bachraté pánve, plné žhavého uhlí, do něhož byly zasunuty rozmanité štípací kleště. Místnost byla prostorná, klenutá, bohatě vybavená oněmi děsnými, věkem zčernalými nástroji, jejichž pouhé spatření prý Galileu Galileovi nahnalo takovou hrůzu, že hned na místě odvolal nejpobláznější část svého učení, sluncestředou teorii. Vlevo od vchodu stál vysoký humanistický pultík se smolnou knihou, do níž se chystal psát starší muž veselého vzezření, celý v černém. Rozevřené listy knihy byly zatíženy lidskou lebkou. Po obou stranách pultíku planuly svíce.

– Pane de la Prairie! řekla královna, když Petr vešel do středu mučírny.

Pan de la Prairie se oddělil od hloučku elegantních dam a pánů a několika *pas du courtesan*, kratšími a rychlejšími, než byly dvorské kroky zavedené u císařského dvora v Praze, obešel křeslo a postavil se ke královně čelem.

– Vaše Veličenstvo, mám tu čest vám být k službám, řekl ukláněje se.

– Pane de la Prairie, opakovala královna, – znáte tohoto muže?

A ukázala svým lorňonem na Petra.

Chevalier de la Prairie otočil k Petrovi hlavu, jako by teprve teď, když královna na něho ukázala, byl uznámenal jeho přítomnost.

– Ano, znám jej, Vaše Veličenstvo, řekl. – Před lety jsem se s ním setkal na vévodském dvoře v Strambě, kdež vystupoval pod jménem Pierre či po italsku Pietro Cucan da Cucan, zastává funkci *arbitra rhetoricae*.

Panstvo za královninými zády zašumělo veselostí, též královna se usmála, čiperný zapisovatel se popadl za břicho a smála se i lebka ležící na smolné knize. Pouze tváře obou katů zůstaly bez pohnutí, a také chlapec, sedící vedle královny, si zachoval svůj mrzutý, unuděný výraz.

– *Arbiter rhetoricae*, řekla královna. – Zesnulý vévoda měl smysl pro humor. Umí pan de Cucan tak skvěle mluvit?

– Dovoluji si vyjádřiti mínění, že pan de Cucan dovede mluvit fenomenálně, řekl da la Prairie, – latinsky jako italsky a italsky jako francouzsky a francouzsky jako turecky. On, jak tu nyní stojí, je živoucí doklad toho, jak je prospěšné studovat jazyky. Byl jsem svědkem toho, jak vévodkyně Diana...

Královna ho přerušila:

– To až příště, po výslechu. Nyní povězte, zda jste se s ním setkal ještě jinde než v Strambě. Prosím stručně, jen pro zápis v knize.

– Po smrti vévody Tankreda, pokračoval chevalier de la Prairie, – jsem ho ztratil z očí, a setkal jsem se s ním nanovo teprve loni, v Stambulu, když ho sultán slavnostně uváděl v úřad zvaný Vědním Jeho Veličenstva.

Elegantní panstvo se znovu lehýnce pozasmálo. Chlapec, sedící po boku královny regentky, jak bylo možno soudit, její syn, korunovaný král Francie Ludvík Třináctý, se tvářil tak jako dříve, ale Petrovi se přece zdálo, jako by jeho oči, upřené do prázdna, se počaly probouzet. Aj, pomyslně si, tohoto Pomazaného remešským olejíčkem, tohoto Kristova náměstka pro Francii a Kanadu by bylo třeba nějak oblomit, tuto naději Evropy a světa by bylo dobré posadit na zadek, aby zíral. Jenže jak?

Petr Kukaň arci nevěděl jak. Nicméně sama tato myšlenka vzhledem k tomu, že právě stál se svázanýma rukama uprostřed mučírny, sloužila mu svou smělostí ke cti.

Mezitím chevalier de la Prairie pokračoval:

– Obsah řeči, kterou Pierre Cukan de Cukan při této příležitosti pronesl, jest Vašemu Veličenstvu dostatečně znám, neboť jsem tehdy měl tu čest seznámiti s ním Vaše Veličenstvo podrobnou písemnou zprávou. Pouze pro úplnost zápisu podotýkám, že pan de Cukan, pardon, Jeho Excelence Vědění Jeho Veličenstva, vyhlásil v této řeči obnovení programu na výboje osmanské říše proti křesťanské Evropě. To je, Vaše Veličenstvo, zhruba asi vše.

– Děkuji, pane de la Prairie, řekla královna regentka, a zatímco katův pomocník se chopil měchu, aby znovu rozdmýchal žhavé uhlí v železné pánvi do náležitého žáru, chevalier de la Prairie opět odhupkal za královnino křeslo svými rychlými, spěchavými *pas du courtisan*. – Chcete k tomu něco podotknout, pane de Cukan? Souhlasíte s výpovědí pana de la Prairie?

– Souhlasím, řekl Petr. – Až na to, že pan de la Prairie opomněl se zmínit o soukromém slyšení, které jsem mu poskytl.

Představa, že ubohý vězeň, pro nějž kat právě rozpaloval štípací kleště, poskytl panu de la Prairie soukromé slyšení, velmi pobavila elegantní panstvo, přihlížející výslechu, takže mučírna se opět rozšuměla zdrženlivým společenským smíchem. Do toho promluvil hněvivě královský chlapec, teď už naprosto neunuděný, a naopak zčervenalý ve své drobné dětské tváři:

– Čemu se smějete? Vždyť ten pán vůbec není k smíchu, naopak, je to pravý muž, jaký má být!

– Nepleťte se do věcí, kterým nerozumíte, Sire, řekla královna regentka ostře sykavým tónem. – Ještě jednou se ozvete, a pošlu vás za dveře. A požádáte Jeho Eminenci, aby vám vyplatil tři rány na zadek navíc. – Obrátila skla svého lorňonu k Petrovi. – Nuže, pane de Cukan? Mluvil jste o údajném slyšení, jež jste poskytl panu de la Prairie. O čem byla řeč při tom slyšení?

– Při tom slyšení, řekl Petr, – jsem panu de la Prairie objasnil, že vlastní smysl a účel mého pokusu o vzkříšení tureckých válečných sil má být žádoucí pacifikace rozvražděných křesťanských národů. Taková je má politika, k níž jsem jakožto první rádce Jeho Veličenstva a tureckého sultána dal podnět. A protože není válka, nýbrž mír, nechápu, proč já, čestný občan a vysoký hodnostář osmanské říše, jsem byl na půdě Francie zatčen a proč jsem ve věci své politické aktivity tázán a vyslýchán v mučírně, a důrazně proti tomu protestuji.

– Cestoval jste po území Francie jakožto čestný občan a vysoký hodnostář osmanské říše? řekla královna regentka.

– Nikoliv, Madame, řekl Petr. – Cestoval jsem po území Francie inkognito.

– Tak, tak, inkognito, řekla královna regentka, maličko jakoby zarmoucena, pokyvujíc hlavou zakrytou vdovím čepečkem. – A v tom je vaše neštěstí, pane de Cucan. Oficiální návštěvu jednoho z nejvyšších hodnostářů osmanské říše bychom přijali se všemi náležitými poctami; ale jak máme s poctami vítat obskurního cizince, který se potlouká po této zemi jednou převlečen za námořníka, jednou za žebravého mnicha, jednou za chudého šlechtice, který nemá na sluhu? Nejsme povinni vědět, kdo jste, pane, a nejsme povinni věřit ošidné paměti pana de la Prairie, který se domnívá, že ve vás onoho vysokého tureckého hodnostáře poznává. Pane de la Prairie...

Chevalier de la Prairie znovu přihopsal.

– Mám tu čest být napořád k službám Vašeho Veličenstva, pravil, hluboce se ukláněje.

– Jste si *naprosto* jist, že onen vysoký turecký hodnostář, o němž jste mluvil, a tento mladý muž jsou jedna a táž osoba?

Chevalier de la Prairie se usmál.

– Nevidím, proč bych měl tajit něco, co kdekdo ví, řekl Petr pomalu a jasně. – Měl jsem v úmyslu zabít kardinála Giovanniho Gambariniho.

Panstvo zaševalilo vzrušením a mladičkový král, zrudlý v tváři, si přitiskl k ústům pravou ruku, sbalenou v pěst. Královna regentka ho za to pokárala ostrým plesknutím.

– A proč? otázala se Petra.

– Nechci zde vypočítávat jeho zločiny, pro něž by si byl zasloužil už dávno, abych mu zlomil vaz, řekl Petr. – Zde snad postačí, když řeknu, že pro nás dva, pro Gambariniho a pro mne, není na světě dost místa; stále na sebe narážíme. A tak i nyní, zatímco já, jak jsem už pravil, usiluji o pacifikaci Evropy, on se snaží rozpoutat velikou celoevropskou válku. Přijel jsem proto, abych mu v tom zabránil.

– To věru slyším poprvé, že Jeho Eminence kardinál Gambarini se snaží rozpoutat velikou celoevropskou válku, řekla královna regentka konverzačním tónem. – Jste si vědom toho, že jste mě tímto prohlášením urazil?

– Etiketa, odpověděl Petr, – byla vždy mou slabou stránkou, neboť obsahuje množství předpisů, jež odporují zdravému rozumu. Studoval jsem ji tak nedbale, že jsem nebyl s to proniknout do jejího ducha a ztotožnit se s ním. Tak ani nyní nedovedu pochopit, jak vás, Madame, mohlo urazit mé prohlášení, že Gambarini se snaží rozpoutat velkou evropskou válku.

Královna regentka odpověděla:

– Protože tím nepřímou osočujete mne, korunovanou regentku této země, že trpím takové zločinné nešvary.

– Jakže, Madame? zvolal Petr. – Že vás osočuji nepřímou? Já vás osočuji zcela přímo a nekompromisně, že řídíte svou politiku podle rad svých milců, jednou Conciniho, dnes zase Gambariniho,

a snažíte se proměnit Francii v rakouskou a španělskou kolonii, tak aby papežovi a Habsburkům už nic nestálo v cestě ve válečném tažení proti protestantskému severu Evropy!

V hluku, jež rozpoutalo pobouřené a poděšené panstvo, zanikla slova „bravo, bravo“, jimiž chlapecký král, oči vrch hlavy, pěstičky zdvižené, kvitoval projev rozlíceného Petra.

– Pane de Cucan, řekla královna regentka, když znovu nastalo ticho, – stačil by mi nepatrný pokyn ruky, abych vám dala za tyto nehoráznosti vyrvat jazyk žhavými kleštěmi. Ale v mé zemi, to jest v této zemi, jíž vládnú já, mučidla nejsou nástroje trestu nebo pomsty, nýbrž hledání a nalézání pravdy, a vy jste sám o sobě pověděl pravdy dost a dost. Soudím, že jste se pominul strachem z útrpného tázání; jinak si váš nepřítel projev nedovedu vysvětlit.

– Já nemám strach z vašeho útrpného kázání, řekl Petr, – a hned vám to ukážu.

A sebrav všechny své síly, tak jak to až dosud udělal jen dvakrát či třikrát v životě, roztrhl řemen, jímž měl spoutaná zápěstí, a sáhnuv levou rukou do pánve, nabral plnou hrst žhavého uhlí, a pak je pomalu drtil a rozdrcené pouštěl mezi prsty na kamennou podlahu mučírny. Páni a dámy zahučeli vzrušením a úžasem, a šátky napuštěné voňavkou *torturon*, jež, jak známo, paralyzuje zápach škvařícího se lidského masa, vznesly se k jejich nosům a ústům.

– Pane de Cucan, ne! To nesmíte! Ne, to nesmíte! vykřikl malý král, a skočiv k Petrovi, rozevřel mu svými drobnými dětskými prsty zčernalou, popálenou dlaň. Obrátil se pak k své matce a k panstvu za jejími zády, a velmi rozčilen, promluvil takto:

– Vězte všichni, že na světě byli pouze dva hrdinové, Mucius Scaevola, který si, neztrácejí úsměv na rtech, dobrovolně upálil

ruku na oltářním ohni, a tento Pierre Cucan de Cucan, můj přítel. Neboť přítelem je mi každý, kdo je nepřitelem kardinála Gambardiniho, té podlé stvůry.

A promluvil takto, velmi se začervenal, neboť se bezpochyby poděsil smělostí svých vlastních slov.

– Okamžitě si sedněte, Sire, řekla královna regentka. – A požádáte Jeho Eminenci, aby vám vyplatil ne tři, ale deset ran na zadek navíc.

A zatímco se král schlíple vracel k své židli, královna regentka pokračovala:

– Děkuji vám, pane de Cucan, to je vše, co jsem se chtěla dozvědět.

A čiperný zapisovatel na její pokyn přivolal Švejcary, kteří pak odvedli Petra do jeho vězení.

Poslední útěcha

Asi o hodinu později, možná o něco více, vstoupil do Petrova vězení otec Josef. Petr ho přivítal s radostí, neboť podivný mnich mu nebyl nemilý a výslech v mučírně značně vyčerpával jeho síly, takže kromě tělesné bolesti trpěl samotou a steskem. Otec Josef, jako vždy bosý, prostovlasý a špinavý, byl oděn stále ještě kutnou, již získal od Petra, ale přepásanou hrubým provazem namísto šňůry. V ruce držel kulatý bílý pytlíček, z něhož se, když jím pohnul, lehounce prášilo.

– Sledoval jsem tvůj výslech, Pierre, synu můj, skryt a neviděn, a mohu říci, že jsi udělal kus dobré práce, řekl, zatímco rozvazoval pytlíček. – Ale nejprve si ochlad' ruku tady tou moukou, kterou jsem ti přinesl, protože není třeba, abys do posledního okamžiku trpěl více, než je bezpodmínečně třeba. I těch několik chvil života, jež ti zbývají, stojí za to.

Petr vsunul svou popálenou ruku do pytlíku s moukou a oddechl si úlevou.

– Zbývá mi jen několik chvil života? zeptal se.

– Ano, jen několik chvil, řekl otec Josef. – Byl to od tebe čin velmi hrdinský. Já sám při vši síle sebeovládání a sebeumrtvování, jíž se podrobuji, abych se přiblížil Bohu, věru nevím, zda bych v dané chvíli nalezl odhodlání hrábnout do toho strašlivého, samým peklem žhnoucího kotlíku.

– Sáhl jsem tam jen levou rukou, řekl Petr usmívaje se. – A jak vám známo, na levé ruce mi chybí jeden prst. Uškvařil jsem si tedy pouze čtyři prsty, ne pět, jak by se stalo jinému člověku na mém místě. A když mně před dobou ne zcela dávnou podivným řízením

osudu připadl úkol holýma rukama hubit krysy, jichž jsem se štítil, naučil jsem se drtit jejich hnusná těla tak, abych to činil pouze silou, nikoli hmatem a citem, a toto umění mně přišlo k dobru teď, když jsem si usmyslil rozmačkat hrstku žhavého uhlí. Jsem zle popálen a bolí to více než dosti, ale mohu pohybovat prsty, takže za dva tři týdny budu zase v pořádku.

- Za dva tři týdny! zvolal otec Josef. - Což jsem ti neřekl, že ti zbývá jen několik chvil života?

- Pravda, zapomněl jsem, řekl Petr. - Kdy mám být odpraven?

- Ještě před slunce západem, řekl otec Josef. - A jak ti známo, v této roční době slunce zapadá záhy. Přišel jsem tě navštívit oficiálně proto, abych ti poskytl poslední útěchu, ale vím, že jsi neznaboh, a proto o smíření s Bohem asi nestojíš; hovořme tedy o věcech pozemských, pokud tě v tvé beznadějně situaci, kdy ti už už nastává odchod z tohoto světa, vůbec ještě zajímají.

- Zajímají, řekl Petr. - Protože já nepovažuji svou situaci za beznadějnou a nemíním se loučit s tímto světem, na němž jsem až dosud při vši své dobré vůli pořídil tak bědně málo.

- Tím lépe, synu, řekl otec Josef. - Ale jak jsem pravil, udělal jsi přece kus dobré práce, aspoň dnes. Jak jsi jistě pozoroval, Její Veličenstvo, žena výborná, i když není z rodu těch ženských bytostí, o nichž se s tolikerým uznáním mluví v Knize králů, soustavně se snaží utvrzovat své dvorské okolí v přesvědčení, že její syn je méněcenný tvor bez rozumu a bez vůle, aby se tak udržela u moci prakticky bez časového omezení, a dlužno s politováním přiznat, že Jeho Veličenstvo král jí v tom hraje do noty. Nevím, co je toho příčinou, zdali se jí podařilo ho zlomit už jako malé dítě, nebo je-li takový náturou od narození, ale jisto je, že chodí jako tělo bez duše a bez odporu nastavuje zadek důtkám dříve Conciniho, dnes Gambariniho. Netvrdím, že bývá bit nemilosrdně a do krve; ale

okolnost, že je vůbec bit, není na prospěch jeho prestiži budoucího vládce Francie. Když onehdy vstoupil do salónu a přítomní dvořané včetně Jejího Veličenstva královny regentky mu vzdali čest, on prý řekl: Bylo by mi milejší, kdyby se mi dostávalo méně reverencí a méně ran. – A královna regentka mu za tento výrok dala naložit dvojnásobnou porci na holou, a on ani necekl. A to není, není dobré. Pouze tobě jedinému, Pierre, synu můj, se podařilo ho natolik povzbudit, že se vzmohl na několik velkodušných slov o jedinečném hrdinství Mucia Scaevoly a Petra Kukaně a lotrovství Gambariniho – nebyl to řečnický výkon hodný *arbitra rhetoricae*, jímž jsi, jak se dovídám, býval ty, ale znělo to královsky a panstvo zastříhalo ušima, když to uslyšelo, a vsadil bych se, že touto dobou nejen dvůr, ale i celá Paříž je plna pověstí o rekovi, který za krále vložil ruku do ohně, a o plamenné vladařské řeči, jíž mladý král, až dosud považovaný za slabomyslného, kvitoval tento čin.

– Tak to vidíte, řekl Petr. – A za takových okolností bych se měl vzdát vší naděje?

Otec Josef odpověděl:

– Jsou to zajisté okolnosti skvělé a povzbuzující, a nelze se divit, Pierre, synu můj, že se tím vším cítíš posílen a polichocen, ale současně také neblahé, neboť královna regentka, rozlícena, a Jeho Eminence kardinál Gambarini, znepokojen, tě v důsledku téhož nečekaného zvratu míní odeslat k tvým zesnulým předkům bez váhání a bez meškání: nebýt toho, že jsem co nejrozhodněji trval na tom, že ti udělím poslední útěchu, už bys teď ležel na nejponuřejším místě světa, v bastilské márnici. Nu, děj se vůle boží; ležet v bastilské márnici je přece jen lepší než být hozen někam do škarpy u lyonské silnice, jak ti hrozilo, protože tvá smrt bude mít žádoucí politickou odezvu, jíž by nebylo, kdybys byl anonymně zavražděn pod širým nebem. Takto jsem uvažoval, synu můj,

když jsem ve Valence na tebe poslal biřice, aby tě zatkli, a povolal z Paříže eskortu, aby tě v bezpečí dopravila do Bastily.

– Byl jste to tedy přece vy? řekl Petr. – Nadál jsem se toho, ale nicméně jsem odmítal uvěřit v takovou proradnost.

Páter Josef se podívil.

– Proradnost? Nedomlouval jsem ti důrazně a stále nanovo, abys uprchl, protože ve Francii tě čeká jistá smrt? A když jsi odmítl uprchnout a volil smrt, jakápak to ode mne byla proradnost, když jsem tvé smrti chtěl dodat jistého lesku a váhy? Pochopům Maria Pachione jsi uniknout nemohl; viděl jsi sám, že na tebe nepřestal útočit, i když jsi cestoval pod ochranou ozbrojené čety mušketýrů. Nu a teď jsi v Paříži, do níž by ses bez mého zakročení nebyl dostal. Ale věř mi, Pierre, synu můj, že i když jsem počítal s nevyhnutelností tvé záhuby, přece jsem se do poslední chvíle pokoušel, využívaje přitom vší síly svého vlivu, o tvou záchranu. Ale Gambarini, když jsi mu už jednou padl do spárů, se tě nevzdá, královna regentka se naplno podrobuje jeho vůli, a ty jsi svým dnešním hrdinstvím, jak jsem pravil, svůj konec uspíšil; to jediné, co se mi podařilo prosadit, jest, že nezemřeš rukou kata, nebudeš ani pověšen, ani štat, nýbrž zastřelen, jak zní termín, na útěku. Doufám, že jsem tě touto zprávou potěšil a že z ní načerpáš posílení.

Petr ujistil otce Josefa, že tato zpráva ho vskutku potěšila a posílila.

– Ale největší útěchou, pokračoval otec Josef, – ti může být myšlenka, že jsi nežil nadarmo.

– Já že jsem nežil nadarmo? řekl Petr. – To mi, otče, vysvětlíte. Protože právě naopak poznání, že všechno, oč jsem se kdy pokusil a co jsem kdy v životě učinil, bylo pro nic za nic, mě uvádí v zoufalství.

– Půčinil ses, můj šťastný synu, o slávu Francie, řekl otec Josef.
– Především tím, že vzchopí-li se mladý král k činu, jak celý národ

na to čeká, a vyrve-li vládu z rukou své vládychtivé matky a jejích milců, bude na tom i trochu tvé zásluhy. Ale mám na mysli ještě něco, možná závažnějšího. Pokud jsem zpraven, turecký sultán tě chová ve veliké lásce a vážnosti, a je pravděpodobné, že se velmi rozlítí, až se doví o tvé smrti, a není vyloučeno, že provede něco přiměřeného své divoké muslimské letoře, nějaký násilný čin, který by Svatého otce konečně pohnul k vyhlášení křížové výpravy proti Turkům, jíž by se Francie pochopitelně postavila v čelo. Kdyby se toto přihodilo, Pierre, tvé jméno by se stalo nesmrtelným a bylo by povždy vyslovováno s úctou. Na tuto skvělou možnost jsem připadl už tehdy ve Valence, když jsem tě dával zatknout, a toto jsem měl na mysli, když jsem prve hovořil o politické odezvě, kterou bude mít tvá smrt, když budeš řádně popraven, třeba bez soudu. Budu se modlit a prosit Boha všemohoucího, aby dopustil, aby se události vyvinuly takto a nejinak, a aby tvé dílo, jež jsi nerozvážně přerušil a opustil, nezaniklo, a naopak samo, i bez tvé účasti, dospělo svého cíle a žádoucího vyvrcholení. Nyní, když tvá duše, synu, touto nadějí, jak doufám, došla klidu a uvolnění, můžeme si zazpívat, jako jsme si zazpívali cestou do města Orange, a takto příjemně vyplnit dobu, jež zbývá, než tě odvedou. Pozor, já začínám.

A otec Josef spustil svým chudým barytonem:

– *Frère Jacques, frère Jacques...*

A když Petr, namísto aby vpadl do jeho noty, zasmušile mlčel, mnich řekl napůl tázavě, napůl udiveně:

– Nu?

– Já nechci zpívat, řekl Petr. – Hovořme raději.

– Lidem odsouzeným k smrti nelze odepřít jejich poslední přání, řekl otec Josef. – Dobrá, hovořme, když na tom trváš. Ale o čem? Což ti není vše jasné?

– Není, řekl Petr. – Protože já jsem nechtěl rozpoutat křížáckou válku, nýbrž nastolit mír.

– Mír? řekl otec Josef. – K čemu mír? Cožpak si lidé zaslouží míru? Což nevíš, jak se chovají, nevidíš, jak si počínají, že bys je za jejich mrzkosti chtěl odměnit mírem? Pán řekl: Nepřišel jsem, abych uvedl pokoj, ale meč – takto se vyjádřil, takto dal najevo, že schvaluje, když člověk válčí proti člověku, a ty by ses tomu chtěl postavit na odpor? A co by se stalo se slávou Francie, kdyby tvůj bohaprázdný zámysl se nakrásně měl uskutečnit a kdyby opravdu nastal věčný mír?

– Mně nezáleží na slávě Francie, řekl Petr. – Mně záleží na spáse lidstva.

– Ale lidstvo přece už bylo spaseno Kristovou svatou krví! zvolal otec Josef. – A protože ne dosud všechny národy světa uznávají skutečnost tohoto spasení, jest nezbytně třeba je o tom přesvědčit Kristovým mečem: to je jasné, rozumné a nezvratné, a ty, synu můj, nic na této nutnosti nezměníš. Ostatně tvé vlastní činy odporují tvým slovům, protože jsou vše jiné než pokojné a prodchnuté duchem pokoje a lidumilné slitovnosti. Za tvou projížďku Francií, již jsi podnikl za účelem odpravení jistého vysokého církevního hodnostáře, zaplatilo životem až do této chvíle deset lidí, dvě ženy a osm mužů, z nichž jednoho jsem byl nucen zabít svou vlastní rukou. A tvá turecká politika, tvé překotné nákupy zbraní a povolávání evropských vojenských instruktorů do Smbulu se rovněž divně rýmuje s tvým blábolením o míru. Ach, mlč, vím, že mi odpovíš si *vis pacem, para bellum*, chceš-li mír, připravuj válku, a že jsi chtěl neklidnou Evropu toliko držet v šachu. Nuže, představme si s jistým vynaložením fantazie, že svět by tvým přičiněním opravdu zkysl v jakémsi podivném stavu klidu, nepřetržitého podezření a nedůvěry, kdy třeba katolický Habsburk by se bál dokročit na

protestantského Švéda, protože by se nadál, že Turek ho kousne do zadku, což by však Turek neučinil, protože Habsburk, po zuby ozbrojený, by se mohl se Švédem spojit a milého Turka praštit po hlavě, a kdy Svátý otec by se zpěchoval vyhlásit proti Turkům křížáckou výpravu tentokrát ne už proto, že by měl nad hlavu jiných starostí, nýbrž prostě proto, že by se bál tureckých zbraní a tureckých sil, tvou zásluhou omlazených. Dobrá. Ale co potom?

- V takové době, řekl Petr, - by nastala chvíle vhodná k tomu, abych lidstvu, spojenému společným pocitem nejistého očekávání věcí příštích, zvěstoval své poselství rozumu, pravdy a spravedlnosti. Přesvědčili jste se sami o tom, řekl bych jim, že není třeba se věčně topit - podle slov písně, kterou jste si, otče, onehdy prozpěvoval - v moři krve; odložte své zbraně a překujte své meče v pluhy tentokrát už s konečnou platností, neboť všechny vaše nesváry, rozbroje a řevnivosti, jež vás dělí v přátele a nepřátele, pocházejí z nevědomosti, hlouposti a po tisíciletí uměle udržovaných pověr. Pravda nezvítězí tím, že ten, kdo se jí zastává, zabije toho, kdo se jí staví na odpor. Padněte si tedy oba dva do náručí, neboť oba dva jste v nepravdě. Pravda není ani v učení Ježíšově, ani Mohamedově, ani Kalvínově, ani Lutherově - pravda je zcela jinde a je prostá a všem dostupná a nezvratná - pravda je, že jest slunce a vzduch a voda a že země čeká, abychom ji vzdělali, a jinak že všechno je nesmysl a předsudek a lež a zločinná vymyšlenost.

- Pierre, synu můj, řekl otec Josef, - blahopřeji ti k tvé naivní prostoduchosti, nad níž se kůrové andělští radují, takže i při svém bezbožství jistě budeš přijat do jejich kruhu: jsem přesvědčen, že dojdeš spásy daleko jistěji než leckterý z biskupů a kardinálů, kteří dovedou hovořit velmi učeně a zasvěceně o otázkách teologie a kanonického práva. Tvé zanícení jest upřímné a ušlechtilé a hodné chvály, i když by bylo s to, kdyby mu byl dán volný prů-

chod, natropit více škody než kterákoliv z těch – podle tvého výrazu – zločinných vymyšleností, proti nimž horlíš. Věru jsem dalek toho, abych tě pochválil za tvůj nápad léčit náboženské různice, otrásající lidským světem, vytvořením nového náboženského rozumu; toť, synu můj, vyhánění čerta ďáblem. Že slunce svítí a voda že je mokrá a země že plodí, to není pravda, nýbrž přírodní danost, a je-li to přece pravda, není v ní ani tolik síly, kolik jí má pára, ten ničemný živel, sotva schopný zaklepat pokličkou na hrnci; s takovou pravdou, synu můj, jdi k šípku. Nechci teď mluvit o pravdě božské; v této chvíli nejsem služebník boží, nýbrž člověk naplno zasahující do věcí tohoto světa. Chceš vědět, co to je pravda? Pravda je to, co říká Její Veličenstvo královna regentka a její důvěrník kardinál Gambarini. Pravdou bude to, co bude říkat Jeho Veličenstvo Ludvík Třináctý, až se jednou chopí moci. Pravda je to, co říká, ovšem v kruhu své moci, kníže Rohan. Pravda je to, co říká Jeho Svatost. Zkrátka a dobře pravda je to, co říkají bohatí a mocní; nepravda je to, co říkají ti, již jim odporují. Čím větší moc a čím větší bohatství, tím více pravdy. To znamená, že v lidském světě není jedna pravda, nýbrž tisíce pravd vzájemně sobě odporujících a vzájemně na sebe řevnících. Ty se ve své naivitě domníváš, synu můj, že svět je rozdělen mezi dobré a nedobré, poctivé a nepoctivé, spravedlivé a nespravedlivé. Nikoliv, svět je rozdělen mezi bohaté a chudé, mocné a bezmocné; a toto je skutečnost stejně skutečná, jako skutečná je řeka Seina, protékající tímto městem, a moře, do něhož se vlévá – skutečnost, pravím, a nikoliv, jak pravíš ty, vymyšlenost, čekající na tvé poselství pravdy a míru, aby se rozplynula v nicotu. Lidská společnost, toť strašlivá spleť závislostí, výsad, práv, povinností, zákonů, zvyklostí a stavovských přehrad, po staletí budovaná z materiálu chamtivosti, hlouposti, sobectví, zbabělosti, pýchy, krutosti, tuposti a nevím kolika ještě jiných

protikladných a vesměs špatných lidských vlastností. S tímto ohavným, ale svému účelu vyhovujícím a živoucím dědictvím minulých staletí nelze dělat nic než vzít je na vědomí, a buď se k němu obrátit zády a hledat spásu a útěchu v Bohu, což dělám já, pokud jsem ponechán v klidu a o samotě, anebo přiložit ruku k dílu a přičiňovat se o zvýšení slávy Francie, poměrně nejlepší ze všech zemí tohoto světa obývaných lidmi; a to, dosti kupodivu, já dělám také.

– Povýšil jste, řekl Petr, – to, čemu říkáte božská pravda, do nadsvětna a neuchvatitelná, abyste obyčejnou lidskou pravdu tím pohodlněji mohl strhnout do bláta. V podstatě jste mi neřekl nic nového; nejsem tak naivní, abych nevěděl, že nejpravdivější pravda je bezzubá a není nic platná, když není opřena o hradbu moci. Dvakrát jsem se domohl mocenského postavení a dvakrát jsem počal uskutečňovat své záměry, jednou jako vévoda ze Stramby, podruhé jako hrabě di Monte Chiara, vládnoucí neomezenými finančními prostředky díky Kameni mudrců, jež vyrobil můj otec alchymista, a dvakrát jsem ztroskotal, přemožen zlobou a hloupostí těch, již mně nerozuměli nebo nechtěli rozumět, Gambarini nejpodlejší mezi nimi. Při mém třetím náběhu jsem uspěl postavit se v čelo turecké veleříše, a toto místo, až zúčtuji s Gambarinim, neopustím, dokud neprovedu své.

– Můj nešťastný synu Pierre, řekl otec Josef, – nevidíš, jak slunce nezadržitelně postupuje k západu?

Petr potřásl hlavou, pevně sevřel zuby, až mu čelistní svaly vyvstaly na hubené tváři, a pak pokračoval jako v horečce:

– Neznám a neuznávám, otče Josefe, podvojnost vaší pravdy transcendentní a pozemské, neboť pravda je vždy jen jedna, a tato pravda, okřídlená prostředky, jež jí dodá člověk dobré vůle, který se domohl vůdčího postavení, jest s to způsobit zázraky. Právem

jste mluvil o netvorné složitosti lidské společenské mašinérie; ale právě proto, že je tak složitá, jest třeba ji napravit přímočaře a prostě. Vyvlastnit bohatství bohatých, zrušit nevolnictví nevolných, zlomit moc mocných, spálit zákoníky laskavé k silným a nelítostné k slabým, otevřít vězení, vymazat hranice mezi státy, zavřít kostely a kláštery: takové jsou první kroky, jež chci podniknout, až nastane pravá chvíle.

– Na jeden závažný krok jsi zapomněl, Pierre, synu můj, řekl otec Josef. – Na zřízení hromadného popraviště, na něž bys posílal ty, jimž by se tvé reformy nelíbily, především krále a královny. Snad abys za tím účelem dal zkonstruovat nějaké mechanické stínadlo, protože nenajdeš dosti katů, kteří by zmohli tak obrovskou práci. Ale ta pravá chvíle dosud nenastala – nastala chvíle nadobro jiná.

Neboť venku na chodbě se ozvalo dunění blížících se vojenských kroků.

– Omlouvám se ti, Pierre, synu můj, že v zápalu diskuse jsem ti poskytl útěchu velmi pochybenou, řekl otec Josef. – Jsem koneckonců rád, že se mi nepodařilo tě přesvědčit.

– Já naopak lituji, že se vám nepodařilo mě přesvědčit, otče, řekl Petr. – Neboť mám-li opravdu být popraven, což se mi začíná jevit dosti pravděpodobným, umíralo by se mi mnohem snáze, kdybych byl uvěřil a uznal, že jsem slaboduchý pošetilec a blázen, a že proto nestojí za to, abych i nadále obtěžoval svět svou přítomností. Ale já jsem tomu neuvěřil.

Vojenské kroky se na jeden ráz zastavily před Petrovým přepychovým vězením, pak zaskřípěla závora a vstoupil kastelán.

– Nu, pane de Cucan, je čas, řekl.

– Přeješ si, synu můj, abych tě doprovodil? otázal se páter Josef. A když Petr, velmi bledý, jen mlčky zavrtěl hlavou, světec mu na

krátkou chvíli položil ruku na rameno, a minuv řadu vojáků stojících na chodbě před vězením, odkvapil, jako by prchal.

Seběhl, hlasitě ťapkaje bosýma nohama na hladké kamenné dlažbě, do přízemí, kdež byla kancelář královského prefekta. Když mnich vstoupil, prefekt, který seděl u svého stolu, pokuřuje dýmkou, vstal a postavil se do pozoru.

– Důstojný otče, jsem vám k službám, řekl.

– Ihned připravte a vybavte jízdního posla na cestu do Stambulu, řekl otec Josef. – Ponese tam dopis, jež já tu mezitím nadiktuji.

Prefekt odešel, a když si písař připravil papír, černidlo a brk, otec Josef, neklidně procházeje napříč místností, jal se diktovati:

– Jeho Excelenci panu d'Anquetil, velvyslanci království Francie, Stambul. Vaší Excelenci se dává na vědomí, že v Bastile právě byl popraven člen vládního sboru Jeho Veličenstva sultána turecké říše, nesoucí úřední titul Vědění Jeho Veličenstva, který cestoval po Francii inkognito s tajným posláním, bezpochyby známým Jeho Veličenstvu sultánovi a jím schváleným. Vaše Excellence se žádá, aby se postarala o náležité co nejrychlejší rozšíření zprávy o této politováníhodné události, tak aby v tureckých vládních kruzích vyvolala co největší roztrpčení. Je nutno zdůraznit okolnost, že k popravě zmíněného hodnostáře došlo bez vědomí soudní instance a bez rozsudku a že líčení bylo omezeno na výslech v mučírně, při němž zatčenému nebyla prokázána žádná vina.

V té chvíli zvenku zahřměla salva. Otec Josef vzal písaři brk z ruky a podepsal se.

V bastilské márnici

Když mu došla zpráva, že jeho přání bylo učiněno zadost a dotyčný Petr Kukaň z Kukaně byl zastřelen, mladistvý kardinál Giovanni Gambarini nasedl do svého šestispřežného kočáru, ozdobeného znakem Gambariniů, stříbrnou obrněnou nohou mezi dvěma hvězdami v červeném poli, jakož i erbovním heslem Gambariniů *Ad summam nobilitatem intenti*, a dal se zavést do Bastily, neboť se chtěl na vlastní oči přesvědčit o tom, že Petr vsutku už není mezi živými.

Bylo po osmé hodině večerní a nebe bylo černé a bezhvězdné, ale nastávající noc nepřinesla městu obvyklý poklid a mír, spíše naopak, neboť na nábřeží a v ulicích v blízkosti Louvru bylo živěji než za bílého dne, a vlažný jižní vítr přinášel i od protějšího břehu Seiny k sluchu znepokojeného mladistvého kardinála hutný a beztvarý hluk, jaký vydává podrážděné lidské mraveniště.

Mladistvý kardinál si už po delší čas byl dobře vědom toho, že opozice francouzské veřejnosti proti vládě královny regentky a jejích důvěrníků, tedy i proti němu, vzrůstá, a dal proto na zstrašenou porůznu po celé Paříži, na hlavních křižovatkách a náměstích, postavit šibenice; i byl nyní velmi polekán, když na jedné z těchto šibenic, vztýčené na rohu starého Bourbonského paláce a osvětlené lucernou na železném rameni, uviděl viset sám sebe, totiž slaměného hastroše, který ho, mladistvého kardinála, představoval, jak tomu nasvědčoval červený hadr, upravený na způsob kněžského oděvu, a červená čepička, kterou měl na hlavě. A tento pohoršlivý obraz, na nějž mladistvý kardinál hleděl nevěřícím okem, neboť nebyl dosud s to pochopit a smířit se s myšlenkou, že takováto nestoudnost vůbec je možná, najednou zmizel, jako

by mladistvý kardinál byl zničenonic oslepl: někdo mrštil na okno jeho kočáru hroudu bláta, takže se naráz stalo neprůhledným. A lid, jehož středem se kočár s nenáviděným znakem obrněné nohy prodíral, hvízdal a posměšně chrochtal a mečel a provolával slávu králi a zkázu Concinimu a Gambarinimu.

Za to všechno může jen on, myslil si, tetele se strachem, mladistvý kardinál Gambarini. To všechno způsobilo to jeho laciné gesto v mučírně, kterým vyprovokoval krále k vladařskému projevu. Ale to všechno přejde, to se urovná, Pařížané jsou divočejší než my, Italové, snadno se potrojí a zjančí, ale stačí pár exemplárních poprav a bude všechno dobré; hlavní je, že já jsem živ a on mrtev, a to je rozhodující.

A vtom plác, a i o druhé, protější okénko kočáru se rozstříkla hrouda bláta, takže mladistvý kardinál se octl v úplné tmě, jež zapůsobila na jeho ducha tak drtivě skličujícím dojmem, že se neubráníl myšlence: Dnes po mně házejí blátem – zítra možná, kdož to ví, budou po mně házet kamením. Byl proto z té duše rád, když se pod koly kočáru ozval dutý rachot volně sroubených trámů bastilského padacího mostu, následovaný bouchnutím železné spouštěcí mříže. Potom se ozvalo volání Do zbraně!, a když mladistvý kardinál vystoupil z kočáru, který vjel do středu hlavního nádvoří, stanul tváří v tvář devíti mušketýrským kadetům, kteří, stojíce v bezvadně vyřízené linii, mu vzdávali čest zbraní. Jejich velitel, kapitán de Tréville, přistoupil k němu dvěma spěšnými *pas du soldat*, a smeknuv širák, vysekl mu hlubokou poklonu:

– Vaše Eminence, jsem vám k službám a prosím o vaše rozkazy, pronesl hlasem plným horlivosti a energie.

– Děkuji, dejte svým mužům pohov, řekl mladistvý kardinál.

– Chtěl bych se pomodlit za spásu duše mladého muže, který, jak se dovídám, byl právě zastřelen. Kde najdu jeho tělo?

– V márnici, Vaše Eminence, řekl kapitán de Tréville. – Zítra se mu dostane normálního křesťanského pohřbu, neboť nebyl popraven jako zločinec, nýbrž zastřelen, jak zní formule, na útěku. Dovolím si Vaši Eminenci doprovodit.

A uchopil lucernu, kterou mu donesl jeden z kadetů.

– Byl zastřelen mušketami? otázal se mladistvý kardinál, když odcházel s kapitánem de Tréville z hlavního nádvoří do takzvaného průchodu Mrtvých, *le passage des Morts*, úzké uličky mezi východní věží a hradbou.

– Nikoliv, Vaše Eminence, pistolemi, řekl kapitán de Tréville, a mladistvý kardinál k jeho mírnému podivu zašeptal v odpověď:

– Ach, pistolemi, to jsem rád, to jsem rád.

Byl opravdu rád, neboť měl delikátní žaludek a bál se, že uvidí Petrovo tělo strašlivě zmasakrované a roztrhané na cucky, jak by tomu nepochybně bylo, kdyby na něho bylo vystřeleno z mušket.

– Nyní Vaši Eminenci opustím, řekl kapitán de Tréville, stanuv s mladistvým kardinálem před nízkými, železnými cvoky pobitými vraty, nad nimiž se četl hrubě vytesaný nápis:

Vcházejí v obydlí Pána

Když mu předával lucernu, povšiml si, že ruka mladistvého kardinála je mokrá, jako by ji právě vnořil do vody. Vskutku, mladistvý kardinál byl zalit potem od hlavy až po paty, přičemž ho rozrážel tak pronikavý chlad, že jen stěží udržel své zuby stisknuté.

Kapitán de Tréville odemkl hrubým klíčem, otevřel polovinu vrat a márnice dechla oběma mužům do tváří zimavým, plesnivě sklepním pachem.

– Počkám venku, až Vaše Eminence dokončí své modlitby, řekl kapitán de Tréville.

– Děkuji, zašeptal mladistvý kardinál, zuby stále sevřené; věděl, že kdyby je rozevřel, ihned by se rozcvakaly.

Váhavě pak, nesa lucernu, prošel vraty, a kapitán de Tréville je za ním přivřel.

V márnici, nízké klenuté místnosti, nebylo nic než dvě řady lehátek zděných z kamene; byly prázdné, až na jedno, na němž ležel Petr Kukaň z Kukaně.

– Tak to vidíš, tak to vidíš, šeptal mladistvý kardinál, hledě na Petrovu krásnou, pokojnou tvář. Byl by rád pronesl něco hlubokého a moudrého nad tělem svého přemoženého bývalého přítele, jež kdysi vroucně miloval a jemuž se nepřestal obdivovat a jehož si nikdy nepřestal vážit, ani když se ho sebevíce bál – byl by rád několika vážnými slovy vystihl tragiku jejich odloučení, byl by rád prostě a lidsky omluvil proradnosti, jichž se na Petrovi dopustil, a začlenil je do řádu vyšší a člověkovou vůlí neovladatelné osudovosti, ale nic ho nenapadlo než toto: Tak to vidíš, tak to vidíš, jako by sám neviděl, že Petr má oči zavřené, a potom ještě: – Ale nic naplat, jistota je jistota.

Při těchto slovech vytáhl z rukávu své řízy dýku, a když ji zvedal, aby jí – podle svých vlastních slov pro jistotu – proklál Petrovo srdce, shledal s úděsem, že Petrovy oči už nejsou zavřené, nýbrž přesně naopak dokořán otevřené, a že na něj upřeně hledí. A ještě než mladistvý kardinál uspěl zaječet, Petr zvedl pravou ruku a vši silou mu zmáčkl hrdlo. Není jisto, byl-li to tento strašný stisk, který mladistvého kardinála, zlomiv mu vaz, na místě usmrtil, anebo zemřel-li hrůzou.

Od této události, kdy mušketýři pana kapitána de Tréville obstřelili Petra Kukaně z Kukaně, namísto aby ho ze svých pistolí zastřelili, datuje se jejich známá, krásným písemnictvím zdůrazňovaná, jinak stěžejí pochopitelná oddanost ke králi Ludvíku Třináctému, který se hned nazítří svou chabou rukou chopil moci.

ŠESTÁ ČÁST

Veliký bůh Pantaraj

Dva listy otce Josefa

Petr počítal správně, předpokládal-li, že jeho dlouhá nepřítomnost v Stambulu, pokud nepřekročí dobu tří měsíců, či nejvýš tří měsíců a dvou týdnů, nemusí kale být zpozorována, a pokud přece bude zpozorována, není třeba se obávat, že z toho vzejdou komplikace a mrzutosti; jestliže ve Francii – jak nám připadá – věděl kdekdo, že statečný Petr Kukaň podnikl dobrodružnou cestu do Paříže za romantickou odvetou, v Stambulu kromě sultána nevěděl nikdo, že první rádce Jeho Veličenstva, zvaný Jeho Věděním, opustil území turecké říše, takže nebyl-li v Stambulu v této chvíli, mohl se tam navrátit v kterékoli chvíli příští; tak si to Petr představoval, když se vydával na cestu, a tak se i dělo.

Život plynul v hlavním městě pokojně a vše zůstávalo při starém, přesněji řečeno při novém, a hodnostáři všech stupňů a oborů nosili šaty nedávno nakoupené u vetešníků a okázale dávali najevo své asketické ctnosti, před krátkým časem procitnuvší v jejich hrudích, a generálové von Hottenroth a von Schauer trpělivě otvírali lbi svých žáků, důstojníků a poddůstojníků, zasvěcující je do tajů novodobých taktických vymožeností a názorů jim vysvětlující, co to je takzvaný obchvat a co to je protizteč a palebná příprava a jak se zabezpečuje součinnost válečného loďstva s pozemním vojskem a co to je zničující neboli vyhlazovací taktika a tak dále a tak dále; a stejně jako dříve, i když v počtu postupně se ztenčujícím, zbožní poutníci proudili do Stambulu, aby nabídli eráru své úspory a šperky, a koráby obtížené čerstvě nakoupeným válečným materiálem brázdily vody Marmarského moře, směřující k Bosporu, totiž k stambulskému válečnému pří-

stavišti, a černooká Leila, zkrásnělá láskou a štěstím, sedávala ve svém pokojíku, plném veselých barev, v domě svého učeného otce, Hamdiho historika, těšíc se na návrat svého sokola, který podle jejího přesvědčení meškal někde nedaleko, možná v Drinopoli, a jako vždy Mustafa, sultánův slabomyslný bratr, sedal se svou modlicí šňůrou a se svým tajným křesťanstvím, z něhož se těšil v skrytu své temné dušičky, v koutku hlavní poradní síně, za zády svého bratra a předních hodnostářů.

Tak bylo a tak se dělo, když Petr se seznámil s otcem Josefem, tak to bylo a tak se dělo, když ho mušketýři pana de Trévillé eskortovali do Paříže, tak bylo a tak se dělo, když provedl svůj fanfarónsky hrdinský skutek v bastilské mučírňě, a můžeme říci, že tak bylo a tak se dělo, i když v márnici rozdrtil hrdlo mladistvého kardinála Gambariniho, uspíšiv tak státní převrat, jehož si přála a na nějž čekala celá Francie – ano, vskutku to můžeme říci, neboť je to pravda, leč s tou výhradou, že v této chvíli už naprostá a žádoucí nezávislost dějů, jež Petr prožíval ve Francii, a všedního života, plynoucího v metropoli turecké říše, byla narušena a ohrožena – aspoň v našem povědomí – něčím novým a ošemetným a nebezpečným, totiž listem, jež, jak pověděno, otec Josef vyslal po rychlém kurýrovi francouzskému vyslanci v Stambulu a v němž ho žádal, aby rozhlásil zprávu o Petrově smrti.

Zbývá tu ovšem jistá naděje, že onen rychlý kurýr, jež otec Josef dal vybavit a který se na jeho rozkaz ihned vydal na cestu, byl zván rychlým pouze proto, že za oněch časů – až na poštovní holuby – nebylo rychlejšího dopravního prostředku k předávání informací na vzdálená místa, ve skutečnosti vůbec nebyl rychlý, nýbrž naopak liknavý a pohodlný a zkrátka pomalý, neboť kdyby vskutku byl tím, co si představujeme pod pojmem rychlý, byl by to dotáhl na něco daleko onačejšího než na obyčejného kurýra; a lze

proto doufat, že Petr, který opravdu byl rychlý, a nadto možná okřídlený touhou po Leile, tmavooké a tmavovlasé, a který se – věren slibu, jež dal sultánovi – taktéž ihned, sotva skončil a dovršil své poslání, vypravil nazpět do Stambulu, kurýra cestou předežene a dospěje do turecké metropole dříve než on, takže kurýr odevzdá francouzskému vyslanci dopis otce Josefa, když Petr už bude klidně zasedat v sultánově Radě, takže Ten, Pro Něž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, rozkurážený a inspirovaný přítomností svého oblíbence, se omýlené zprávě o jeho smrti jen zplna hrdla zasměje.

Ale chyba lávky: když ve dvou různých souvislostech užijeme slove *ihned*, nemusí to poobakrát znamenat jedno a totéž. Kurýr se vydal na cestu ihned a rovněž Petr se vydal ihned nazpět do Stambulu; rozdíl významu těchto dvou ihned je zjevný na první pohled. V prvním případě, kurýrové, jde o ihned doslovné a bezvýhradné, o ihned vojácké a poslušnostní, o ihned vzorně plněného rozkazu – kurýr srazí kufry a vyšvihne se do sedla a tradá, už je pryč. V druhém případě, Petrově, jde o ihned principiální a všeobecně tvrdící a zjišťující. První ihned, kurýrovo, znamená totéž co bez meškání, bez sebemenší prodlevy. Druhé ihned, Petrovo, znamená asi tolik co bez dlouhého a zbytečného odkladu. A Petr se nezpronevěřil tomuto druhému mírnému, občansky rozumnému výkladu slova ihned, i když se mu podařilo odjeti z Paříže ihned ráno přespříštího dne po vzrušujících událostech zde právě vylíčených. Nemohl se vydat na cestu o nic dříve, i kdyby byl chtěl, neboť mu v tom zabránila nová nečekaná okolnost.

Když se pařížský lid dozvěděl o násilné smrti kardinála Gambariniho, vzplanuv radostným nadšením rozsápal i druhého milce královny regentky, proklínaného Conciniho, a spálil jeho zohavené tělo na Pont-Neuf. Co se toto dělo, mladičský král Ludvík

Třináctý s hladkým zdarem a překvapující snadností provedl svůj *coup d'état* a prohlásil se za vládce. Když pak královna matka, teď už ne regentka, byla s veškerou úctou a šetrností odvezena a konfinována na jednom z těch zámků na Loire, na něž za našich časů turisté podnikají hromadné výpravy, mladý panovník vyslovil přání stisknout ruku Pierra de Cucan a osobně mu vyslovit své díky.

A proti tomu nebyl a nemohl být žádný dišputát. Ale pozor.

Do dějů, jež tu rozvíjíme a sledujeme, přibyl mezitím, aniž svým příchodem sebezmeně otřásl jejich železnou logikou, další znepokojující, fatální činitel. Když totiž otec Josef, který po popravě Petra Kukaně z Kukaně, o níž netušil, že byla jen fingována, se dlouho do noci modlil a pak ještě dlouho zpíval, než zadřímá, po krátkém odpočinku ráno procitl, a když tu překvapen a polekán shledal, že Petr Kukaň je živ a zdrav a naopak mladistvý kardinál Gambarini leží navždy tuhý, ihned – opět ve vojensky strohém, ničím podmíněném smyslu toho slova – vypravil z Paříže dalšího rychlého kurýra s úkolem, aby prvního rychlého kurýra, nesoucího dopis s mylnou zprávou o smrti Petra z Kukaně, dostihl a zarazil, a kdyby se mu to nepodařilo, aby v Stambulu odevzdal francouzskému ambasadorovi druhý dopis, v němž otec Josef obsah svého prvního dopisu se zdvořilými omluvami rázně dementoval.

O slyšení Petra Kukaně z Kukaně u mladičkého krále Ludvíka Třináctého nenajdeme v oficiálních záznamech historiografů ani slůvka, ale protože jeden z dvořanů, kteří poslouchali za dveřmi, si všechno pečlivě zapsal do notýsku, můžeme průběh rozmluvy zde reprodukovat věrně a doslova. K slyšení došlo o páté hodině odpolední hned po návštěvě zástupců francouzského parlamentu, kteří přišli králi gratulovat k jeho vítězství. Výjev se odehrál v takzvané královské alkovně, malé místnosti, vestavěné do veli-

kého sálu a plné zrcadel, a král a mladý hrdina Petr z Kukaně tu byli úplně sami; odtud neformálnost, a řekněme to naplno, dětská naivita králova projevu.

Když přemohl jisté rozpaky, pochopitelné a omluvitelné jeho nedostatkem cviku v udílení audiencí, mladičský panovník, oči s bázlivým respektem upřené na obvaz, jímž bastilský felčar ovinul popálenou levou ruku hrdinovu, řekl:

– Pane de Cucan, bolelo to moc, když jste hrábl do té výhně?

A na to Petr, přizpůsobuje se královu tónu:

– Moc a moc, Sire, ale zase ne tolik, aby se to nedalo vydržet.

– Nedá se to vydržet, odpověděl král. – Já jsem to doma zkoušel.

– Vskutku, Vaše Veličenstvo? A jak jste to zkoušel?

– Podržel jsem dlaň nad plamenem svíčky, řekl král. – Ale hned jsem zase ucukl, takže se mi ani neudělal puchýř. Vám se udělaly puchýře, pane de Cucan?

Petr přisvědčil.

Král chvíli váhal, než vyhrkl, zardělý:

– Pane de Cucan, já se vám strašně obdivuji.

– Věru nevím, jak jsem si zasloužil takové cti, Vaše Veličenstvo, řekl Petr.

– Obdivuji a obdivuji, odpověděl mladičský král. – Pane de Cucan, já teď budu potřebovat pomocníky a rádce. Ovšem lepší rádce, než jaké měla má matka.

– Zajisté, Vaše Veličenstvo.

– Chtěl bych, pokračoval král, – abyste mým prvním rádcem byl vy, pane de Cucan.

– Nesmírně si vážím, řekl Petr, – cti a důvěry, již mně Vaše Veličenstvo prokazuje, a proto jsem tím bolestněji sklíčen, že nemohu přání Vašeho Veličenstva vyhověti, protože, jak Vašemu Veličenstvu jistě známo, jsem prvním rádcem tureckého sultána.

- Nevracejte se k tureckému sultánovi a zůstaňte u mne, řekl král.

- Mám v Stambulu ženu, Sire.

- Přiveďte ji do Paříže. Je to Turkyně?

- Ano, Turkyně, Sire.

- Je krásná?

- Velmi krásná.

- Jak se jmenuje?

- Jmenuje se Leila, což znamená velmi dlouhá a temná noc.

- *Une nuit très longue et sombre*, opakoval mladičský král zasněně.
- Nádherné jméno. Krásná Turkyně s nádherným exotickým jménem u francouzského dvora, to bude senzace. Vaše žena tu bude mít neslýchaný úspěch.

- Nemohu ji přivést, nemohu, řekl Petr. - Zavázal jsem se Jeho Veličenstvu sultánovi slibem, že ho neopustím.

- Tak tedy zůstaňte se mnou aspoň tak dlouho, než se všechno zaběhne, řekl král.

- Nemohu, Sire, nemohu, opakoval Petr. - Slíbil jsem Jeho Veličenstvu sultánovi, že jakmile provedu svou a potrestám Gambardiniho, nastoupím zpáteční cestu ihned.

Tu pronesl mladičský král Ludvík Třináctý opět něco královského.

- Ach, běda, řekl. - Nemohu vás získat, protože jste čestný. A kdybyste nebyl čestný a já bych vás mohl získat, nebyl byste to vy. Jaká to bezmoc, být králem!

A tak se stalo, že prvním poradcem mladičského krále Ludvíka Třináctého se stal jistý bezvýznamný venkovský šlechtic bez rozletu a bez nadání, který nicméně králi imponoval svou dovedností při lovu na sokoly, a byl jím po dobu čtyř let, než se řízení veřejných věcí ve Francii ujali, jak notoricky známo, kardinál - v době

našeho vyprávění teprve biskup – de Richelieu a jeho pravá ruka otec Josef, zvaný Šedou Eminencí.

Jak už naznačeno, Petr odjel z Paříže nazítří zrána, a současně se vydal na další cestu první posel otce Josefa, který přenocoval ve městě Joigny na Yonně v hostinci *U Praku Davidova*, jakož i druhý posel, který přespal u *Obrazu svaté Kateřiny* ve městě Sens, rovněž na Yonně. Podíváme-li se na mapu, shledáme, že náskok obou kurýrů vůči Petrovi, který teprve projížděl pařížskou branou svatého Antonína u Bastily, byl sice značný, ale s ohledem na délku cesty do Marseille, již měli ještě před sebou, ne tak veliký, aby Petrovi nebylo možno je hravě předhonit. Ale bylo krásné počasí, Petr měl opět při sobě svůj opasek nabitý zlatáky, i neviděl a nevěděl, proč by se měl hnát. Jeho touha po temnooké a tmavovlasé Leile pochopitelně byla – podobně jako bolest, již mu působila jeho popálená ruka – moc a moc veliká, ale zase ne tak veliká, aby se to nedalo vydržet, i cestoval radostně a volně, těše se pohledem na krásnou jarní krajinu, podobně jako před lety jezdil po Itálii s dobrým kapitánem d'Auberée, a tak jako tehdy snědl cestou mnoho *paupiettes* s šampionovou nádivkou, jež zapíjel dobrým červeným vínem. Všude byl klid a mír, lidé jen pomalu, s dlouhým časovým odstupem, brali na vědomí, že v Paříži se zase jednou semlelo něco převratného, a pokojně se skláněli nad svou prací.

Ani v Sambulú se tou dobou nedělo nic hodného pozorů. Generálové von Hottenroth a von Schauer uspořádali na planinách za branami města veliké cvičení všech složek pozemního vojska, jehož vnějšková okázalost milosrdně zakryla rozmanité drobné i větší zmatky, zaviněné a omluvitelné tím, že nezvyklé metody, jež oba němečtí stratégové v turecké armádě zaváděli, dosud nevnikly všem velitelům, a tím méně řadovým vojákům do krve; několik provinilců, přesněji řečeno čtyři důstojníci, třináct šarží a dvaatřicet

kmánů, bylo za tento nezdar potrestáno smrtí. Zato generál Ibrahim aga, totiž náš Franta Ažzejtradomů, byl za příkladnou výchovu a vedení janičárských sborů odměněn Řádem železného pŕlměsíce.

Když čtvrtého dne po svém odjezdu z Paříže oba rychlí poslové projížděli, jeden pěkně za druhým, pohořím Monts du Lyonnais, nastala situace, kdy tragédie, již *in potentia* nesli v kabelách, se mohla zvrátit ve frašku. Nejprve kůň prvního posla, jak známo nositele zprávy o Petrově smrti, ztratil podkovu, takže posel byl nucen seskočit a krokem jej dovést za uzdu do nejbližší vesnice ke kováři. Zastihl jej v limbu, vyspávajícího včerejší opici, a trvalo dobrou hodinu, než ho za pomoci kovářky, již vyhrozil, že všemocný otec Josef by to považoval za sabotáž, kdyby svého muže nepřiměla k dílu, po vychrstnutí nepočítaných kbelíků studené vody do opilcovy tváře postavil na nohy, a uplynula další hodina, než se kovář vzpamatoval natolik, aby se mohl, byť klna a bruče, dát do práce. Mezitím vesnicí projel druhý posel, ten, který měl v kabele list dementující zprávu o Petrově smrti, a aniž tušil, že jeho kolega, jež měl dostihnout a zarazit, je nablízku, jel svým rozumně nespěchavým tempem dál. Za této nově nastalé formace, kdy druhý posel se dostal do čela, se snadno mohlo stát, že dementi Petrovy smrti dospěje do Stambulu dříve než dopis, v němž jeho smrt byla oznámena, což by taktéž vzbudilo bouři zdravého veselí a nic víc. K této příznivé komplikaci však nedošlo proto, že druhý, nyní přechodně první posel, když dojel do Lyonu, setkal se v hostinci *U Korouhevníka*, v němž se zastavil na noc, se svým starým kamarádem, s nímž svého času sloužil v pluku vévody de Lavedan; a oba přátelé vzpomínali minulých časů tak dlouho do noci, že kurýr se pak ráno probudil s brnící hlavou a kalnýma očima, když první posel, který přenocoval rovněž v Lyonu, leč v hostinci *U Bubeníka*, byl už dvě hodiny na cestě.

A tak se nakonec stalo to nejhorší, co se státi mohlo: první posel, nesoucí zprávu o Petrově smrti, v Marseille jen taktak v poslední chvíli stihl koráb s nákladem mušket, který užuž zdvihal kotvy, aby odplul do Stambulu; druhý posel, který dospěl do Marseille o málo později, byl nucen čekat dva dny, než se dočkal lodi, jež měla dopravit do Stambulu náklad lehkých houfnic; poslední pak vyplul k Stambulu, najmuv si k tomu účelu soukromou plachetnici i s kapitánem a posádkou, Petr Kukaň z Kukaně, jež pozdržely nejen *paupiettes*, jež cestou do Marseille snědl, ale také to, že si dal u nejlepšího krejčího v Marseille ušít kompletní turecké ošacení; neboť odjel-li před třemi měsíci ze Stambulu převlečen za plavčíka, chtěl se tam teď navrátit v plné parádě.

A o necelý měsíc později jednoho večera v Stambulu ctihodný kancléř pokladu paša Abedin, úředním titulem *defterdar efendi*, týž muž, o němž, jak pověděno, šla škodolibá pověst, že svého času se zbláznil v důsledku finančních obětí, jež byl nucen podstoupit ve prospěch vojenského eráru, a objevil se nahý na tržišti – ve skutečnosti se tam objevil pouze v chalátu bez límce, jež si, přechodně pomaten zuřivostí a žalem, utrhl –, těsně po setmění, jak bylo jeho dávným zvykem, navštívil francouzského vyslance pana d'Anquetil, vstoupiv do jeho domu zadním vchodem. Paša Abedin a pan d'Anquetil byli dávní přátelé, a protože muslimové se s křesťany nemohli stýkat veřejně, oba staří pánové se scházeli potají, aby si jednou dvakrát do týdne, nikým neviděni, zahráli piket.

Tak jako jindy zasedli do pohodlně vyčalouněných křesel ke kulatému stolku poblíže krbu, v němž doutnalo dubové poleno – to spíš pro náladu než pro teplo, neboť počasí bylo vlahé –, aby ještě než se dají do hry, popili znamenitého bourgueilského vína, jež si vyslanec dával posílat ze své otčiny. Paša Abedin, duší Evropan, miloval tyto chvíle, trávené v prostředí, jež nemělo pranic

orientálního, v pohodlném pánském pokoji, zařízeném krásným moderním nábytkem v slohu doby Jindřicha Čtvrtého, a v němž se – namísto protivně tapkajících, nadměrnou servilností přilíhbených otroků – pohyboval diskrétními *pas du valet*, to jest kroky školeného komorníka vysoké úrovně, vyslancův osobní sluha v šedé livreji, opatřuje oba besedníky vínem a kuřivem.

Pan d'Anquetil tentokrát byl v špatné náladě, a dotázán po příčině svého rozladění, mávl rukou, jako by odháněl mouchu.

– Ale, samá buzerace, řekl. – Všechna bída světa pochází z toho, že lidé, jako jsem já, kteří stojí uprostřed života a denně se srážejí s tvrdou konkrétní skutečností, jsou nuceni tančit podle direktiv byrokratů, kteří ani nevědí, oč jde. Ale já si to nedám líbit, raději se vším seknu a vrátím se na své statky v Touraine a budu nadosmrti pěstovat karotku a kapustu. Věru se divím, proč jsem to neudělal už dávno a proč pořád ještě civím v tomto městě, plném štěnic, kde člověk, jak je rok dlouhý, nevidí slunce, protože je schováno za mrakem luňáků. V Touraine nejsou žádní luňáci, tam je nebe čisté a modré jako ocel. Moje statky neleží právě v té části Touraine, jíž se říká zahrada Francie, spíš kousek stranou, na rovině d'Amboise, kde je samá křída a mech a jen tu a tam pruhy úrodné půdy, ale je tam i tak krásně jako málokde na světě. A všude je vidět na míle daleko. A nikde žádné minarety. Ach, jak mně už jdou na nervy ty jejich minarety!

– Vy jste se tam narodil? zeptal se paša Abedin.

Ano, narodil jsem se v Touraine, řekl pan d'Anquetil. – A chtěl bych se tam vrátit.

– Já bych se nechtěl vrátit tam, kde jsem se narodil, řekl paša Abedin. – Protože já jsem se narodil v takové malinké dřevěné dědince nedaleko Lodže, uprostřed mokřin, a pokud si na něco vzpomínám ze svého dětství, tak ty vzpomínky nestojí za nic, na-

příklad jak jsem chodil se svým otcem do Lodže na trh po takové uzounké pěšince, po které skákaly žáby zprava nalevo a zleva doprava, zelené, s hnědými flíčky na zádech; řekněte mi, Excellence, proč by člověk měl vzpomínat na zelené žáby s hnědými flíčky na zádech? A tak jsem rád, že jsem se uchytil tady, v Stambulu, a že se mi jakžtakž vede – totiž vedlo by se mi jakžtakž, kdyby nebylo toho nešťastného Abdullaha Vědění Jeho Veličenstva, který by nás všechny nejraději přivedl na žebráckou hůl, aby měl na nákup kanónů a pušek.

– Jakže? řekl pan d’Anquetil. – Měl jsem za to, že tyto hmotné oběti podstupujete s radostí a že Abdullah je ve vašich kruzích velmi oblíben, ne-li milován.

Paša Abedin se dal do neslyšného smíchu.

– Oblíben, ne-li milován! řekl. – Pravda, sultán ho má rád, protože se baví jeho řečičkami, a Ibrahim, generál janičárů, je jeho přítel z dětství, a je to špalek, kterému je jedno, jestli spí na holé zemi nebo v prachových peřinách; ale ostatní panstvo? Abdullah jim sáhl na majetek, a oni ho za to mají milovat? Viděl jakživ někdo něco takového?

– To rád slyším, to rád slyším, že není oblíben, řekl pan d’Anquetil. – Právě to je předmět té byrokratické buzerace, která mě tak rozlítla a na kterou jsem si vám stěžoval: dostal jsem právě z Francie písemný pokyn, abych rozšířil zprávu, že Abdullah, který se bůhvíjak dostal do Paříže, tam byl zatčen a popraven.

Paša Abedin povyskočil. – Ne, řekl.

– Jak to, že ne? řekl pan d’Anquetil.

– Říkám: ne, odpověděl paša Abedin. – Proč by Vaše Excellence měla rozšiřovat zprávu o něčem, co se nestalo, protože se to nemohlo stát?

– Proč by se to nemohlo stát? řekl mrzutě pan d’Anquetil.

– Protože by to bylo příliš krásné, než aby se to mohlo stát, řekl paša Abedin.

– Krásné nekrásné, ono se to stalo, řekl pan d'Anquetil. – Mám to tu černé na bílém. Chtějí, abych tu zprávu rozšířil tak, abych turecké vládní kruhy dopálil co nejvíce – abych zdůraznil, že byl mučen a popraven bez rozsudku, protože mu nebyla dokázána žádná vina, a takové věci. Jinými slovy: mám si počínat diplomaticky tak, aby sultán mě právě tak bez rozsudku dal napíchnout na kůl, to vše kvůli pitomému nápadu jistého zavšiveného kapucína, který nikdy neviděl živého Turka.

Pan d'Anquetil se nanovo rozpaloval hněvem.

– Opakuji vaše slova, Excellence: dostal se bůhvíjak do Paříže, řekl paša Abedin. – Ale jak se mohl bůhvíjak dostat do Paříže? Cožpak se člověk dostává jen tak bůhvíjak do Paříže?

– Nevím, řekl pan d'Anquetil. – Ale dostat se tam musel, když to tady otec Josef píše.

– Nejde snad o náhodnou záměnu osob? řekl paša Abedin.

– To je nepravděpodobné, protože náš chevalier de la Prairie, který Abdullaha dobře zná, právě je v Paříži a jistě ho identifikoval. À propos: kdy jste to své Vědění Jeho Veličenstva viděl naposled?

– Pravda, pravda, teď teprve si uvědomuji, že Vědění Jeho Veličenstva se už dlouho neukázalo u dvora, řekla paša Abedin. – Mysleli jsme, že někde něco reformuje. Ten člověk by pořád něco reformoval. Reformovat, to je jeho.

– A on si namísto toho, jak je vidět, zajel do Paříže, a to byl jeho konec, řekl pan d'Anquetil.

– Mohl bych si přečíst písemnou zprávu o té události? řekl paša Abedin.

Pan d'Anquetil mu beze slova podal dopis otce Josefa, a paša Abedin, ozbrojiv své oči silnými okuláry, jal se ten dokument studovati, přičemž silně mlaskal a kýval hlavou zprava vlevo.

– Co tomu říkáte? otázal se pan d'Anquetil, když paša Abedin dočetl a pak, spustiv ruku, v níž dopis držel, do klína, zadíval se do neznámých dálav.

– Co tomu mám říkat? odpověděl na dotaz pana d'Anquetil.

– Vy se v tureckých poměrech vyznáte lépe než já, řekl pan d'Anquetil. – Co mi radíte, abych udělal?

– Co byste dělal? řekl paša Abedin. – Tady nestojí nic víc, než že se máte postarat o náležité rozšíření té zprávy. A tomu jste už vyhověl tím, že jste o té věci pověděl mně, který jsem váš *gehorsamster Diener*. Jinak stačí, když napíšete sultánovi kratičký kondolenční dopis, aby mu přišel do rukou už zítra ráno. O všechno ostatní se postarám já. Ale teď mne omluvte, musím dnes udělat ještě několik návštěv.

A tak se oba přátelé toho večera rozešli, aniž se dotkli karet.

Nazítří ráno bylo zasedání Veliké rady.

Otec krásné Leily a Abdullahův tchán historik Hamdi, který se vypravil do seraje, tak jako v poslední době bylo zvykem, v sešlém záplatovaném chalátu, se starým vyrudlým turbanem na hlavě, od první chvíle svého vstupu do jednací síně byl znepokojen tím, že kromě něho a staříckého velkovezíra všichni ostatní vysocí hodnostáři, zasedající v čele sálu, jakož i naprostá většina čaušů, přišli vyparáděni jako za starých časů, v skvostných úborech plných drahého kamení, nestoudně a pro Hamdiho nepochopitelně dávající tak najevo, že dosud ani zdaleka nesáhli až ke dnu svých šperkovnic, jak ještě včera licoměrně předstírali. Něco se stalo, něco se děje, a mně se zase nic neřeklo, myslil si Hamdi a jeho srdce se tetelilo bázní a dělalo se mu nanic. Vskutku paša Abedin

předešlého večera, když byl opustil dům pana d'Anquetil, uspěl vykonati velmi mnoho návštěv, a páni jím navštívení vykonali na vlastní pěst ještě mnoho dalších návštěv, takže o smrti Abdullahově se dozvěděli všichni serajští dvořané od nejvyšších k nejnižším, s výjimkou těch, již právem nebo neprávem byli považováni za Abdullahovy zaprodance a stvůry, jako byl on, Hamdi historik, Abdullahův tchán, anebo senilní velkovezír, který postrádal vlastního názoru a miloval všechno, co měl rád sultán, a nenáviděl vše, co sultán zavrhoval; a tito nešťastníci pak se stejně jako učený historik Hamdi dostavili k meetingu, podivný to šibolet, ve svém předstíraně žebráckém odění. Ten, Pro Něžž Není Titulu Přiměřeného Jeho Důstojnosti, jako obvykle nevěděl nic, a Abdullahův zaprodanec nejnebezpečnější a nejobávanější, generál Ibrahim aga, rozuměj Franta Ažzejtratomů, byl předchozího večera nakvap odeslán do Izmiru, aby tam potlačil údajnou vzpouru, prý podnícenou tančícími derviši.

Sultán si dobře povšiml nestoudně vyzývané a drahé elegance svých dvořanů, ale protože se ve své zakřiknutosti nechtěl rozčilovat, neřekl nic. Je vidět, myslel si, že můj drahý Abdullah je už příliš dlouho pryč. Kde jen, u všech čertů, vězí. Ale počkejte, darebáci, já mu všechno povím, až se vrátí, a on vám to nakreslí.

Z kouta za jeho zády zněl tichý hlas jeho slabomyslného bratra Mustafy.

– A hle, pravil Mojžíš lidu svému: zabte hříšníky mezi sebou, bude to lepší pro vás před Stvořitelem vaším a on vám odpustí, neboť je milosrdný a slitovný.

Zasedání bylo zahájeno četbou hospodářských raportů, sepsaných správci vzdálených provincií, a tato četba ukolébala hodnostáře do příjemného polospánku.

– A toto, pravil předčítatel, – jest dopis psaný rukou francouzského vyslance v Stambulu a adresovaný Jeho Veličenstvu. Dovolí-li Vaše Veličenstvo, předám tuto písemnost tlumočnickovi.

Sultán zavrtěl hlavou na znamení souhlasu. Dobře oblečenými dvořany projela jiskra vzrušení.

Předčítatel podal psaní tlumočnickovi; ten je přelétl očima, zbledl a padl před sultánem na tvář.

– Milost! zaskučel.

– Jakoupak milost, pitomče? řekl sultán. – Co je tam napsáno? Překládej, nebo ti dám vysázet dvě stě ran na chodidla.

Tlumočník, chvěje se na celém těle, vztyčil se do pokleku, zvedl dopis, který mu byl vypadl z rukou, a jal se překládati chvějícím se hlasem:

– Francouzský vyslanec vyslovuje Jeho Veličenstvu sultánovi turecké říše a všem členům vládního výboru svou upřímnou účast s nenadálou smrtí, jež postihla v Paříži prvního rádce Jeho Veličenstva, Abdullaha beje, nositele titulu Vědění Jeho Veličenstva.

Nastalo naprosté ticho, jež teprve po delší chvíli přerušil sám sultán kvílivým nečláňkovaným zvukem, který se mu vydral z hrdla, než zařval naplno, přemáhaje svou zakřiknutost:

– Zabili ho! Oni mi ho zabili! Oni mi ho nepřáli! Oni nestrpěli, abych já, Pán Dvou Svatých Měst, byl inspirovaný a šťastný jeho přítomností, jeho úsměvem a jeho slovy a myšlenkami, nad něž co živ jsem neslyšel zábavněji šibalských, a přitom pravdivých a přesných, a jež vycházely z jeho úst zkrásnělé tím, že i jeho hlava, v níž se rodily, byla tak krásná! On mě opustil, líbezný a jediný, protože nenáviděl svého Giovanniho více, než mohl milovat mne, a už se nevrátí, jak slíbil, protože ho zamordovali a navždy mu uzavřeli ústa. Ach, Alláhu, nad jehož moc nic není, přidej se svým hněvem

k mému hněvu a svým prokletím k mému proklínání a pomoz mi, abych svého Abdullaha pomstil pomstou, o níž se ještě tisíc let bude mluvit s hrůzou a která v zemi Franků neponechá kámen na kameni a jedinou živoucí bytost v krvavých rozvalinách! Aj zataším tok jejich řek rozsekanými těly jejich mužů, žen a dětí! Aj navrším hory z jejich lebek a hnátů! Aj rozbořím jejich mešity a zaplním jimi jejich údolí! Aj zadusím žár slunce dýmem požárů, jež roznítím! Aj rozdupám jejich pole kopyty našich koní, tak aby země Franků se obrátila v poušť! Teď teprve Ďaurové poznají, co to je turecký vpád do Evropy!

– Proto bude nutno, promluvil do toho senilní velkovezír, – před počátkem tohoto tažení věnovat co největší péči slavnostem *urdi*, aby byly co nejokázalejší... tak aby nepříteli jal bledý strach, ještě dříve než válka započne.

Chtěl-li otec Josef svým dopisem sultána rozběsnit a vzbudit v něm náladu vedoucí k nerozvážným činům, jeho zámysl se až do této chvíle dařil výborně. Ale hned vzápětí mělo být jinak.

– Vidím, lotři, pokračoval sultán, když velkovezír dokončil své stařecké křápání, – že jste se o smrti mého Abdullaha dozvěděli dříve než já, a proto jste se vyparádili jako pávi a ověsili jste se šperky, jež jste dávno byli povinni odevzdat: a to vám nedaruji a to vám nezapomenu a to vám spočítám. Nepředstavujte si, že smrtí mého Abdullaha se něco změnilo na rádech, které zavedl, a že se zase budete rochnit v žrádle jako vepři a pelešit se s chlapěčky a ukrádat Alláhovi čas! Já teď zavedu takovou disciplínu, že budete vzpomínat na Abdullahovy časy jako na ztracený ráj! Podívám se hezky zblízka na vaše příjmy a platy a snížím je na desetinu, a vypráskám vás z vašich paláců a naženu vás do kasáren! Ihned mi vydejte ty šperky, které máte na sobě, a složte je tady na hromádku!

A sultán ukázal prstem na místo, kam dvořané měli snést své klenoty, ale pojednou mu ruka poklesla a on se sesul na svém divanu a nad jeho tělem se objevila drobounká tvář jeho slabomyslného bratra Mustafy, oživená dvojicí velikých, planoucích, upířích očí.

– Taková je Alláhova odpověď na tvé zlořečení a rouhání, neboť On jest všemocný a On jest nejvyšší spravedlivý, zvolal, ukrýváje, aby dvořané neviděli, dýku, již odzadu, připlíživ se k němu na svých křivých pavoučích nožkách, vrazil sultánovi do zad. Dvořané to vskutku neviděli, či přesněji: neuznamenali to. – Abdullah, pokračoval princ, – byl křesťan, ano, slyšíte dobře, on byl křesťan, a přece nakupoval zbraně a připravoval válku proti křesťanskému světu čili byl to zrádce a odpadlík a skvrna na tváři lidského rodu.

– *Bak!* zvolali čaušové toho dne poprvé, neboť byli až dosud příliš otřesení překotným vývojem událostí, než aby se zmohli být na toto jediné slovo, jež jim bylo přáno pronášeti.

– A za čí peníze připravoval Abdullah válku proti křesťanskému bohu Pantarajovi? volal slabomyslný princ přeskakujícím hlasem.

– Za vaše peníze, na vaše útraty!

– *Bak!* volali čaušové.

– On vám bral vaše rodinné šperky a těžce vydělané dukáty a nakupoval za ně děla, jimiž hodlal vraždit pobožné stoupence mocného Pantaraje, a můj bratr, ten na hlavu padlý slaboch, mu v tom šel na ruku a i po jeho smrti chtěl pokračovat v jeho zločinech.

– *Bak!* volali čaušové.

– Ale nyní Alláh, pokračoval princ, – učinil konec všem těmto nepravostem a zvrácenostem, spáliv horkým dechem svého hněvu jak Abdullaha, tak mého zlotřilého bratra, a povýšil k nejvyššímu

důstojenství mne, prince Mustafu, který vám slibuji a zaručuji mír se světem křesťanského boha Pantaraje namísto krvavé války, za niž by vám bylo platiti nejen pozemskými statky, ale i životy svých synů. Ale než ten mír nastane a než se navrátí pokoj a klid do této země a do tohoto města, je nutno zabít všechny zrádce, již podporovali Abdullahovy spády a kteří i nyní, ač už není mezi živými, drze manifestovali své sympatie s jeho pokusy o rozvrácení a zbídačení této říše tím, že přišli na Radu, jak on si to přál, oděni špinavými hadry.

Když uslyšel tato slova, učený Hamdi historik, kviče strachem, dal se na útěk, a spolu s ním se dal na útěk, vyskočiv na své žilnaté kolísavé nožky, senilní velkovezír, a na útěk se dali i ti z čaušů, již byli v důsledku své neinformovanosti také nuzně oděni, ale nedoběhli daleko, neboť hlavním vchodem vpadla do zasedací síně skupina janičářů, ozbrojených jako za starých dob tradičními holemi a vedených oním statečným kapitánem, který svého času, pamatujeme se dobře, dostal od Petra Kukaně z Kukaně takovou šňupku do nosu, že se zalykal vlastní krví; a než se nadáli, prchající, zasypáni ranami parádních holí, byli sehnáni do těsného houfce a odvečeni na Dvůr Blaženého Rozhledu, kdež byli všichni do jednoho, Hamdi historik první mezi nimi, nabodnuti na kůl, na němž pak umírali pomalu, proklínajíce Alláha, lidi a svět.

A hrůza, rozpoutaná v seraji, zachvátila jako čpavý požár celé město. Kapitán janičářů, nakvap jmenovaný generálem, obsadil palác, v němž odedávna sídlívali jeho předchůdci a jehož se generál Ibrahim aga, takto Franta Ažzejtratomů, vzdal ve prospěch eráru, aby v něm Petr mohl zřídit vojenskou akademii. Nový generál vlastní rukou porubal instruktory moderní strategie, generály von Hottenroth a von Schauer, a dal zmasakrovat jejich žáky v paláci internované, turecké důstojníky a poddůstojníky, neboť

nepochybně byli nakaženi zločinnými, pravé víře Mohamedově nepřátelskými naukami obou německých vetřelců; sám se pak v paláci, ještě páchnoucím čerstvou krví, jak se slušelo a patřilo ubytoval, obklopiv se otrokyněmi a otroky, jež kázal přivléci z řeckých a židovských a jiných nevěreckých částí města.

Skromný domek na Bosporu, v němž Franta Ažzejtradamů měl svůj byt, byl vyrabován a spálen a četa janičárů, která Frantovi zůstala věrna, zmordována. Vyrabován a spálen byl domek učeního historika Hamdiho, v popel se obrátily jeho knihy a rukopisy, v nichž byly zapsány slavné výroky a činy zesnulého sultána, hned potom, kdy jeho překrásná dcera Leila, temnooká a tmavovlasá, zahynula vlastní rukou, probodnuvši si srdce ozdobnou malajskou dýkou o chvíli dříve než zdivočelí soldáti, chtiví jejího mladičkého těla, vylomili dveře jejího pokojíku, plného veselých barev.

Zamordováni byli zbožní poutníci, kteří, nic nevědouce o těchto neblahých změnách, došli mezitím do Stambulu, aby odevzdali eráru své peníze a klenoty.

Zmordována a hozena do záchodové stoky byla Behidžé ikbala, třetí žena sultánova, provinilá tím, že mu povila syna; ten syn sám odpykal zločin své vlastní existence, zahynuv pod podešvemi vojenských bot. A orgie ničení a plundrování a vraždění se protáhla až do pozdních ranních hodin, kdy vody Bosporu a Zlatého rohu byly rudé od krve a nebe blankytné a čisté, neboť luňáci, vyděšení plameny požárů, tak jak se to naposled stalo při bouřlivé slavnosti Petrova uvedení v jeho úřad Vědění Jeho Veličenstva, odletěli.

Ibrahim aga, recte Franta Ažzejtradamů, budiž tu poznamenáno pro pořádek a pro úplnost, když dorazil do Izmiru a shledal, že tam byl vyslán pro nic za nic, neboť tam žádná vzpoura není, a tím méně vzpoura podnícená tančícími derviši, chytil ještě zavčas správný vítr a ztratil se neznámo kam.

Přespříštího dne, když ve městě opět nastal pořádek a klid, zástupci prozatímní vlády královského prince Mustafy vykonali předem ohlášenou zdvořilostní návštěvu u vyslance království Francie, pana d'Anquetil. Už hodinu před určenou dobou příchodu hostí se na kulatém náměstíčku před palácem vyslanectví shromáždily i se svými kapelami vybrané čtyři janičářů, spahiů a bostandžiů v slavnostních uniformách; janičáři a bostandžiové, jejich méně významní konkurenti v červených čepicích namísto fezů, přišli ozbrojeni holemi, pro tuto příležitost zvlášť pečlivě vycílenými do vysokého lesku. Kapely, střídající se, vyhrávaly různé a veselé kousky, a aby bylo ještě veseleji, vojenští trubači a bubeníci jim přitom pomáhali v míře svých omezených muzikálních schopností, takže kravál, který z toho vzešel, byl tak náramný, že se okna paláce třásla. Spahiové se drželi na svých koních v pozadí, dekorativně lemující protilehlý okraj náměstíčka. Janičářské a bostandžijské řady stály v odstupu, vytvářejíce mezi sebou uličku, po jejíž celé délce byl rozvinut a natažen červeně vzorovaný anatolský běhoun.

Na tento běhoun pak v stanovenou chvíli vkročili, přivítání vířením bubnů, nový generál janičářů a nástupce Franty Ažzejtra-domů Jusuf aga, dále kancléř pokladu paša Abedin, po jeho levici šejk Rešad, celý v bílém, a nakonec jakožto zástupce církve maličký, pomačkaný muftí. Pánové prošli po anatolském koberci křepkými kroky a vkročili do vrat paláce, jež před nimi otevřeli dva šedě livrejovaní sluhové vyslancovi; vyslanec sám, pan d'Anquetil, je očekával stoje uprostřed přijímacího salónu.

Slova se ujal paša Abedin, protože jediný ze vzácných návštěvníků uměl francouzsky. Jeho projev zněl takto:

– Vaše Excellence, jakožto zástupcům prozatímní vlády Jeho Jasnosti prince Mustafy jest nám ctí vysloviti upřímné díky za slova

soustrasti, jimiž Vaše Excellence vřele kvitovala nečekaný skon Jeho Veličenstva Ahmeda Prvního. Současně a především jest nám pak povinností nadevše radostnou vyjádřiti vládě Jejího Veličenstva francouzské královny regentky naši opravdovou vděčnost za to, že vláda Jejího Veličenstva královny regentky a její výkonné orgány svým energickým zakročením zneškodnily zavlého nepřítele turecké říše, Vaší Excelenci známého jako Pierre Cucan de Cucan, a umožnila tak znovunastolení starých a žádoucích pořádků v této zemi.

Byl to, jak každý musí uznat, krásný projev, ale pan d'Anquetil, jak bylo patrno na jeho tváři, stažené šklebem vrcholného znechucení, jej vyslechl bez valného estetického požitku.

– Děkuji, pánové, řekl prostě. Pak chvíli přemýšlel, než dodal: – Ale aby bylo jasno: vládě královny regentky nemohu tlumočit váš vzkaz, protože královna regentka už zmizela v propadle dějin, což ovšem neznamená, že byla napíchnuta na kůl; nevím, co se s ní stalo, ale jisto je, že už není regentkou a že vládne její syn Ludvík Třináctý. A za druhé: s tím vaším Pierrem Cucanem de Cucan to vůbec není pravda, že byl zneškodněn, neboť žije a touto dobou se bezpochyby vrací do Stambulu. Já bych se z toho...

A starý diplomat, zaraziv se uprostřed věty, vytáhl z kapsy dopis, jež mu doručil druhý kurýr od otce Josefa, prudkým gestem jej předal pašovi Abedinovi a zcela neformálně se obrátil a odešel z místnosti, prásknuv za sebou dveřmi.

A jakmile toto prásknutí dveřmi doznělo, generál Jusuf aga a maličký muftí a bělostný šejk Rešad, tušíce něco neblahého, dolehli na pašu Abedina, který, sykaje mezi rozchlípenými rty, pročetl psaníčko, v němž otec Josef žádal pana d'Anquetil, aby zdvořile dementoval zprávu o smrti Petra Kukaně z Kukaně, a zasykali jej úzkostnými otázkami, co prý říkal pan d'Anquetil a proč odešel pan d'Anquetil a co to paša Abedin čte a cože se stalo.

– Cože se stalo? odpověděl paša Abedin. – Co by se mělo stát? To je právě to, že se nestalo nic a že Abdullah nebyl ve Francii zabit, a jak to vypadá, teď právě se chystá na cestu do Stambulu, pokud vůbec už není na cestě. Je vám, doufám, jasno, co to znamená, pánové. Nic víc a nic míň, než že jestliže se tomu člověku podaří se vylodit na turecké půdě, my všichni, jak tu stojíme, se můžeme dát odepsat i se svými líbeznými kolegy ze seraje, včetně našeho milovaného prince Mustafy. Protože myslí-li si někdo z nás, že chudina a vůbec takzvané sociálně slabší vrstvy tureckého lidu nás mají v obzvláštní oblibě a sledují s plným porozuměním, jak se domáháme restituce svých paláců a otroků a peněz a šperků, a že s Abdullahem v Turecku nikdo nesympatizuje, pak, dovoluji mi, abych to řekl na rovinu, je něco horšího než mešuge: je to vůl.

Téhož či přibližně shodného názoru byl i princ Mustafa, a když překonal padoucí křeče, jež v něm vyvolala druhá zpráva otce Josefa, ihned dal vyhlásit pohotovost veškerých pozemních i námořních sil s jediným úkolem a cílem: zabít a rozšavlovat, slovem jakýmkoliv způsobem sprovodit ze světa zločinného Abdullaha, a nedovolit mu, aby vkročil na tureckou pevninu, a spolu s ním zabít a rozšavlovat, slovem jakýmkoliv způsobem sprovodit ze světa kohokoliv, kdo by mu v tom napomáhal, a obsadit všechny přístavy a všechny cesty pozemské i vodní, jichž by mohl použít k návratu do Stambulu, a jakmile bude spatřen, ničím se nezdržovat a nezatýkat ho, neboť on je ďábel, který se nedá chytit natrvalo a ze všeho se vykrouť, a rovnou do něho sekat a střílet a píchat, tak aby zemřel třináctou smrtí.

A masy vojska se hnuly k Marmarskému moři a obsadily včetně Dardanel obě jeho pobřeží, a veškeré válečné koráby, lehké i těžké, lodi plachetní i galéry rozbrázdily jeho hladinu, a obsazeny byly všechny cesty vedoucí od ostrovů Rhodos a Dodekanesos a Samos

napříč Anatolií k Stambulu, jakož i stezky směřující k hlavnímu městu po severním mořském břehu. Princ Mustafa kromě toho nakázal vybavit seraj děly nejtěžšího kalibru a ze všech oken a skulin všech pěti paláců vystrčit houfnice a muškety, to pro případ, že by se zločinnému Abdullahovi přece podařilo proklouznout a že by, vzbouřiv davy, vytáhl proti sídlu vlády. A Veliká rada zasedala dnem i nocí v úzkostech a v permanenci, vyčkávajíc věcí příštích.

Čtvrtého dne po zmíněné oficiální návštěvě představitelů vlády turecké říše u francouzského vyslance pana d'Anquetil přicválal do seraje posel na zpěněném koni, přinášeje kýženou zprávu: Zločinný Abdullah se navracel do Stambulu jako civilní pasažér na palubě válečné lodi Vous Prorokův a byl na její palubě spatřen a nade vši pochybnost identifikován pomocí dalekohledů, jimiž byla vybavena posádka pevnosti Gelibolu, rozuměj Gallipoli, střežící ústí Dardanel. Loď bez výstrahy, jak zněl rozkaz, potopena soustřednou palbou těžkého dělostřelectva. Nezachránil se nikdo.

Když utichl radostný jásot, vyvolaný touto velezprávou, a když si členové Rady vzájemně pogratalovali a chystali se k rozchodu, přicválal do seraje další posel na zpěněném koni, přinášeje zprávu, že zločinný Abdullah se navracel do Stambulu v rybářské bárce, převlečen za harpunáře, a byl spatřen a nade vši pochybnost identifikován, když jeho plavidlo míjelo ostrov Marmaru. Bárka byla bez výstrahy, jak zněl rozkaz, potopena dobře mířenou ranou pětiliberního děla. Nezachránil se nikdo.

O půl hodiny později přicválal do seraje posel na zpěněném koni, přinášeje zprávu, že zločinný Abdullah byl zpozorován a zadržen hlídkou, střežící okolí Bergemu mezi řekami Selínem a Kétiem, právě když ve společnosti dvou domorodých průvodců

projížděl skalnatou stezkou na sever od města, a byl ihned bez výstrahy, jak zněl rozkaz, zastřelen a s oběma průvodci shozen do propasti.

Další zpráva: zločinný Abdullah se vracel do Stambulu na lodi neznámého jména a provenience, jež ztroskotala, narazivši na mělčinu, v blízkosti ostrova Lemnos. Posádka přístavu Mudros poznala a identifikovala mezi ztroskotanci, kteří se snažili zachránit se plaváním, zločinného Abdullaha a usmrtila jej spolu s ostatními trosečníky palbou z mušket.

Další zpráva: zločinný Abdullah, převlečen za kapitána, byl velitelem řecké galéry Piraus, směřující do Stambulu. Členové posádky jej poznali, identifikovali, usmrtili a svrhli do moře.

Další zpráva: zločinný Abdullah směřoval k Stambulu po severním pobřeží Marmarského moře, převlečen za honce velbloudů, ale byl hlídkujícím oddílem janičárů zadržen v blízkosti města Malgara, poznán a zneškodněn.

Takovýchto zpráv o identifikaci a okamžité likvidaci zločinného Abdullaha došlo do seraje celkem třináct, takže Petr Kukaň z Kukaně, jak si to princ Mustafa přál, zemřel smrtí třináctěrou. Nevíme, zda vskutku v rámci této třinácté smrti zemřel smrtí jedinou a skutečnou, ale slabomyslný princ Mustafa, stále poděšený, uklidňoval se touto úvahou: – Byl by v tom čert, kdyby mezi těmi třinácti odpravenými Abdullahy aspoň jeden nebyl ten pravý.

Ostatně jest jisto, že v Stambulu se Abdullah už neobjevil.

Papež se opět směje

Pak už zbývalo jen propustit z Černé věže papežskou delegaci hraběte O**, což se stalo v čase nejkratším a s náležitými omluvami. O tři neděle později hrabě O** odevzdal Jeho Svatosti dopis, jímž včerejší princ, teď už sultán Mustafa První, provodiv jej skvostnými dary, navázal nové diplomatické styky s Římem. Dopis, sestavený nejlepším latinským stylistou v seraji, zněl takto:

Sultán turecké říše Mustafa První Jeho Svatosti veškerého křesťanstva, jehož je skromným a poníženým rabem. Ve jménu velikého křesťanského boha Pantaraje, k němuž se hlásí veškerým srdcem i duší svou níže podepsaný sultán Mustafa První, amen. Vaší Svatosti ve vší úctě a pokoře a dětinné oddanosti na vědomí se dává, že údobí řevnivosti a vůbec nepravostí tureckých vládních kruhů, zaviněné zločinným Abdullahem, jest skončeno, takže duha smíru a vzájemné úcty a lásky mezi světem křesťanským, k němuž i níže podepsaný se hlásí, a světem muslimským nanovo rozklenuta jest. Vaše Svatost nechať vezme na vědomí, že symbol smíru a lásky mezi křesťany a muslimy, prsten svatého stoupence křesťanského boha Pantaraje Césara efendiho z rodu Borgiaů, ježž Vaše Svatost před časem darovala mému nehodnému předchůdci a ježž můj nehodný předchůdce hanebně odhodil, byl sebrán a zachráněn zbožným stoupencem boha Pantaraje hrabětem O** a mně navrácen, takže opět zdobí mou ruku. K čemuž, jak se říká ve vlasti Vaší Svatosti, nám dopomáhej bůh Pantaraj.

Když papež dočetl tento dopis, po svém zvyku si složil ruce na životě a smál se srdečně a dlouho. A když se dosmál, řekl svým sienským nářečím:

– Turecko tedy, jak je vidět, je v suchu, a my se teď do toho můžeme pustit.

Tak asi začala, představujeme si, předehra třicetileté války.

Vladimír Neff

Prsten Borgiů

Další příběhy Petra Kukaně z Kukaně

Ilustrace na obálce z volných zdrojů

Korektura Regina Králová

Technická redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze

Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání

Verze 1.0 z 28. 8. 2026

ISBN 978-80-274-5131-9 (epub)

ISBN 978-80-274-5132-6 (pdf)

ISBN 978-80-274-5133-3 (prc)

KNIHOVNA? KNIHOVNA!

Využijte **prostor**
pro studium, setkání,
kulturu i relax.

Stahujte **e-knihy zdarma**
z **e-knihovna.cz**, prohlížejte
digitalizované tituly na
digitalizovane.cz.

Sledujte **videocasty**
a přednášky na
youtube.com/@knihovnaPraha.

Půjčte si obraz v Artotéce,
audioknihu, CD, film
nebo deskovou hru.

Tvořte se dřevem, papírem,
barvami, kůží i látkami.
Otevřený ateliér DOK16,
Atelier Jezerka a Kreativní
centrUM v Ústřední knihovně.

Navštivte přednášky,
koncerty, autorská čtení,
filmové projekce, akce
pro děti. Sledujte
mlp.cz/akce.

**Městská
knihovna
v Praze**

Vyzkoušejte svět
virtuální reality.
Více na **mlp.cz/vr**.